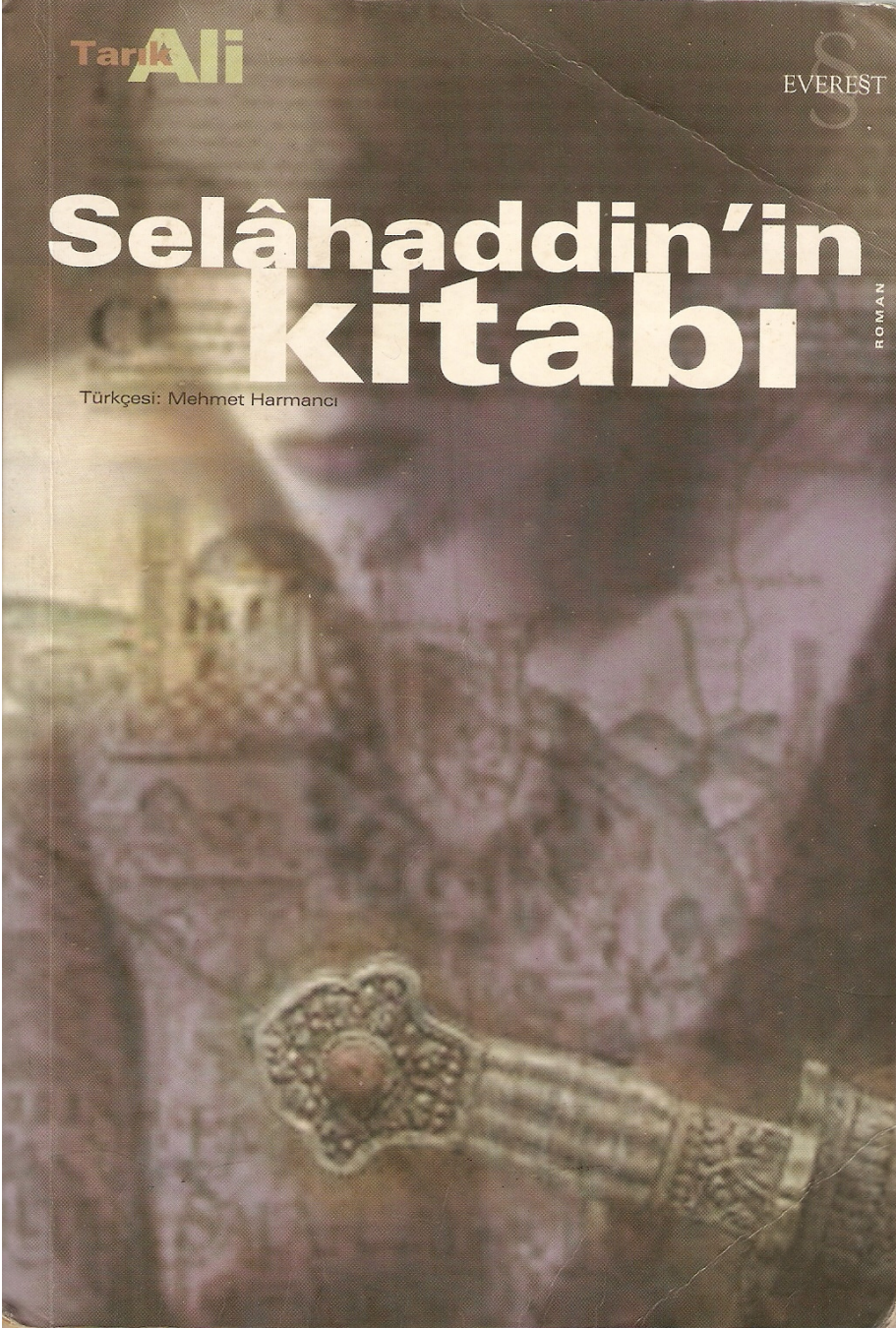
Tarık Ali

EVEREST

Selâhaddin'in kitabı

ROMAN

Türkçesi: Mehmet Harmancı

TARIK ALİ

Pakistan doğumlu olup yüksek öğrenimini Oxford University'de tamamlayan Tarık Ali, '60'lı ve '70'li yılların önemli politik simalarından birisidir. Bu on yıllarda ve daha sonra bugünlere değin, kitlesel eylemlerle politik hareketlerde etkin rol oynamasının yanı sıra, geniş bir ilgi alanına ve türlere yayılan yapımcılığı, oyunları ve kitaplarıyla da Avrupa'nın politik ve kültürel dünyasında önemli bir rol oynamayı sürdürmüştür. Şimdilerde belgesel film yapımcısı ve *New Left Review* dergisinin editörlerinden olan yazar halen Londra'da yaşıyor.

Tarık Ali'nin yayınlanmış bazı yapıtları şunlardır:

Redemption (1990)
Shadows of the Pomegranate Tree (1992)
Fear of Mirrors (1998) (Ayna Korkusu; Everest, 2000.)
The Stone Woman (2000)
(Tarık Ali'nin romanları Everest Yayınları tarafından yayınlanacaktır.)

The Nehrus and Gandhis
Can Pakistan Survive?
Streetfighting Years: An Autobiography of the 60's (1991)
Revolution from Above: Where is the Soviet Union Going? (1990)
(Sokak Savaşı Yılları; İletişim, 1995.)

TARIK ALİ

Selâhaddin'in Kitabı

Türkçesi:
Mehmet Harmancı

Çağdaş Dünya Edebiyatı **10**

Selâhaddin'in Kitabı
Tarık Ali

Kitabın özgün adı
The Book of Saladin
Verso, 1998

Kapak tasarım: Mithat Çınar
İngilizceden çeviren: Mehmet Harmancı
Yayına hazırlayan: Pınar Savaş
Son okuma: Uğur Aktaş

© 1998, Tarık Ali
© 2000; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Kesim Ajans aracılığıyla Everest Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Ekim 2000
İkinci Basım: Ekim 2002
ISBN: 975 - 316 - 687 - 7

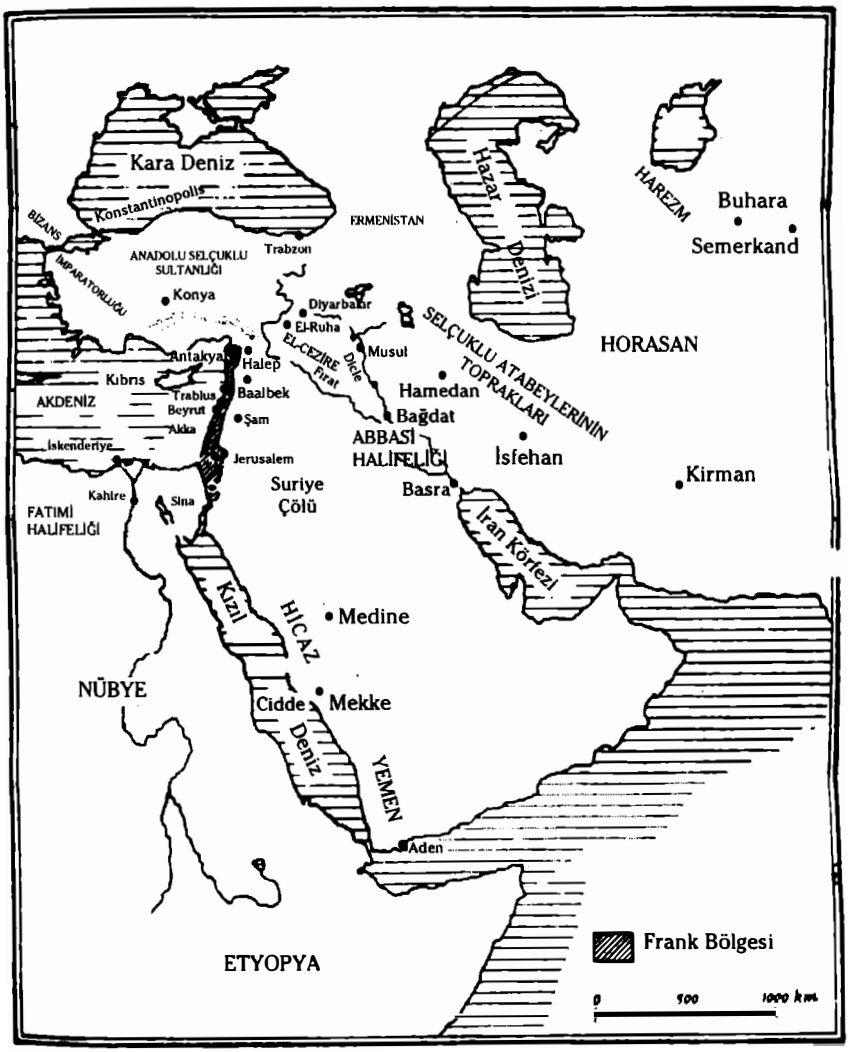
Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

EVEREST YAYINLARI
Çatalçeşme Sokak No: 52/2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76
e-posta: everest@alfakitap.com
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: 0 212 511 53 03 Fax: 0 212 519 33 00

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Robin Blackburn'e...

On İkinci Yüzyılın Sonunda Yakındoğu

AÇIKLAYICI NOT

Tarihi bir kişiliğin hayatının romanda canlandırılması yazar için her zaman ciddi bir sorun oluşturur. İyi bir hikâye çıkarabilmek için asıl tarihi kanıtlar göz ardı edilmeli midir? Ben öyle düşünmüyorum. Yazar karakterlerinin kendi tasarladığı iç hayatlarını ne kadar çok araştırırsa, tarihi gerçeklere ve olaylara sadık kalmak da o derece önem kazanır. Hıristiyan ve Müslüman vakanüvislerin olayları sık sık farklı şekillerde yorumladıkları Haçlı Seferleri'nde bile durum böyledir.

1099'daki I. Haçlı Seferi'nde Kudüs'ün düşmesi, başarılarının doruğunda olan İslam dünyasını şaşkına çevirmişti. Şam, Kahire ve Bağdat, Londra ile Paris'in her birinin nüfusları elli binden az olduğu o dönemde, toplam nüfusları iki milyonu

aşan, gelişmiş uygarlığa sahip büyük şehirlerdi. Bağdat'taki Halife, barbar akınının İslam ordularını böylesine kolaylıkla yenebilmesi karşısında sarsılmıştı. Üstelik bu işgal çok uzun sürecekti.

Selâhaddin, Kudüs'ü 1187'de yeniden ele geçiren Kürt savaşçısıdır. Bu romanın başlıca erkek karakterleri tarihi kişilikler üzerine kurgulanmıştır. Bunların arasında Selâhaddin, kardeşleri, babası, amcaları ve yeğenleri bulunmaktadır. İbn Meymun büyük Yahudi hekim ve filozofu Meymunides'tir. Hikâyenin anlatıcısı ve Şâdi, benim yarattığım, tüm sorumluluklarını kabul ettiğim kişilerdir.

Kadınların hepsi -Cemile, Halime ve diğerleri- hayal ürünüdür. Kadınlar Orta Çağ tarihinin genelde sessiz kaldığı bir konudur. Selâhaddin'in on altı oğlu olduğu söylenmiştir, ama bunların kız kardeşleri ya da anaları hakkında pek bilgi yoktur.

İslamiyet'in ilk çağlarında, Halife hem ruhani, hem de dünyevi hükümdardı. Kendisini Hazreti Peygamber'in ilk sahabesi seçerdi. İslamiyet içindeki ihtilaflar rakip iddiaların ileri sürülmesine neden oldu ve Şiiliğin doğuşu Hz. Muhammed'in siyasal mirasçılarını böldü. Sünni Müslümanlar Bağdat'taki Halife'yi tanıdılar, ancak iç savaş ve Şii zaferleri Kahire'de bir Fatımi Halifeliği'nin kurulmasına neden oldu. Abbasiler tarafından kovulan Sünni fraksiyon ise Müslüman İspanya'da, Kurtuba'da bir Halifelik kurarak en parlak dönemlerini yaşadı.

Selâhaddin'in Mısır'daki zaferi Fatımi Hanedanı'nı çökertti ve tüm Arabistan'ı Bağdat Halifesi'nin egemenliğine soktu. Selâhaddin, Suriye ve Mısır Sultanlığına getirilerek Ortaçağ Arap dünyasının en güçlü lideri oldu. Bağdat'taki Halifelik 1258'de Moğol orduları tarafından yıkıldı, Osmanlılar tarafından yeniden canlandırılana kadar da tarih sahnesinden çekildi.

SELÂHADDİN'İN KİTABI

KAHİRE

BİR

İbn Meymun'un Tavsiyesi Üzerine Sultan'ın Sır Kâtibi Oluyorum

Uzun yıllardır eski evimizi düşünmedim. Yangından bu yana çok zaman geçti. Karım, kızım, iki yaşındaki 0torunum, hepsi de yanan evde kafesteki hayvanlar gibi kısılıp kalmışlardı. Kader tersini istememiş olsaydı, şimdi ben de küle dönmüş olacaktım. O ıstırabı paylaşmak için orada olmayı ne kadar çok istemişimdir!

Bunlar çok acı anılar. Onları bastırırım. Ancak bugün o hikâyeyi yazmaya başlıyorum ve her şeyin içinde başladığı o kubbeli odanın görüntüsü içimde yine çok güçlü. Belleğimizin mahzenleri olağanüstüdür. Uzun zamandır unutulup karanlık köşelerde kalan şeyler aniden ışığa çıkıverir. Şimdi her şeyi görebiliyorum. Zaman sanki durmuş gibi her şey apaçık biçim-

de beliriyor zihnimde.

Hıristiyan takvimine göre 1181 yılında, Kahire kışının soğuk bir gecesiydi. Dışarıdan, sokaktan gelen tek ses kedilerin miyavlamasıydı. Ailemizin eski bir dostu ve hekimimiz olan Haham Musa bin Meymun, günlerdir hasta yatan Kadı el-Fadıl'ı ziyaretten dönerken bana uğramıştı.

Yemeğimizi bitirmiş, çevremiz rengârenk kalın yünlü halılar, saten ve ipekli yastıklarla çevrili bir halde sessizce nane çayımızı içiyorduk. Kömürle tepeleme dolu, büyük ve yuvarlak bir mangal odanın ortasında parlıyor, etrafına yumuşak sıcak dalgaları yayıyordu. Yere uzanmıştık, ateşin yukarıdaki kubbede yansımasını görebiliyorduk; yansıma, gece göğünün kendisi aydınlıkmış gibi bir görünüm yaratıyordu.

Daha önceki konuşmamızı düşünüyordum. Arkadaşım beni hem şaşırtan hem de güven veren öfkeli ve kırgın bir yanını göstermişti. Bizim evliyamız da herkes gibi insandı. Taktığı maske, yabancılar içindi. İbn Meymun'u Endülüs'ten kaçıp, Kurtuba'dan Kahire'ye kadar on beş yıl süren uzun bir yolculuğa çıkmaya mecbur bırakan şartlardan söz ediyordu. Bu on beş yılın tam on yılı Mağrib'in Fez şehrinde geçmişti. Orada tüm aile Müslüman gibi davranmak zorunda kalmıştı. İbn Meymun bunu hatırladıkça kızıyordu. Kendisini rahatsız eden bu aldatmacaydı. Sahte davranışlar göstermek zorunda kalmak kendisine yabancı bir şeydi.

Daha önce böyle konuştuğunu duymamıştım. Ondaki değişimi görebiliyordum. Konuşurken gözleri parlıyor, yumruğunu sıkıyordu. Din konusundaki, özellikle de iktidarda olan ve kılıç zoruyla kabul ettirilen bir din hakkında kaygılarını arttıran şeyin bu deneyim olup olmadığını merak ettim; Sessizliği bozan ben oldum.

"Dinsiz bir dünya mümkün müdür, İbn Meymun? Eskilerin çok sayıda tanrıları vardı. Birine olan inançlarını, ötekinin destekçileriyle savaşmak için kullanırlardı. Şimdi bir tek Tanrı var ve bu yüzden onun adına savaşmak zorundayız. Böylece her

şey bir yorum savaşına dönüştü. Senin felsefen bu meseleyi nasıl açıklıyor?"

Soru İbn Meymun'un hoşuna gitmişti, ama bir cevap veremeden kapı vurulunca gülümsemesi silindi.

"Beklediğin biri mi var?"

Başımı salladım. Ellerini mangalda ısıtmak için öne eğildi. İkimiz de yünlü battaniyelere sarınmıştık, ama hâlâ üşüyorduk. İçgüdülerim, bu geç saatte kapının arkadaşım için çalındığını söyledi.

"Sadece güçlü bir adamın uşağı böyle sert vurur," diye iç geçirdi İbn Meymun. "Belki de Kadı kötüleşmiştir ve gidip onu görmem gerekir."

Uşağım Ahmed elinde titreyen meşalesiyle içeri girdi. Arkasında orta boylu, açık kızıl saçlı ve sıradan yüz hatlarına sahip bir adam vardı. Adam da bir battaniyeye sarınmıştı ve sağ ayağı hafifçe aksıyordu. İbn Meymun ayağa kalkıp adamın önünde eğilerek selam verirken, yüzünden bir korku parıltısının geçtiğini gördüm. Bu adamı daha önce görmemiştim. Kadıyı tanırdım, kesinlikle o değildi.

Ben de kalkıp adamı selamladım. Ziyaretçim kendisinin benim için bir yabancı olduğunu anlayınca gülümsedi.

"Böyle bir saatte rahatsız ettiğim için kusura kalma. Kadı, İbn Meymun'un şehrimizde olduğunu ve geceyi sizin evinizde geçireceğini söylemişti. Burası İshak ibn Yakub'un evi, öyle değil mi?"

Başımı eğdim.

Yabancı hafifçe eğilerek, "Habersiz geldiğim için beni bağışlayacağınızı umarım," dedi. "Aynı günde iki büyük âlimle karşılaşmak insana her zaman nasip olmaz. Erken yatmanın mı, yoksa İbn Meymun'la konuşmanın mı daha iyi olacağı konusunda kararsızdım. Sonunda sizin sözlerinizin uykudan daha hayırlı bir etkisi olacağına karar verip, kalktım geldim."

"İbn Meymun'un dostlarının başımızın üstünde yeri vardır. Oturun, lütfen. Size bir tas çorba ikram edebilir miyiz?"

İbn Meymun yumuşacık bir sesle, "Bu sağlığınız için iyi olur Kahramanların Komutanı," dedi.

O anda Sultan'la karşı karşıya olduğumu anladım. Karşımdaki Yusuf Selâhaddin'in ta kendiydi. Hem de benim hanemde. Yere kapanarak ayaklarına dokundum.

"Zatı Şahanelerinizi tanımadığım için beni bağışlayın. Sadık köleniz bağışlanmak için yalvarıyor."

Sultan gülerek beni ayağa kaldırdı.

"Kölelerden pek hoşlanmam. Sık sık isyan etmeye kalkışırlar çünkü. Ama bir çorba iyi gelir."

Çorbayı içtikten sonra bana toprak tasın kaynağını sordu.

"Bunlar Ermenistan'ın kırmızı kilinden yapılıyor, değil mi?"

Şaşırarak başımı salladım.

"Babaannemin de buna benzer tasları vardı. Onları sadece düğünlerde ve cenazelerde ortaya çıkarırdı. Bana Ermenistan dağlarındaki köyünden geldiklerini söylemişti."

Sultan o gece İbn Meymun'a güvenilir bir kâtibe ihtiyacı olduğunu söyledi. Anılarını yazdıracağı birini istiyordu. Kendi kâtibi çeşitli entrikalara karışmıştı ve itibar edilir biri değildi. Kelimelerinin anlamını, kendisinin gelecekteki emellerine uygun olarak çarpıtabilirdi.

Sultan dosdoğru İbn Meymun'un gözlerinin içine bakarak, "Hayatımızın, günün her dakikasında tehlike içinde olduğu zamanları vardır," dedi. "Etrafımız düşmanla sarılıdır. Sağ kalabilmekten başka bir şey düşünecek zamanımız olmaz. Sadece barışın hüküm sürdüğü zamanlarda insan kendi düşünceleriyle baş başa kalmak lütfuna erişebilir."

"Şimdi olduğu gibi mi?" dedi İbn Meymun.

"Şimdi olduğu gibi," diye mırıldandı Sultan. "Güvenebileceğim birine ihtiyacım var; ben toprağa karıştıktan sonra gerçeği açıklamaktan çekinmeyecek birine."

"Zatı Şahanelerinin istediği gibi birini tanıyorum," dedi İbn Meymun. "Yalnız bir sorun var. Siz hiçbir zaman bir şehirde fazla uzun kalmazsınız. Kâtip de ya sizinle birlikte se-

yahat edecek, ya da Şam'da bir kişi daha bulmamız gerekecek."

Sultan gülümsedi.

"Neden olmasın? Ufukta üçüncü bir şehir daha görünüyor üstelik. Yakında Kudüs'ü ziyaret etmeyi düşünüyorum. O yüzden belki de üç kâtibe ihtiyacımız olacak. Her şehir için bir tane. Yazar ben olacağım için tekrara düşmemeye dikkat etmeliyim."

Arkadaşımın ve benim şaşkınlıktan ağzımız açık kalmıştı. Heyecanımızı saklayamamamız yüce konuğumun hoşuna gitmiş gibiydi. Kudüs işgal altındaydı. Franklar çok kibirli ve küstah olmuşlardı. Sultan da, hem de benim evimde, düşmanı oradan atmaya niyetli olduğunu açıklamıştı.

Her zaman bu bölgede yaşayan bizler, denizlerin ötesinden gelen Franklarla altmış yılı aşkın süredir boğaz boğazaydık. Kudüs 1099'da onların eline geçmişti. Eski şehir yıkılıp harabeye çevrilmiş, sokaklarından oluk oluk Yahudi ve Müslüman kanı akmıştı. Barbarlarla dünyamız arasındaki çatışma, kıyı şehirlerindeki çatışmadan çok daha vahşi olmuştu. Yahudilerin ve Müslümanların tümü öldürülmüştü. Bu vahşet haberi ülkeye yayılınca cami ve sinagoglardaki cemaatler dehşete kapılmış, Batı'dan gelen barbarlara lanetler yağdırmışlar, bu alçak olayın intikamını almaya yemin etmişlerdi. Belki de artık bunun zamanı gelmişti. Belki de Sultan, sakince açıkladığı bu sırrıyla yapacağını söylediği şeyde haklıydı. Kalbim hızla çarpmaya başladı.

"Zatı Şahanelerinin bu gece evini şereflendirdiği dostum İbn Yakub, cemaatimizin en güvenilir âlimlerinden biridir. Kâtipliğinize ondan uygununu düşünemem. Ağzından bir tek kelime bile çıkmayacağından emin olabilirsiniz."

Sultan uzun uzun yüzüme baktı.

"Sen olmak ister misin?"

"Hizmetinizdeyim, Müminlerin Komutanı. Yalnız bir tek şartım var."

"Söyle."

"Eski zamanların kralları konusunda çok kitap okudum. Hükümdar, kâtibin düşman ya da dalkavuk olmasına göre genellikle tanrı ya da şeytan olarak gösterilir. Bu tür eserlerin hiçbir kıymeti yoktur. Gerçek ve yalan aynı yatakta birbirlerine sarılmışken, onları birbirinden ayırt etmek güçtür. Zatı Şahanelerinizden bana hayatınızdaki belirleyici bir olayın anlamını çözmeme yardımcı olacak soruları sormama izin vermenizi dilerim. Buna gerek kalmayabilir, ama omuzlarınızdaki yükü hepimiz biliyoruz ve ben..."

Bir kahkahayla sözümü kesti.

"Bana her istediğini sorabilirsin. Sana bu ayrıcalığı tanıyorum. Ama her zaman cevap vermeyebilirim. O da benim ayrıcalığım."

Eğilerek kendisini selamladım.

"Saraya düzenli olarak geleceğin için tayinini gizli tutamayız, fakat ben doğruluğa ve ağzı sıkılığa büyük önem veririm. Çevremizde sevgili kadım el-Fadıl da dahil, seni kıskanacak çok kişi çıkacaktır. Ne de olsa bizim el-Fadıl da yetenekli bir yazardır ve pek beğenilir. Benim sözlerimi o da kâğıda geçirebilir, ama dili benim hoşuma gitmeyecek kadar süslü ve ağdalıdır. Konuyu o kadar süslü kelimelerle giydirir ki, çoğu zaman anlamını çıkarmak mümkün olmaz. O bir kelime cambazı, kılık değiştirme üstadı bir sihirbazdır.

Ben senden söylediklerimi herhangi bir süslemeye kaçmadan, olduğu gibi yazmanı istiyorum. Yarın saraya gel, erkenden işe başlayalım. Şimdi bana bir iki dakika izin verirsen İbn Meymun'la özel bir konuda görüşmek istiyorum."

Odadan çıktım.

Bir saat sonra bir tas daha tavuk suyuna çorba isteyip istemediklerini sormaya gittiğimde arkadaşımın şöyle konuştuğunu duydum:

"Kadınıza sık sık ruhumuzdaki duygulanmaların, içimizde hissettiklerimizin sağlığımızda çok büyük değişiklikler yarattı-

ğını söylemiştim. Zatı Şahanelerinizi rahatsız eden bütün duygular düzeltilmeli, nedenleri anlaşılıp tedavi edilmeli. Bana her şeyi anlattınız mı?"

Cevap yoktu. Sultan birkaç dakika sonra da evimden çıktı. Uşakları düzenli aralıklarla aileme armağanlar, Kurban Bayramı için koyun ve keçiler getirmeye başladı.

O geceden sonra Sultan'ı Kudüs'e gideceği zamana kadar kadar her gün gördüm. Kimi zaman evime dönmeme izin vermez, ben de sarayında bana ayrılan bölümde yatardım. Ondan sonraki sekiz ayımı Sultan Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub'un hizmetinde geçirdim.

İKİ

Şâdi'yle Karşılaşıyorum ve Sultan Anılarını Yazdırmaya Başlıyor

İbn Meymun beni Sultan'ın sabahları erken kalktığı konusunda uyarmıştı. Sabah şafak sökmeden kalkıyor, namazını kılıyor ve dış mahalledeki Mukattam Tepeleri'ne gitmeden önce bir fincan sıcak su içiyordu. Burada bir kale yapılmaktaydı. Mimariden gayet iyi anlayan Sultan, kimi zaman mimarbaşının kararlarını değiştirirdi. Bu yeni kalenin Kahire'yi Franklardan değil, Sultan'ı halk ayaklanmasından korumak için yapıldığını ise yalnızca kendisi biliyordu.

Şehir karmaşıklığıyla ün salmıştı. Çok çabuk büyüyor, bir sürü serseriyi ve halinden vaktinden memnun olmayan bir alay insanı kendisine çekiyordu. Bu nedenle Kahire yöneticilerini korkuturdu.

Sultan ayrıca burada kendinin ve atının becerilerini sınardı. Kimi zaman büyük oğlu Efdal'ı da beraberine alırdı. Efdal on iki yaşındaydı ve Kahire'de ilk kez bu kadar uzun kalıyordu. Sultan, oğlunu sanat ve savaş politikaları konularında yetiştiriyordu. Ne de olsa hanedanlar savaş alanlarında kurulur ya da kaybedilirdi. Selâhaddin'e bunu babası Eyyub ve amcası Şirkuh öğretmişti.

O sabah Sultan döndüğünde kendisini bekliyordum. Onu elimi alnıma götürerek sessizce selamladım.

Atından atlarken, "Tam zamanında geldin, İbn Yakub," dedi. Yüzü kızarmış ve terlemişti, gözleri bir çocuğunkiler gibi parlıyordu. Yüzünde mutluluk ve memnuniyet okunuyordu.

"Alâmetler işimizin çok hayırlı olacağını gösteriyor. Bir yıkanayım da, kütüphanede birlikte yemek yeriz. Kadı gelmeden bir saat konuşuruz. Şâdi sana yolu gösterir."

Dağlardaki karlar kadar beyaz sakallı, doksanında bir Kürt savaşçısı beni dirseğimden tutup kütüphaneye yöneltti. Yolda kendisinden söz etti. Yusuf doğmadan çok önce, hatta Eyyub ile kardeşi Şirkuh Mezopotamya ovalarından buralara gelmeden çok önce Sultan'ın babasının uşağıymış.

"Sultanına at binmesini ve kılıç kullanmasını daha sekiz yaşına gelmeden öğreten bendim. Ona..."

Daha normal koşullarda olsaydık yaşlı adamı dikkatle dinler ve sorguya çekerdim, ama o gün aklım başka yerdeydi. Saraya ilk gelişimdi ve çok heyecanlı olduğumu inkâr etmek budalalık olurdu. Birden talihim açılmıştı. Dünyamızın en güçlü hükümdarının sırdaşı olmak üzereydim.

Götürüldüğüm yer şehrimizin en ünlü özel kütüphanesiydi. Buradaki felsefe kitaplarının sayısı bini aşkındı. Aristoteles'ten İbn Rüşd'e, astronomiden geometriye kadar her şey buradaydı. İbn Meymun, El-Kındi'nin, Sahlan ibn Kaysan'ın, Ebu'l Fadl Davud'un tıp formüllerine bakmak için buraya gelirdi. Ve tabii üstadın, hepsinin en büyüğü olan el-Razi'nin eserlerine. İbn Meymun ölümünden sonra kitaplarının ve çalışmalarının burada saklanmasını istiyordu.

İçeriye girince kütüphanenin büyüklüğünden çok etkilendim ve çok geçmeden yüce düşüncelere daldım. Her biri zarif bir şekilde ciltlenmiş bu eserler yüzlerce yıllık öğrenim ve araştırmanın birikimiydi. Burada özel bir bölümde, başka hiçbir yerde bulunmayan, kabul edilmiş doktrinlerin tümüne aykırı kitaplar da vardı. Bir başka deyişle, bu tür kitaplar kapalı zihinlerin açılmasına yardımcı olurdu. Bunlar sadece darül hikmetin okuma odalarında bulunurdu, o da okur kütüphaneciye gayet cömert bir armağan verirse. Yine de o zaman bile her şey mümkün olmayabilirdi.

Örneğin Ebu'l Hasan el-Bekri'nin *Sirat el Bekri*'si sahaflardan ve halk kütüphanelerinden kaybolmuştu. El-Ezher'de bir vaiz, bir cuma namazında İslam peygamberinin biyografisi olan kitabın tümüyle safsata olduğunu ve müminlere el-Bekri'nin bu küfrü nedeniyle cehennemde cayır cayır yanmakta olduğunu söylemişti.

İşte, bu iğrenç kitap şimdi önümdeydi. Raftan alıp da ilk satırlarını okurken ellerim titriyordu. Kitapta yazılanlar bana doğru gibi geliyordu. Kitaba öylesine dalmıştım ki, ne Mekke'ye çevrili seccade üstünde yatan Şâdi'yi, ne de Sultan'ın sessiz sedasız içeri girdiğini fark ettim. Sultan'ın sesi beni dalgınlığımdan sıyırdı.

"Hayal etmek ve bilmek, dua edip cahil kalmaktan iyidir. Sen de aynı fikirde misin, İbn Yakub?"

"Bağışlayın beni, Sultanım, ben..."

Oturmamı işaret etti. Yemek servisi başlamıştı. Sultan dalgındı. Ben de birden heyecanlanmıştım. Yemeği sessizlik içinde yedik.

"Çalışma üslûbun nedir?"

Şaşırmıştım.

"Ne demek istediğinizi pek anlayamadım, Kahramanların Komutanı."

Güldü.

"Haydi haydi, İbn Meymun bana senin tarih bilgini olduğunu söyledi. Kendi halkının tarihini yazmandan övgüyle söz etti. Sorumu cevaplamak bu kadar güç mü?"

"Ben 'Büyük Tabari'nin yöntemini izliyorum, Sultanım. Tam bir kronolojik sırayla yazıyorum. Her önemli olayın gerçekliğini, bilgisini doğrudan edinmiş kişilerle konuşarak kesinleştiriyorum. Birkaç kişiden bir olayın çeşitli anlatımlarını duyarsam eğer, genelde bunların hepsini okura iletirim."

Sultan bir kahkaha attı.

"Kendi kendinle çelişkiye düşüyorsun. Bir tek olayın birden fazla anlatımı olabilir mi? Sadece bir gerçek vardır. Bir gerçek ve pek çok yanlış anlatım."

"Zatı Şahaneleri durumlardan söz ediyor. Bense tarihten söz etmekteyim."

Sultan gülümsedi.

"Başlayalım mı?"

Başımı eğerek yazı takımlarımı topladım.

"Baştan mı başlayacağız?"

"Öyle sanıyorum," diye mırıldandı. Madem ki tarih sırasına bu kadar önem veriyorsun, Kahire'yi ilk görüşümle başlamak daha iyi olur, değil mi?

"Başlangıç, ey Sultanım. Başlangıç. Sizin başlangıcınız. İlk anılarınız."

Ben şanslıydım. Ailenin büyük oğlu değildim. O yüzden benden fazla bir şey beklenmiyordu. Çoğunlukla kendi başıma bırakılıyor, büyük bir özgürlük içinde yaşıyordum. Görünüşüm ve tavırlarım kimse için bir tehdit oluşturmuyordu. Çok sıradan bir çocuktum yani. Şimdi beni iktidarın simgeleriyle sarmalanmış bir Sultan olarak görüyorsun. Benden etkileniyorsun ve herhalde biraz da korkuyorsundur. Çizmeyi aşarsan kellenin uçurulacağından kaygılanıyorsun. Bu korku doğal. Bunun kaynağı, iktidarın Sultan'ın tebaası üzerindeki etkisidir. Aynı güç, ufak tefek bir insanı bile heybetli gösterebilir.

Bana bak. Beni ve en büyük ağabeyim Şâhânşah'ı çocukken görseydin, benim Mısır Sultanı olabileceğimi asla hayal edemez ve bunda da haklı olurdun. Kader ve tarih işbirliği yaparak beni buralara getirmiştir.

Bende bir şeyler gören tek kişi babaannemdi. Dokuz, on yaşlarındayken beni ve birkaç arkadaşımı bir yılanı öldürmeye çalışırken gördü. Çocukken böyle saçma yarışlar yapardık. Yılanı kuyruğundan yakalayıp sallar sallar, sonra da başını bir taşa vururduk. Daha yürekli olanlarımız yılanın başını ayaklarımızın altında ezerdi.

Babaannem bu sahneyi dikkatle izledikten sonra bana seslendi.

"Yusuf! Yusuf ibn Eyyub! Çabuk buraya gel!"

Öteki çocuklar kaçtı, ben kafama bir yumruk inmesini bekleyerek babaannemin yanına gittim. Babaannemin öfkesi çok ünlüydü. Şâdi, onun, babam yetişkin bir erkekken suratının ortasına bir şamar akşettiğini anlatmıştı. Herkesin ortasında yapılan bu hareketin nedenini kimse sormaya cesaret edememiş. Babam odadan çıkmış ve söylediklerine göre ana oğul bir yıl konuşmamışlar. Sonunda özür dileyen babam olmuş.

Babaannem beni şaşkına çeviren bir hareketle kucaklayıp gözlerimden öptü.

"Korku nedir bilmiyorsun, çocuk, ama dikkatli ol. Bazı yılanlar, kuyruğundan tutmuş olsan bile dönüp ısırır."

İçim öyle rahatlamıştı ki, gülmüştüm. Babaannem daha sonra ben doğmadan önce gördüğü bir rüyayı anlattı.

"Sen henüz annenin karnındaydın. Kadını çok tekmeliyordun sanırım. Annen hep bir tay doğuracağını söyleyip yakınırdı. Bir gece rüyamda, insan yutabilecek kadar büyük bir yılanın güneşin altında çıplak yatan annene doğru süründüğünü gördüm. Annen gözlerini açtı ve terlemeye başladı. Kaçmak istiyor ama yerden kalkamıyordu. Birden tılsımlı bir mağaranın ağzı gibi açıldı karnı. İçinden, elinde kılıç olan bir bebek çıktı

ve yılanın başını bir tek darbede kopardı. Sonra annesine baktı ve yine karnına girdi. Sen büyük bir savaşçı olacaksın, oğlum. Bu senin alnında yazılı ve Allah sana rehberlik edecek."

Babamla amcam babaanneme ve saçma rüyasına gülmüştü ama hiç kuşkusuz bu yorumun o zaman benim üzerimde olumlu bir etkisi oldu. Beni ciddiye alan ilk insan oydu.

Sözlerinin bir etkisi olmuş olmalı. Bu olaydan sonra amcam Esadeddin Şirkuh'un beni dikkatle gözlemeye başladığını fark ettim. Süvariliğim ve silah eğitimime özel bir itina gösterdi. Atlar hakkında bildiklerimin tümünü o öğretmiştir bana. İbn Yakub, benim ordularımdaki soylu atların hepsinin soyağacını bildiğimi bilmezsin sen. Şaşırmış görünüyorsun. Atlardan da başka bir zaman söz ederiz öyleyse.

Gözlerimi kapatıp eski anılarımı düşündüğümde, gördüğüm ilk şey Baalbek'teki eski Yunan tapınaklarının harebeleridir. Bunların boyutları insanı hayranlık ve korkuyla titretirdi. Avluya açılan kapılar hâlâ sağlamdı. Bunlar gerçekten tanrılar için yapılmış olmalıydı. Musul'un büyük sultanı Zengi'nin valisi olan babam kalenin de komutanıydı ve görevi kaleyi sultanın düşmanlarına karşı savunmaktı. İşte, ben o şehirde büyüdüm. Eskiler buraya Heliopolis derlermiş ve Zeus, Hermes ile Afrodit'e taparlarmış.

Çocukken heykellerin ayakları dibinde çeşitli gruplara ayrılıp saklanırdık. Bir çocuğun hayal gücünü ateşlemek için harabelerden daha iyisi yoktur. O eski taşlar tılsımlıydı. Hep eski zamanları hayal ederdim. O zamana kadar eskilerin dünyası bizler için tam bir bilmeceydi. Puta tapmak bizim için küfürdü ve Allah ile Hazreti Peygamber bunu kesinlikle yasaklamıştı. Ancak bu tapınaklar ve özellikle Afrodit ile Hermes'in heykelleri benim gözümde çok etkileyiciydi.

Sık sık o zamanlarda yaşamış olmanın ne kadar heyecan verici olacağını düşünürdük. Tanrılar için kavga ettiğimiz de olurdu. Ben Afrodit'in hayranıydım, ağabeyim Turan Şah ise Hermes'i severdi. Zeus'tan geriye sadece bacakları kalmıştı ve

onları da pek çekici bulmuyorduk. Geri kalanını sanırım oturduğumuz kaleyi yapmak için kullanmışlardı.

Şâdi geçmişin kalıntılarının bizi geleneklerimizden uzaklaştırmasından kaygılanır, bizleri korkutarak oradan kaçırmaya çalışırdı. Tanrıların insanları heykellere ve başka şeylere döndürebileceklerini söyler, cinler ve diğer cehennem yaratıklarının dolunayda böyle yerlerde toplandıkları hakkında hikâyeler uydururdu. Bunların aralarında konuştukları tek şey çocukları nasıl yakalayıp yiyecekleriydi. Yüzyıllar boyunca burada cinlerin yüzbinlerce çocuk yediklerini anlatırdı o gür sesiyle. Sonra, yüzümüzdeki korkuyu görünce hemen sözlerini yumuşatır, biz Allah'ın ve Hazreti Peygamber'in koruması altında olduğumuz için bize bir zarar gelmeyeceğini eklerdi.

Şâdi'nin hikâyeleri bu harabenin çekiciliğini arttırırdı. Ona bu üç Tanrı hakkında sorular sorardık. Kütüphanedeki bilginlerden bazıları, eski insanlar ve inançları hakkında rahatça konuşurlardı. Onların tanrıları ve tanrıçaları insanlar gibiydi. Kavga ederler, severler ve diğer insani duyguları paylaşırlardı. Onları bizden ayıran şey ölümsüz olmalarıydı. Bizimkinden çok farklı olan kendi cennetlerinde sonsuza dek yaşarlardı.

Bir gece babaanneme, "Hâlâ kendi cennetlerindeler mi?" diye sorduğumu hatırlıyorum.

Çok kızmıştı bana.

"Bu saçmalıkları kafana kim sokuyor senin? Baban onların dillerini koparttıracak. Aptal çocuk, onlar hiçbir zaman heykelden başka bir şey olmadı. O zaman insanlar çok ahmaktı. Putlara taparlardı. Dünyanın bu köşesinde, huzur içinde yatsın, Peygamberimiz sonunda putları ve etkilerini parçalayıp yok etti."

Bize söylenen her söz onlara duyduğumuz ilgiyi arttırıyordu. Onlardan uzak duramıyorduk. Bir gece dolunay vakti ağabeyimin önderliğindeki büyük çocuklar Afrodit Tapınağı'na gitmeye karar verdiler. Beni yanlarına almayacaklardı aslında, ama aralarındaki fısıldaşmalarını duyunca hepsini babaanne-

me şikâyet etmekle tehdit ettim. Ağabeyim bana şiddetli bir tekme indirdiyse de, beni götürmemenin tehlikesini de anladı.

O gece hava soğuktu. Battaniyelere sarınmıştık ama yine de dişlerim birbirine çarpıyordu, burnumun ucu uyuşmuştu. Hepimiz korkuyorduk; ben iki kere durup yaşlı bir ağacın köklerini sularken yükselen serzenişleri hâlâ hatırlıyorum. Afrodit'e yaklaştıkça kendimize güvenimiz arttı. Baykuşların uğultusundan ve köpek havlamalarından başka bir ses duymadık. Cin falan da görmedik.

Ancak ay ışığının aydınlattığı tapınak avlusuna girerken birtakım garip sesler duyduk. Korkudan neredeyse ölecektim, Turan Şah'a sıkı sıkı sarıldım. O bile korkmuştu. Ağır adımlarla gürültülere doğru yürüdük. Önümüzde, ritmik bir hareketle ileri geri sallanırken saçları rüzgârda dalgalanan Şâdi'nin çıplak kıçından başka bir şey yoktu. Hareket ederken tıpkı bir eşek gibiydi; gördüğümüzün o olduğunu anladıktan sonra kendimizi tutamadık. Boş avluda çınlayan kahkahamız bir hançer gibi indi Şâdi'nin sırtına. Dönüp bize sövmeye başladı. Biz arkamıza bakmadan kaçtık. Ertesi gün ağabeyim onunla yüzleşti.

"Dün geceki cinin kıçı hiç de yabancı değildi, ha, Şâdi?"

Selâhaddin durup güldü. İşe bakın ki, tam o anda bir haber getiren Şâdi girdi içeri. O ağzını açamadan Sultan'ın kahkahası bir daha çınladı. Şaşıran uşak bize bakarken ben gülmemek için kendimi zor tuttum. Ama içten içe kahkahadan kıvranıyordum.

Şâdi'ye açıklama olarak az önceki hikâye tekrarlandı. Yüzü kıpkırmızı kesilen adam Selâhaddin'e öfkeyle Kürtçe bir şeyler söyleyip çıktı.

Sultan yine güldü.

"İntikam almakla tehdit etti beni. Sana Şam'daki gençlik günlerime ait ve benim unuttuğuma emin olduğu hikâyeler anlatacakmış."

Birinci buluşmamız sona ermişti.

Kütüphaneden çıkarken Sultan kendisini izlememi işaret etti. Geçtiğimiz koridor ve odalar çeşit çeşit brokarlar ve ipeklilerle kaplıydı, aynaların çerçeveleri sim ve altındandı. Her odanın kapısını bir hadım bekliyordu. O güne kadar böyle bir şatafata hiç şahit olmamıştım.

Sultan şaşırmama vakit bırakmadan hızlı adımlarla yürüyor, sırtındaki cüppesi yarattığı rüzgârla dalgalanıyordu. Birlikte kabul salonuna girdik. Kapının önünde eli yatağanlı bir Nübyeli muhafız bekliyordu. Biz içeri girerken eğilerek selam verdi. Sultan yüksekçe bir yerde duran, mor ipeklilerle döşenmiş, üzerine saten ve altın brokar yastıklar serpiştirilmiş tahtına oturdu.

Kadı günlük raporunu vermek ve görüşmek için gelmişti. Salona çağrıldı. O içeri girip selam verirken ben çekilecekmiş gibi davrandım. Sultan'ın oturmamı istemesi üzerine çok şaşırdım. Her şeyi dinleyip yazmamı istiyordu.

Kadı el-Fadıl'ı, dört bir yanı muhafızları, uşakları, güç ve otorite simgeleriyle sarılı olarak şehir sokaklarında görmüştüm. Devletin yüzü. Mısır'ın düzenli bir şekilde işlemesini sağlayan, Divan el-İnşa'nın başkanlığını yapan bu adamdı. Zamanında Fatımi Halifelerine ve onların vezirlerine nasıl bağlılık ve gayretkeşlikle hizmet etmişse, Mısır'ın kurumlarının devamlılığı da ona bağlıydı. Sultan, danışmanı ve dostu olarak Kadı'ya güvenirdi. Kadı da hoş olmayan bir öğüt vermesi gerektiğinde bundan asla kaçınmazdı. Sultan söylemek istediklerini belirttikten sonra resmi ve özel mektuplarını yazan da oydu.

Sultan ona beni çok özel ve kişisel kâtibi olarak tanıştırdı. Kalkıp yerlere kadar eğilerek selam verdim. Kadı gülümsedi.

"İbn Meymun senden çok söz etti, İbn Yakub. Bilgine ve becerilerine büyük hürmeti var. Bu kadarı benim için yeterlidir."

Minnetle başımı eğdim. İbn Meymun, Kadı'nın benden hoşlanmadığı takdirde hiç güçlük çekmeden öteki dünyaya gönderebileceği konusunda uyarıda bulunmuştu.

"Ya benim onayım, el-Fadıl?" diye sordu Sultan. "Onun hiçbir anlamı yok mu? Senin gibi büyük bir düşünür ya da şair olmadığımı kabul ederim, dostumuz İbn Meymun gibi filozof ve hekim de değilim, ama benim iyi bir insan sarrafı olduğumu bilirsin. İbn Yakub'u ben seçtim."

"Zatı Şahaneleri bu hizmetkârınızla alay ediyor," dedi Kadı, sanki bugün oyun oynayacak havada olmadığını belirtmek isteyen, sıkıntılı bir tavırla.

Efendisinin kışkırtmalarına katılmayı reddettiği bir iki söz düellosundan sonra, Kadı o haftanın başlıca olaylarını sıraladı. Devlet yönetiminin en önemsiz konuları üzerine sıradan bir rapor olmasına rağmen, dile hâkimiyeti karşısında büyülenmemek imkânsızdı. Her bir kelime dikkatle seçilmiş, her bir cümle gayet ustalıkla kurulmuş ve sonuç bir dizeyle taçlandırılmıştı. Gerçekten çok etkileyici bir insandı. Raporun tümü bir saat sürdü ve bu süre içinde kadı bir kere bile tek bir kâğıt parçasına olsun bakmadı. Ne müthiş bir hafızaydı!

Sultan, Kadı'nın bu tür raporlarına alışık olduğundan olsa gerek gözlerini kapatmış, Kadı'nın bu olağanüstü söylevi boyunca da açmamıştı.

"Şimdi de sizin kararınıza gerek duyduğum önemli bir konuya geliyorum, efendimiz. Subaylarınızdan biri başka bir subayı öldürdü."

Sultan'ın gözleri açıldı.

"Bu neden bana daha önce bildirilmedi?"

"Sözünü ettiğim olay iki gün önce oldu. Dün bütün gün gerçeği öğrenmekle meşguldüm. Bugün olayı size tam olarak anlatacak durumdayım."

"Dinliyorum, el-Fadıl."

Kadı konuşmaya başladı.

ÜÇ

Kontrol Edilemeyen Tutkular: Halime'nin Hikâyesi ve Sultan'ın Kararı

Mesudiddin hatırlayacağınız gibi Zatı Şahanelerinin en cesur subaylarından biriydi. Pek çok kere yanı başınızda savaşmıştı. İki gün önce kendisinden çok genç olan ve söylendiğine göre şehrimizin en iyi kılıç kullananlarından Kamil ibn Zafer tarafından öldürüldü. Haberi, bana iki adam arasındaki kavganın nedeni olan Halime getirdi. Kendisi olay çözümlenene kadar korumam altındadır. Sultanım kendisini gördüğü takdirde Mesud'un neden öldüğünü ve Kamil'in neden aynı akıbete razı olduğunu anlayacaktır. Halime çok güzel bir kadındır.

Halime öksüzdü. Öyle gülpembe bir çocukluk geçirmemişti. Kendisi yüzünden işlenecek günahları daha çocukluğunda

biliyordu sanki. Büyüyüp olgunlaşınca güzelliği, zekâsı ve cesaretiyle herkesi şaşırttı. Kamil ibn Zafer'in evinde hizmetçiliğe başlayıp, karısının yanında çalıştı ve çocuklarına baktı.

Kamil onu istediği gibi kullanabilirdi. Tutkularına yenik düştüğünde vücudundan yararlanabilir, onu resmi cariyesi olarak hanesine alabilirdi, ama kadını sevmişti. Halime ondan kendisiyle evlenmesini isteyecek biri değildi. Bastıran Kamil oldu ve bir süre sonra nikâhları kıyıldı.

Halime hiçbir değişiklik olmamış gibi davranmaya devam etti. Bütün gün evde kalmayı reddediyordu. Evde Kamil'e hizmet ediyor, sonra da Kamil'in erkek arkadaşları geldiğinde odadan çıkıyordu. Bana Kamil'in iyi ve düşünceli bir erkek olmasına rağmen, adamdaki ihtirasın kendisinde olmadığını anlattı. Evliliğe gelince, adam bunu istemişti, çünkü böyle bir bağ aracılığıyla onu ömür boyu kendi malı gibi hissedecekti. Evet, efendim, kullandığı kelime buydu: Mal.

Mesud, Halime'yi ilk kez, kalbini kendisine açmış olan arkadaşı Kamil'in evinde görmüştü. Kamil Mesud'a, Halime'ye olan sevgisini ve onsuz yaşayamayacağını anlatmıştı. İki adam sık sık kadından söz ettikleri için onun cazip niteliklerini Mesud da öğrenmiş oluyordu.

Mesud arkadaşıyla bir şeyler içmek için evine uğrayıp Kamil'i bulamadığında Halime kendisine bir fincan çay ikram ederdi. Onunla eşitiymiş gibi konuşur, çarşının en son hikâyeleriyle şakalarını anlatır ve bunlar genellikle Kadı'yla, Sultan'la ilgili hikâyeler olurdu. Kimi zaman da oklar Bağdat'taki halifeye ve zatınıza yönelirdi.

Kamil'in annesi ile büyük karısı Halime'nin bu davranışları karşısında dehşete kapılmışlar, hatta Kamil'e şikâyette bulunmuşlar, ama o hiç aldırış etmemiş.

Onlara, "Mesud benim kardeşim sayılır," demiş. "Yusuf Selâhaddin'in şanlı ordusunda, onun emrinde hizmet görüyorum. Ailesi Şam'dadır. Evim evidir. Kendisine ailemizin bir üyesi gibi davranın. Halime benim duygularımı hepinizden iyi

anlıyor. Mesud'dan hoşlanmıyorsanız, o zaman yoluna çıkmayın. Onu size zorla kabul ettirmek istemiyorum."

Konu bir daha hiç açılmamış ve Mesud evin sürekli ziyaretçilerinden biri olmuş.

İlk adımı atan Halime olmuş. Yasak meyve kadar çekici bir şey olamaz. Bir akşam Kamil'le bütün aile Kamil'in kayınpederinin cenazesine gitmiş ve Halime evde yalnız kalmış. Hizmetçilerle silahlı uşaklar da efendileriyle gitmiş. Ailenin bir cenazesi olduğundan habersiz Mesud arkadaşına yemeğe gelmiş. Boş avluda kendisini güzel Halime karşılamış. Batan güneşin ışıkları kızıl saçlarını aydınlatırken, kadın Mesud'a Kafkaslardan gelme bir peri prensesini hatırlatmış olmalı.

Halime bana, soylu savaşçımız Mesud'un günü nasıl olup da tatmin olmuş bedenini Halime'nin vücudu üzerinde, başını şeftaliyi andıran göğüsleri arasında sona erdirdiğini tam olarak anlatmadı. Zatı Şahanelerin bütün ayrıntıları istediğini biliyorum, ama benim mütevazı hayal gücüm bugün sizi tatmin etmekten çok uzak kalacak. Bu ikisinin birbirlerine olan tutkuları, etkisini yavaş yavaş gösteren güçlü bir zehre dönüşmüş.

Mesud sonraki aylarda Kamil'i özel görevlerle evinden uzaklaştıracak fırsatlar kollamaya başlamış. Fustat'a, yeni kalenin inşaatını kontrole, acemi erlere kılıçla dövüş sanatını öğretmeye ya da Mesud'un hain aklına gelen herhangi bir göreve gönderiliyormuş.

Halime kendisinin oturduğu Mahmudiye Mahallesi'ne yakın bir buluşma yeri ayarlamış olduklarını söyledi. Ancak Kamil'in, annesinin karısının ardından sadık bir hizmetkârını göndermekte olduğundan haberi yokmuş. Sevgililerin alışkanlıkları artık iyice bellenmiş. Kadın bir gün bir ulak gönderip oğlunu yanına çağırmış. Kendisinin ölüm halinde olduğunu söylemiş. Endişeden çılgına dönen Kamil eve koşup da annesini sağlam görünce rahatlamış. Ancak kadının yüzündeki ifade ona her şeyi anlatmış. Annesi tek kelime etmeden, başıyla on iki yaşındaki casus uşağını göstererek onu izlemesi gerektiği-

ni belirtmiş. Kamil kılıcını evde bırakacakmış, ama anası kullanması gerekebileceğini söylemiş.

Çocuk hızlı adımlarla yürüyor, Kamil şaşkın bir halde onu izliyormuş. Annesinin Halime'den hoşlanmadığını biliyormuş. Gittikleri yer her neresiyse, oraya vardığında Halime'yi bulacağını da biliyormuş. Ama odaya girdiğinde gördüğüne hiç de hazırlıklı değilmiş. Yerde çırılçıplak yatan Mesud'la Halime birbirlerini mutluluğa boğmaktaymış.

Kamil bir çığlık atmış. Korkunç bir çığlıkmış bu. Öfke, ihanet, kıskançlık; hepsi çıkan o çığlığın içindeymiş. Mesud örtünmeye çalışarak doğrulmuş. Yüzü suçlulukla çarpılmışmış. Direnmeye kalkışmamış. Başına geleceği biliyormuş ve sabırla cezalandırılmayı beklemiş. Kamil kılıcını arkadaşının kalbine sokmuş.

Halime bağırmaya bile kalkmamış. Örtüsünü alıp odadan çıkmış. Âşığının fışkıran kanının kocasını çılgına çevirdiğini görmemiş. Ama çocuk her şeyi görmüş. Efendisinin arkadaşının cesedini cezalandırdığını, onun suçlu organını kestiğini görmüş. Kamil öfkesi geçince ölünün başına oturup ağlamaya başlamış. Mesud'un, Halime'nin vücudunu neden arkadaşlıklarından daha önemli bulduğunu öğrenmek istiyormuş.

Cesede, "İsteseydin onu sana verirdim!" diye bağırmış.

•

Hikâyenin burasında Sultan Kadı'nın sözünü kesti.

"Yeter, el-Fadıl. Bilmemiz gerekenleri öğrendik. Pis bir iş. En iyi süvarilerimden biri öldü. Ve onu bir Frank değil, en iyi arkadaşı öldürdü. Günüm İbn Yakub'la çok iyi başlamıştı, ama şimdi sen onu bu acılı hikâyenle berbat ettin. Bu sorunun çözümü yok. Çözüm sorunun içinde. Öyle değil mi?"

Kadı üzüntüyle gülümsedi.

"Bir anlamda haklısınız elbet. Ancak devlet açısından bu ciddi bir suç, bir disiplin sorunudur. Kamil amirini öldürmüştür. Eğer cezasız bırakılırsa bu haber çabuk yayılacaktır. Asker-

ler disiplinden uzaklaşacaktır, özellikle de Mesud'u seven Suriyeliler. Bence ceza kaçınılmazdır. Kendi başına adalet aramaya kalkışmamalıydı. Zatı Şahanelerinin ülkesinde adalet sadece ve sadece benim sorumluluğum altındadır. Sadece siz benim kararımı değiştirebilirsiniz. Bu durumda tavsiyeniz nedir?"

"Seçim senindir, el-Fadıl."

"Kamil'in kellesini istiyorum."

"Hayır!" diye bağırdı Sultan. "İlle de ceza vermek istiyorsan onu kırbaçlatabilirsin, ama hepsi o kadar. Suç bir cinnet anında işlendi. Sen bile bu koşullar altında kendini tutmakta güçlük çekerdin."

"Sultanımız nasıl arzu ederlerse."

Kadı yerinden kalkmadı. Sultanına uzun yıllar hizmet ettiği için Selâhaddin'in henüz sözünün bitmediğini hissederdi. Bir iki dakika kadar hiçbirimiz konuşmadık.

"El-Fadıl, kadın ne oldu, peki?" diye sordu sultan.

"Onu siz sorguya çekmek istersiniz diye düşünerek saraya getirdim. Zina yaptığı için taşlanarak ölmesi gerekiyor. Kararı Sultan vermeli. Bu halkın hoşuna gidecek bir karar olacaktır. Çarşıda şeytanın onun ruhunu eline geçirdiği söyleniliyor."

"Çok merak ettim şimdi. Nasıl bir hayvanmış o? Giderken onu bana gönder."

Kadı eğilerek selam verdi ve benim varlığımdan haberi yokmuş gibi çıkıp gitti.

Sultan, "Anlamadığım şey, el-Fadıl'ın bu olayı neden bana kadar getirdiği, İbn Yakub," dedi Sultan. "Belki de benim onayım olmadan Mısırlı bir subayı idam ettirmeyi göze alamadı. Sanırım nedeni bu. Ama sakın el-Fadıl'ı küçümseyeyim deme. Kurnaz devenin biridir o. Gizli bir nedeni olduğuna eminim."

O sırada içeri giren bir uşak Halime'nin kapının dışında olduğunu bildirdi. Sultan başını sallayınca kadın içeri alındı. Hemen yere kapanıp yüzünü Sultan'ın ayaklarına sürdü.

Sultan, karar verme durumunda olan bir hükümdar sertliğiyle, "Yeter!" dedi. "Geç, karşımıza otur."

Kadın otururken yüzünü ilk kez gördüm. Oda bir lambayla aydınlanmıştı sanki. Bu öyle sıradan bir güzellik değildi. Hüznüne rağmen yaşlı gözleri parlak ve zekiydi. Bu kadın cellada boynu eğik gitmezdi. Mücadele edecekti. Yüzünde direnişin izleri seçiliyordu.

Kalem elimde yazmaya hazır Sultan'a döndüğümde, onun da bu genç kadın karşısında büyülenmiş olduğunu gördüm. Kadın en fazla yirmi yaşında olmalıydı.

Selâhaddin'in gözlerinde daha önce görmediğim bir yumuşaklık vardı, ama bunun kadından kaynaklanıp kaynaklanmadığını bilmiyordum, çünkü daha önce yanında bir kadınla hiç görmemiştim onu. Kadına, kim olursa olsun her insanı korkutacak bir dikkatle bakıyordu, ancak Halime de Sultan'ın gözlerinin içine bakmaktaydı. Sonunda bakışlarını kaçıran Sultan oldu. Birinci çatışmayı kadın kazanmıştı.

"Seni işlediğin suç için taşlatarak öldürecek olan Kadı'ya neden teslim etmemem gerektiğini söylemeni bekliyorum," dedi Sultan.

"Eğer sevmek suçsa, ey Merhametlilerin Komutanı, o halde ölmeyi hak ettim demektir."

"Sevgi değil, kadın; zina. Allah'ın huzurunda kocana ihanet ettin."

Bunu duyan kadının gözlerinden ateşler fışkırdı. Hüzün uçup gitti ve konuşmaya başladı. Kendine olan güveni hemen hissediliyor ve alçakgönüllülükten uzak konuşuyordu. Sesi de değişmişti, sanki bir eşitiyle konuşuyor gibiydi.

"Bu dünyanın iki insan için ne kadar küçük olabileceğini anlayamıyordum. Mesud yanımda değilken, onun hatırası bir işkence oluyordu. Yaşamak ya da ölmek umrumda değil, Kadı'nın verdiği cezaya boyun eğiyorum. Beni taşlatarak öldürtebilir, ama ne merhamet dileneceğim ne de akbabalara pişman olduğumu haykıracağım. Üzgünüm ama pişman değilim. O kısacık mutluluk, bu hayatta bulmayı umduğumun çok çok üstündeydi."

Sultan, kadına hiç akrabası olup olmadığını sordu. Halime başını salladı. Sultan daha sonra ona hikâyesini anlatmasını buyurdu.

Kamil ibn Zafer ailesine iki yaşında satılmışım. Bana Kürt tüccarlar tarafından kilometrelerce uzakta terk edilmiş olarak bulunan bir öksüz olduğumu söylemişlerdi. Bana acımışlardı ama acımalarının sınırı da birkaç yıldı. Kamil ibn Zafer'in annesi yeniden hamile kalamıyordu. Bana o zaman kocasının öldüğünü söylemişlerdi. Babasının evinde yaşıyordu ve bu iyi yürekli adam da ona sokaktan bir çocuk satın almıştı. Ben mevsimlik ticaretin bir parçasıydım. Geçmişim hakkında bütün bildiklerim bu kadar.

Kamil o sırada on, on iki yaşlarındaydı. O zaman bile iyi ve sevecendi, benim ihtiyaçlarımı gözetirdi. Bana sanki gerçek kız kardeşiymişim gibi davranırdı. Annesinin tavrıysa çok farklıydı. Beni kızı gibi mi, yoksa bir köle kız gibi mi yetiştirsin, karar veremiyordu. Ben büyüdükçe evdeki görevlerim konusunda daha katı olmaya başladı. Hâlâ aileyle aynı sofrada yemek yemem öteki hizmetçileri rahatsız etse de, bir yandan da onun hizmetçisi olarak yetiştiriliyordum. Çoğunlukla yalnızlık çekiyorsam da kötü bir hayat değildi. Diğer hizmetçi kadınlar bana asla tamamıyla güvenemiyorlardı.

Her gün eve gelen yaşlı bir adam bize Kuran'ın hikmetlerini öğretiyor, Peygamberimiz ile sahabesinin yaptıklarını anlatıyordu. Kamil çok geçmeden bu derslere katılmamaya başladı. Arkadaşlarıyla at biniyor, ok atıyordu. Kutsal metinler öğreten öğretmen bir gün elimi yakalayıp bacaklarının arasına soktu. Ben çığlık atınca Kamil'in annesi koşarak odaya girdi.

Allah'ın adını anan öğretmen, kadına benim ahlaksız ve şehvet düşkünü olduğumu söyledi. Kadın adamın önünde beni tokatlayıp özür diledi. Kamil eve geldiğinde ona olanları an-

lattım. Annesine kızdı ve o öğretmen bir daha evimize sokulmadı. Kadının Kamil'in bana gösterdiği yakınlıktan rahatsız olduğunu sanıyorum; çok geçmeden ona bir eş bulmuştu: Kız kardeşinin benden iki yaş büyük olan kızı Zennube.

Kamil evlendikten sonra ben genç karısının hizmetine verildim. Onu sevmiştim. Eve ilk geldiğimden beri tanışırdık ve birbirimizin sır ortağıydık. Zennube Kamil'e bir oğlan doğurduğunda ben de onlar kadar sevindim. Çocuğa ben bakardım ve onu kendi evladımmış gibi severdim. Allah'ın sonsuz süt bağışladığı Zennube'yi kıskanırdım.

Her şey yolunda gidiyordu, hatta Kamil'in annesi bile bana karşı yeniden iyi davranmaya başlamıştı. Ancak bir gün Kamil beni bir kenara çekerek, beni bir kardeşten öte sevdiğini söyledi. Allah şahidimdir ki çok şaşırmıştım. Önceleri korktum. Ama Kamil ısrar etti. Beni istiyordu. Uzun bir süre direndim. Onu seviyordum, ama ona karşı bir tutkum yoktu. Hem de hiç.

Kamil'in annesi beni sakanın oğluyla evlendirmeye kalkışmasaydı ne olurdu, bu öykü nasıl sona ererdi, bilemiyorum. Genç kaba saba biriydi ve hiç hoşuma gitmemişti. Ancak Zatı Şahanelerinizin de bildiği gibi, evlilik kadınlar için asla özgür bir seçim değildir. Hanımım kaderime karar vermişse, sakanın oğluyla evlenmekten kaçamazdım.

Kamil bu habere pek bozulmuştu. Böyle bir şeyin asla olmayacağını söyleyerek benden karısı olmamı istedi. Annesi çok şaşırmıştı. Karısı kuma olarak bir hizmetçiyi almasının kendisini aşağılamak anlamına geldiğini söyledi. İki kadın da benimle aylarca konuşmadılar.

Durumumu düşünün. Dertlerimi konuşacak kimsem yoktu. Geceleri hiç tanımadığım annemin özlemiyle ağlardım. Karşımdaki seçenekleri soğukkanlılıkla düşündüm. Sakanın oğlunu düşünmek bile midemi bulandırıyordu. Onun bana dokunmasına katlanmaktansa ölmeyi yeğlerdim. Öyleyse, bana karşı hep iyi ve sevecen olan Kamil tek seçenekti. Çaresiz karısı olmayı kabul ettim.

Kamil sevinçten havalara uçtu. Zennube benden nefret etse ve Kamil'in annesi bana sokaktan gelme bir pislikmişim gibi davransa da mutsuz değildim. Kadının geçmişi bir bulut gibi üzerindeydi. Kamil'in babasının onu hamileyken terk edip başka bir kadına kaçmasını unutamamıştı. Adam gece Kahire'den ayrılmış ve bir daha dönmemişti. Onun Bağdat'ta bir ailesi olduğunu ve ziynet ticareti yaptığını duydum. Kamil onu sık sık düşünürse de adı ağza alınmazdı. Biz hikâyeyi Kamil'in annesinin anlattığı şekliyle bilirdik.

Mutfakta ise başka şeyler söylenirdi. Hizmetçiler, hanıma şikâyet etmeyeceğime inandıktan sonra bana şunları anlatmışlardı: Gerçek şu ki, Kamil'in babası ülke dışına yaptığı uzun bir seyahatten döndüğünde, kendisi yokken karısının yerel tüccarlardan biriyle seviştiğini duyunca şehri terk etmişti. Karısının karnındaki çocuk ondan değildi. Kamil evlenmemizden sonra bunu bana doğruladı. Annesi bunu öğrenmiş olduğumu biliyor, bu da benden nefret etmesine yetiyordu. Hepimizin başına neler gelebilirdi, ancak Allah bilir.

O sırada badem gözlü, bal dudaklı Mesud hayatıma girdi. Bana Şam'ı ve Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub'un yanında nasıl savaştığını anlattı. Ona direnemedim. Direnmek de istemedim. Ona karşı hissettiklerimi daha önce kimseye duymuş değildim.

Hikâyem bundan ibaret, Ulu Sultan. Sizin talihsizliklerle karşılaşmayacağınızı, büyük zaferler kazanacağınızı, bize hükümdarlık edeceğinizi, isabetli kararlar vereceğinizi ve oğullarınızı istediğiniz gibi yetiştireceğinizi biliyorum. Sizi bulunduğunuz bu yere başarılarınız getirdi. Bu cahil, kör ve yersiz yurtsuz mahlûk size güveniyor. Allah'ın dediği olur.

Halime konuşurken Selâhaddin onun ağzından çıkan her bir kelimeyi yutar gibi dinlemiş, her hareketini, gözlerinin her parıltısını dikkatle gözlemişti. Kadın köşeye kıstırılmış yabani

bir kedi gibi bakıyordu. Sultan, sanki yüzü taştanmış gibi bir kadınınkine benzeyen dik ve duygudan uzak bakışlarıyla inceledi kadını. Sultan'ın bakışlarının sertliği kadının tüm cesaretini alıp götürmüştü. Bu kez gözlerini kaçıran o oldu.

Sultan gülümseyerek ellerini çırptı. Sadık Şâdi içeri girdi, Sultan kendisiyle Kürtçe konuştu. Sesi Halime'nin içinde bir şeyler uyandırmıştı. Onların Kürtçe konuşmaları kadını şaşırtmıştı; dikkatle dinlemeye koyuldu.

Sultan kadına, "Onunla git," dedi. "O seni Kadı'nın taşlarından uzak bir yere götürecek."

Kadın Sultan'ın ayaklarını öptü; Şâdi de kadının hemen dirseğinden tutup salondan çıkardı.

"Açık konuş, İbn Yakub. Dininizin bizim kurallarımızı paylaştığı çok şey var. Benim yerimde olsaydın, böylesine güzel bir yaratığın Bab el-Berkiya dışında taşlanarak öldürülmesine razı olur muydun?"

Başımı salladım.

"Hayır, Sultanım, ama benim dinimin daha sofu olanları Kadı'nın görüşünü paylaşırdı."

"Herhalde el-Fadıl'ın onun öldürülmesini istemediğini anlamışsındır. Bu olayın anlamı buydu. Kararı benim vermemi istedi, hepsi bu kadar. İsteseydi bildiğini yapar, bana da müdahale etmek için artık çok geç olduğunu bildirirdi. Kadının hikâyesini dinlememi isterken, onu bilinmeyen bir kaderin zalim belirsizliklerine terk ettiğini düşünmüyordu. Beni iyi tanır. Onu öldürtmeyeceğimden emindi. Doğrusunu istersen, bence bizim Kadı da Halime'nin büyüsüne kapıldı. Onun haremde güvenlik içinde olacağını tahmin ederim.

"Epey yorucu bir gün geçirdik. Şimdi umarım benimle bir iki lokma bir şey yersin."

DÖRT

Bir Hadım Büyük Sultan Zengi'yi Öldürüyor ve Selâhaddin'in Ailesinin Talihi Açılıyor; Şâdi'nin Hikâyesi

Ertesi sabah saraya önceden kararlaştırdığımız saatte geldim ve Şâdi tarafından doğruca kütüphaneye götürüldüm. Sultan gelmedi. Ben de o güne kadar varlıklarından bile haberdar olmadığım kitaplara daldım.

Öğle üzeri, arkasında Şâdi'yle beraber gelen bir ulak, Sultan'ın devlet işleriyle meşgul olduğunu ve o gün hiç vakit ayıramayağını bildirdi.

Tam kütüphaneden çıkacakken Şâdi bana göz kırptı. Doğrusu, beyaz sakalını hâlâ kınayla boyayan ve yağlı, çıplak kafası güneşte tehlikeli bir şekilde parlayan bu yaşlı kamburdan çekiniyordum. Nitekim şaşkınlığım yüzümden okunuyor olmalıydı.

"Devlet işleri mi?"

Yaşlı adam kendi sorusunu cevaplar gibi yüksek sesle, kaba ve kuşkucu bir kahkaha attı.

"Bence Zayıfların Savunucusu, şu anda yapması gereken şeyi, yapmıyor, yani kaleyi denetlemiyordur. Onun yerine, kızıl saçlı kızın çatlaklarıyla çıkıntılarını araştırıyordur."

Epeyce şaşırdığımı itiraf etmeliyim; ama beni söylediği sözler mi, yoksa ilettiği mesaj mı daha çok rahatsız etmişti, bilemiyordum. Bu doğru olabilir miydi? Sultan'ın at sırtında efsanevi bir hızı vardı; acaba bu sabırsızlık haremindeki davranışlarına da damgasını vurur muydu? Ve Halime. İsteyerek, direnmeden teslim mi olmuştu, ya da en azından sözlü bir sabır yakarısında bulunmuş muydu? Bu bir baştan çıkartma mıydı, yoksa bir tecavüz mü?

Haber herhalde doğruydu. Biraz daha bilgi almak istiyordum, ama Şâdi'yi daha fazla cesaretlendirmemek için bir yorumda bulunmaktan kaçındım. Bu tutumum onu rahatsız etmişti. Bir sırrı paylaşarak benimle samimiyet kurmak istiyordu ve benim ilgisizliğimi bir aşağılama olarak yorumlamıştı.

Ondan izin isteyip evime döndüm.

Ertesi sabah geldiğimde Sultan'ın beni kütüphanede beklediğini görünce çok şaşırdım. Sultan benim içeri girdiğimi görünce gülümsedi, ama sohbetle vakit geçirmeyerek hemen işe başlamamızı istedi. Sultan'ın sesi beni söylediklerine dikkat etmem için uyarırken, hayalimde bir an Halime'nin yüzünü görür gibi oldum. Elim sanki benden çok daha büyük bir güçle itiliyormuş gibi, kâğıdın üzerinde kaymaya başladı.

Bahar Baalbek'e, hep anlatacak hikâyeleri olan bir gezgin gibi gelirdi. Gökyüzü, geceleri üzerine yıldızlar işlenmiş bir örtü gibiydi; güneş de dünyaya gülümseyen yüzünü gösterdiğinde masmavi olurdu. Otların üzerine uzanır, badem çiçeklerinin kokusunu içimize çekerdik. Hava ısınıp da yaz yaklaştığın-

da, sayısız çayın aktığı küçük gölümüze ilk dalan kişi olmak için yarışırdık. Göl ağaçların arkasına gizlenmişti, Baalbek'te herkesin bilmesine rağmen biz yerini kendi küçük sırrımızmış gibi saklamaya gayret ederdik.

Bir gün yüzerken Şâdi'nin bize doğru koşarak geldiğini gördük. Babaannem Şâdi'nin bir dağdan öteki dağa yirmi-otuz kilometre koştuğunu anlatırdı. Sabah namazından sonra çıkar ve büyükbabama kahvaltısını vereceği saate kadar dönermiş. Bu çok önceleriymiş ama, ailecek Takrit'e taşınmamızdan önce, Dvin'de.

Şâdi sudan çıkıp hemen kaleye dönmemizi söyledi. Babamız bizi çağırmıştı. Bize küfürler ediyor, sözünü dinlemediğimiz takdirde ağır cezalar vereceğini söylüyordu. Yüzü kaygıdan gerilmişti. Bu defa ona inandık.

Ağabeyim Turan Şah neden acele ettiğimizi sorduğunda, Şâdi kaşlarını çatarak dinimize çöken uğursuz felaketi ancak babamızın söyleyebileceğini bildirdi. Bunu duyunca gerçekten korkuya kapılarak olanca gücümüzle koşmaya başladık. Turan Şah'ın Franklar hakkında bir şeyler mırıldandığını hatırlıyorum. Eğer kapılara dayanmışlarsa, bir kılıç çalmak zorunda kalsa bile onlarla çarpışacaktı.

Kaleye yaklaşırken kadınların ağlaştığını duyduk. Turan Şah'ın elini tutup heyecanla kendisine baktığımı hatırlıyorum. Şâdi de bunu görmüş ve telaşımı gayet doğru yorumlamıştı.

Beni omuzlarına kaldırırken kulağıma, "Baban iyidir. Az sonra kendisini göreceksin," diye fısıldadı.

Ölen babamız değil, Büyük Sultan Zengi'ydi. İmanın Savunucusu, Fırat kıyısında çadırında uyurken sarhoş bir hadım tarafından öldürülmüştü.

Sultan Zengi Franklara karşı cihat etmekteydi. Babama Baalbek'in komutasını vermişti. Babam çadırlarımızı toplayıp yeniden yola çıkma telaşındaydı.

Bir aylık bir kuşatmadan sonra Frankları yenerek, onların Edessa dedikleri el-Ruha şehrini alan Zengi'ydi. Şehir dinimi-

zin hançerinin bir mücevheri olmuştu artık, Kudüs'e ve Hazreti Ömer Camii'ne özlemle bakıyorduk.

Baalbek'te hem askerlerin hem de köylülerin söyledikleri bir şarkının dizelerini hatırlıyordum. Biz de onlara katılırdık. Şarkıyı söylemeye başlarsam sözlerinin aklıma geleceğinden eminim:

Bir atlı dalgasında uçar gider,
Sel gibi yayılırlar toprağın üstüne,
Mızrağı düşmanla konuşur
Kana bulanmış diller gibi.
O bağışlayıcı ve merhametlidir
Ama savaşın kızgın anında değil,
Çünkü savaşın ateşi ve fırtınası içinde
Tek yasa kudrettir.

Babamın Sultan Zengi'yle arası çok iyiydi ve onun ölümüne, hem de böylesi bir ölüme, çok üzülmüştü. Şâdi yıllar sonra bana olayın aslını anlattı.

Zengi şaraba düşkündü. Öldüğü gece koca bir testi şarabı devirmişti. Sarhoşken de kuşatma sırasında dikkatini çeken genç bir askeri çağırmış, şehvetini onunla dindirmişti.

Zengi'yi öldüren hadım Yaruktaş da o genci seviyordu. Onun heykel gibi vücudunun aceleci bir yaşlı adam tarafından kirletilmesi düşüncesine tahammül edememişti. Kıskançlığından delikanlıyı izlemiş ve olanları gözleriyle görmüştü. Çadırın önündeki nöbetçilere şarap getirip hepsini sarhoş etmiş, onlar uyurken de çadıra girip efendisini hançerleyerek öldürmüştü. Vücudu Zengi'nin kucaklamasının sıcaklığını henüz yitirmemiş olan genç de kendisine yardım etmişti. Bu bir tutku cinayetiydi.

Kâtipler, hadımla arkadaşının Zengi'nin şarabını çaldıklarını ve yakalanmak korkusuyla o sarhoş halleriyle hükümdarlarını öldürdüklerini yazar. Ama bu anlamsızdır. Şâdi bana

gerçeği anlatmıştı. O da bunu babamdan ya da amcamdan duymuş olmalıydı. O iki adamın gözlerinden hiçbir şey kaçmazdı.

O sırada ben bunların hiçbirini bilmiyordum. Ayrıca yetişkinlerin öteki dünyalarının işleriyle pek bir ilgim de yoktu. Büyük oğul olmamak yine işime yaramıştı. Bu tür ayrıcalıklar Şâhânşah'ındı. Cuma namazında ve diğer meclislerde babamın yanında oturmak zorunda olan oydu. O, hükümdarlık sanatında eğitim görüyordu. Şâhânşah babam gibi konuşmaya çalıştığında, Turan Şah'la ben gülmemek için kendimizi zor tutardık.

Kıyı şehirlerimizin ve hatta Frankların Jerusalem Krallığı adını verdikleri Kudüs'ün işgali, benim için hayatımın pek çok gerçeğinden sadece biri olmuştu. Arada bir babamla amcam Şirkuh'un, genellikle de çocuklar yanlarındayken geçmişten konuşmalarına kulak misafiri olurdum. Bunlar birbirleriyle konuşurlardı, ama gerçek dinleyicileri bizlerdik. Topraklarımızda meydana gelen şeyin büyüklüğünü bize anlatmanın yoluydu bu.

Barbarların ilk geldikleri zamanlardan, insan eti yediklerinden ve hiç yıkanmadıklarından söz ederlerdi. Ve Kudüs'ün kaderi konusunda çok hazin hikâyeler anlatırlardı. Barbarlar bütün müminleri katletmeye karar vermişti. Sen benden iyi bilirsin İbn Yakub, senin halkını da Süleyman Tapınağı'na doldurmuşlardı. Franklar çıkışları kapatmışlar, sonra da kutsal tapınağı ateşe vermişlerdi. Geçmişi silmek ve bir zamanlar hepimize, tüm Ehl-i Kitab'a ait olan Kudüs'ün tarihini yeniden yazmak istiyorlardı.

Beni çocukken gerçekten duygulandıran tek hikâye Kudüs'tü. Barbarların zalimliği insanları dilsiz yapan zehir gibiydi. Kudüs asla hayal dünyamızdan eksik olmazdı. Atlarımıza biner ve Frankları Kudüs'ten kovmaya gidiyormuşuz gibi yapardık. Bu da Şâdi'nin bizi sonunda mutfaktan kovması anlamına gelirdi. Ancak o gün çok uzak değil, İbn Yakub. Halkımız

yakında yine Kudüs'e dönecek. Sur ve Akka, Antakya ve Trablus yine bizim olacak.

Frankların yenilmeleri gerektiği gün gibi ortadaydı, ama müminler böylesine ve bölünmüşken zafere nasıl ulaşabilirdik? Bir kere halife vardı: Biri Bağdat'taki sözde halife, diğeri Kahire'deki güçsüz halife. Halifeliğin çöküşü her yerde küçük sultanlıkların kurulmasına yol açmıştı. Babam Zengi'nin öldüğü gün bize birleşmediğimiz takdirde Frankları asla yenemeyeceğimizi söylemişti. Gerçi genel olarak konuşuyordu ama, sözleri daha geniş, manevi anlamda da gerçekti. Bizim safımızdaki düşmanlıklar çok derindi. Biz Franklara olduğundan daha büyük bir kinle kendi aramızda çarpışıyorduk. Babamın bu sözlerini asla unutmadım.

Sultan'a, "Ya babanız?" diye sordum. "Ondan henüz söz etmediniz. O nasıl bir insandı?"

Babam Eyyub iyi bir insandı. Bize bir şey anlattığında o yumuşak sesiyle, "Anlaşıldı mı? Herkes anladı mı?" diye sorardı.

Daha sakin bir dünyada, büyük bir kütüphanenin yöneticisi olmaktan ya da Kahire hamamlarının işletilmesini yüklenmekten mutlu olabilirdi. Gülüyorsun, İbn Yakub. Babamın niteliklerini küçümsediğimi sanıyorsun. Yanılıyorsun. Ben sadece kaderimizin izini sürdüğümüzü ve hayatımızın yolunun, içinde yaşadığımız zaman tarafından çizildiğini söylüyorum. Hayat öykülerimizi belirleyen şey koşullardır.

İbn Meymun'a bak. Ailesi Endülüs'ten göçmek zorunda bırakılmasaydı Gırnata veziri olabilirdi. Kudüs işgal edilmeseydi, sen Kahire yerine Kudüs'te yaşıyor olabilirdin.

Hazreti Peygamberimizi al. İki imparatorluğun çöküşe geçtiği bir sırada vahiy gelmesi bir talih değil mi? Onun ölümünden otuz yıl sonra. biz Müminler Allah'ın yardımıyla hayallerimizde bile göremeyeceğimiz zaferler kazandık. Eğer Frankların ülkelerini uygarlaştırmayı başaramadıysak, günah bizim-

dir. Frankları eğitmekten ve sünnet etmekten bizi alıkoyan şey, beşeri yanlışlardır. Peygamberimiz Allah'a güvenmenin tek başına yeterli olmayacağını biliyordu. Bir keresinde, "Allah'a güven, ama önce deveni bağla," dememiş miydi?

Babam seyahatten hiç hoşlanmazdı. Adı Şâdi olan büyükbabam ve amcam Şirkuh'un aksine, yerleşik düzene alışkın biriydi. Oysa büyükbabamla amcam asla bir yerde duramazlardı. Düşmanlarımız ailemizden göçerler ve türediler diye söz ederler. Hazreti Peygamberimize de böyle şeyler söyledikleri için bu duruma hiç şaşmıyorum. Göçerliğimiz doğrudur sanırım. Bu dünyada ilerlemenin tek yolu serüvendir. Eğer bir yerde çakılıp kalırsan güneşten yanar ve ölürsün. Yine de babamın Ermenistan'da Dvin'de kalmaktan hoşnut olacağını biliyorum.

Zengi'nin ölüm haberi sadece üzücü bir haber değildi: Bu aynı zamanda karışıklık ve bela demekti. Zengi'nin iki oğlu, Musul ve Halep'te hükümdarlıklarını ilan etmekte gecikmediler. Babam bunların yeteneklerine fazla güvenmezdi. Sonunda haksız olduğu ortaya çıktı, ama o zamanlar o aksi yüzlü ve sofu Nureddin'in böylesine yükseleceği kimin aklına gelirdi ki?

Babamın korkuları çok geçmeden gerçekleşti. Birkaç haftaya kalmadan Şam hükümdarının orduları Baalbek kapılarına dayanmıştı. Babam direnişin hiçbir işe yaramayacağını biliyordu. Müminlerin kanını dökmek için bir neden yok diye düşünüyordu. Barışçı bir teslim antlaşması yaptı ve halk da kendisine minnet duydu.

Yıllar sonra babamla Şam dışında dolaşırken ufuk birden kızıla dönüştü. Bunu ilk gören o oldu ve dizginleri çekip doğanın bu güzelliğini hiç konuşmadan uzun uzun seyrettik. Eve dönerken de hiç konuşmadık. İlk yıldızlar göründüğünde yeniden değişmiş olan gökyüzünün etkisi altındaydık, Şark Kapısı'na yaklaştığımızda babam şöyle dedi:

"İnsanların çoğunun kaçınılmaz ve gerekli bir savaşı bile felaket olarak gördüğünü hep unuturuz. Onlar her zaman biz-

den daha çok acı çeker. Bunu asla unutma, oğlum. Savaşa ancak son çare olarak başvur."

Neden bazı önemli gerçekleri unuturuz, bazı olaylar belleğimizde yer ederken diğerlerini hatırlamak için o kadar güçlük çekeriz? O günü hâlâ hatırlıyorum. Belleğimde bugünkü gibi taze. Büyük ağabeyim Şâhânşah birkaç yıl önce aniden ölmüş ve babam bunun acısından hâlâ kurtulamamıştı. Her nedense babamla Turan Şah arasında fazla bir yakınlık yoktu. Sevdiğim ağabeyim, babamın hoşuna gitmeyecek kadar asi ve başına buyruktu. Bir gün annemin ağabeyime şöyle bağırdığını duydum: "Turan Şah, babanın canını sıkman yetmiyor mu ki bir de beni rahatsız ediyorsun. Sen beladan başka bir şey değilsin. Duydun mu..." Ağabeyime o kadar taş atılmıştı ki, artık bu tehditleri önemsemiyor, annemle alay ediyordu.

Turan Şah gözden düştüğü için babamın dikkati bana yönelmişti.

On altı yaşındaydım ve o sırada bana avcı bir şahinle Kufe'den soylu bir at armağan edilmişti. Babam sanırım beni ilk kez ciddiye alıyor, bana kendisinin eşidiymişim gibi davranıyordu. Pek çok sorunu birlikte konuşuyorduk artık. Korkularını ve kaygılarını anlatıyor, gelecekten, bana rehberlik etmek için başımda bulunmayacağı zamanlardan söz ediyordu.

Onun faniliğini düşünmek vücudumdan bir ürperti geçmesine neden oldu, titremeye başladım. Onu kucaklamak, yanaklarını öpmek, göğsüne kapanıp ağlamak, "Senin ölmeni istemiyorum," demek istedim, ama kendimi tuttum. Baba ile oğul arasında duygularla aşılamayan kutsal bir sınır vardır. Öyle anlarda dudaklar sessiz, yürek çaresiz kalır.

Bütün bunların farkına, Baalbek'i terk etmemizden birkaç yıl sonra vardım. Babam kaleyi koşulsuz teslim etmemişti. Kendisine Şam yakınlarında sekiz köylük bir tımar, büyük miktarda para ve eski şehrin ortasında bir ev verilmişti. Tekrar yola çıkmıştık. Eski tapınakları ve dereleri geride bıraktığıma üzülüyordum. Baalbek'i sevmiştim. Orada hayat mutlu ve güvenliy-

di. Bugün bile orasını hatırladıkça yüzüme bir gülümseme yayılır.

Ancak beni bir erkek yapan Şam oldu.

Neyse ki Sultan sözünün burasında sustu da, yorulan elimi biraz olsun dinlendirdim. Benim sıkıntımı görünce hizmetkârına seslendi. Yıkanacak ve yağlanacaktım. Yorgunlukları geçene kadar parmaklarıma tek tek masaj yapılacaktı. Ondan sonra yemek getirilecek ve kendisi dönene kadar dinlenmeme izin verilecekti. O gün bir de akşam çalışması istiyordu. Yeni kalesinin inşaatını teftişe çıkacağı için giyinecekti.

Sultan'ın yanından ayrılmadan, büyük bir değişim geçirmiş Halime'nin içeri girdiğini görünce çok şaşırdım. İçeriye giren, birkaç gün önce hikâyesini dinlediğimiz gözü yaşlı, üzgün bakışlı kadın değildi. Beni şaşırtan bir özgüven yayıyordu artık etrafına. Beni rahatsız eden sorunun da cevabını almış oluyordum böylece. Kadına tecavüz edilmemişti. Ayartılan Sultan'dı.

Halime de onunla birlikte kaleye gitmek istiyordu. Kadının bu küstahlığı Selâhaddin'i şaşkına çevirmişti. Tabii reddetti. Kadın ısrar etti, bir asker üniforması giyip arkasından gitme tehdidini savurdu. Selâhaddin'in bakışı aniden sertleşti, yüzüne aksi bir ifade oturdu. Sert bir sesle, kendi izni olmaksızın saraydan dışarı adımını atmaması için kadını uyardı. Bu duvarlar dışında hayatı tehlikedeydi. Kamil daha dün halkın önünde kırbaçlanmıştı ve aralarında pek çok kadının bulunduğu kalabalık Halime'nin de taşa tutulmasını istemişti. Onun saraya sığınmış olduğu haberi hiç de iyi karşılanmamıştı.

Halime'nin gözlerinde bir tehdit havası dolaşsa da Sultan'ın dediği oldu. Sultan belki de uzlaşma amacıyla, kadına isterse öğle yemeğini benimle yiyebileceğini söyledi. Halime bana hafif bir horgörüyle bakarak odadan çıktı.

Sultan yorgun bir sesle, "Kimi zaman insanlardan çok atlardan anladığıma inanıyorum," dedi. "Halime bir kısraktan bile

daha belalı. Bugün seninle yerse, kendisine akıllıca nasihatlarda bulunursun artık, İbn Yakub."

Halime o gün beni arkadaşlığıyla şereflendirmedi. Çok büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım. Tam yemeye başlayacakken Şâdi'nin gelişi keyfimi iyice kaçırdı. Morukların hikâyelerini dinleyecek havada değildim, yemeğimi kendisiyle paylaşmamı istiyordu. Şâdi çok geçmeden kendi becerileriyle övünmeye başladı. Anlattığı her hikâyede binicilikteki ustalığından dem vuruyordu. Bundan önce ne onunla fazla bir arada bulunmuş ne de onu pek ciddiye almıştım. Ama konuşurken tavırlarında bana çok aşina gelen bir şey fark ettim. Bu da hem efendisi hem de hizmetkârlar tarafından saygı görmesinin gerçek nedeni konusunda aydınlattı beni. Sağ elini ve kaşını kaldırması aynen Selâhaddin gibiydi.

Ama bunun üzerinde durmadım. O kadar şaşılacak bir gözlem değildi. Şâdi Sultan'la herkesten çok bir arada bulunmuştu ve çocuk, uşağın bazı özelliklerini kapmış olabilirdi. Ancak yaşlı adam konuşurken aynı düşünce yine kafama takıldı. Bu defa sözünü kestim.

"Saygıdeğer amca," dedim. "Sana bir soru sormak istiyorum. Geçmiş günlerden falan söz ediyorsun ve hikâyelerin Sultan'ı anlamama yardımcı oluyor. Ben senin hakkında da bir şey öğrenmek isterim. Senin anan baban kimlerdi? Bunu sadece merakımdan sormuyorum..."

Birden öfkeyle sözümü ağzıma tıktı.

"Seni münasebetsiz, Yahudi! Bundan çok daha azı için sürüyle adam öldürmüşümdür ben!"

Yüzüm sararmış olmalı ki, hemen ardından kahkahayı bastı.

Benim gibi yaşlı birinden korktuğuna inanamıyorum. Yazdıkların bizler ölüp gidene kadar gün ışığına çıkmayacağına göre sorunu cevaplayacağım. Annem, Dvin'de bölgenin zengin

evlerine odun kesip taşıyan bir oduncunun tek kızı olan, yoksul bir kadındı. Anası kendini doğururken ölmüş, babası da bir daha evlenmemiş. Böyle bir şey günümüzde pek seyrek görülse de, yüz yıl önce, yani büyükbabamın gençliğinde işitilmiş şey değildi. Büyükbabam dev yapılı bir adamdı ve balta kullanmaktaki ustalığı bütün çevre köylerde bilinirdi. Oralarda ağaç kesmede ondan daha hızlısı yoktu.

Büyükbabam, Sultan'ın dedesi Şâdi ibn Mervan'ın evinin genç aşçısıyla dost olmuş ve bu gencin on beş yaşındaki kızı için uygun bir kısmet olduğuna karar vermiş. Böylece evlenmişler ve annem de İbn Mervan'ın ailesinin bir parçası olmuş. Büyükbabamın güçlülüğü kadar annemin de güzelliğiyle ün saldığını belirteyim. Olacak olmuş işte. Evin efendisi onu görmüş ve emellerine alet etmiş. Annem direnmemiş. Sonucu da benim işte. Ben doğduğumda, Sultan'ın merhum babası Eyyub ve amcası Şirkuh on yaşından büyükmüş. Anneleri aksi bir kadınmış. Haberi duyunca aşçıyla karnında beni taşıyan annemin ellerine para verilip komşu bir köye gönderilmelerini istemiş.

Şâdi ibn Mervan kadınına direnememiş. Ben doğduğumda, annem herkesi rahatsız etmek için bana Şâdi adını vermiş. Hikâyem burada sona erebilirdi, ama ben yedi yaşındayken annemin kocası ölmüş. Adam bana öz babam gibi davranmış ve beni benden bir yaş küçük olan kendi oğlundan bir gün bile ayrı tutmamış.

Haberin İbn Mervan'a nasıl gittiği hakkında bir fikrim yok. Tek bildiğim, bir gün peşinde maiyetiyle köyümüze gelip annemle özel olarak konuştuğu. Birbirlerine ne dediklerini sadece Allah bilir. Ben o sırada atlara ve güzel işlemeleri eyerlere bakmakla meşguldüm.

Konuşmaları sona erince annem beni çağırıp kucakladı. Gözyaşlarını tutmaya çalışarak beni gözlerimden öptü. Bundan sonra Şâdi ibn Mervan'ın evinde çalışacağımı, ona körü körüne itaat etmemi söyledi.

Ben çok üzülmüştüm ve aylarca ağladım. Annemi çok özlüyordum. Yılda bir iki kere onu görmeye giderdim, o da bana dağ balı ve mısırla yaptığı çöreği yedirirdi.

Dvin'den ayrılıp güneye, Takrit'e doğru yola çıkacağımız zaman gerçek babamın kim olduğunu öğrendim. Anneme veda etmeye gitmiştim. Birbirimizi bir daha hiç görmeyeceğimizi biliyordum. Kardeşim, karısı ve çocukları onun yanındaydı; anneme iyi bakılacağını biliyordum ama yine de çok üzgündüm. Ayrılırken beni alnımdan öperek her şeyi anlattı. O sırada ne hissettiğimi hatırlamıyorum. Çok çok eskilerde kaldı artık. Hem kızmış hem sevinmiştim.

* * *

Şâdi'nin hikâyesi kuşkularımı doğrulamıştı. Daha başka şeyler de sormak istiyordum, ama o sırada yanında iki oğluyla Sultan içeri girdi. Oğullarını benimle tanıştırdı, ancak çocukların Şâdi'yi görmeye geldikleri belliydi. Oğlanları görünce onun da gözleri parlamıştı. Çocukları götürürken Sultan kulağıma, "Halime geldi mi?" diye sordu. Başımı sallayınca da kahkahayı bastı.

BEŞ

İbn Meymun'un Bilgeliği ve Reçeteleri

Sultan'la birlikte iki uzun yoğun gün geçirdikten sonra bir akşam eve döndüğümde, karım Raşel'i İbn Meymun'la hararetli bir şekilde konuşurken buldum. Karım, evimizde büyük etkisi ve saygınlığı olduğunu bilen büyük hocamıza şikâyet ediyordu beni. Odaya girerken, sarayda bulunmamın düşüncelerimi, karakterimi ve "daha az ayrıcalıklı ölümlülere" karşı tavırlarımı değiştirdiğini söylediğini duydum. En önemlisi, kendisine ve aileme karşı görevlerimi ihmal etmekle suçlanmaktaydım.

İbn Meymun sakalını düşünceli bir tavırla sıvazlayarak, "Bence bu Kadı'lık bir iş," dedi. "Şikâyetini ona bildirip İbn Yakub'u cezalandırmasını isteyeyim mi?"

Kahkaham Raşel'i öyle kızdırmıştı ki, beklenmedik konuğumuza sunmak zorunda kaldığı bayat ekmek kadar sert bir suratla odadan çıktı. İbn Meymun yorgundu. Fustat'ta oturduğu için ve Kadı'nın köşküne kadar iki kilometre yürümek zorundaydı. Kadı'ya karşı görevleri çok ağırdı. Her gün sabah erkenden köşke gider, Kadı'ya, çocuklarına ve haremindeki kadınlara bakardı.

Böylece gününün büyük bir kısmını Kahire'de geçirip eve ancak ikindi vakti dönerdi. Onu evinde her zaman karışık bir kalabalık bekliyor olurdu: Yahudiler ve Hıristiyanlar, soylular ve köylüler, dostlar ve düşmanlar, küçük çocuklar ve dedeleri. Bunlar hastalarıydı. Başarının bedeli, devamlı aranan biri olmasıydı. Hastalarının sayısı her geçen gün biraz daha artıyor ve o da gerçek bir hekim olduğundan hiçbirini geri çeviremiyordu.

Kimi zaman dinlenmek için köşke yakın olan Juderia'daki evimizde gecelerdi. Bizde huzur bulup, kuvvet topladığını söylemişti. Raşel'in bu öfkesi için kendisinden özür diledim.

"Dikkatli ol, İbn Yakub. Karın iyi bir kadındır ama manevi gücü ve sana olan sevgisi giderek azalıyor. Bu yokluklarına sonsuza kadar dayanamaz. Bütün zamanını Sultan'ın sarayında geçiriyorsun. Sultan'a Şabat'ta ailenle birlikte olmak istediğini neden söylemiyorsun?"

İçimi çektim. Ben de o akşam kendimi çok bitkin hissediyordum.

"Seni anlıyorum, ama beni Selâhaddin'e tavsiye eden sen değil miydin? Kimi zaman kendimi bir tutsak gibi hissettiğim doğru. Yine de mutsuz olduğumu söylesem yalan olur. Doğrusunu istersen Sultan'ı seviyorum. Kudüs Krallığı'na yaklaşırken onun yanında olmak, şehir ordularımıza yenik düştüğünde, Jerusalem tekrar Kudüs olduğunda ve tapınağın bulunduğu yerde bir kere daha dua edildiğinde orada olmak isterim. Güneşi Kudüs'te gömdük. Yine orada buluşacağız. O günü görmek hayatıma bedeldir. Kutsal şehrimizin yakınında yeni ve

parlak bir çağ doğmak üzere. Ben Selâhaddin'e inanıyorum. O kendine özgü sakin tavırlarıyla, uzun uzun düşündükten sonra Kudüs'ü alacaktır."

Bilge adam başını salladı.

"Seni çok iyi anlıyorum, ama Raşel'in ihtiyaçları da senin tarihin bir parçası olma emelinden daha az önemli değildir. Bir denge bul. Mutluluk sağlık gibidir. Onu sadece kaybettiğinde fark edersin."

Bu kısa konuşmamızdan sonra İbn Meymun gidip yattı.

Yalnız kalınca verdiği öğüdü düşündüm. İşimle ailem arasındaki dengeyi en iyi nasıl koruyabilirdim? Raşel, Sultan yerine, halkımızın tarihini yazmaya devam etmek üzere eve dönmemi istiyordu. Bu onun için saray kâtibi olmaktan çok daha önemliydi.

İbn Meymun'un beni çalışmamdan bilinçli olarak çekip aldığını anlamıyordu. İbn Meymun araştırmalarımın hahamları bana düşman edeceğinden korkuyordu. Bu dünyadaki hassas durumumuzdan korkan, geçmişimizi ancak kutsal kitaptaki bilgiler vasıtasıyla anlayacaklarına inanan büyük dinbilimcilerimizle bir tartışmaya girişmemi istemiyordu. İbn Meymun da benim gibi halkımızın Batı'ya doğru hareketinin tapınağın yıkılmasından ya da Masada Kuşatması'ndan çok önce başladığı fikrindeydi. Bu konuyu aramızda pek çok kez tartışmıştık.

Hacetimi gidermek için avluya çıktığımda, yıldızlarla bezenmiş gökyüzünün parlaklığı karşısında şaşkına döndüm. Orada durup uzun bir süre yıldızlara baktım. Onların çeşitli şekiller aldıklarını gördüm. Tanrı yardımcım olsun, parıltılı bir kümede Halime'nin sade güzelliğinin yansımasını gördüğüme yemin edebilirdim. Halime beni büyülemişti. Bir an bile aklımdan çıkmıyordu. Selâhaddin'in emretmesine rağmen neden benimle yemek yememişti? Ve Sultan bunu yapmasını neden istemişti? Beni bir hadım gibi mi görüyordu? Kadın bu akşam da onun yatağını paylaşıyor muydu, yoksa Sultan ondan kana kana içmiş ve başka bir vahaya mı yönelmişti?

Saat hayli geçti, ama yatak odamıza giderken kafam bu sorularla dolup taşıyordu. Raşel uyanıktı, öfkesi hâlâ dinmemişti. Onunla gayet yumuşak bir sesle konuştuysam da sorularımı cevaplamadı. Arzularıma boyun eğmeyi de reddetti. O gece ikimiz de uyuyamadık. Sessizce yatıp günün ışımasını bekledik.

İbn Meymun güne sıcak bir tas su içerek başlar, bizde kaldığında beni de aynı şeye zorlardı. O bir tas suyun içimizi temizlediğini ve vücudu yeni güne hazırladığını söylerdi. İbn Meymun'un reçeteleri aslında koruyucuydu. Tıbbi başarısının sırrı, neyi ne kadar yediğimize verdiği önemde yatıyordu. Kış günleri günde sekiz büyük tas su ve yazları onun iki katı, sağlıklı olmak için çok önemliydi.

Bu konularda çok sertti. Tartışma kabul etmezdi. Dinimizin iyi ya da eksik yanları hakkında tartışmak daha kolaydı onunla. Böyle şeylere hiç aldırmaz, ama tıbbi reçetelerinin kutsallığında ısrarla ayak direrdi. Onun bu sertliğinin nedenini hiç anlayamazdım. Belki de geçimini hekimlikle sağlıyor olmasından kaynaklanıyordu. Eğer tedavi yöntemlerinin etkinliğinden kuşkulu olduğu haberi yayılırsa, hastaları başka hekimlere gidebilirlerdi. Ama belki de gitmezlerdi. Hastalar tedavilerinin başarılı olduğunu bildikleri için ona geliyorlardı.

Şimdi de Kadı için bir merhem hazırlıyordu. Oda soğan ve sarımsak kokmaya başlamıştı. Bunlara hardal, arsenik, ezilmiş acıbadem ve sirke ekliyordu. Midem bulandığından, hava girsin diye bir koşu gidip avlu kapısını açtım. İbn Meymun gülümsedi.

"Kadı hasta mı?" diye sordum."Yoksa onu zehirlemeye mi hazırlanıyorsun? Bu koku insanı öteki dünyaya göndermeye yeter de artar bile."

"Hasta değil, ama çok üzüntülü."

"Neden?"

"Saçları dökülmeye başladı. Kel kalmak istemiyor. Bizden yaşlı olabilir ama görünüşüne pek düşkün. Belki de genç bir kızda gözü vardır."

"Gözü bir genç kıza takılırsa, kız ona altın bir tepside sunulur. Saçsız olmasının hiçbir önemi yok. Bunu bir yana bırakalım da, senin bu pis kokulu macunun ne işe yarayacak?"

"Bu macun, kalan saçlarını güçlendirip kalınlaştıracak. Kim bilir, belki yeni saç da çıkarır."

"Büyük el-Fadıl neden bu kadar kaygılanıyor ki? Saç dökülmesi olgunluk işaretidir. Bizim şu anda bulunduğumuz yere yakın ülkelerdeki eski zaman rahipleri ve kralları güçlerini göstermek için saçlarını kazıtırdı."

"Doğru. Ama İslam Peygamberi'nin saçları çok gürdü. Saçının kırlaşmasından hoşlanmadığından kırmızı numan çiçeği ve mersin yağı karışımıyla boyardı; ya da onların hadislerinde öyle yazıyor."

Tam bu iddiaya karşı çıkmaya hazırlanıyordum ki, yüzünden, Kadı'mızı gençleştirmek için hazırladığı tedavi konusunda başka soru istemediğini anladım.

Onun yerine Kadı'nın yönetici olarak becerilerinden, adaletinden, Sultan'ın kararlarına bile karşı çıkabilmesinden ve hepsinin de üstünde hükümdarına verdiği öğütlerin niteliğinden söz etmeye başladı.

Evimden çıkıp saraya doğru yürürken İbn Meymun beni şaşkına çeviren bir şey söyledi.

"Bana doğruyu söyle, İbn Yakub. Yüreğin Raşel'i terk etti mi?"

Başımı şiddetle salladım. Ama sanki beni yalancı çıkarmak istercesine, kalbim biraz daha hızlı çarpmaya başlamıştı. Kafam iyice karışmıştı, konuşamıyordum. O beni sorguya çekmeye devam etti.

"Sultan'ın hanesine yeni girenin sırma saçlarının seni büyülemediğinden emin misin?"

Yine başımı salladım. Halime'den nasıl haberi olabilirdi? Onun hakkındaki düşüncelerimi kimseye açmamıştım ki. Ben bile duygularımı tam olarak kestiremiyordum. Tanrı aşkına, İbn Meymun bu sonuca nasıl varabilmişti? Bir an konuşama-

yacak kadar sarsılmıştım. Kendimi toparladığımda bir açıklama istedim. Önce omuzlarını silkip bir şey söylemedi. Ama ben ısrarı sürdürdüm.

"İşim nedeniyle pek çok ailenin sorunlarını dinleme fırsatı bulurum. Raşel'in anlattıkları benim için yeni bir şey değil. Eski bir hikâye. Kendisi için dua etmemi söyledi. Reddettim. Ona bilip de uyumanın, dua edip de bilmemekten daha iyi olduğunu anlattım."

"Dün gece ikimiz de uyumadık. Benim vicdanım temiz. Ruhumda suç yok."

"Ya yüreğin?"

"O hayaller görüyor. Bunu çok iyi bilirsin sen. Hayalsiz bir dünya cehennemden de beter değil midir?"

"Onunla konuş, İbn Yakub. Raşel'le konuş. Hayallerini paylaş. Kader, insanlarımızın fazla bal tatmasına asla izin vermemiştir."

Ayrıldık.

ALTI

Selâhaddin'in Şam'daki Çocukluk Anıları; Şâdi, Sultan'ın İlk Şehvet Serüvenini Anlatıyor

Sultan'ın yatak odasına gitmem istendi. Sultan istirahatteydi, ama ben gelince doğrulup, sırtını akla gelebilecek her biçimdeki yastıklara dayadı. Zayıf bir gülümsemeyle baktı yüzüme. Boğazı şişmiş, göğsü doluydu. Kendini daha iyi hissettiğinde gelmek üzere çıkmak istedim, ama başını şiddetle sallayarak, günün boşa geçmesini istemediğini söyledi.

"Hayat kısadır, İbn Yakub. Savaş döneminde, Allah gazilerinden herhangi birini bu dünyadan çekip alıverir."

Adamlarının ilacını hazırlamalarını seyrettim. Zencefil simsiyah olana kadar suda kaynatılmıştı. Selâhaddin sıvıyı kokladı ve yüzünü ekşitti. Bir başkası zencefil suyunu balla tatlandırdı. Hasta yine kaşlarını çattı ama ilacı da yudumladı. Tasın

bırakılmasını işaret etti. Hizmetkârları eğilerek çekildi. Onlar çıkarken Şâdi içeri girip, elini Sultan'ın alnına koydu.

"Ateşiniz yok. İyi. İlacı son yudumuna kadar için. Sana da bir diyeceğim var, İbn Yakub. Bugün çok kalma. Sultan'ın dilinin de dinlenmesi gerek."

Sultan'ın küfürle karışık gülümsemesini beklemeden çıkıp gitti. Sultan kısık sesle konuşmaya başladı.

Bugün eski şehri özlüyorum. Ne zaman hasta olsam Şam'daki küçük odamı hatırlarım. Şehrin batısında, kaleye pek de uzak olmayan bir evde otururduk. Bir gün şeytanın getirdiği bir ateşle hasta yatarken, Şâdi az önce yaptığı gibi odama girip alnımı yoklamıştı. Sonra kulağıma şöyle fısıldadı: "İbn Yakub, gücünü topla. Gücünü topla."

Bu, onun ailemizde bir kayıp olduğunu haber verme yoluydu. Mesajını anlayacak durumda değildim, o gece kâbuslar gördüğümü hatırlıyorum. Ertesi sabah ateşim düşmüştü. Aynı gün babam yanıma gelip babaannemin öldüğünü bildirdi. Hıçkıra hıçkıra ağlamam kendisini duygulandırmış olmalıydı. Babam ilk kez o gün beni kucaklayıp başımı okşamıştı.

Teskin edici sözler söylüyordu. Sonsuz merhameti olan Allah babaanneme uzun bir ömür bağışlamıştı. Bu dünyadan hiçbir pişmanlık duymadan ayrılmıştı. Babamın dediğine göre, bana ve geleceğime pek önem vermediği için onu azarlamıştı. Bunları söylerken şimdi göğsümde gördüğün bu muskayı okşuyordu.

Bu muskayı ilk babaannem boynuma asmıştı. Her yıl kendi eliyle çıkarır, ipinin boyunu uzatır, beni güçlü yapması için bilinmeyen tanrılara dualar ederdi -bu özel dualarda Allah adını andığını hiç duymamıştım. Bu benim uğurumdur. Uğur olduğu kadar, artık bir parçam olduğu için de saklarım onu. Savaşa girmeden önce onu avucumda tutar, zafer kazanmamız için Allah'a sessizce yakarırken kalbime sürterim.

Ben Şam'da erkek oldum. İlk birkaç ay Baalbek'in özgürlüğünü çok aramıştım. Şam tehlikelerle dolu bir şehirdi. Önemli bir haber almadığımız ya da önemli bir kişinin öldürülmediği tek gün geçmezdi.

Babamın sezgileri her zaman olduğu Şam'da da işine çok yaramıştı. Şam Atabeyi kendisini kalenin başına getirmişti. Babam şehrin savunmasından sorumluydu. Bu ani yükselişi kendisine epey düşman kazandırmıştı. Çoğu Allah'a ve onun Peygamberi'ne ilk inananların soyundan geldiklerini iddia eden şehir eşrafı açıkça düşmanlıklarını gösteriyor, bize horgörüyle bakıyorlardı. Onlara kalırsa babam ve amcam Şirkuh, Kürt göçmenlerinden hizmetlerini ve ruhlarını en çok parayı verene satan kurnaz fırsatçılardan başka bir şey değillerdi. Bu küçümsemelerinde bir gerçek payı olduğunu inkâr etmek zordur.

Biz geldiğimizde, Şam, Atabey Muinüddin Unur tarafından yönetiliyordu. Komutanları arasında giderek artan hizipleşmeden bıkan atabey, babamdan şehrin savunmasını yeniden düzenlemesini istemişti. Unur, Sultan Zengi ile oğlu Nureddin'in düşmanıydı. Amcam Şirkuh doğrudan Nureddin'in emrinde çalışan bir komutandı. Ben de Unur'a ve efendisi Abak'a sadık bir Türkmen olsaydım kaygılanırdım. Ne de olsa bizim birbirine çok sıkı bağlarla bağlı bir aşiret olduğumuz herkesçe biliniyordu. Babam ve amcam, değil düşman olmak, birbirlerine kılıçla sapı kadar yakındı. Unur babama güvenmişti ve bize söylendiğine göre ölüm döşeğindeyken Sultan Abak'a, babamı hizmetinde tutmasını vasiyet etmişti.

Abak tam olarak ikna olmamıştı. Şaraba ve kadına düşkün zayıf bir adam olduğundan, vicdansız danışmanları kolayca aklını çelebiliyordu. Ancak bu durumda hissettikleri kaygıların temelsiz olmadığını da itiraf etmeliyim. Nureddin Şam'a saldırdığı takdirde, babam kardeşi Şirkuh'un komutasındaki bir orduya karşı silah kullanabilecek miydi? Onları gece gündüz düşündüren işte bu soruydu.

Babam maske takmakta pek ustaydı. Çok dinler, az konuşurdu. Abak kendisine söylenenleri naklettiğinde, babam gülümseyerek şu cevabı verdi: "Belki de sadakatimden kuşkulanmakta haklıdırlar. Bu konuda tek hakem sizsiniz. Bugüne kadar hiç yalan söylemedim. Eğer varlığım sizi kaygılandırıyorsa, yarın ailemi alıp buradan giderim. Bunu bana emretmeniz yeterlidir."

Şam'ın hükümdarı babamı hizmetine almayı tercih etti. Bu tahtına mal olacak bir yanlıştı, ama müminleri birleştirdi ve topraklarımızı Frankların elinden geri alacağımız günü biraz daha yaklaştırdı.

Ne düşündüğünü biliyorum, İbn Yakub. Eğer Şam'dan sürülseydik ne olurdu, diye merak ediyorsun. Sonucun değişmeyeceğinden kuşkum yok, ama çok kan dökülecekti. Babamın davranışını sadece ailesinin ihtiyaçları belirlemiyordu. Müminin mümine karşı dövüştüğü savaşları gerçekten iğrenç bulurdu.

Bütün bu düşmanlıkların sonucu özgürlüğümüzün kısıtlanması oldu. Tek başımıza at binmemiz yasaktı. Karanlık bastıktan sonra şehir içinde dolaşamazdık. Şarap mahzenlerine asla girmememiz için uyarılmıştık. Bu sonuncu yasağa uymadığımız takdirde babam bizi halkın önünde kırbaçlamaya yemin etmişti.

Beni chogan* oynamaya yönelten şey çevrem oldu. Kardeşim el-Adil ile benim bir sürü muhafızımız vardı, onlardan yararlanmaya karar verdik. Her gün güneş doğarken Bab el-Cabiya'dan çıkardık. Askerler, ilk önce görevlerini yerine getirip bize kılıç kullanmayı öğretirlerdi. Kısa bir dinlenme ve yemekten sonra at sırtında dövüşü öğrenirdik. Biz de eğitimin sonunda askerlere polo oynamasını öğreterek eğlenirdik.

İnsanın kendini ne kadar yorarsa o kadar az yorgunluk duyması çok garip, değil mi İbn Yakub? Ben iki saat at bindikten

*) Chogan: polo. (ç.n.)

sonra, bütün gün at sırtından inmeyebilirim. Evden çıkmanın imkânsız olduğu günler, tıpkı şimdi olduğu gibi, kendimi cansız ve yorgun hissederdim. Hekimlerim Allah'a şükredip, bunun kan dolaşımına bağlı olduğunu söylüyor, ama bunu gerçekten bilebilirler mi acaba?

Sultan susmuştu. Onun derin düşüncelere dalmış olduğunu sanarak yazdıklarımı düzeltmeye koyuldum; bir süre sonra kalemim elimde, çalışmaya devam etmek üzere başımı kaldırdığımda gözü kapalıydı. Derin bir uykuya dalmıştı.

Daha önce Selâhaddin ibn Eyyub'un sadece tek gözünün gördüğünü belirtmemiştim. Bana öteki gözünü nasıl kaybettiğini anlatmamıştı, İbn Meymun da bunun çok hassas bir konu olduğunu söyleyerek beni uyarmıştı. Ne olursa olsun konuyu ben açmamalıymışım. Disiplinli bir kâtip olduğumdan ben de kafamdaki merakı silip atmıştım. Doğrusunu söylemek gerekirse onun bu sakatlığına alışmış, fazla önemsemez olmuştum. Ancak onu böyle sakat gözü açık uyurken görmek, aklıma onun yarı uyanık, Her Şeyi Gören Sultan olduğu fikrini getirdi.

Bu bana garip bir duygu vermişti. Onun gözünü nasıl ve nerede kaybettiğini öğrenmek istiyordum. Bir çocukluk kazası mıydı? Eğer öyleyse sorumlusu kimdi? Böyle olması savaşlarda hareketlerini nasıl etkiliyordu? Kafam sorularla dolup taşmıştı.

Öylece durup uyuyan Sultan'ı izleyerek ne kadar zaman geçirdim, bilmiyorum. Sırtımdaki el, bana her yerde hazır ve nazır Şâdi'nin varlığını bildirdi. Sessiz kalmam için parmağını dudağına götürdükten sonra, odadan çıkmamı işaret etti.

Avluda oturmuş, bir yandan kış güneşinin keyfini çıkarıp, bir yandan ekmeğimizi yoğurda banıp turp ve soğanla yerken, Şâdi'ye Sultan'ın gözünü sordum. Gülümsedi, ama cevap vermedi. Israr ettim.

"Onu sana Selâhaddin anlatacak," dedi. "Bu asla konuşmadığımız bir konudur."

"Neden?"

Yaşlı adamdan yine cevap gelmedi. Bıyıklarına bulanan yoğurdu silip geğirdi. Keyifsiz diye düşündüm. Canı bir şeye sıkılmış olmalıydı. Ama yanılıyordum. Onu susturan, konuşulması yasak olan göz konusuydu sadece.

Bana, yazdığım tarihçede Eyyub ile ailesinin Şam'a varıp varmadıklarını sordu. Başımı salladım.

Müstehcen bir gülümsemeyle, "Sultan sana gençlik kaçamaklarından söz etti demek?" dedi.

"Henüz etmedi."

"Henüz etmedi!" diye benimle alay ederek bir kahkaha patlattı. "Asla da etmeyecek. Büyük adamların bellekleri hiçbir zaman iyi çalışmaz. Geçmişlerini kolaylıkla unuturlar, ama Şâdi hâlâ yaşadığı için talihlisin, kâtip efendi. Önce biraz kuzu eti yiyelim, sonra sana Büyük Sultanımızın asla hatırlamayacağı şeyleri anlatacağım."

Yemeğimiz bittikten sonra yaşlı adam anlatmaya başladı.

"Büyük halifelerin cuma vaazlarını verdikleri çok eskilerde, Muaviye, öldürülen Halife Osman'ın kanlı gömleğini gösterdiğinde, cemaatin sessiz bir öfkeye kapıldığı Emevi Camii'ne ilk ziyaretlerimizin hikâyeleriyle canını sıkmayacağım. Bunları Sultan'a bırakıyorum."

Şâdi sanki harika bir espri yapmış gibi bir kahkaha attı. Kendi söylediğine kendisinin gülmesine artık alışmış olsam da, yine de kızmaktan kendimi alamıyordum. Bu tür patlamaların ardından gelen sert bakışı yumuşatmak için gülümseyerek başımı salladım. Şâdi bir tas ayran içip bıyıklarını elinin tersiyle sildikten sonra hikâyesini anlatmaya devam etti.

"Sıcak bir yaz öğleden sonrasıydı. Herkes istirahata çekilmişti. Sultan o zamanlar on dört yaşında ya vardı, ya yoktu. Sı-

cak havayı fırsat bildi, babasını buyruklarını kulak ardı edip ahıra gitti, en sevdiği atının çıplak sırtına atladı ve tek başına şehirden çıktı. Tanınmadan kapıdan çıkacağını sanması ahmaklıktı. Babasının şehirde birçok düşmanı olduğundan, bu tehlikeliydi de. Ama gençliğini, çılgınlığını kim engelleyebilir ki?

"Kapıdaki nöbetçiler şaşırmışlardı. Eyyub'un çocuklarının genellikle tek başına dolaşmadıklarını bilirlerdi. Biri eve koşup çocuğun gittiğini bildirdi. Eyyub uyandırıldı, olay kendisine anlatıldı. Oğlunun bu itaatsizliğine kızacak yerde hoşuna gitmiş gibi davranması beni şaşırtmıştı. Gülümsediğini gördüm.

"Bana hiç paniğe kapılmadan Selâhaddin'in ardından gitmemi emretti. Onu izleyecek, nereye gittiğini öğrenecek, ama aramızda bir mesafe bırakacaktım. Kısacası, işim casusluktu.. İstenileni yaptım elbette.

"Oğlanın izini bulmak güç olmadı. Sultan seni götürdüğünde göreceğin gibi, Bab el-Cabiya'nın hemen dışında, ırmağın ikiye böldüğü büyük bir meydan vardır. Kalenin surlarında durduğunda batan güneş insana çok garip oyunlar oynar. Meydan en ince ipekten yapılma dev bir yeşil halıya dönüşür. Selâhaddin ile arkadaşları işte burada chogan oynarlardı. Burada at yarıştırırlar, kılıç kullanıp ok atmasını burada öğrenirlerdi. Irmağın çevresinde geniş bir kavaklık vardı.

"Selâhaddin'in dört nala gidişini görebiliyordum. Başı açıktı ve herhangi bir koruması yoktu. Atını dizginleyip indiğini gördüm. Ben de inip atımı bir ağaca bağladım. Sonra kendimi göstermeden oğlana yaklaştım. Çok geçmeden, çalılıklar arasında görünmeden kendisini gözetleyebileceğim uygun bir yer bulmuştum. İbn Yakub, bu geveze adamın karşısında sabırsızlandığını biliyorum ama can alıcı yere geldim sayılır artık.

"Selâhaddin soyunup ırmağa atlamıştı. Kâh akıntıya karşı kâh akıntıyla birlikte yüzüyordu. Kendi kendime güldüm. Ne garip bir çocuktu bu. Neden bize yüzmek istediğini söyleme-

mişti? Muhafızlar işi bitene kadar kendini beklerlerdi.

"Kıyıya gidip ona seslenecekken bir kadının eşyalarını bıraktığı yere yaklaştığını gördüm. Kadın eşyaları kaldırıp katladı. Sonra oturup, onun yüzmeyi bitirmesini bekledi. Selâhaddin kıyıya kadar yüzüp kadına bir şeyler söyledi. Ben kadını görünce geriye çekildiğim için, ne konuştuklarını duyamadım. Kadın gülüyor ve başını sallıyordu. Selâhaddin ısrarlıydı. Kadın birden ayağa fırladı, soyundu ve suya girdi.

"Olgun bir kadındı, İbn Yakub, yaşı oğlanın yaşının en az iki katıydı. Yüzme bitince güneşte kurulandılar, sonra da o büyücü kadın oğlumuzun üstüne bindi ve ona erkekliğin ne olduğunu öğretti. Allah'a şükürler olsun, İbn Yakub, ama utanma diye bir şey bilmiyorlardı. Masmavi göğün altında, cennet mekânındaki Allah'ın gözü önünde hayvanlar gibi davranıyorlardı.

"Ben sabırla bekleyerek efendimin emrettiği gibi her şeyi aklıma nakşettim. Önce kadın gitti. Birden ortadan kaybolmuştu sanki. Selâhaddin birkaç dakika daha orada yattıktan sonra kalkıp giyindi. O aşamada varlığımı belirtmek için yanıp tutuştuğumu tahmin edebilirsin. Böylece Baalbek'in intikamını almış olacaktım ama bana verilen talimat çok kesindi. Genç Selâhaddin'in kendini toparlamasını beklemeden şehre döndüm. Eve gidince babasına her şeyin yolunda olduğunu anlattım.

"Huzur içinde yatsın, Eyyub her şeyi öğrenmek istedi. Neyse ki her türlü ayrıntıyı anlatacak durumdaydım. Ey bilgili insan, sana çok kısa anlattım, ama o zaman her şey aklımda taptazeydi.

"Eyyub ellerini çırpıp kahkahalarla gülmeye başladığında çok şaşırdım. Belki de bir asker ya da bir kısrak değil de bir kadın olduğu için seviniyordu. Olan bitenden Selâhaddin'e söz edecek olursam beni korkunç bir kaderin beklediğini söylerken yine o eski sert ifadesini takınmıştı.

"Sessiz kalmam çok güçtü. Oğlana çok yakındım ve başka koşullar altında olsaydı dilim itaatsizlik edebilirdi. Ama Ey-

yub'un sesinde beni kendisine karşı çıkmaktan vazgeçirten bir ton vardı. Sözünü dinledim."

"Yani Sultan hâlâ olanı bilmiyor mu?" diye sordum. "Bu mümkün olabilir mi?"

Şâdi sırıtarak burnunu karıştırdı.

"Bunun için uygun anı bekledim. Ona düğün gecesinde söyledim. Çok neşeli olduğu için güldü geçti, meğer onu sandığım kadar iyi tanımıyormuşum. Bir ay kadar sonra olayı unuttuğunu sandığım bir sırada benden bir açıklama istedi. Yüzü çok sertti. Ben de anlattım. Annesiyle babasının bu konuyu kendisine hiç açmamış olmalarına şaşkınlığını belirtti. Omuzlarımı silktim. Bu benim sorumluluğuma giren bir şey değildi."

YEDİ

Kahire'de Yaz Bayramı; Türkmen Mahallesinde Erotik Bir Gölge Oyunu

Aradan haftalar geçti. Artık kış değildi, ama henüz bahar da gelmemişti. Halime'den hâlâ bir haber almamıştım ve büyülenmem etkisini kaybetmeye başlamıştı. İbn Meymun'un öğüdünü dinleyip onu özleyerek kalbime işkence etmeyi bırakmıştım artık. İbn Meymun'u da günlerdir görmüyordum. Evde Raşel yine keyiflenmişti. Yaşantımız yeni bir gidişe uyum sağlamıştı.

Sultan ailesinin en güvendiği üyeleriyle Kudüs'ü kurtarma stratejisini tartışmaktaydı. İlk kez onun danışma meclisiyle yaptığı bir toplantıya ben alınmıyordum. Konuşulan konular sıradan kulaklar için değildi. Bunlar gerçekten gizli görüşmelerdi. Ağızdan kaçırılacak bir söz ya da düşüncesizce bir övün-

me, Sultan'ın söylediği gibi bizim bir orduyu kaybetmemize ve davamızın yıllarca geriye atılmasına neden olabilirdi. Ancak bu duruma bozulmadığımı söylemek de doğru olmaz. Ben kendimi hükümdarının mutlak güvenine sahip biri olarak görüyordum. Sultan bu duygumu anlamış olmalı ki, gönlümü almaya çalışmakta gecikmedi.

"İbn Yakub, senin yazdıklarını sadece ben, Kadı ve üç kişi daha biliyoruz," dedi. "Eğer askeri meclisimize katılmana izin verecek olursam herkes kim olduğunu anlar, bu da tehlikeli olur. Kardeşlerimden ya da yeğenlerimden biri senin benim halefimin kim olacağını bildiğini düşünebilirler. Sana işkence edip öldürürler, sonra da insanları inandırmak istedikleri sahte belgeler düzenlerler. Bu dediklerimi anlıyor musun?"

Sultan'ın önünde eğildim, sözlerindeki gerçeği anlamıştım.

Kahireliler baharın sabah sislerini yüzlerce yıldan beri olduğu gibi karşıladılar. Şehir halkın eline geçmişti. Baharın ilk günü herkes eşitti. Okullarda öğrenciler ya öğleden sonraki eğlenceler için hazırlık yapmak üzere okullara gelmemişlerdi ya da gelmişler ve fidye ödenene kadar öğretmenlerini tutsak almışlardı. Bu parayı da gün boyunca yoksullara bedava dağıtılan şarap ve yiyeceklere harcayacaklardı.

Ben eğlenceye katılanlardan bir kısmının memelerini ıslak elbisenin altından daha iyi görebilmek için Raşel'i bir havuza attıklarından bu yana birkaç yıldır sokaklardan uzak duruyordum. Raşel'in itirazları benimkilere kıyasla çok daha hafif olmuştu gerçi, bu yıl tüm günümü sıradan halkın arasında geçirmeye kararlıydım. Bu yıl eğlence nesnesi olarak kimi seçeceklerdi acaba? Son üç yıldır hedef olarak Kadı el-Fadıl'ı almışlar, şiirlerine gülmüşler, kendini beğenmişliğiyle alay etmişler, o saraylı tavırlarını zalimcesine taklit etmişlerdi.

Bayramlardan hiçbirini kaçırmayan İbn Meymun, bir hocanın üstüne işemekle suçlanan bir eşeğin şakadan yargılanmasının kendisini kahkahalarla güldürdüğünü itiraf etmişti. Kadı rolündeki öğrenci iddiaları dinlemiş, eşeği sorguya çekmiş ve

sonra kararını bildirmişti. Kararı kabul edip etmediği sorulduğunda eşek gürültülü bir şekilde yellenivermişti.

İbn Meymun bana o gün, "Bunların düşüncelerinde ve eylemlerinde ulvi bir şey yok, ama çok sevildiklerini ancak kör ve sağır biri inkar edebilir," demişti.

Raşel ile büyük kalabalığın toplanacağı yere gittik. Bu yıl gençler sokaklarda gülüşüp eğlenirken hepsi de küçük birer sakal takmışlardı. Yılan oynatıcıları ve hokkabazlar, ilgi çekmek için cambazlar ve sihirbazlarla yarışıyordu. Her tarafı doldurmuş şaşkın çocukların masum kahkahaları en sinik bir yetişkinin yüzünde bile neşeli bir gülümseme yaratıyordu.

Tam leopar maskeleri alıp yüzümüzü örtmüştük ki, birden çevremiz başka leopar maskelilerle sarıldı. Ve selamlaşırken içlerinden biri kollarını uzatıp Raşel'e dokunmaya başladı. Raşel adamın eline vurdu, adam kaçtı.

Bahar Bayramı Emiri kim seçilecekti? Emir adaylarını ilk gören Raşel oldu. Bir delikanlı arkadaşlarının omuzlarına çıkarak adayları tanıtmaya başladı. Sırayla her biri ortaya çıkıyor ve kalabalık açıkça onu beğenip beğenmediğini belirtiyordu. Sonra dansöz kılığına girmiş, aşırı makyajlı göğsüne meme yerine iki karpuz takmış olan birisi alkışlarla Emir seçildi. Emir, bayram nedeniyle kırmızı, sarı ve mora boyanıp, kıçına da yeşil bir daire çizilmiş olan tören katırına götürüldü.

Elinde bir yelpaze tutan Bayram Emiri hayvana binince, millet şarkı söyleyip dansa başladı, Raşel'le ben de kalabalığın arasındaydık. Emir artık o çok yaklaşmış olan yaza öncülük ediyor, abartılı bir şekilde yelpazesini sallıyordu. Mahrem yerleri örtülü, gövdeleri beyaza boyanmış dört çıplak erkek, birden kalabalığın ortasından fırladılar ve çılgıncasına bir alkışa tutuldular.

İkisi, ellerinde buz parçalarıyla soğuk su testilerini Emir'in başından aşağı boşalttılar. Diğer ikisi koşup kendisine bir tas sıcak çorba içirdiler. Soğuktan korunması için sırtına bir battaniye örttüler.

Tören sona erince dört çıplak adam tören katırının önündeki yerlerini alıp yellenmeye başladılar. Hepsi de kendisinden öncekinin performansını bastırmaya çalışıyordu. Bu yetenekli osurucuların kaba müziklerini duymak için kulaklarımızı dört açarken ortalığa tam bir sessizlik hâkimdi.

Bu eğlencelerde böylesine müzikal yellenme pek tutuluyordu. Final olarak hepsinin aynı anda hareket etmeleri büyük alkış topladı. Bu gösteri garip bir şekilde bulaşıcı olmalıydı ki, göstericiler kadar deneyimli olmayanlar bütün öğleden sonra ustaları taklit etmeye çalıştılar. Neyse ki bunda fazla başarılı olamadılar da Allah'a havayı temizleyecek bir rüzgâr göndermesi için yalvarmamıza gerek kalmadı.

Geçit alayı sonunda yürüyüşe başladı. Ağır, çok ağır yürünüyor, alaya katılanların yol kenarındaki satıcılardan küçük şarap testileri almalarına fırsat tanınıyordu. Sultan'ın sarayının önündeki büyük meydana gidiyorduk. Acaba görünüp halkı selamlayacak mıydı? İlk kez bayram sırasında Kahire'deydi.

Daha önceki yıllarda Kadı el-Fadıl göstermelik olarak şöyle bir ortaya çıkmış, insanlar kendisini alay ederek karşılamışlardı. Kadı hemen çekilmiş ve sıradan insanlara hitap etmeyi reddetmişti. Ama bu yıl Sultan şehirdeyken Kadı herhangi bir riske giremez, bayramın bir şehvet cümbüşüne dönüşmesine izin veremezdi. Adamları gece yanlarında tellâllar olduğu halde sokaklarda dolaşıp uyarılarda bulunmuşlardı: Bütün müstehcen gösteriler şiddetle cezalandırılacaktı. Halkın cevabı da aynı derecede sert olmuştu. Emir olarak hiç hoşlanmayacağı birini seçmişlerdi.

Meydana geldiğimizde gürültü kesildi. Sanki herkes aynı anda Sultan'ın varlığını hissetmiş gibiydi. Sultan özel muhafızlarıyla çevrili olarak atının üstündeydi. Emirimiz yaklaşırken Sultan da atını onu karşılamak için sürdü. Aralarındaki konuşmayı sadece seçilen o emir duyabilmişti. O öğleden sonra konuşulanlar hakkında yüz farklı söylenti dolaştı. Sultan'ın gülümsediği görülmüştü. Sonra da dönüp saraya girdi.

Eğlencenin gece geç saatlere kadar devam etmesi âdetten olsa da, yorulan ve acıkan birçok insan gibi biz de güneş batarken evimizin yolunu tuttuk. Raşel'le ben maskelerimizi çıkarmıştık. Eve götürmek üzere şarap satın alırken, tanıdık gelen bir yüz yanıma yaklaşıp kulağıma eğildi.

"İbn Yakub, eğer bu gece gerçekten eğlenmek istiyorsan El-Ezher'in arkasındaki Türkmen mahallesine git. Bu yıl Bab el-Zuveyla'ya gitme. Gölge oyunu bu yıl olağanüstü olacak."

Ben ağzımı bile açamadan adam kayboluverdi. Yüzü neden o kadar tanıdık gelmişti? Onu daha önce nerede görmüştüm? Hatırlayamamış olmam sinirime dokunmuştu. Daha sonra akşam yemeğimizi yerken kim olduğunu hatırladım ve soluğum kesildi. Haremde çalışan hadımlardan Elmas'tı. Onu Şâdi'yle konuşurken ve Sultan'ın kulağına bir şeyler fısıldarken görmüştüm. Gölge oyuncularını seyretmek ve gördüklerini Sultan'a bildirmek için gönderilmiş bir casus olmalıydı. Bana sanki bir fesat içindeymişiz gibi konuşmuştu, acaba fısıltıyla ilettiği mesaj Sultan'dan gelen bir emir olabilir miydi? Oyuncular genelde Bab el-Zuveyla'nın hemen dışında gösterilerini yaparlardı. Hadım Elmas beni bir şeyden uzaklaştırmaya mı çalışıyordu? Sonunda pes edip dediğini yapmaya karar verdim.

Lambalarla aydınlatılan sokaklar labirentinden Bab el-Zuveyla'ya giderken eğlence doğal doruğuna yaklaşmaktaydı. Orada olağanüstü bir şey olmadığına kani olduktan sonra Türkmen mahallesine doğru yoluma devam ettim. Meydan lambalarla aydınlatılmıştı ve insanlar yiyip içerlerken günün olaylarını konuşuyorlardı.

Bu mahalledeki dedikodulara göre, Sultan "Emir"i makyajı için kutlamış ve kendisiyle arkadaşlarını Kudüs'ün kurtarılışından sonraki kutlamalara davet etmişti. Bu çok önemli noktada bizim sahte emirimiz de anlaşılan dilini yutmuş ve bir sihirbazın önündeki çocuk gibi sadece başını sallayıp durmuştu.

Birkaç yerden birden yükselen haşhaş kokuları son derece hoştu. Gerilmiş büyük bir tülbendin arkasında, müzisyenlerin ve oyuncuların gölgeleri akşamın ilk gösterisine hazırlanmaktaydı.

Oyun tam gece yarısında başladı. Hikâye, öfkeli bir kocanın âşığıyla bastığı güzel karısı hakkındaydı. Âşık öldürülüp kadın kocası tarafından sürüklenerek götürülürken kalabalık anlayışla göğüs geçirdi.

Arada kadının kaderi tartışılmaya başlanmıştı. Meydan öfkeli bağırışlarla sarsılıyordu. Koca kadını da öldürmeli miydi? Suç kadındayken neden âşığını öldürmüştü? Hem neden biri öldürülsündü ki? Aşk yüce bir duyguydu ve hiçbir yasa bir insanın başkasına duyduğu aşkı önleyemezdi.

Gece ilerledikçe seyrettiğimiz oyunun sıradan bir hikâyesi olmadığını farkettim. Bütün bu karakterleri tanıyordum; ya da hayal gücüm beni yanıltıyordu da bazı benzerlikler görüyordum. Ayrıca meydandaki duygusal gerilim, bu rastlantıya dikkat edenin sadece ben olmadığımı gösteriyordu.

Oyunun ikinci bölümü bütün kuşkularımı giderdi. Koca, Bab el-Zuveyla da, halkın gözü önünde kırbaçlanmaya mahkûm olurken, kadın bir gözü kör, topal bir hocaya gönderildi. Hoca kadına ruhsal yardımda bulunacağına kendisini iğfal etti ve bu noktada perde şiddetle sarsılmaya başladı.

Bu oyunlarda böyle bir noktaya gelinince genellikle seyirciler kahkahalar ve alkışlarla karşılık verirlerdi, ama bu gece böyle bir şey olmadı. Bu sırada müzisyenler de bir ağıt mırıldanmaya başladılar. Bize bu birleşmenin neşeli bir olay olmadığını söylüyorlardı.

İkinci arada hava çok daha gergindi. İnsanlar fısıldayarak konuşuyorlardı. Şehirde buna benzer talihsizlikler çok yaşanıyorsa da, herkes, yarı kör hocanın biraz tipi değiştirilmiş Sultan'ı simgelediğini anlamıştı. Hadım Elmas bu yüzden bu gece buraya gelmemi istemişti. Bu, Halime'nin intikamı mıydı? Omzumda bir el hissedince geriye döndüm ve Elmas'ın sırıtan suratıyla karşılaştım.

"Büyük âlimimiz oyunu nasıl buldular?"

"Bunu kim yazdı, Elmas? Kim?"

"Tahmin edemiyor musun?"

Başımı salladım.

"Oyun sona ermeden yazarın kim olduğu ortaya çıkacak sanırım," diye fısıldadı.

Konuşmasında beni ürperten bir şey vardı. İçgüdülerim oradan ayrılıp gösterinin sonunu izlemememin daha doğru olacağını söylüyordu. Sonun nasıl geleceğini merak ediyor ama aynı zamanda da korkuyordum.

Sultan bana güveniyordu. Eğer orada bulunduğumu, ama kendisine ayrıntılı bilgi vermediğimi öğrenirse sadakatimden kuşku duyabilirdi. Sonuna kadar kalırsam gördüğüm her şeyi Sultan'a anlatmak zorundaydım. Eğer hemen gidersem oyundan pek hoşlanmadığım ve özel olarak bildirilmesine gerek duymadığım kanıtlanmış olurdu.

Şaşkınlığını saklayamayan Elmas'ı başımla selamlayarak oradan uzaklaştım.

SEKİZ

Āşığını Evinde, Kendi Yanında Tutabilmek İçin Kız Kardeşiyle Evlendiren ve Bu Davranışının Sonuçları Üçü İçin de Felaket Olan Şeyhin Hikâyesi

"İbn Yakub, bir an önce kabul salonuna gitsen iyi olur. Sultan seni bekliyor ve bu sabah keyfi hiç de yerinde değil."

Şādi'nin ses tonu hoşuma gitmemişse de, gözlerinden de bir şey çıkartamamıştım. Belki de gölge oyununa gittiğim için duyduğum suçluluktu bunun nedeni. Ama sesini yanlış yorumlamış da olabilirdim.

Sultan'ın yüzü gerçekten epey asık görünüyordu ama yalnız değildi. Önünde Kadı el-Fadıl oturuyordu. Ben içeri girince iki adam da gülümsediler. Eh, hiç olmazsa bu tavırları güven vericiydi. Eğilip selam vererek Sultan'ın tahtının hemen altındaki yerimi aldım.

"Hoş geldin, İbn Yakub," dedi Sultan. "Dün gece Türkmen

mahallesindeki gösterinin son perdesine kalmadığına memnun oldum. El-Fadıl'la senin zevkini ve akıllılığını konuşuyorduk."

Kadı aksi bakışlarını üzerime dikmişti. Gözlerimi kaçırmadım. Dudaklarıyla gülümsüyordu ama bakışları kaskatıydı.

"Sultan'ın güvenine layık olmayan hadım bu sabah idam edildi. Akşama bir gezintiye çıkarsan, kellesinin Bab el-Zuveyla'yı nasıl süslediğini göreceksin."

Takdirle başımı salladım. Onlara, budala Elmas'ın kellesinin uçurulmasına giden bir yola girmesinin nedenini sormalı mıydım, yoksa susmak daha mı iyiydi? Merak galebe çalınca el-Fadıl'a baktım.

"Hadım Elmas neden...?"

"Cevap oyundadır. Kızıl saçlı aşüfteye âşıktı. Kadın birkaç kere kendisini reddetmişti. Ona ancak hayalinde sahip olabilirdi."

"Yeter!" diyen Selâhaddin kaşlarını çattı. "Konuşacak başka önemli konularımız var. El-Fadıl, sen başla; kâtip, sen de yazmaya hazırlan."

Kadı, ılık nane çayı fincanını dudaklarına kaldırıp sanki fazladan bir güce ihtiyacı varmış gibi bir yudumda bitirdi. El-Fadıl sağlıklı bir insan değildi. İbn Meymun onun yeme içmesinin sağlıksız olduğunu söylemişti. O boyda bir insan için fazla şişmandı ve dizleri şişiyordu. O gün de konuşurken sık sık durup soluğunu toparlamaktaydı.

"Birkaç gün önce henüz yirmisine basmamış genç bir kadın, kocasının babası tarafından adamlarımdan birine teslim edilip zinayla suçlandı. Genç kadın bir âşığının olduğunu kabul etti, ama bunun nedeninin kocasının evliliklerinin gereklerini yerine getirmeyi reddetmesi olduğunu söyledi. Bizim yasalarımıza göre bu durum zinayı haklı kılmaz. O yüzden kadınla âşığını taşlanarak ölüme mahkûm etmek zorundayım .

"Kadın en saygıdeğer şeyhlerimizden Seyid el-Buhari'nin küçük kız kardeşidir. Ey Kahramanların Komutanı, bu, yüreğimi

kederle dolduran bir hikâye. Son karar sizindir. Şeyh el-Buhari kararınızı bekliyor. Affınıza sığınarak onu da yanımda getirdim. Hikâyeyi bir de onun ağzından dinlemeniz daha iyi olur. Kendisinin sözleri daha etkili olacaktır. Sultanım bunu arzu ederler mi?"

Selâhaddin sessiz kaldı. Düşünüyordu. Ne düşünüyordu acaba? Herhalde bu olayın Kadı tarafından ele alınmasının daha doğru olacağını; çünkü o zaman pek de beğenilmeyecek bir kararı almanın yükümlülüğü el-Fadıl'ın üzerine kalmış olacaktı.

"El-Buhari'yi çağırt. Anlatacaklarını dinleyeceğiz."

Birkaç dakika sonra uzun boylu, yapılı, ak saçlarını boyatmayacak kadar gururlu bir adam getirildi salona. Adam dizleri üstüne çökerek başını Sultan'ın ayaklarına sürdü.

Sultan hiç beklenmedik yumuşak bir sesle, "Bu koşullar altında karşılaştığımız için çok üzgünüm, el-Buhari," dedi. "Birkaç yıl önce akşam toplantılarımıza katıldığını hatırlıyorum. O zaman sözlerine değer vermiştim, onun için şimdi hikâyeni dinlemeye razı oldum. Bana kız kardeşinin merhametli kadımızın verdiği cezaya neden çarptırılmaması gerektiğini anlat bakalım."

Şeyh hükümdarına minnetle baktı. Hikâyesine başlarken yüzünde hüzünlü bir gülümseme belirdi.

"Eğer mutlaka birine ceza verilecekse, bu benim talihsiz kız kardeşim değil, ben olmalıyım, merhametli Sultanım.

"Onun başına gelen bu korkunç talihsizliğin suçlusu benim.

"Beş yıl önce, büyük atam tarafından yazılmış hadisleri yorumladığım kalabalık odaya esrarengiz bir ziyaretçi geldi. Allah beni bağışlasın, atama karşı şerefsizlik yapmak üzere olduğum aklımın ucundan bile geçmemişti.

"Yeni gelen kişi odadakilerin hepsinin dikkatlerini üzerinde toplamıştı. Işıltılı gri gözleri solgun yüzünü aydınlatıyordu. Saçları buğday rengiydi. Müminlerin yüzlerinde sessiz bir soru belirmişti. Kimdi bu?

"Adam Kahire'ye çocukken, Frankların ülkesinden bir ticaret gemisiyle gelmişti. Cenovalı bir tacir olan babası aniden ölmüştü. Gemideki denizciler sorumluluk almayı reddetmişlerdi. Bir öksüzün gemide bulunması uğursuzluk getirirdi. Bu insanları batıl inançları çok ilkeldi. O sırada yedi sekiz yaşında olan çocuğu, Kılıççılar Sokağı'ndaki bir tacir evlat edinmişti. Bu adamın çocuğu olmayan birinci karısı, oğlanı bağrına basıp öz evlâdı gibi yetiştirmişti. Ve Allah'a şükürler olsun, çocuk ailenin diğer oğullarından farksız biri olmuştu. Tabii sünnet edilmesi gerekiyordu ve yeni ailesi de bu tören için Zatı Şahanelerinizin kendi berberi Ebu Danyal'ı görevlendirdi.

"Ona Cibril adını verdiler, ki bu, doğumunda kendisine verilen Gabriel adının özgün şekli olduğu için çocuk çok sevinmişti. Bizim dilimizi konuşmaya başlayınca, analığı ona sık sık özlediği anasından ve ablalarından söz etmeye başladı. Büyüdüğü zaman kendisinin Cenova'ya dönmesini sağlayacaklarına söz vermişlerdi. Çocuk öyle bir eğitim görmüştü ki, çok geçmeden bizden biri olmadığını söyleyebilmek artık mümkün değildi.

"Çocuk Endülüs'teki dostlarımızın eserlerine pek düşkün, aşırı zeki bir mantıkçı oldu. Arkadaşlarının onu benim derslerime göndermelerinin nedeni de mantığa duyduğu bu ilgiydi. Onun dince kabul edilmiş inançlara aykırı düşüncelerinden kurtarabileceğimi düşünmüşlerdi. Çok güzel bir genç olmasaydı bunu yapabilirdim de. Bunun böyle aniden ortaya çıkması beni iyice rahatsız etmişti.

"Delikanlı haftada iki kere gelir, ayaklarımın dibine oturur, ağzımdan çıkan her sözü dikkatli, ışıltılı, ama her zaman şüphe dolu gözlerle içer gibi dinlerdi. Benim hayal gücümden kaynaklanan bir şey miydi, yoksa o güzel gözlerinde zaman zaman bir ıstırap mı görüyordum?

"Konuşmamın sonunda diğerleri bazı noktaları aydınlatmam için nazikçe sorular sorarlarken, bu genç Cibril bana öy-

le sorular yöneltirdi ki, ona cevap vermeye çalışmak bile düşüncelerimi edebilirdi.

"Bir gün derse geç geldiler. Geldiklerinde de beynimden vurulmuşa döndüm. Hepsi sarhoştular ve Cibril çırılçıplaktı. Arkadaşları gülüyorlardı, ama o, onların bu neşesinin nedenini anlamıyor gibiydi. Kendisine olanları sorduğumda, hepsinin damıtılmış baladur ağacı meyvesi içerek belleklerini keskinleştirme deneyi yaptıklarını anlattı. Diğerleri kendilerini kaybetmişlerdi ama bir tek onun aklı başındaydı. Üzerini örterek onu yatağa yatırdım.

"Sultan'a ya da büyük Kadı'ya yalan söyleyemem. Bu delikanlının görünüşünün beni büyülediğini itiraf etmeliyim. O yanımızdayken odada sadece bir tek o varmış gibi konuşurdum.

"Puta tapan Yunanlıların ve lanetli Romalıların dünyamıza getirdikleri o eski hastalığa tutulmuştum ben de. Kendisinin bir suçu olmamasına rağmen, Cibril bütün bahtsızlığımın kaynağı olmuştu. Onun yokluğu bende tahammül edilmez baş ağrılarına sebep oluyordu. Dizlerim üstüne çöküp, 'Allahım, kulunu neden böyle zalimce cezalandırıyorsun?' diye dua ederdim.

"Cibril bir gün evde yalnız olduğum bir sırada geldi. Yüreğimin bastırmaya çalıştığı bütün duygularım yüzümden okunuyor olmalıydı. O da buna olumlu tepki göstererek bana karşı duygularını açıkladı. Allah beni bağışlasın, işte o zaman sevgili olduk. Onun tutkusunun böyle tomurcuklanması beni gökyüzünün yedinci katına çıkacak kadar uyandırmıştı. Birlikte yasak meyveleri tattık. Vicdanımız dipsiz bir uçurum olmuştu. Artık başka hiçbir şeyin önemi yoktu.

"Benim bu açık sözlülüğümün, saygıdeğer kadımızın yüzünde sadece tiksinti duyguları uyandırdığını görüyorum. Aynı şekilde konuşmaya daha fazla devam etmeyeceğim.

"Ben ne isem oyum, ama yine de sizden biriyim. Ne olur, bunu anlamaya çalışın.

"Çok geçmeden ondan uzak kalamaz olmuştum. Cibril ile sonsuza kadar nasıl yaşayabilirim, diye düşünmeye başladım.

Bir gün onu kız kardeşimle konuşurken görünce aklıma bir fikir geldi. Kız kardeşim güzel bir kızdı ve Cibril'e karşı duygularının benimkilerden farksız olmadığı görülüyordu. Cibril neden onunla evlenmesindi? O zaman zalim dillerden çekinmeden bizim evimizde yaşayabilirdi. Doğrusunu isterseniz, onu kız kardeşimle paylaşmaya bile itiraz etmeyecektim.

"Cibril planı kabul etti. Düğün yapıldı. Cibril bizim eve taşındı. Ancak daha ilk haftasından kız kardeşimin mutsuz olduğu açıkça görülüyordu. Cibril kadınlardan hoşlanmıyordu. İçinde en küçük bir kıvılcım bile yoktu. İşte bu trajedinin gerçek nedeni budur. Kız kardeşim de dayanamayıp bir sevgili edindi. Cibril'le ben mutluluk içinde yaşamaya devam ettik.

"Sadece kendimiz için yaşıyorduk. Bencilliğimiz azalacağı yerde her saat biraz daha artıyordu. Bizi hiçbir şey etkileyemez gibiydi. Hamsin rüzgârı saçlarımıza kumlar üfürür, boğazımız kurur, tüm gece boyunca yıldızlar birbirlerini kovalarlardı. Kız kardeşim sabırla pencere önünde oturup sevgilisinden gelecek mesajı beklerdi. Sonbahar geçti, ardından yağmurlu bir kış başladı. Geceleri soğuğu hiç hissetmezdik. Başıboş köpeklerin havlamaları huzurumuzu hiç bozmazdı. Cibril sevmeyi biliyordu, bana boyun eğmenin erdemlerini öğretmişti.

"Allah kendisine güç versin, ancak merhametli kadımız bir sabah beni çağırttığında kalbimde bir sıkışma oldu. Gerisini biliyorsunuz.

"Başımı ayaklarınızın dibine koyuyorum, Merhametlilerin Komutanı. Ne isterseniz yapın, bana vereceğiniz her cezaya razıyım, ama Allah adına size yalvarıyorum, kız kardeşimi daha fazla alçalmaktan koruyun. O benim günahlarımın kefaretini fazlasıyla ödedi."

Sultan hiçbir şey söylemeden yere baktı. Şeyhin anlattığı aşkın yoğunluğu kendisini etkilemiş gibiydi. Biz de Kadı'yla birlikte birbirimize baktık. Bu olayda nasıl bir karar verecekti acaba? Cibril'i görmek isteyip sarayda maiyetine mi alacaktı?

"Bir şeyi gayet açık görebiliyorum, Seyid el-Buhari. Kız kardeşin cezayı hak etmemiş. El-Fadıl onu bugün serbest bıraktıracak. Kadı onun sevdiği adamla evlenmesini de sağlayacak. Sana ve Cibril'e gelince, bu çok daha güç bir karar. Bir âlim olarak belki de sen bana yardımcı olabilirsin. Hadislerde senin bu davanı karara bağlamakta bana yardımcı olacak bir şey var mı? Ben de hadisleri okumuşumdur, ama bu konuda bir örnek hatırlayamıyorum.

"Sen benim bu isteğimi düşünüp diğer âlimlere danışırken, sanırım Cibril'in ailesinin verdiği sözü tutup onu doğduğu yere gönderme zamanı gelmiştir. Ablalarıyla görüşsün bakalım. Ve bu uzun bir ziyaret olsun. Ne demek istediğimi anladın mı?"

Sakallı âlimimiz saraya kız kardeşini taşa tutulmasını engellemeye gelmişti. Ve bunun için kendi kellesini, belki genç âşığınınkini de vermeye hazırdı. Sultan'ın kendisini bağışladığını görünce minnet gözyaşları yanaklarından sel olup aktı, sakalını ıslattı. Yere kapanıp Selâhaddin'in ayaklarını öptü.

Sakallı âlimin rahatlamış olarak gidişinden sonra hiçbirimiz konuşmadık. Öğle yemeği zamanı geldiğinden ben de gitmek üzere doğruldum. Sultan orada kalıp, kendisi ve el-Fadıl'la yememi söyleyince çok şaşırdım.

Kabul salonunun serin loşluğundan insanın gözlerini körelten güneşe sıcak rüzgâra çıktık. Bunlar ileriki günlerde bizi bekleyen sıkıntıların habercileriydi. Kahire yazına çok kalmamıştı.

Yemek odasında bizi Sultan'ın büyük oğlu Efdal karşıladı. Koşup babasını kucakladıktan sonra eğilerek Kadı'yla beni selamladı. Selâhaddin yüzünü astı.

"Bugün neden at binmeye gitmedin?"

"Uyuyakalmışım. Ötekiler bensiz gitmiş."

"Ben öyle duymadım ama. Şâdi ile Osman seni uyandırmaya geldiklerinde onları bir küfür yağmuruna tutmuşsun. Doğru mu, değil mi?"

Efdal gülmeye başladı.

"Hem doğru, hem değil. Osman başımdan aşağı soğuk su dökerek beni uyandırmaya çalışırken, Şâdi de arkasında sırıtarak dişetlerini gösterdi. Bu durumda da dilimi tutmam mümkündü, ne de onlarla at binmeye gitmem."

On iki yaşındaki oğlanın gözleri muziplikle parlıyordu. Efdal tepkisini anlamak için babasının gözlerinin içine baktı. Selâhaddin gülümseyerek oğlanın başını okşadı.

"Bu akşam benimle birlikte kaleye geleceksin."

"Kale ne zaman bitecek, Ebu?"

"Ben ölüp de Allah'ın izniyle sen benim yerime oturunca. Kalenin bitişini kutlayacaksın. Anlıyor musun?"

Efdal'ın yüzü bulutlandı. Babasının elini tutup başını salladı. Sultan oğlunu kucaklayıp odadan çıkardı.

Önümüze serilen yemeğe bir şölen denemezdi. Sultan'ın yalın zevkleri halkı tarafından övgülerle karşılanırdı; Bağdat'taki Halifeler ve Kahire'deki kendi selefleriyle çelişki göze batacak kadar fazlaydı. Halkın bu hayranlığını herkesin paylaştığı söylenemezdi yine de. Sultan'ın maiyetindekier ve özellikle kardeşi el-Adil onun bu sadeliğiyle alay ederler ve çoğunlukla aynı sofraya oturmazlardı. Selâhaddin günde bir kez dört dörtlük bir öğün yerdi, o da akşamları.

Bize fasulye güvecine banmak üzere ekmek, bir tabak taze salatalık, soğan ve sarımsak getirildi. Hepsi bu kadar. Kadı kronik hazımsızlık çeker ve İbn Meymun'un talimatı üzerine fasulye yemezdi. Sultan ile ben güveci keyifle mideye indirirken, Kadı sadece ekmekle bir salatalık yedi ve bir bardak nar suyu içti.

Yemek devam ederken Kadı'nın hoşnutsuzluğu belli oluyordu. Sultan, onun rahatsızlığının az çeşit olmasından mı kaynaklandığını sordu.

"Sultanım benim İbn Meymun'un tıbbi bakımı altında olduğumu bilirler. Bana çok sıkı bir perhiz verdi ve çok az yememi tavsiye etti. Hayır, Efendimiz, beni kaygılandıran yemek değil, Zatı Şahanelerinin aşırı cömertliği."

Kadı, Seyid el-Buhari'nin bağışlanmasından hiç hoşlanmamıştı. Bunun talihsiz bir örnek olacağından korkuyordu. Sultan onun şikayetini hiç ses çıkarmadan dinledi. Derken sofra toplandı, önümüze kocaman bir tabak meyve kondu. Sultan hâlâ bir cevap vermemişti ve kimse konuşmuyordu. Kadı sessizliğin baskısını hissediyordu. Bir süre daha geçince eğilerek selam verip odadan çıktı. O çıktığı anda Selâhaddin kahkahalarla gülmeye başladı.

"Onun bütün numaralarını ezberledim artık. Onu rahatsız eden şey el-Buhari değil. Hatta kararımızdan memnun bile oldu. İbn Yakub, el-Fadıl'ın sık sık el-Buhari'nin derslerine devam ettiğini bilir miydin? Ona çok yakındır. Ancak insanlar şeyhine karşı çok yumuşak davranıldığından yakınacak olurlarsa Kadı içini çekecek ve onlara sorunun Sultanımızdan kaynaklandığını söyleyecek. Onun da çok yufka yürekli olduğu zamanlar vardır. Ayrıca otoritemizin yeniden kurulması için bundan sonraki davada ağır bir ceza verilmesi için ısrar edecektir.

"Şimdi bana doğruyu söylemeni istiyorum, İbn Yakub. Az önce yediğimiz yemek yeterli miydi, yoksa Şâdi ile hanginizin bir koyun budundan bir ısırışta daha çok et koparacağınız konusunda yarışmaya girmek mi ister miydin?"

Yalan söylemeye karar verdim.

"Yeterliydi, Cömertlerin Komutanı. İbn Meymun da hazırlasa ancak bu kadarını yapabilirdi. Onun gözünde yiyeceğin tek işlevi bizi bedenen ve zihnen sağlıklı tutmaktır. Bizde kaldığında karım sofraya asla et getirmez."

Selâhaddin gülümsedi.

DOKUZ

Metresi Tarafından Kendisinden Daha Yaşlı Biri Uğruna Terk Edilen Genç Selâhaddin Bir Tavernada Sarhoş Oluyor; Amcası Şirkuh Onu Oyalamak İçin Mısır'a Sefere Götürüyor; Selâhaddin, Fatımi Halifesinin Sarayında Vezir Oluyor

Şam'dan ayrılmak istememiştim. Buna inanır mısın, İbn Yakub? O şehri sevmiştim. Babamın yasaklamasına rağmen şehrin her mahallesini ve sokağını kimi zaman kardeşimle, ama çoğunlukla tek başıma karış karış öğrenmiştim. Sokak satıcılarından üzerlerindeki giysileri satın alırdık. Bu basit giysiler bizim muhtemel suikastçılara karşı zırhımız olurdu. Tebdili kıyafetle şehri gönlümce dolaşabilirdim.

Bir yaz gecesi mehtabın Emevi Camii'nin kubbesini aydınlattığını gördüm. Çıplak ayaklı işçilerin başları üzerindeki tahtalarda tuğla taşımalarını seyrederdim. Bir tüccar için beş katlı bir ev yapıyorlardı sanki. Şam'ın eski surlarının dibindeki

hendeklere taş atmaktan hoşlanırdım. Ve gözleri deniz rengi kadınların pazar yerinde birkaç kese paraya alınıp satıldıklarını gördüm. Kahire'ye bağlıyım, yanlış anlama sakın, ama Şam bizim dünyamızın kalbidir. Onun korkuları ve kuşkuları benim korkularım ve kuşkularım olmuştur.

O zamana dek en sevdiğim yer Baalbek'ti, fakat artık o özelliğini kaybetmişti. Bunun nedenini çok iyi biliyorsun, değil mi, kâtibim? Şâdi sana ilk aşkımı anlatmış. Sıkılmış görünüyorsun. Ama benim yerime onun anlatması daha iyi oldu. Belleğim artık pek bulanık. İyi hatırladığım tek şey onun beni terk ettiği gün: Ayrıldığımız için değil, şehir surları dışında yer alan cılız hayatlarımızdan çok daha önemli bir şey olduğu için.

Kadın benden on yaş, belki daha büyüktü. Bana büyük zevk verdi ve bir kadının vücudundan haz almayı öğretti. Bir gün güneş battıktan sonra buluşmayı kararlaştırmıştık, ama nehir kıyısına gittiğimde orada yoktu. Onu çok bekledim. Nedense gelmemişti. Tam gidecektim ki birden soluk soluğa yetişti. Yüzü ağlamaktan şişmişti. Bu güzel günlerin de sona erdiğini hemen anladım. Beni yanaklarımdan, sonra gözlerimden öptü. Kendi yaşına daha yakın bir erkek bulmuştu ve ben onunla kıyaslandığımda herhalde epey sıkıcı olmalıydım.

Çok bozulmuş olsam da acımı hafifletmek için ne yapabilirdim ki? O yaşta içinde yaşadığım hayal dünyasında başka kimsenin durumumuzu bilmediğini sandığım için bunu kimseye açamazdım. Bu bizim sırrımızdı.

Ben de kıskançlıktan kendi kendimi yiyerek, üzüntümden ve öfkemden ağlayarak Şam'a döndüm. Kendi derdime o kadar dalmıştım ki gözüm hiçbir şey görmüyordu. Eve gidip üstümü değiştirdim ve kardeşimi sürükleyerek yataktan kaldırdım. Öğle saatinden önce açılan tek meyhaneye gittik. Meyhaneyi Hıristiyan mahallesindeki Ermeniler işletiyordu. Onlar hem soru sormazlardı hem de Şam'daki şarabın en iyisi orada bulunurdu. Bu şarap Frank topraklarından getirilmezdi, Mek-

ke'nin üzerindeki yaylalarda yetişen Taif üzümlerinden yapılırdı. Taif şarabının, cüceleri devleştirecek kadar sert olduğu söylenirdi.

Adil'le oraya vardığımızda meyhane hemen hemen boştu. Şehirde epey zorlu bir gece geçirdikten sonra kendilerini toparlamaya gelmiş bir iki hadım da bizimle uğraşmayacak kadar kafayı bulmuşlardı.

Kutsal Kitabımızda yasaklanmış olan şarabı içmeye başladık. Adil canımın sıkıldığını anlamıştı ama nedenini sormaya cesaret edemiyordu. Arada sırada yan gözle bakıyor ve beni avutmak için kolumu sıkıyordu. Biliyordu. İçgüdüleriyle biliyordu; benim onun erkek genelevlerine gittiğini ve genç bir flütçüye gönlünü kaptırdığını bildiğim gibi o da benim durumumu sezgileriyle anlamıştı. Üzüntümün tam nedenini bilmeyebilirdi ama yaralı kalbimi onarmaya çalıştığını görebiliyordum.

Şarap yavaş yavaş etkisini gösteriyordu. Testileri getiren kadın gözlerimin önünde değişmeye başladı. Bu bir ceylan mıydı? Dışardaki dünyayı göremeyecek kadar körelmişti gözlerim. Az sonra sevgililerine ihanet eden kadınlar, sevgilinin intikamı ve kadının hoşnutsuzluğu hakkında uydurduğumuz şarkıları okuyorduk. Önümüze konan yiyecekleri ne olduklarını anlamadan yedik. Sonra yine şarkıya başladık, bu kere hadımlar da bize katıldılar. Orada ne kadar kaldığımızı bilemiyorum ama koruyucum, koruyucu meleğim Şâdi'nin beni uyandırmak amacıyla kolumdan tutup sarstığını hatırlıyorum. Gözlerimi kapatırsam hâlâ onun kaygılı yüzünü görebilir ve sesini duyabilirim: "Yusuf Selâhaddin. Yusuf Selâhaddin. Eve gitme zamanı geldi."

Bu olayı hatırladıkça utancımdan hâlâ titrerim. Neden biliyor musun, İbn Yakub? O gün, öldürülen cengaver Zengi'nin büyük oğlu, Halep Sultanı Nureddin, Şam kapıları önündeydi. Şehri almak istiyordu ve amcam Şirkuh da onun yanındaydı. Surların içerisinde, bir zamanlar düşmanı olan Halep hükümdarlarının ordularına komutanlık eden ise babam Eyyub'du.

Amcam babamı uyarmak için tam iki hafta önce gizli bir haberci göndermişti. İkisi de birbirlerine karşı savaşamayacaklarını biliyorlardı. Her zaman olduğu gibi babamın kaygısı kan dökülmesini önlemekti. Şam hükümdarının kabul edebileceği bir anlaşma yaptı. O gün sokaklarımız kana bulanmadı. Nureddin herhangi bir direnişle karşılaşmadan şehri ele geçirdi. Ve bütün bunlar ben kendime acıyarak kafayı çekerken olmuştu.

Kale surlarına vardığımda babamla amcam Şirkuh'un birbirlerine sarıldıklarını gördüm. Önce bir hayal görüyorum sandım ama sonra amcam beni kaldırıp kucakladı. Öyle bir sıktı ki, midem bulandı ve Taif şarabı bana ihanet ediverdi. Onun ayakları dibine kustum. Tek hatırladığım, babamın yüzündeki dehşet dolu bakış ve Şâdi'nin gürültülü kahkahasıdır.

Nureddin Müminler'i birleştirip, Frankları kovmak için bir planı olan ilk hükümdardı. Bütün otoritenin kaynağı olarak tek bir halife kalana kadar, Frankların bizim kendi içimizdeki çekişmelerimiz ve zaaflarımızdan faydalanacaklarına inanıyordu. Nureddin şanlı babası Zengi'den ancak bu kadar farklı olabilirdi. Zengi stratejisini sezgileriyle belirlerken, oğlu emirlerin ve komutanlarının fikirlerine başvururdu. Her ayrıntıyı inceler, her seçeneği ölçüp biçer, kendisi için hazırlanan haritalar üzerinde dikkatle çalışır, ancak ondan sonra bir karara varırdı. Babasının aksine, dudaklarını bir tek damla şarapla lekelemezdi.

Nureddin Kudüs Krallığı'nı fethetmeye kararlıydı. Bu amacına varmak için, hükümdarı Frankların Kahire'yi alma girişimlerine direnecek kadar güçlü olan, güvenilir Mısır'a ihtiyacı vardı. Mısır büyük bir servete sahipti, ama yöneticileri zayıftı. Koca bekleyen güzel bir gelindi.

Sultan'ın amcam Şirkuh'a sık sık, "Mısır'dan haber var mı?" diye sorduğunu hatırlarım. Şirkuh da yüzünde garip bir ifadeyle başını sallardı. "Oradan iyi bir haber beklemeyin, efendimiz. Uyduruk halifeleri, düzmece el-Adid afyon ve genelev bağımlısıdır, çevresi günün her dakikasını entrika peşinde ge-

çiren analar ve büyükanalarla sarılıdır. Orada hâkimiyet vezirin elindedir ve vezirin halefi de genellikle katilidir."

Bir gün Mısır'dan haber geldi. 1163 yılı yazıydı ve sarayda heyecanlı bir telaş vardı. Makamından atılan son vezir Şaver'in canını kurtarıp Şam'a geldiği bildirildi. Birkaç gün sonra Kahire'den gelen daha resmi bir ulak da yeni vezir Dirgam'ın mektubunu getirdi. Ulak armağan olarak, büyük bir fildişi kutu içinde şehrimizde o güne kadar görülmemiş kusursuzlukta elmaslar da getirmişti.

Nureddin gülümseyerek kutuyu kâtibine verdi, devlet hazinesine koyulmasını buyurdu. Gelen mektupta Şam Sultanı'ndan Şaver'i teslim etmesi isteniyordu. Nureddin babamla amcamı toplantı odasına çağırdı.

"Bence Mısır'ı almalıyız," dedi. "Hükümdarlarının devrik bir veziri değil, kendilerini desteklememiz için yalvardığı bir ülke düşünebiliyor musunuz? Bunlar Franklara de aynı teklifi yapacaklardır. Düşmandan önce Kahire ve İskenderiye'ye girmeliyiz. Şirkuh, sen bir dağ aslanının cesaretiyle askerlerimize önderlik edeceksin.

"Şaver'e çöldeki sulu bir hurmaymış gibi davran. Yararlılığı sona erince çekirdeğini tükürür gibi fırlatıp atarsın. Sakın gecikme. O bize Kahire'nin tahıl gelirinin üçte birini vaat etti. Sözünü tutmasını sağla."

Şirkuh beni de yanına almak istedi. Ama ben isteksizdim. Savaş düşüncesinden hoşlanmadığımdan değildi bu. Aslında çoğu akşamlar bir arkadaş grubuyla toplanır, dine küfür sayılacak şeyler düşünür, şiirler okurduk. Kimi geceler hamamın yakınlarında gizli bir buluşmaya gider, orada evlenmeme izin verilmeyen genç bir kadınla zaman zaman bakışır, zaman zaman da başka şeyler yapardık.

Babamın kardeşinin beni de götürme teklifini kabulde gösterdiği heves beni rahatsız etmişti. Veda edecek zaman bile yoktu. Şâdi gözünü benden ayırmamaya memur edilmişti. Kararın verilmesinden üç gün sonra Kahire'ye doğru yola çık-

mıştık bile. Eyyub ve Şirkuh bileşimi müthişti. 'Dağ Aslanı' yılmaz, atılgan, güdüleriyle hareket eden, düşüncesiz ve tedbirsiz biriydi. Babamsa kurnaz ama dikkatliydi. Çok mükemmel bir örgütleyiciydi. Onun sayesinde kılıççılar ve çadırcılar Şirkuh'un ihtiyaçları konusunda harekete geçirilmişlerdi. Seferimizde ihtiyaç duyulacak bütün malzemelerin hammaddelerine sahiptiler.

İşte bu sarayda son bulacak yolculuk böyle başladı. Eğer o zaman bir dostum kalkıp da benim Sultan olacağımı söyleseydi, amcamla Şâdi ta Mısır'a gidene kadar gülerlerdi.

Asla kendi hayat hikâyemizin tam sahibi değiliz, İbn Yakub. Allah bizi bir yöne iter, komutanlarımızın cesaret ve becerileri bir savaşın gidişatını değiştirtebilir, ama sonunda her şey kadere bağlıdır. Büyük ölçüde geleceğimizi belirleyenler, savaş alanında ya da savaşa giderken ölenler ya da sağ kalanlardır. Ben bu temel gerçeği daha ilk seferimde öğrendim.

Eski vadiden Kızıldeniz kıyısında Akabe'ye kadar tam yirmi beş gün yol aldık. Kahire'ye doğru yürüyüşten önce en uzun mola vereceğimiz yer burasıydı.

Dokuz bin asker ve bir o kadar at ve deveyle Şam'dan Kahire'ye yürümek, bu arada Frank çeteleriyle çarpışmadan kaçınmak kolay iş değildir, İbn Yakub. Onları yenebilirdik ama bu görevimizi geciktiren bir oyalanma olurdu.

Bedevi rehberlerimiz çöldeki bütün yolları biliyorlardı; ordumuza bağlı yirmi beş rehber vardı. Bunların yönlerini bulmak için ne haritalara ne de yıldızlara bakmaları gerekiyordu. Her vahanın yerini biliyorlar, en küçük bir kuyu bile dikkatlerinden kaçmıyordu. Bu bilgi olmadan tulumlarımızı doldurmak imkânsız olurdu. Bütün askerler haklı olarak düşmandan çok susuzluktan korkarlar. Şimdi her ayrıntıyı hatırlamak veya anlatmak sıkıcı olur, ama iyi komutanların, emirlerinde çarpışacak insanlar hakkında pek çok gerçeği de böyle yürüyüşler esnasında öğrendikleri doğrudur. İnsanlar, atlarının ruh hallerini bile sezmeyi öğrenirler.

At bakımını bana Şâdi öğretmişti. Şâdi, bugün bile bir atın başının ne zaman döndüğünü; dünyanın feri kaçmış gözleri önünde ne zaman garip daireler çizdiğini söyleyebilir. Bir de bunun savaşın en hararetli bir anında olduğunu düşün. O zaman binicisi atından daha şaşkın bir hale döner. Bana bir kısrağın diri memelerinden tatlı ve köpüklü süt çekmeyi öğreten de Şâdi'dir.

Geceleri hep birlikte ateş yakıp şarkılar okurduk. Adamların çoğu gibi ben de çadırda yatar, ama üzerlerine sadece bir battaniye örtüp kumların üzerine uzanan, deve derisinden testilerden hurma şarabı içen ve birbirlerine Peygamberimizin zaferlerinden önceki çöl hakkında hikâyeler anlatan Bedevi rehberlere imrenirdim. Onlar alınlarında yıldızların ışığı parlayarak uyurlardı.

On beş günlük bir yürüyüşten sonra hedefimize vardık. Kahire Veziri Dirgam'ın taraftarları bizi Bilbays'tan yarım günlük yolda olan Tel Bastat'ta bekliyorlardı. Amcam Şirkuh iyi bir neden olmadan adamlarından birini bile kaybetmek istemezdi. Şaver'e bunun Mısır'ı ilgilendiren bir sorun olduğunu, öncelikle Şaver ve taraftarlarının çarpışmaları gerektiğini söyledi. Kendisi ancak gerektiği takdirde müdahale edecekti. Çarpışmayı Şaver kazandı. Kahire'deki Halife, Dirgam'ı yalnız bıraktı. Şaver şehre Bab el-Zuveyla'dan girdi ve yeniden vezirliğe getirildi. Ancak ondan sonra Nureddin'in kuşkulandığı şey gerçekleşmeye başladı.

Şaver iktidara geçince kısa sürede bizim varlığımızdan rahatsız oldu. Verdiği sözü tutması kendisi için çok daha hayırlıydı oysa. O zaman Nureddin'in bizi Şam'a geri çağırmaması zorlaşırdı. Ama bir tavuskuşu kadar budala ve kendini beğenmiş olan Şaver, bizi yenmek için Franklarla bir ittifak yapabileceğini sandı. Daha önce kadersiz Dirgam'la sayısız entrikaya katılmış olan Kudüs Kralı Amalrik'e bir haber gönderdi. Aynı zamanda bizim birliklerimizin neden Kahire'ye girmemesi konusunda birbiri ardından mazeretler uydurmaya koyuldu.

Fustat'ta beklemek zorunda kalan Şirkuh öfkeden çılgına dönmüştü.

Şirkuh'un içinden, askeri mantığı bir yana atıp şehri basmak ve Şaver'i yakalamak geçiyordu. Ancak böyle bir harekâtın lojistiği ürkütücüydü ve kayıplarımız büyük olacaktı. Emirleri bu serüvene direndiler. Şirkuh çaresizliğinden bana döndü.

"Sen ne diyorsun, Selâhaddin?" diye sordu.

Ben aileme duyduğum bağlılık ile sağduyu arasında bocalıyordum. Düşündüm, düşündüm ve sonunda planına karşı çıktım. Bana kızmamasına şaşırmıştım. Aksine, benim yürüttüğüm mantıktan etkilenmiş görünüyordu. Biz tartışırken gelen bir ulak, Amalrik komutasında bir Frank birliğinin Bilbays'a doğru ilerlediğini bildirdi.

Nureddin gibi Frank Kralı da Mısır'ı kendisi almadığı takdirde bizim alacağımızı ve bunun kendi Kudüs Krallığı'nın sonu olacağını anlamıştı. Franklar bütün sultan ve emirlerimiz içinde en çok Nureddin'den korkarlardı. Bunda yanılıyor da değildiler. Nureddin topraklarımızdan Frankları sürüp atmaya kararlıydı.

Şaver anlaşmanın kendisine düşen tarafını yerine getirmedi. Şirkuh bana kuvvetlerimizin yarısını alıp Bilbays'ı işgal etmemi söyledi. Söyleneni yaptım. Şaver, Amalrik'ten yardım istedi ve Şirkuh da ordumuzun geri kalanıyla bana katıldı. İbn Yakub, emin ol, tam üç ay Frankları şehrin dışında tuttuk. Bilbays'da üç ay! Bu benim hayal ettiğim bir yaşantı değildi doğrusu. Daha fazla dayanamayacağımızı anlayan Nureddin, Frankları gafil avlayıp, Antakya yakınlarında Harim kalesi dışında onlarla savaşa girdi. Büyük bir zafer kazanıldı. Franklar on bin asker kaybettiler. Liderleri Antakyalı Baudouin ve Trablus Kontu ele geçirildi. Bu yenilgi haberi Amalrik'i korkuttu ve barış istedi. Şerefimizi kaybetmedik. 'Dağ Aslanı' bizi Şam'a geri götürdü.

Bundan önce savaşın ne olduğu hakkında fazla bir fikrim yoktu. Şirkuh'u ordunun başında görmekle çok şey öğrenmiş,

ama tümüyle de tükenmiştim. Dönüşümden sonraki hafta içinde günlerimi hep hamamda kendime yağlarla masaj yaptırarak geçirdim. Akşamları meyhaneye gidip şarap içiyor, şiirden konuşuyordum. Ama İbn Yakub, birden garip bir hal geldi başıma. Huzursuzdum. Günlük yaşantımın amaçsızlığı midemi bulandırıyordu, savaş alanının arkadaşlığını arıyordum. Franklarla yüzyüze gelmiştim ve onların topraklarımızı ilk işgal ettikleri zamanlar hakkında çocukluğumda dinlediğim hikâyelerin tümünü hatırlamaya başlamıştım. Kader nasıl da bir cam parçasıymışız gibi bizi un ufak ediyor. Sırçalar dört bir yana dağılmıştı.

Şâdi'nin ürkütücü bir fısıltıya dönüşen sesini duyuyordum: "Eyyub'un oğulları Franklar, Maarra'de ne yaptılar biliyor musunuz? Müminleri yakalayıp kaynar su dolu kazanlara attılar. Küçük çocukları şişe geçirip kebap diye yediler. Bunlar ülkemizi yiyip tüketen vahşi hayvanlardır."

Doğrusunu istersen, Şâdi'ye asla inanmış değildim. Binicilik derslerini kaçırmamamız için bunlarla bizi korkutmaya çalıştığını sanıyordum, oysa bunların hepsi gerçekti. Su katılmamış, halis gerçek. Ben kâfir vakanüvislerin yazılarını okudum. Sen de okudun mu? Güzel. O zaman Mısır'da Frankları gördüğümde göğsümü sıkıştıran öfkeyi anlayabilirsin. Bu öfke vücudumu yağlarla ovuşturan kadınlarla, Taif üzümünün getireceği neşeyle, ya da sevişmenin zevkleriyle yatışacak gibi değildi. Bütün bunların, önümüzde bizi bekleyen görevlerle kıyaslandığında hiç olduklarını hissediyordum.

Nureddin Şam'ı almadan önce, Frankları kovma, Ehl-i Kitab adına Kubbetüs-Sahra ve Süleyman Tapınağı'nı geri alma isteğinin kavurduğu bir sultan olmamıştı. Nureddin'den önce emirlerimiz ve sultanlarımız düşmanla barış yapmaktan mutluydular. "Bükemediğin bileği öp ve Allah'a onu kırması için dua et," derler, İbn Yakub. Ama bu, Hazreti Peygamberimizin yolu değildi. O, "Allah'a dua edin ama önce devenizi sıkıca bağlayın!" dememiş miydi?

Sultan gevrek gevrek gülmeye başladı. Onu daha önce de gülerken görmüştüm, ama hep bir şehzadeye yakışır şekilde ölçülü davranmıştı. Şimdiyse kahkahalarını kontrol edemiyordu. Hazreti Peygamber'in benim için ancak hoş olan bu sözü, kendisini güldürdü de güldürdü. Gözünden yaşlar boşanıyordu. Kendine gelip de yüzünden ve sakalından gözyaşlarını silince bunun nedenini açıkladı.

"Şaşırmış görünüyorsun, kâtip. Peygamberimizi böyle bir şeyi söylemeye yönelten şeyin ne olabileceğini düşündüm ve gözlerimin önünde namaza durmuş ilk Müminler'in hayali canlandı. Allah'ın kudretine güvenerek develerini dışarıda bırakıyorlar ve sonra da çalındıklarını görüyorlar. Bu durum Allah'a olan inançlarını arttırmazdı, değil mi, kâtip? Bugünlük bu kadar yeter. Şimdi el-Fadıl'la vergilerin geç toplanmasını konuşacağım, el-Fadıl bunun milli bir felakete yol açacağını düşünüyor."

Ondan bir saat daha rica ettim. "Sultanımızın bugün anlattıkları düz ve kesin bir çizgi oluşturuyor. Eğer şimdi kesersek, bir daha bu noktaya dönmeyeceğimizden korkarım. Zatı Şahaneleriniz, Şaver'in düşüşünü ve Kahire'ye dönüşünüzü de anlatmazlar mı acaba?"

Selâhaddin içini çekti, alnı bir an kırıştı. Sonra başını sallayıp devam etti. Ama her zamanki rahat üslûbunda konuşmuyor, adeta dörtnala gidiyordu. Parmaklarım ona yetişmek için yarış ediyorlardı. Genelde Sultan'ın sözlerini yazmak için beş kâtip bulunur. Bunlar daha sonra aldıkları notları karşılaştırırlar ve sonunda bir metin üzerinde karar kılarlar. Bense tek kişiydim.

Şirkuh, Şaver'in ihanetini asla unutmadı. İntikam alma isteğiyle yanıp tutuşuyordu. Sık sık, "O keçi meraklısı Şaver iktidara geçmek için bizi, sonra bizi etkisiz bırakmak için Frankları kullandı," derdi.

Nureddin bir gün savaş meclisine hitap ederken, Şirkuh ile Selâhaddin'in Mısır'a dönme zamanının geldiğini söyledi. Bütün emirlerin önünde ilk kez benden söz ediyordu. Göğsüm gururla kabardı. Yüzünden duyguları belli olmuyorsa da, bu duruma babam da çok sevinmişti. Şirkuh eğilerek Sultan'ı selamladı.

Büyük serüvenimiz böyle başladı işte. Casuslarımız Şaver'in Amalrik'le bize karşı bir anlaşma yaptığı haberini getirmişlerdi. İşte aziz dostum, dünyamız bu durumdaydı. Müminler başka Müminler'e karşı kâfirlerle birleşmişlerdi. Şaver ve Amalrik güçlerini birleştirmişler, Kahire'nin hemen dışında bizi bekliyorlardı. Savaş konusunda bana bildiğim her şeyi öğreten Şirkuh parlak bir komutandı. Onların seçtikleri yerde savaşı kabul etmeyi reddetti. Biz Nil'i geçtik ve Kahire'den kuzeye yürüyüp çadırlarımızı Gize piramitleri yakınlarına kurduk. Şimdi bizi düşmandan büyük nehir ayırıyordu.

Şirkuh, Şaver'e bir haber gönderdi. Haberi göndermeden önce askerlerimize okurken onun bir aslan gibi kükremesi hâlâ gözlerimin önündedir: "Düşmanımız Franklar elimize geçti sayılır. Üsleriyle bağlantılarını kestik. Gel, birleşerek onları yok edelim. Zaman olgundur ve bu fırsat bir daha çok uzun bir süre çıkmayabilir."

Adamlarımız kükreyerek onaylarını bildirdiler. O gün akşama kadar yükselen Allahüekber sesleri piramitleri bile sarstı sanırım. Askerlerin hepsi haberi Şaver'e götürmeye gönüllü çıktı. Herkes heyecan içindeydi. Şirkuh kimi seçecekti?

Şirkuh en gözde korumasını, keskin gözleriyle birkaç kere canını kurtarmış olan genç Kürt okçusu Nasır'ı seçti.

Şaver aldığı haberi hemen müttefiki Amalrik'e gösterdi. Franklara sadakatini göstermek için de Nasır'ı öldürttü. Nasır'ın pisliğe bulanmış başı Şirkuh'a gönderildi. Amcamı o günkü kadar öfkeli görmüş değildim. Güneş batmak üzereydi, askerler namazdan önce abdest alıyorlardı. Şirkuh onları durdurdu. Kasıklarını örten bir parça bez dışında çırılçıplaktı. Na-

sır'ın başını tutmuş, çılgınlar gibi koşarak herkese gösteriyordu. Nasır çok sevilen bir insandı, o gece akan gözyaşından Nil'in suları bile yükselmiş olmalı.

Karargâh yeri çığlıklarla parçalanıyordu adeta. Şirkuh kesik başı elinde bırakmadan atına atladı. Öfkeyle haykırırken güneşin son ışıkları saçlarına vuruyordu. "Benim gibi dağlardan gelen bu çocuğun başı üzerine yemin ediyorum. Şaver'in kellesinin kopacağına yemin ediyorum. Hiçbir şey onu hayatta tutamaz. Ne Frankları, ne hadımları, ne de Halifesi. Hepinizin önünde ant içiyorum. Eğer başaramazsam, ruhum cehennemde çürüsün."

Sözlerinin etkisini hissederken tam bir sessizlik vardı. Uzun bir süre kimse konuşmadı. Nasır'ın ölümünü, zalim kaderi ve evlerimizden ne kadar uzakta olduğumuzu düşünüyorduk. Aynı zamanda da kendimizi. Şaver savaş ilan etmişti. Bu savaşı kim kazanacaktı? Biz böyle düşünürken havada bir flütün acıklı nağmeleri dolaştı ve ardından Bedeviler Nasır için bir ağıta başladılar. Nil tekrar yükseldi.

O gece yemekten kalkınca, amcam Şirkuh'un çıldırmış gibi çadırının önünde aşağı yukarı dolaştığını gördüm. Ben kumlara uzanmış, Şam'ı düşünüyor, kayan yıldızlara bakıyordum. Piramitlerin ayağı dibinden görüldüğü gibi bir gökyüzü hiç görmemiştim. Bir ulak hayallerimi yarıda kesti. Şirkuh beni çağırıyordu.

Çadıra vardığımda emirler ve komutanlar toplanmışlardı. Şirkuh boş bir yer gösterdi. Ne bekleyeceğimi bilemeyerek oturdum. Şirkuh hepimizi şaşırtan bir şey söyledi: Şaver ve Amalrik'le Kahire dışında da, karargâh kurduğumuz burada da karşılaşmayacaktı. Onun yerine İskenderiye liman şehrini almayı planlamıştı. Bu cüret herkesi soluksuz bırakmıştı. Şirkuh planını lambaların ışığında kumlara çizerek her birimize ayrıntılı talimatını verdi. Amalrik'in bizi sarmak amacıyla yürüyüşe geçtiğini biliyordu. İskenderiye'ye varmadan bir muharebe yapmamız gerektiğinin de farkındaydı. Bana orta bölümün ko-

mutanlığı verildi ve düşman saldırıya geçtiği anda geri çekilmem emredildi. Benim aksime, Şirkuh hiçbir şeyi şansa bırakmıyordu. İşte İbn Yakub, o yüzden onun askeri önderlerimizin en büyüğü olduğuna inanırım hâlâ. Ben onunla kıyaslanınca bir hiçim. Hiç. Hiç.

Düşmanla el-Babeyn'de karşılaştık. Amalrik ile şövalyeleri bana doğru saldırıya kalktıklarında korkmuş gibi yapıp geri çekildim. Franklar bayraklarını açarak bizi kovalamaya başladılar. Kaçmalarını önlemek için sağa ve sola birlikler yerleştirildiğini fark etmemişlerdi. Belirli bir noktada birliklerimizi durdurdum ve şövalyelerle karşılaşmak üzere geri döndük. Çok geçmeden nasıl açık düştüklerini ve tecrit edildiklerini anladılar, ama artık çok geçti. İçlerinden çok azı kaçabildi. Ne yazık ki Amalrik de kaçmayı başaranlar arasındaydı.

Şirkuh zaferi kutlamamıza izin vermedi. Aynı gün İskenderiye'ye doğru yürümeye devam ettik. Denizi ilk kez görüyordum. Orada saatlerce oturup o havayı ve güzelliği içime çekebilirdim. Bedenen ve ruhen tükenmiştik. Ama o suyu görmek sinirlerimizi yatıştırmıştı. Yine sakinleştim. Birkaç gün sonra İskenderiye'ye girdiğimizde şehir halkı tarafından alkışlar ve çiçek yağmuruyla karşılandık. Şaver'in Franklarla ittifak yapmasından hiç hoşnut kalmamışlardı.

Şirkuh'un yüzündeki gurur, benim gözyaşlarım, kurtarıcı olarak karşılanmanın o müthiş sevinci... İşte, hatırladıklarım bunlardır. Şirkuh o gün pek fazla konuşmadı. Fazla zamanımız olmadığını biliyordu. Yine de bütün şehir bizi karşılamaya çıkmıştı: Onlara bir umut mesajı iletmesi gerekiyordu. Yüzünden yorgunluk akıyordu. İki gecedir uyumamış, at sırtında bir iki kere kestirmişti. Ama insanları görünce gayrete geldi. Kalenin dışında bir duvara çıktı. Halk sustu. Şirkuh konuştu.

"Şimdi sizlere bakarken alnınızdaki yıldızları sayabiliyorum. Benim yaptığımı, bizim yaptığımızı herkes yapabilir. İnsanımız bu basit gerçeği bir kere anladı mı, Franklar artık kaybetmiş demektir. Sadece Müminler'e değil, hepinize sesleniyo-

rum. Hepiniz benim korumam altındasınız ve sizleri savunacağız. Ancak Franklar yola çıktı. Zaferimizi kutlarken bir yandan da hazırlanalım."

İşte bu, İskenderiye'yi almış olan amcamdı. Bu basit ama çok anlamlı sözleri söyleyen insan benim amcamdı. Çok heyecanlanmıştım. Duvardan inerken kendisini kucaklayıp yanaklarından öptüm. Kulağıma bir iki hoş kelime fısıldadı, artık yaşlandığını ve yakında kendisinin yerinde benim savaşacağımı söyledi. Benimle gurur duyduğunu da. Franklardan haber getiren ulaklar o anda çıkagelmeselerdi kim bilir daha neler söyleyecekti.

Şaver ve Amalrik bizim güneyden kuzeye gidiş hızımıza şaşmışlardı. Bizi ezmek için büyük bir ordu topluyorlardı. Şirkuh işte şimdi babamın yokluğunu fena halde hissediyordu. Şehrin savunmasını planlayacak, Frank kuşatmasına dayanacak önlemleri alacak, yiyeceğin saklanıp eşit olarak dağıtılmasını gözetecek ve Frank gemilerinin arkamızdan kıyıya şövalye çıkarmalarını önlemek üzere alev fırlatıcılarının yerleştirilmesini sağlayacak birine ihtiyacı vardı. Babamın yokluğunda bu görevlerin hepsi bana verildi.

Bildiğin gibi, İbn Yakub, bu kuşatma artık tarih kitaplarımıza girmiştir. Sana ölüme hazır olduğumu itiraf etmekten başka ekleyecek bir şeyim yok. Frank gemileri arkamızdaydı, şövalyeleri şehir surları dışındaydı, mancınıklar taş ve ateş fırlatıyordu. Tüm askerler gibi ben de soylu bir şekilde ölmek istiyordum. Şehrin açlıktan ya da hastalıktan kırılmasını istemiyordum, ama böyle devam ederse iki felaket de çok yakındı. Şirkuh teslim olmayı da, sayıca bizden çok üstün düşmanla savaşmayı da reddediyordu.

Şirkuh'un cesaretinin eşi benzeri olamazdı. Beni şehrin komutanlığına getirdi, sonra en iyi cengaverlerimizden iki yüzünü alıp gece karanlığında düşman hatlarını yararak Kahire'ye doğru yola çıktı. Şâdi de onunlaydı. Sonradan anlattığına göre, Şirkuh köylere gidip köylülere anladıkları ve takdir ettikleri bir

dilde konuşarak, Şaver ve Amalrik'in deve ve at pislikleri olduğunu söyleyerek onları güldürmüş. Aralarındaki gençleri ordusuna katılmaya ikna etmiş.

Bu taktikten kaygılanan Franklar kuşatmayı kaldırdı ve biz de tek kayıp vermeden İskenderiye'den ayrıldık. Franklar de çekildiler. Karşımızdakilerin sayıca bizden çok fazla olduklarını anlayan Şirkuh hepimizi tekrar Şam'a götürdü. Benim önümde Nureddin'e verdiği raporda, bir yıla kalmadan Şaver ile Amalrik'in boğaz boğaza geleceklerini söyledi. İşte o zaman geri dönebilirdik.

Gerçekten de her şey söylediği gibi oldu. Şaver, Amalrik'e vaat ettiği ganimeti teslim etmedi, bunun üzerine Franklar de ona bir ders vermeyi kararlaştırdılar.

Bir gün Kahire'den bize bir ulak geldi. Bu, Şirkuh'un Şaver'in ordusuna yerleştirdiği bir casustu. Amalrik ile Şaver'in oğlunun arasındaki pazarlıkta bulunmuştu. Franklar bizimle savaşırken yapacakları yardım karşılığında Şaver'den Bilbays'ı istemişlerdi.

Bu küstahça talep karşısında sinirlenen Şaver'in oğlu, "Bilbays'ın yenecek peynir mi olduğunu sanıyorsunuz?" demişti. Amalrik de bunu, "Evet, elbette peynirdir ve Kahire de tereyağ," diyerek cevaplamıştı.

Bunların boş sözler olmadığı anlaşıldı. Amalrik Bilbays'ı aldı, halkını öldürüp tutsak etti ve şehri yakıp yıktı. Sonra Kahire üzerine yürüdü. Şaver eski dostlarını oyalamak için eski şehri yakarak yerle bir etti. İnsanlar şimdi olduğumuz yere, Kahire'nin merkezine kaçtılar. Yangın tam bir ay sürdü. Şaver yine Amalrik'le uzlaşmaya çalıştı. Ona altın ve ülkenin geri kalan kısmının yönetimini önerdi. Yine de herhangi bir şey elde edemedi.

Bu aşamada Halife el-Adid, Sultanımıza bir ulak gönderdi. Nureddin beni çağırtarak olanları anlattı. Şirkuh'u çağırmak üzere beni Humus'a gönderdi. Şam'a döndüğümüzde de bize Kahire'ye gitme emrini verdi. Ben pek istekli değildim. İsken-

deriye halkının yüzlerindeki ıstırap hâlâ gözlerimin önündeydi. Bir kuşatma daha yaşamak istemiyordum. Bunun üzerine Şirkuh beni bir kenara çekti.

"Sen kardeşimin mi, yoksa bir köpeğin mi oğlusun? Benim ıstıraptan hoşlandığımı mı sanıyorsun? Bu defa Kahire'yi alacağız. Yardımına ihtiyacım var. Git, atlarını hazırla."

Dediğini yaptım. Bizim yola çıktığımızı duyan Amalrik çekilmeye karar vermişti. Şaver'in bütün manevralarına rağmen Kahirelilerin sonuna kadar kendisine direneceklerini anlamıştı. 1169 kışında şehre girdik. Geçen yıl İskenderiye'de olduğu gibi burada da gayet iyi karşılandık, amcamla benim Kahire'ye girdiğimiz atlarımıza akıllara durgunluk veren yiyecekler sundular. Şaver'le bu odada görüştük, İbn Yakub. Şirkuh ile ben içeri girdiğimizde ayağa kalktı ve bizi gördüğüne sevinmiş gibi davrandı, ancak amcamla göz göze gelmekten kaçınıyordu. Yere yatıp Şirkuh'un ayaklarını öptü. Halifenin bizi bekleyip beklemediğini sorduk, Şaver hiç konuşmadan başını eğdi.

"Öyleyse bizi ona götür, pis keçi düzücü," diye güldü Şirkuh.

Şaver bizi kemerli koridorlardan ve her biri boş olan gayet süslü odalardan geçirerek Halife'nin sarayına götürdü. Afrika'dan getirtilmiş parlak renkli kuşlar müthiş bir gürültü çıkarıyorlardı. Ehlileştirilmiş aslan yavruları, bir ayı ve ağaca bağlanmış iki panterin bulunduğu bir bahçeden geçtik. Etkilenmemek imkânsızsa da, Şirkuh hiçbir şeye aldırmıyordu. Ben de amcamı taklit ederek etkilenmemiş gibi davrandım. Sonra kubbeli tavanlı büyük bir odaya girdik. Oda, üzerinde saf altından beyaz daireler işli, yumurta boyunda mücevherlerin asılı olduğu kırmızı kalın bir ipekli perdeyle bölünmüştü.

Şaver perde önünde eğilerek kılıcını yere bıraktı. Biz aynı şeyi yapmadık. Perde ağır ağır kalktı ve el-Adid göründü.

Demek, henüz on sekiz yaşında bile olmayan, kara gözlerinde şimdiden sefahat belirtileri seçilen, hadımlarla ve ser-

vet gösterisiyle sarılmış bu zavallı ve ürkek adam Fatımilerin Halifesi diye düşündüm. Halife Şaver'den çıkmasını istedi ve mağlup vezir pis kokan bir hayvan gibi sürünerek odayı terk etti.

Şirkuh hiç vakit kaybetmedi. "Bizden Kahire'yi kurtarmamızı istediniz. Geldik işte. Sizden her şeyden önce Şaver'in başını istiyorum. Halkımıza felaket ve ölüm getiren odur."

Fatımilerin Halifesi başını salladı. Bir hadımınkine benzeyen bir sesle, çevresindekilerin çoğu hadımdı zaten, "Size Kahire'ye hoş geldiniz derim," dedi. "Sizi vezir yapmaktan büyük memnunluk duymaktayız."

Şirkuh eğilerek vezirliği kabul ettiğini belirtti ve saraydan ayrıldık. Ertesi gün Halife'nin yazılı emriyle Şaver'in başını gövdesinden kendi ellerimle ayırıp Şirkuh'un önüne fırlattım. Yüreğim titriyordu ama bileğim güçlüydü.

Şirkuh en gözde okçusunun anısıyla yumuşayan sesiyle, "Nasır'ımızın intikamı alındı şimdi," dedi.

O günden iki ay sonra gökyüzü karardı. Ailemin üzerine korkunç bir felaket çöktü. Amcam Şirkuh öldü. Haber ordumuz saflarına yayılırken ağlayan bir tek ben değildim. Şirkuh çok sevilen bir komutandı, onun Kuran'ın dili hakkındaki konuşmalarıyla arkasından alay eden Şam emirleri bile üzüntüden seslerini çıkaramaz olmuşlardı. Allah 'dağ aslanımızı' elimizden aldığına göre şimdi önderimiz kim olacaktı?

Hepimiz her an ölmeye hazırızdır, ama Şirkuh'un ölmesi gerekmiyordu. Onun sonunu hazırlayan aşırı iştahı olmuştu. Üç saat boyunca yemek yenen bir şölene davetliydi. Koyunlar ve keçiler şişlere geçirip açık ateşler üzerinde çevrilmiş, önümüze keklikler, çulluklar ve akla gelebilecek her türlü lezzetli yemek serilmişti. Şirkuh yemek yemeyi severdi. Çok gençken bile babaannem zorla kaldırırmış onu sofradan. Onu seyrederken eski hikâyeleri hatırlardım. Ordusundaki herkesten çok yeyip içmekle övünürdü. O zaman da kendine hâkim olamıyordu. Üzücü ve hiç de hoş olmayan bir sahneydi. Şâdi üç kere

kendisini uyarmaya çalışmış, kulağına uyarılarını fısıldamıştı ama Şirkuh Amcam kendi dünyasındaydı. Birden soluk alamamaya, boğulmaya başladı. Şâdi sırtına birkaç yumruk indirip onu ayağa kaldırdıysa da artık çok geçti. Amcam bayıldı ve gözlerimizin önünde öldü.

Şâdi'yle birbirimize sarılıp ağladık. Gece boyunca yıkanıp kefenlenen ve sade yatağı üzerinde yatan cesedi başında nöbet tuttuk. Şirkuh'un daha ben çocukken yanı başında çarpışmış olan eski askerleri küçük gruplar halinde gelip kendisine veda ettiler. Ölüm günlük işlerinin bir parçası olan bu askerlerin çocuklar gibi ağladıklarını görmek çok garipti.

Gece yarısından sonra yalnız kalmıştık. Şâdi, durup durup ben doğmadan çok önce olmuş bir olayı hatırlıyor ve yeniden gözyaşlarına boğuluyordu. Ben de erkekliğe adım attığımız sıralarda Şirkuh'un gözleri parlayarak çocuklarına şarkılar okuduğunu hatırladım. Bir keresinde gizlice meyhaneye gittiğimi duyunca beni odasına çağırtmıştı. Yüzündeki ciddi ifadeyi görünce korkmuştum. "İçtin mi?" diye sorunca başımı sallamıştım. "Yalan söyleme, çocuk!" deyince başımı eğdim. O bir kahkaha patlatarak bana İbn Sina'nın şu dizelerini ezberletti:

Şarap öfkeli bir düşman, sağduyulu bir dosttur,
Azı iyidir, çoğu yılan zehirinden farksızdır,
Aşırı içilince zararı büyük olur,
Ama az içildiğinde kârı da az değildir.

Ne yazık ki bu dizelerden hiçbir ders almamıştı. Ete ve şaraba aşırı düşkündü; o yüzden onun ölümüne şahit olduğum günden beri soframda etin fazlasını görünce tiksinirim. Şimdi neden kararında yemekte ısrar ettiğimi anladın mı, İbn Yakub? Geçen gün birlikte yemek yediğimizde senin yemeklerden hoşnut kalmadığını hissettim. Bunu başka bir zaman tartışırız. Şimdi devam edelim.

Şirkuh'un toprağa verildiğinin ertesi günü Şam emirleri benden uzak durdular. Küçük gruplar halinde toplanıp fısıldaşıyorlardı. O gün ancak akşama doğru onların hoşnutsuzluklarının nedenini öğrendim.

Fatımi Halifesinin danışmanları beni genç, deneyimsiz ve zayıf, saray tarafından kolaylıkla etki altında bırakılabilecek biri olarak görüyorlardı. Saraya davet edildim, bana el-Melik-el Nasır (Muzaffer Hükümdar) unvanı verildi. Beni de istedikleri şekilde kullanabilecekleri biri sanarak aralarında kim bilir ne kadar gülmüşlerdi. Bu şerefin bilincindeydim, ama kendimi Şirkuh'un yokluğunda yolumu kaybetmiş gibi de hissediyordum. Sanki yeni bir yatağa yönelmiş yeni manzarasına şaşkınlıkla bakan bir nehirdim.

Şirkuh'la, o olmadığı takdirde Nureddin'le ya da Şam'daki babamla konuşmak ihtiyacını duyuyordum. Büyük Sultanımız aklıma gelince bu yeni makamım konusunda ne diyeceğini merak ettim. Soylu ailelerden gelen mağrur emirler, kutsal dili bile iyi konuşamayan dağlı, sıradan bir Kürt'ün Mısır Veziri olmasına çok içerlemişlerdi. Komutanımın Fatımilerin Halifesi değil, Nureddin olduğunu bildiren bir haber göndermeye karar verdim. Dünyada kapışmak isteyeceğim en son kişiydi Nureddin.

Altın işlemeli beyaz vezir sarığı işte bu başa geçirildi, elime mücevherlerle süslü bir kılıç verildi, altıma inci ve altın kakmalı eyerli bir at çekildi. Sonra bir tören alayının başında, müzik ve şarkılar eşliğinde bu saraya ve bu odaya, şimdi oturduğumuz bu yere geldik. Burası güzel bir yer ve günümüzün çalışmasını bitirmek için de iyi bir zaman, İbn Yakub.

Bu hikâyeyi bitirmemiz için ısrar etmiş olmandan memnunum, ancak parmaklarının da kaskatı kesildiğini görüyorum. Karın bu gece senin ellerini yağla ovuşturmalı. Sadık el-Fadıl'ım da bana iyice kızmıştır artık. Onu hiç bu kadar bekletmemiştim.

ON

Hikâyesini Dinlemek İçin Halime'yle Gizlice Buluşuyorum; Bana Haremdeki Hayatını ve Sultan Cemile'nin Parlak Zekâsını Anlatıyor

Ertesi gün saraydan bir ulak geldi. Karıma ve çocuğuma meyve dolu kocaman bir sepetle birlikte bana bir haber getirmişti. Sultan ile Kadı bir iki günlüğüne şehirden gitmişlerdi ve bu süre içinde görevlerimden affedilmiştim. Kendimi dışlanmış hissetmiştim. Onlara eşlik edip etmeme seçeneğinin bana tanınmış olmasını isterdim. Nereye ve neden gitmişlerdi? Belki de Kadı, bir gün önce Selâhaddin'le o kadar uzun süre baş başa kaldığım için beni cezalandırmaktaydı. Günlük çalışmam böyle kesintiye uğratıldığı takdirde Sultan'ın yaşantısını nasıl gerçekçi bir şekilde yazabilirdim ki?

Ulağın gidişinden sonra evde bir bayram havası yaşandı. Neredeyse haftalardır Meryem'i görmemiştim ve onuncu do-

ğum günü şerefine verilen yemeğe geç kaldığım için bana çok kızmışlardı. O gün İbn Meymun bile beni kınamıştı. Raşel bu geçici dinlenme süresine çok sevinmişti tabii. Aramızdaki ilişki normale dönmüşse de, sarayda geçirdiğim uzun zamanlar yüzünden hâlâ tam olarak düzelmemişti. Ama evimize sürekli gelen armağanlardan sıkıldığını gösteren bir belirti de yoktu doğrusu. Üstelik bunlar saraydan değil, Sultan'ın yanında sözü geçen biri olduğumu sanan tacirler ve saraylılardan gelmekteydi.

Selâhaddin'in özel kâtibi olarak işe başladığım günden beri yiyeceğe ve yağa bir tek dinar bile ödemiş değildik. Buna bir de, genelde bizim gibi insanların erişemeyecekleri satenleri ve ipeklileri ekleyin. Raşel de Meryem de artık saray soyluları gibi giyiniyorlardı. Bir keresinde Raşel'e bu konuda bir iki şey söyleyecek olduğumda hiç utanmadan gülmüş ve şöyle demişti:

"Ayrılığımızın ıstırabı, aldığımız bu armağanlarla bir miktar gideriliyor, ama pazardaki o büyük terazilerin bir kefesine seni, öteki kefesine bütün armağanları koysam, yine de sen ağır gelirsin."

O gün öğleden sonra üçümüz sokaklarda amaçsızca gezinip tezgâhlarda neler satıldığına bakarken, tanımadığım bir kadın elime bir kâğıt sıkıştırdı ve kendisine bir şey soramadan kaybolup gitti. Not imzasızdı, benden ertesi gün saray kütüphanesinde olmam isteniyordu. Raşel ile mesajın Şâdi'den geldiğini düşündük. Herhalde Sultan'ın emri üzerine yazmıştı. ama seçilen ulak beni şaşırtmıştı doğrusu. İçimden bir ses bunu yazanın ne Sultan ne de Şâdi olduğunu söylüyordu.

Ertesi gün kütüphaneye girdiğimde memurlardan biri Selâhaddin ile el-Fadıl'ın henüz dönmediklerini söyledi. Ben bana notu gösteren kişiyi beklerken arkamda hafif bir tıkırtı duydum, dönüp bakınca bir duvara yaslı duran ahşap rafların dönmekte olduğunu gördüm. Eğilip bakınca, aşağı doğru inen bir merdiven ve merdivenden ağır ağır çıkmakta olan birini fark ettim. Halime'ydi bu. Şaşkınlığım karşısında gülümsedi.

İdam edilen hadım Elmas ona haremden kütüphaneye açılan bu gizli geçidin varlığını söylemişti. Geçit, el-Adid'in eşleri ya da cariyelerinin kütüphaneye girmelerine bir itirazı olmayan büyükbabası Halife tarafından yaptırılmıştı. Daha sonra saray vezire verilince geçit de kullanılmaz olmuştu.

Kütüphanede konuşmak tehlikeliydi. Halime o öğleden sonra halk hamamının yakınlarındaki bir arkadaşının odasında buluşmamızı istiyordu. Bana haberi getiren kadın birkaç saat sonra beni bulup onun yanına götürecekti.

Fırtınalı sulara giriyordum. Eğer onunla buluşur ve Sultan'a söylemezsem, o zaman boynumu kılıcın altına uzatmış olurdum. Eğer Selâhaddin'e söylersem, Halime'nin hayatı yaşamaya değer miydi? Belki de en iyisi bu daveti kabul etmemekti. Bahçede yürürken Şâdi'yi gördüm. Beni gerçek bir yakınlıkla kucakladı. Onu bir süredir görmüyordum. O da Selâhaddin'in kendisini almadan gitmesine kırılmıştı, ama Sultan'ın o gece saraya döneceğini söyledi.

Güneşin altında oturup konuştuk. Sanki ezelden beri yakın ve birbirine güvenen iki dosttuk. Selâhaddin'in Kitabı'nın ne durumda olduğunu sordu. Ben de nerede kaldığımızı anlattım. O da Şirkuh'un ölümüne yol açan olayları aynen onun gibi hatırlıyordu. Bunu hatırlamak yaşlı adamı üzmüştü. Ben kaderimi elime alıp Şâdi'ye Halime'yle karşılaşmamı anlattım. O ise beni şaşırtarak güldü.

"O kısrak karşısında dikkatli ol, İbn Yakub. Bir de bakarsın, sırtına atlamışsın ve seni sırtında bağlı olarak dörtnala çölde koşturuyor. Onda Kürt kanı vardır, bu dağ kadınları çok inatçıdırlar. Senin için ne düşündüğünü bilemiyorum, ama kendisine direnmene izin vermeyecektir. Onun gibi kadınlar bir şey yapmaya karar verdiler mi, sıradan erkeklerin kendilerini önlemelerini asla kabul etmezler."

Halime'nin de benim de masum olduğumuzu söyledim.

"O sadece hikâyesini anlatmak istiyor. Bu benim görevim değil mi?"

Yüzündeki müstehcen bakıştan bana inanmadığı anlaşılıyordu.

"Git buluş, bakalım. Sultan'dan korkma. Eğer öğrenirse bana söylediğini ve benim de bu haberi kendisine ileteceğimi düşündüğünü söylersin. Selâhaddin böyle şeylerden kaygılanmaz. Ama haremdeki diğerleri senin sırrını öğrenirlerse Halime tehlikeye girer. Sen de çok dikkatli ol, dostum. Kadın çok güzel, ama aynı zamanda karnında Sultan'ın çocuğunu taşıyor."

Bu haber beni serseme çevirmişti. Bir öfke ve kıskançlık dalgası üzerime çökmüş gibiydi. Ne kadar iyi biri olsa da, bir hükümdar geçici olarak arzuladığı bir kadının vücuduna ne hakla el koyabilirdi? Şâdi'nin değişen yüz hatlarıma baktığını ve anlayışla gülümsediğini gördüm. Kendimi toparlarken bu habere gösterdiğim mantıksız tepkimden pişmanlık duydum. Saray kapılarına doğru yürürken Şâdi'nin kulağıma, "Dikkatli ol, İbn Yakub, dikkatli ol," diye fısıldadığını duyar gibi oldum. Ama bu sadece hayalimdeydi.

İbn Meymun, insanın aşırı duygu anlarında duygularının konusuna ilişkin hayaller görüp duyduğunu iddia eder. Bir kere bana, en sevdiği atı eski bir kan davası yüzünden öldürülmüş olan bir adamdan söz etmişti. Adam, ölümünden sonra atını hiç olmayacak yerlerde görüyordu. İşte, dile getirilmiş olmasa bile, bir insanın aşkının nesnesi için de bu böyledir. Birden içimde Halime'yi görme arzusu kalmamıştı. Onun ölmüş olmasını istedim. Bu duygu en fazla bir iki dakika sürdü ve Ciltçiler Sokağı'nın hemen arkasındaki halk hamamının yanında beklerken kendimden utandım.

Haberci kadın beni uzaktan görüp kendisini izlemem için el etti. Epey hızlı yürüyordu, ben de onu gözden kaybetmeme telaşıyla nereye gittiğimizi fark edememiştim. Mütevazı bir evin avlusuna girdiğinde hangi mahallede olduğumuz konusunda hiçbir fikrim yoktu. Ev boştu. Orada küçük bir odaya alındım, terli ve soluk soluğa olduğumu gören bir uşak bir testi su ge-

tirdi. Adama konuşana kadar dikkatle bakmamıştım; garip bir sesle konuşunca da onun hadım olup olmadığını merak ettim.

"Biraz dinlenmek ister miydiniz?"

"Hayır, hayır, iyiyim artık."

Bekledim. Uşak, sanki tanıdık biriymişim gibi dikkatle yüzüme bakmaya devam etti. Bu küstahlığına sıkıldıysam da, ben de hafifçe gülümsedim. Adam bir kahkaha attı ve başındaki sarığı çıkardı. Karşımda Halime'nin kızıl saçları vardı. Erkek kılığında gelmişti oraya.

"Sarayda hikâyemi anlattığım o gün bana o kadar dikkatli bakan sen bile beni tanıyamadın, İbn Yakub. Bu beni umutlandırıyor doğrusu."

Halime sevincini çocuk gibi el çırparak gösterdi. Sonra bana bir çavlan gibi çarpan ve kalp atışlarımı hızlandıran bir kahkaha attı. Bu gösteriden sonra bir süre için ortadan kaybolmasına sevindim. Kendimi toparlayacak zamana ihtiyacım vardı. Geniş kollu, yeşilli mavi ipekli elbisesi ve altın bilezikleriyle döndüğünde bir kere daha Kafkasların o efsane prensesleri hatırladım. Daha önce duyduğum öfkenin son kırıntıları da uçup gitmişti. İnsan böyle zarif bir mücevherin karşısında fazla öfke duyamazdı.

"Dilini mi yuttun, kâtip?"

Gülümseyerek başımı salladım.

"Seni huzuruma neden çağırdım dersin?"

"Bana söylemek istediğiniz bir şey olduğunu tahmin ettim. Söylediğiniz her şeyi kaydetmek üzere yazı araçlarımı da getirdim, gördüğünüz gibi."

Benim bu hizmetkârlık gösterimi görmezden geldi.

"Neden gölge oyununun sonuna kadar kalmadın? Elmas bana son perdeden önce gittiğini söylemişti."

İçimi çektim.

"Sultanımızın halkın önünde küçük düşürülmesi ne gözlerim ne de kulaklarım için hoştu. Onu sevmeyi öğrendim."

Kadının yüzü birden değişti. Öfke dolu gözlerinde çakan şimşekler, ta yüreğime kadar kavurdu beni. Öfkesi karşısında

dilim tutulmuştu. Biraz su içti, her iki elinin parmaklarının otuz boğumunu saydı. Sakinleşince yüzü yeniden yumuşadı.

"Ut çalar mısın, kâtip?"

Hayır anlamında başımı salladım.

"Öyleyse Mansure çalar," dedi. "İnsan hüzünlü olduğunda ut sesi çölde susuzluk çeken bir yolcunun su sesi duyması gibi etki yapar."

Hizmetçisi udu tıngırdatmaya başlayınca odaya garip ve tılsımlı bir huzur çöktü. Halime konuşmaya başladı. Ağır ağır konuşuyor, kalemim onun kelimeleriyle tam bir uyum içinde hareket ediyordu. Öyle büyülenmiştim ki, söylediklerinin farkında bile değildim. Anlattıklarının önemini ancak eve döndükten sonra kavrayabildim.

İlk birkaç gece hiç uyuyamadım. Selâhaddin odama gelip, bana kendisine karşı bir duygu beslemediğim halde beni bile heyecanlandıran bir tutku yoğunluğuyla sahip oluyordu. İşini bitirmesinden sonra onu uyur halde bırakıp, gidip yıkanıyordum. Onun çocuğunu doğurmak istemiyordum.

Sana gerçekleri anlatmalıyım. İlk bir iki geceden sonra Selâhaddin üzerime bindiğinde gözlerimi kapatır ve onun Mesud olduğunu hayal ederdim. Şaşırmış görünüyorsun, kâtip. Yoksa benim hayasızlığımın canına mal olacağından mı korkuyorsun? Merak etme. Dudaklarım bu karşılaşmamızı asla anlatmayacaktır, ama her şeyi de bilmeni istiyorum. Yoksa Sultan'ına kırılıp ondan intikam alacağımdan mı kaygılanıyorsun? Bunu neden yapayım ki? O benim hayatımı kurtardı, efendim ve sahibim oldu. Onun için kendisine minnettarım, ama yatağımda herhangi bir erkekten farkı yoktur.

Benim gerçekten sevdiği tek erkek Mesud'dur. Belki de onun artık yaşamıyor olması çok daha iyi. Eğer burada olsaydı, beni bir kere daha onun kolları arasına girmek için ikimizin de canını tehlikeye atardım. Rüyalarımda onun beni hamile bı-

raktığını ve çocuğun Selâhaddin'denmiş gibi davrandığımı görürüm. Altın hiç yası tedavi edebilir mi, kâtip? Ben bütün gün Mesud'u düşünüyorum. Onu cennette bir hurinin, benden çok daha çekici bir yaratığın kollarında düşünerek kendime işkence ediyorum. Yüreğimde hâlâ onunla birlikteyim. Sana bizim ayrılmadığımızı anlatmaya çalışıyorum. Sık sık rüyalarıma giriyor. Gülen gözleri, o sakin bakışları, insana huzur veren sesi, vücudumda dolaşan elleri hep rüyalarıma giriyor ve bunları asla kaybetmeyeceğimi biliyorum.

İlk haftalarda geceleri diğerlerinin yüksek sesle kendi hayatlarından, geleceklerinden ve benden söz ettiklerini duyardım. Benimle alay ediyorlardı. Benim Sultan'ı sevdiğimi, o kendisine yeni otlaklar bulduğunda bu darbenin beni yıkacağını, kanayan yüreğimle baş başa bırakacağını düşünüyorlardı. Nasıl da yanılıyorlardı ama ve o ilk günlerde beni ne kadar az tanıyorlardı. Sadece altı ay önceydi bunlar, İbn Yakub ve şimdi bana bir sonsuzluk kadar uzak geliyor.

Haremdeki en son cariye olmak pek hoş bir deneyim değilse de, ilk birkaç hafta fena değildi. Selâhaddin'in ilk karısı Naime soylu ama çirkin bir kadındı. Kendisi Nureddin'in kızıdır. Selâhaddin bana onu itici bulduğunu söylediyse de bu ona tohumunu ekmesine engel olmadı. Tahmin edeceğin gibi, evlilik zevk için yapılmış değildi. Bunun bir tek amacı vardı; kadın kendisine arka arkaya üç oğlan doğurunca bu amaca da ulaşılmış oldu. Kadın da görevini yapmış olduğunu hissederek Şam'dan hiç ayrılmadı.

Selâhaddin'in ziyaretleri, Allah'a şükürler olsun giderek seyrekleşti ve ben hamile kaldıktan sonra bir daha hiç gelmedi. Bu aşamada herkes bana karşı daha dostça davranmaya başlamıştı. Hareme ilk girdiğimde içerdeki kalabalığa şaşmıştım. Benim dışında iki eş ve seksen cariye vardı. Ancak sarayın ayrıcalıklarından yararlanmaya geldiğinde aramızda bir ayrım yoktu: Tek fark bizim ihtiyaçlarımızı görmek için altı, eşlerin ise sekiz, dokuz hizmetkâr olmasıydı.

İlk hafta hareme bir tek kadının hâkim olduğunu fark ettim. Bu, Arabistanlı ve soylu bir kadın olup ut çalan Cemile idi. Sultan'ın kardeşi onu saraya armağan olarak göndermiş, Selâhaddin de güzelliğine ve becerilerine hayran kalmıştı. Sen nasılsa hiç görmeyeceğine göre sana onu bir anlatayım, İbn Yakub. Orta boyludur, benim kadar uzun değildir, esmer ve siyah saçlı, bakış yönüne göre griden yeşile dönüşen gözleri vardır. Vücudu için ne söyleyebilirim ki? Seni yine utandırdım işte. Peki, burada keseceğim. Eğer Mansure'nin bir sihirbaz gibi ut çaldığını sanıyorsan, bir de Cemile'yi dinlemelisin. Ut onun elinde konuşmaya başlar. O güldüğünde biz gülümseriz. O üzüldüğünde, ağlarız. Cemile adeta can verir çalgıya. Bizim ruhumuzu ayakta tutan Cemile'dir. Babası aydın bir sultanmış. Kızına hayranmış ve onun ağabeyleri gibi eğitim görmesini istemiş. Öğrenimine bir kısıtlama getirilmesini asla kabul etmemiş. Cemile de öğrendiklerini şimdi bize öğretiyor.

Bizimle gayet cesur bir şekilde konuşmaya başladığında ben sevinçten havalara uçtum. Haremdeki bizlere değil, kadınlara hitap ediyordu. Babası kendisine Endülüslü İbn Rüşd'ün bir eserini vermişti, ondan saygıyla söz ederdi. Bize İbn Rüşd'ün devlet adamlarımızı, kadınların yeteneklerini keşfedip kullanmadaki başarısızlıkları için eleştirdiğini anlattı. İbn Rüşd bunun yerine kadınların üreme, çocuk büyütme ve süt verme için kullanıldıklarını iddia ediyordu. Hayatımda böyle şeylerden söz edildiğini duymamıştım ve yüzündeki ifadeye bakılırsa, sen de duymuş değilsin, benim aziz kâtibim.

Cemile bize yıllar önce Kahire'de Fatımi Halifelerinden el-Hakim'in, bir sabah uyandığında kadınların bütün kötülüklerin kaynağı olduklarına karar verdiğini anlattı. Halife bunun üzerine hemen kadınların sokağa çıkmalarını önleyen bir ferman çıkarmış ve bunu sağlamak için de ayakkabıcıların kadın ayakkabısı yapmalarını yasaklamış. Bütün karıları ve cariyelerini

sandıklara sokup nehre attırmış. Cemile, el-Hakim'in aklını kaçırdığı kuşkusuzsa da, bu çılgınlığın sadece kadınlara yönelik olmasının ilginç olduğunu söyledi.

Cemile'yle doğrusu iyi arkadaş olduk. Birbirimizden gizlimiz saklımız yoktur. En gizli sırlarımızı bile birbirimize açarız. O Selâhaddin'e iki oğlan doğurduğu için Selâhaddin yanına artık pek yanına uğramıyor. İlk başlarda onun da benim gibi canı sıkılırmış, ama şimdi Selâhaddin yanına girince yalnızca içine çekiyor. Tersi olmamış yani. Duygularımız ne kadar da vefasız oluyor. Mesud'un hatırası içimde o kadar güçlü olmasaydı ben neler hissederdim acaba? Cemile, Mesud'un benim aklımı kaybetmemek için beslediğim bir hayal olduğunu söylüyor. Geçmişin yürekteki hâkimiyetini kaybettiğini biliyorum ama bu henüz benim başıma gelmedi ve Cemile de bu arada rüyalarıma burnunu sokmuyor. Onun hiç Mesud'u olmadığı için kimi zaman beni teşvik bile ediyor. Kasıklarımdaki kılları tıraş etmekten vazgeçmemi de söyleyip duruyor.

Diğer arkadaşım da hadım Elmas'tı. Uzun bir süredir haremdeymiş o. Selâhaddin buraya gelmeden öncelerdi. Ah, İbn Yakub, anlattığı hikâyeleri bir duyacaktın. Allah yardımcım olsun, onları sana bile tekrar edemem. Belki de hadım olsaydın... Ama saçmalık bu. Özür dilerim. Seninle böyle konuşmaya hakkım yoktu.

Elmas aslında bir şairdi. Onun içine hangi şeytanın girdiğini hâlâ anlayamıyorum. O gölge oyununu neden yazdı? Gerçeği söylediği için öldürüldü. Senin seyretmeyecek kadar korkak olduğun -ya da yedinci duyun muydu, seni tehlikeli olduğu konusunda uyaran?- o son perdede, Elmas haremin bir sâkininin diğerine olan aşkını anlatıyordu. Bir cariyenin hizmetçilerinden birine olan aşkını. Oyunda ut pek sık göründüğü için Mansure'yi düşünmüş olmalı. Beni düşünmüş olamaz. Cemile'nin sıcak kucaklaması beni huzura kavuşturacaksa da, henüz o yola yönelmiş değilim çünkü. Benim ona doğru bu adımı atmaya hazır olduğumun işareti, vücut kıllarımı traş etmekten vaz-

geçmektir. Bir karar vermek. Sıkıntı dolu günlerin sonu geliyor sanırım.

Şu yüzüne bak. Bir tiksinti mi seziyorum? İbn Yakub, senin gibi görmüş geçirmiş biri bu ayrıntılar karşısında dehşete kapılamaz. Kahire, Şam ve Bağdat, sakalsız gençlerin kendilerini ziyaret edenlerin akla gelecek her türlü ihtiyaç ve isteklerini karşılamaya hazır oldukları erkek genelevleriyle doludur. Bu kabul ediliyor da, birbirlerinin vücudunun misk kokusunu içlerine çeken kadınlardan söz edildiğinde göklerin başımıza yıkılacağı sanılıyor.

Bu kadarı yeter sanırım. Kendi öfken içinde boğulacak gibisin ve seni hasta edersem, dostun İbn Meymun beni asla bağışlamaz.

Beni düş kırıklığına uğrattın, kâtip. Seni bir daha çağıracağımı sanmıyorum.

Herhangi bir cevap vermeme fırsat kalmadan Mansure beni kapıdan doğruca bahçeye çıkarmıştı. Halime'yi son bir kere görebilmek için arkama döndüm ama izine bile rastlayamadım. Ondan kalan son hatıra, bana yönelmiş o garip, inatçı ve yarı horgörülü bakıştı.

Alt üst olmuş ve ne yapacağımı bilemez bir halde sokağa çıktım.

ON BİR

Şâdi ve Kör Şeyhin Hikâyesi; Selâhaddin Rakiplerini Nasıl Alt Ettiğini Anlatıyor

Halime'yle o gizli buluşma beni iliklerime kadar sarsmıştı. Sözlerini tek tek hatırladığım zaman beni rahatsız edecek bir şey bulamıyorsam da, kendimi hakarete uğramış hissediyordum. Onun bundan böyle Mesud dışında bütün erkekleri kendine yasak etme kararının beni şaşırttığını tahmin ediyorum. Tepkim kişisel bir şey değildi. Bütün erkekler adına dehşete düşmüştüm ya da ben kendimi öyle avutmaya çalışıyordum.

Şâdi o kadar kolay ikna olmadı. Beni sarayda sabırsızlıkla bekliyordu. Sultan dönmüştü, ama benimle ancak öğleden sonra görüşebilecekti. Şâdi, Halime'yle olanları öğrenmek istediğinden her şeyi anlattım. Kılı bile kıpırdamamıştı.

"Ben sana öyle harem hikâyeleri anlatabilirim ki, onların adına utançtan ölürsün," diye kıs kıs güldü. "Hoş, ben hiç ölmedim ya. Allah'ın yaratıkları içinde biz insanların ne yapacaklarının asla bilinmeyeceğini öğrenene kadar çok yaşadım. Kadın sorunlarıyla yüreğini sıkma, İbn Yakub. Cemile ile Halime'yi mutluluklarıyla baş başa bırak. Onlar asla senin ve benim kadar özgür olmayacaklardır."

Şâdi'nin bu kayıtsız tavrı beni şaşırtmış ama aynı zamanda rahatlatmıştı. Ona her şeyi anlatmıştım. Eğer Sultan sırrımızı öğrenecek olursa suçu ikimiz de paylaşacaktık. Bunun üzerine bana uykusuz bir gece geçirten korkum bir anda uçup gitti, yine neşelendim. Şâdi'nin kendi kendine güldüğünü gördüm bir ara. Bu neşesinin nedenini sorduğumda, anlatmadan önce yere okkalı bir tükürük savurdu.

"Bab el-Zuveyla'nın birkaç kilometre dışında vaazlarında saçmalayan kör bir şeyh vardır. Geçimini dinden sağlayan tiplerden biridir. Körlüğünü ince sesli erkeklerin vücutlarının her yanını ellemek için bir mazeret olarak kullanır ve bu aralarda durmadan hadislerden parçalar okur. İnsanlar kendisine giyim eşyası, yiyecek, para ve bazen de mücevher hediye ederler. Altı ay önce bir seyyah ona kendisini sıcak tutması için güzel bir şal vermişti. Şeyh bu şalı çok sevdi. Yünün olağanüstü niteliğini müritlerine göstermek için bir ucunu yüzüğüne sokup öteki yandan çekerdi. Bir akşam namazdan sonra evine bir adam geldi. Şeyh yerde bir seccadeye oturmuş tespih çekiyor ve kâh dua edip kâh bu şarlatanların safları kandırmak için söyledikleri şeyleri mırıldanıyordu.

"İçeri giren adam bir iki dua mırıldandıktan sonra hocanın ayakları dibine küçük bir çıkın bıraktı. Armağan aldığına sevinen şeyh adamın adını sordu ama bir cevap alamadı. Bir süre konuşmadan dua ettiler. Sonra yabancı konuştu.

"Bana bir şey söyle, hocam. Sen gerçekten kör müsün?"

"Şeyh başını salladı.

"Tam kör müsün?

"Şeyh bu kere hafifçe sinirlenerek başını daha sert salladı.

" 'O zaman şimdi şalını sırtından alacak olursam benim kim olduğumu bilemezsin, öyle mi?'

"Şeyh bu söz üstüne gülümsedi, genç hırsız da adamın sırtından şalı alıp gitti. Hoca bastonuyla koştu adamın ardından. Hırsıza küfürler yağdırmaya başladığında maskesi düşmüştü artık. Anasını düzen herif. Kız kardeşini düzen herif. Orospu çocuğu. Ve İbn Yakub sana tekrarlamaktan utanacağım çok daha kötü şeyler. Daha sonra hırsızın şeyhe bıraktığı çıkın içinde, üzeri samanla örtülü üç kat kuş pisliği olduğu anlaşıldı!"

Şâdi yine gülmeye başladı. Kahkahaları bulaşıcı olduğundan ben de hafifçe gülümsedim. Ama hikâyeyi pek eğlenceli bulmadığımı görüyordu. Bu duruma kızdı ve hoşnutsuzluğunu belirtmek için başımın üzerinden bir tükürük savurdu. Sonra gözlerimin içine bakıp göz kırptı. Ben güldüm. Barışmıştık yine.

Sultan benim önemsiz varlığımı ancak öğleden sonra görmeye tenezzül etti. Gayet keyifliydi. Kadı'yla yolculuğunun başarılı olup olmadığını sorduğumda içini çekti.

"İnsanları vergi ödemeleri için ikna etmek benim görevlerimden değildir, ama el-Fadıl kuzeyde görünmemin yararlı olacağında ısrar etti. Her zamanki gibi haklıydı tabii. Orada görünmem istenilen etkiyi yarattı. İki günde iki yıl ödenmeyen vergileri topladık. Şimdi hikâyemize devam edelim. Nerede kalmıştık?"

Ona en son nasıl Mısır Veziri olduğunu anlattığını hatırlattım.

Sultan Nureddin'in bazı Şam emirlerinin düşüncelerinden yanlış etkilenmiş olacağından kaygılanıyordum. Bunlar bana duydukları kıskançlığı ve horgörüyü saklamıyorlardı. Nureddin'e bir haber göndermiştim ve şimdi de bunun cevabını bek-

liyordum. Haber bir hafta sonra geldi. Bana hitap şekli bu makama yükselmemden duyduğu rahatsızlığı gösteriyordu. Ben hâlâ Ordu Başkomutanı Emir Selâhaddin'dim. Ona hemen bir haber daha göndererek kendisinin hâlâ Sultanım olduğunu ve sadece kendisinden emir alacağımı bildirdim. Ayrıca babam Eyyub ile ailemin diğer bireylerinin Kahire'ye gelmeleri için izin istedim. Onlar olmadan kendimi yersiz yurtsuz hissediyor, çok yalnızlık çekiyordum. Aylar sonra bu isteğim kabul edildi. Babamla annemi bir yıla yakın bir süredir görmemiştim. Allah'ın izniyle kavuşmamız çok büyük mutluluk oldu bizim için.

Babama vezir olmak isterse yerimi ve gücümü seve seve kendisine bırakacağımı söyledim. O, Allah'ın beni seçtiğini söyleyerek bu önerimi reddetti. Allah'ın işine karışmak doğru olmazdı. Ancak onu yüksek bir makam olan Haznedarlığı kabul etmesi için ikna ettim. Hazinenin kontrolünü elinde tutmadan gerçek erk sahibi olmak çok güçtü.

Fatımilerin Halifesi ve maiyeti bu kararıma çok kızmışlardı. Beni zayıf ve kolay etkilenebilir sandıkları için vezir seçmişlerdi. Şimdi de o gücün parmakları arasından kayıp gittiğini görüyorlardı. Halife el-Adid hadımların elinde oyuncak olan zayıf biriydi. Bu yaratıklardan, teni yüreği kadar kara Neceh adlı bir Nübyeli, el-Adid'in gözdesiydi. Efendisine sahte raporlar verip afyon sağlayan da oydu.

Halife vezir olmayı düşünmüştü ama sonunda beni kullanarak sarayda gücünü korumasının daha kolay olacağını hissetmişti. El-Fadıl'ın casusları bir akşam Nübyeli hadım Neceh'in Franklara gizli bir ulak gönderdiği haberini verdiler. Halife Franklardan Kahire'ye sahte bir saldırı düzenlemelerini istemişti. Benim şehirden çıkıp kendileriyle savaşa gideceğimi biliyordu. O zaman da Neceh ve Nübyelileri bizi arkamızdan hançerleyeceklerdi.

El-Fadıl'ın tavsiyesi üzerine Neceh'in ilk fırsatta öldürülmesine karar verdim. Saraydayken büyük çaplı bir kapışmayı gö-

ze almadan bu mümkün değildi. On binlerce Nübyelinin sanki bir ilahmış gibi Neceh'i izlediklerini unutmamalısın. Ancak onun bir erkek âşığı olduğunu öğrenmiştik. Saraydan uzak bir yerde düzenli olarak buluşuyorlardı. Doğru anı bekledik ve zamanı gelince Neceh de âşığı da cehenneme gönderildiler.

Babam bana iki ayrı komutanın emrindeki iki ordunun çok fazla bir arada yaşayamayacaklarını öğretmişti. Çok geçmeden Allah'ın isteğiyle komutanlardan biri ya da diğeri başa geçmeliydi. Kahire'de o aylarda iktidarı ele geçirmek için kıyasıya bir mücadele yaşanıyordu. Fatımilerin Halifesine adamlarının Peygamberimizin düşmanlarıyla ilişki kurduklarını söyledim. Ona hadım Neceh'in yakalanıp idam edildiğini bildirdim. Sultanım Nureddin'in, el-Ezher'de Cuma hutbesinin Bağdat'ta yaşayan gerçek Halife'nin adına okunmasını istediğini ilettim.

Bunları duyan zavallı genç titremeye başladı. Korkudan dili tutulmuştu. Hiç konuşmadı. Ona Nureddin'in kendisini bir an önce ortadan kaldırmamı istediğini söylemiş değildim.

Ertesi sabah Nübyeliler Beyn el-Kaysreyn'den çıktılar. Tepeden tırnağa silahlıydılar, keskin yatağanları güneşte parlayarak askerlerime meydan okumaya başladılar. Bizim ordumuzda da pek çok Zenci vardı ama bu Nübyeliler bizlere hakaret yağdırıyorlardı. Babam bu şeytanlara hiç merhamet göstermememi tavsiye etti. Benim üzerlerine yürüdüğümü görünce safları nefretle dalgalandı ve sesleri bana kadar geldi:

"Bütün beyazlar yağ tulumlarıdır, bütün siyahlar alev alev yanan kömürdür."

Okçularım hazırdı ama önce Nübyelilere bir haber gönderdim. Eğer bütün beyazlar birer yağ tulumuysa, neden Neceh Franklarla ihanet komplosu kurmuştu? Allah'ın önünde hepimiz eşittik. Ya teslim olup silahlarını verirlerdi, ya da yok olup giderlerdi. İsyancılardan biri ulağımın yüzüne kılıcını indirdi. Kan dökülünce savaş başladı.

Çarpışmalar tam iki gün sürdü, Nübyeliler ilerlememizi durdurmak için evleri ve sokakları ateşe verdiler. Üçüncü gün

Allah'ın bize bir zafer daha bahşettiği anlaşılmıştı. Nübyelilerin yaşadıkları el-Mansuriye mahallesini yaktığımızda daha fazla direnmenin budalalık olacağını anladılar. Bu epey pahalı bir zaferdi, İbn Yakub, ama elde ettiğimiz ödül kaybettiklerimize değerdi: Mısır artık bizim denetimimize geçmişti.

Bütün emirler Fatımi Halifesini devirip Bağdat'taki gerçek Halifeye sadakatımızı ilan etmemizi istiyorlardı. Ben de emirlerle aynı fikirdeydim ama önce babama danıştım. O daha fazla kan dökülmesini istemiyordu. Bana başımdaki vezirlik kavuğunu yerleştirenin Halife el-Adid olduğunu söyledi. Bunun için nedenleri onursuzca olabilirdi, ancak iyiliğe kötülükle karşılık vermek ailemiz adına daha büyük bir şerefsizlik olurdu. Onun görüşüne tam olarak ikna olmuş değildim. Babamı biraz daha üsteleyince odanın dışında kulak misafiri olmadığına kanaat getirdikten sonra kulağıma şunları fısıldadı:

"Bu sefil Halife Nureddin'i oyalayacaktır. Halifeyi ortadan kaldırırsan sen Sultan olursun. Şam ve Halep Sultanı Nureddin böyle bir sıçrama yaptığında ne düşünür? Onu iyi tanırım. Kendi kendine şu soruyu soracaktır: En genç emirlerimden biri, dağlardan çıkma bir Kürt türedi, babası ve amcası kullarım olan bir çocuk nasıl olur da, önce bana teklif etmeden Sultan tahtına oturur? Sabırlı ol, oğlum. Zaman senden yana. Gücümüzü pekiştirme zamanı şimdi. Kardeşlerin ve kuzenlerin devletin en önemli mevkilerini ele geçirmelidir. Böylece Fatımilerin Halifesi bir gün afyonu fazla kaçırıp da hiç uyanmayacağı o uykuya daldığında, tahta çıkmanın olaysız geçeceğinden emin olmalıyız."

"Ne tahtı?"

"Senin tahtın. O öldüğü anda bu Halifeliği yerle bir edeceksin, el-Ezher cemaatine de bundan böyle tek bir Halife olduğunu, onun da Bağdat'ta oturduğunu ilan edeceksin. Bundan sonra bütün dualar onun adına okunacak ve sen de, Selâhaddin, onun Sultanı olacaksın."

Huzur içinde yatsın, babam öngörüşlü bir insandı. Bir kere daha haklı çıktı. Halife hastalandı ve ben de hemen Kadı'ya

hutbeyi değiştirmesi talimatını verdim. O günden sonra şehrimizde hutbe sadece tek gerçek Halife adına okundu. Haber Bağdat'a ulaştığında büyük sevinç yaşandı. Halife bana bir tören kılıcı ile siyah Abbasi bayrağını gönderdi. Bu büyük bir onurdu.

Fatımilerin sonuncusu birkaç gün sonra öldü. O zamanlar Kahire'nin en kurnaz insanlarından biri olan danışmanım Karakuş'a, el-Adid'in ailesine artık iktidar günlerinin sona erdiğini bildirmesini söyledim. Fatımi Halifeleri bu ülkeyi üç yüz yıldır yönetiyorlardı. Bunu Şii mezhebi adına yapmışlardı. Ama artık egemenlikleri sona ermişti, bunun için Allah'a ve Peygamberine dua ettim.

Bağdat'taki Halife'nin yazılı fermanıyla Sultan olmuştum. Nureddin bunu kabul etmişti ama sevindiğini söylemek abartı olurdu. Onunla Şam'da görüşmek için iki haber aldıysam da o sırada Franklarla uğraşıyordum. Franklar Mısır'ın şimdi bizim denetimimize geçtiğini görünce telaşa kapılmışlardı. Ayla dahil olmak üzere bir çok kalelerini ele geçirdim. Burası Mekke'yi ziyaret eden hacıların güvenliğini sağlamak için gerekli bir kaleydi.

Nureddin'in danışmanlarından bazıları benim onun Şam'a dönme talimatını yerine getirmemek için Franklarla ufak tefek çarpışmalara girdiğimi söylemişlerdi. Bu, kötü niyetli dedikodudan başka bir şey değildi. Franklar, artık dost ellerde olmaları kendileri açısından çok önemli olan İskenderiye ve Dimyat limanlarını kontrol altına almamızdan büyük kaygı duyuyorlardı. Bu limanlardan yararlanarak kendilerinin Avrupa'yla iletişimlerini keseceğimden korkuyorlardı ve bunda da haklıydılar. Bunun anlamı, zaman içinde işgallerinin sonunun gelmesiydi. Hepsi defolup gideceklerdi. Karakuş hemen saldırıya geçmemizi önerdiyse de, henüz durumumuz o kadar sağlam değildi. Konstantinopolis'deki imparatorun Dimyat'ı kuşatmak üzere asker dolu iki yüz gemi gönderdiği söyleniyordu.

Kuşatma için kaç tekerlekli kule inşa edildiği ve Amalrik'in emrinde kaç şövalye olduğu hakkında düzenli raporlar alıyorduk. Bütün bu haberlerin doğruluğu kontrol ediliyor, sonra Şam'a gönderiliyordu.

İbn Yakub, kimi zaman benim için kritik anlarda yeterli derecede kararlı davranmadığım söylenmiştir. Bu belki de doğrudur. Ben babamdan tedbirliliği miras almışımdır ve amcam Şirkuh'un gözüpekliğini miras almış olmamı tercih eden de çok kişi vardır saflarım arasında. Bu eksikliğimin farkındayım ve kimi zaman bunların ikisini birleştirmeye çalışırım. Pek çok insanın hayatını etkileyecek kararlar almak her zaman o kadar kolay değildir.

Nureddin'i gerçekten büyük önder yapan şey önemli bir gerçeği anlamış olmasıydı. O da şuydu: Franklar kesin bir yenilgiye uğratılmadan halkımız asla huzur bulamayacaktı. Bunu mümkün kılmak için de her şey bu hedeften sonra geliyordu. Onun bana kızmış olması çok önemsiz bir ayrıntıydı.

Ulaklarını Şam'a varıp da kendisine tehlikede olduğumuzu bildirince Nureddin bir an bile duraksamadı. Hemen büyük bir ordu hazırlayarak Mısır'a gönderdi. Bu orduyu Filistin'deki Franklara karşı kullanarak onları Dimyat'tan uzaklaştırdık. Allah bize zaferi nasip etti. Aniden çıkan bir fırtına, kız kardeşi Amalrik'le evli olan İmparator'un Konstantinopolis'ten gönderdiği gemileri batırmamızda yardım etti. Yunanlı devekuşu buraya bir çift boynuz bulmaya gelmişti, oysa kulakları kesilmiş olarak geri dönmek zorunda kaldı. Nureddin benim asla olamayacağım kadar büyük bir insandı; başardığım her şeyi ona borçluyumdur.

Bu son sözleri söylerken yüzünde sevinç, zafer, gıpta ve hüzün karışımı içeren bir gülümseme belirmişti. Belki de ironiyle Kudüs'ü almaya hazırlananın kişinin, eski efendisi değil de kendisi olduğunu düşünüyordu. Kubbetüssahra'da namaz kılacak ve onu Müminler'e teslim edecek kişi o olacaktı.

Ona başka şeyler de sormak isterdim. Örneğin Nureddin'i sormak isterdim. Ama yüzünden başka şeyler düşündüğü belliydi. Birden benim düşüncelerimi yarıda kesti.

"Git, Şâdi'yle ekmeğini paylaş, Ama sakın buradan uzaklaşma. Öğleden sonra seninle kaleye gidelim."

Eğilerek huzurundan çekildim. Odalardan geçip bahçeye doğru yürürken adamın sadeliğine hayran kalmıştım. Çevresi servetle sarılıydı. Halifelerin gayet süslü saray âdetlerine son vermesine rağmen, ortalıkta sanki benim gibi fanilere bu ikisinin çok eski dostlar olduğunu ve hiçbir şeyin bu gerçeği değiştiremeyeceğini göstermek istercesine büyük bir servet ve güçlülük gösterisi vardı.

Selâhaddin eli açıklığıyla ün salmıştı. Askerleri arasında çok sevilmesinin bir nedeni de buydu. Törenler dışında çok basit giyinirdi. En sevdiği atına eyersiz binmekten hoşlanırdı. Geleceğin şan ve şeref hayallerini körüklemekte bir atın terini hissetmekten daha iyisi olamaz. Bana birkaç kere askeri planlarını çıplak at sırtında, dağ tepe demeden dört nala koşarken geliştirdiğini anlatmıştı. "Sanki kısrağın koşuş temposunda kendi düşüncelerimin ihtiyaç duyduğu sıçrayışlar var," demişti.

Az sonra Şâdi'yle üç ayrı tür fasulyeyle pişirilip tereyağı kıvamında yumuşamış bir koyun butu yiyordum. Şâdi tarifin kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Eğer bir daha sert et çıkarırlarsa aşçıları kendi zeytinyağlarının içinde kaynatmakla tehdit etmişti. Bir keresinde bu yüzden bir dişini kaybetmişti. Ama tehditler istenilen sonucu doğurmuştu. Yumuşacık et mutluluğun ta kendisiydi.

Nureddin'den konuşurken Selâhaddin'in o garip gülümsemesinden söz edip bunu nasıl yorumlayacağını sordum. Yaşlı adam kalbi hasta bir at gibi bir ses çıkardı burnundan.

"Sultanımız kimi zaman çok kurnaz olabilir. Nureddin'e hepimiz hayrandık. Temiz bir insandı. Şerefinde tek bir leke bile yoktu. Ancak Selâhaddin onun otoritesinde olmaktan hoşlan-

mazdı. Bir keresinde, sanırım bir Frank şatosunun kuşatılmasındaydı, Nureddin de bize katılınca Sultanımız Kahire'ye döndü. Fatımilerin artıklarının başlatacağı bir ayaklanma tehlikesi olduğunu ileri sürmüştü. Bu doğruysa da, kardeşlerinin altından kalkamayacakları bir şey değildi. O sadece Nureddin'den kaçmıştı. Onunla karşı karşıya gelmekten korkuyordu. Neden mi? Çünkü Nureddin'in kendisinden Şam'a dönmesini isteyeceğini biliyordu. Nureddin onun dönmeyişini Selâhaddin'in itaatsizliği olarak görmekteydi. Bir astı, sanki eşitiymiş gibi davranıyordu. Bir ders verme zamanı gelmişti. Bunun üzerine Nureddin Kahire'ye yürüme kararı aldı.

"Şimdi sana bir şey anlatacağım. Sultan'ın bize Nureddin'in gelmekte olduğunu söylediği emirler ve komutanlar toplantısında ben de vardım. Selâhaddin'in gözdesi olan yeğeni, Nureddin'e karşı tıpkı Franklara olduğu gibi direnilmesi gerektiğini söyledi. Selâhaddin yeğenine hoşgörüyle gülümsedi, ama bir Şam kılıcı kadar keskin olan Eyyub, çocuğu yanına çağırıp suratına bir tokat indirdi. Orada. Herkesin önünde. Sonra kalkıp Selâhaddin'e şöyle dedi: 'Sana bir şey söyleyeyim, oğlum. Eğer Sultanımız Nureddin buraya gelirse ben atımdan inip ayaklarını öperim. Eğer bana senin başını kesmemi emretse, gözyaşlarım kanına karışacaksa da bu emrini sorgusuz sualsiz yerine getiririm. Bu topraklar onundur ve biz onun kullarıyız. Ona bugün bir haber gönder, Selâhaddin. Buraya kadar gelip yorulmasına gerek olmadığını söyle. Seni kendisine boynun bir ipe geçirilmiş olarak götürmesi için bir deve ile bir ulak göndermesini de söyle. Şimdi hepiniz gidin artık, ama şunu unutmayın: Biz Nureddin'in askerleriyiz. Bizlere istediğini yapabilir.'

"Selâhaddin ile benden başka herkes toplantıdan çıktı. Eyyub, emirlerin önünde ihtirasını gözler önüne seren oğlunu fena halde azarladı. Selâhaddin sanki kalbi umursamaz bir sevgili tarafından kırılmış gibi üzgün görünüyordu.

"Eyyub bir süre onu seyretti, ardından kalkıp kucakladı. Alnından öperken, 'Ben Nureddin'i iyi tanırım,' dedi. 'İtaat mek-

tubun yararlı olacaktır. Herhangi bir nedenle olur da mektubun onu yatıştırmazsa, o zaman ben de senin yanında çarpışacağım.'

"Şimdi anladın mı, İbn Yakub? Sultan'ın gözündeki o gülümsemeyi gördüğünde belki o da babasının bilgeliğini düşünüyordu. Şimdi tek başına artık. Eyyub, Yaradanına kavuştu. Şirkuh yok. Kimi zaman kendisine sabahları nane çayını götürdüğümde, 'Şâdi, eski kuşaktan bir tek sen kaldın. Sakın ola, sen de ölmeye kalkışma,' der.

"Sanki bunu yapabilirmişim gibi. Ben Kudüs'ü görmek istiyorum, İbn Yakub, senin milletinin Yaruşalim dediği şehri. Kubbetüssahra'da namaz kılarken onun yanında olmak istiyorum. Bildiğin gibi ben pek namaz kılmam, ama o gün kılacağım. Ve hiç kuşkun olmasın, güneş nasıl doğup batıyorsa, o gün de gelecektir. Selâhaddin, her ne pahasına olursa olsun şehri almaya kararlı. Bunun Frankların kalplerine indirilecek bir darbe olacağını biliyor. Eğer başarırsa, sonsuza kadar unutulmayacağını da biliyor. Kemiklerimiz toprağı zenginleştirdikten çok sonra bile Müminler benim bir zamanlar kılıç kullanmasını öğrettiğim bu aksak çocuğu hatırlayacaklar. Ama kaçı Nureddin adını hatırlayacak dersin?"

ON İKİ

Sultan, Kahire'deki Yeni Kaleyi Ziyaret Ederken Şövalyelerin Gazabından Kurtulmak için Kudüs'ten Kaçan Hıristiyan Kâfiri Toulouse'lu Bertrand'la Görüşmeye Çağrılıyor

Sultan'ın beni inşa edilmekte olan yeni kaleyi denetlemeye giderken yanına almamasının bir nedeni de ata binemediğimi bilmesiydi. Bazılarımızın at binme becerisinin ya da at yarıştırma isteğinin olmayışını anlamadığı için bu duruma çok kızardı. O yüzden benim önümde atlar hakkında konuşmaktan kaçınırdı. Kendisinin atlar hakkındaki bilgisiyle ancak hadisler hakkındaki bilgisi yarışabilirdi. Kimi zaman anlattığı bir şeyi yarıda kesip, Yemen'deki kardeşinden armağan gelen bir atı anlatmaya başlardı. Söze atın soyuyla girer, sonra bakışlarımın donuklaştığını görünce içini çekip gülerek yine hikâyesine dönerdi.

Ben de onun maiyetinde at sırtında giderken bunu düşünüyordum. Bindiğim at başını alıp gider diye iki yanıma binici-

ler yerleştirmişti. Atın öyle bir şey düşündüğü yoktu ve ben de çok geçmeden işin nahoşluğuna alışmaya başlamıştım. Günün sonunda kıçımın yara olacağını biliyorsam da Sultan'la birlikte gittiğime memnundum.

Hiç zorlanmadan at biniyordu.

Bindiği at savaş atı değil, daha sakin bir küheylândı. Bu at üzerinde bile Selâhaddin'in hareketleri bir alışkanlığa dönüşmüştü. Atı kendi ritminde gitmeye bırakıyordu. Ne fazla hızlı, ne de fazla yavaş. Hafifçe mahmuzladığı zaman atı hızını arttırıyor, hepimiz ona uymak zorunda kalıyorduk. Bazen at ve binicisi aynı varlıkmış gibi görünüyordu. Eski Yunan şiirlerinde sözü edilen yaratıklar gibi.

Bab el-Zuveyla'dan çıkmış kalabalık sokaklardan geçerken insanlar işlerini bırakıp hükümdarlarını selamlıyorlardı. Ancak Selâhaddin dalkavukluktan hoşlanmadığı için şehir içinden hızla geçmekten hoşlanırdı. Sokakların hâkimi olan esnafın arasındaki dalkavuklardan mümkün olduğu kadar çabuk kaçmak isterdi.

Çok geçmeden hadım Neceh'in Nübyeli askerlerinin şehirden çıkarılmadan önce son direnişlerini yaptıkları Mansuriye Mahallesi'nin yanık yıkıntıları arasından geçtik. Sultan, gelecekte ihaneti düşünenlere bir uyarı olmak üzere mahallenin o haliyle bırakılmasını emretmişti.

Selâhaddin hiçbir uyarıda bulunmadan atının dizginlerine asıldı. O gün grubumuz, ben ve Sultan'ın Kadı el-Fadıl'a götürülmek üzere talimatlarını yazmak için hazır bekleyen üç saray kâtibiyle titizlikle seçilmiş yirmi muhafızdan oluşuyordu. Bunları Şâdi sadece aile içinden ya da güvenilir Kürtler arasından seçerdi. Sultan yanına yaklaşmamı işaret ederken gülüyordu.

"At bindiğini görmek hoşuma gidiyor, İbn Yakub, ama sanırım Şâdi'nin sana biraz ders vermesi gerekecek. İyi yürekli karın da bu gece arkandaki ağrıları hafifletmek için özel merhemler sürmeli. Bu yolculuğun görevlerini aksatmayacağını umarım."

Kendi sözüne kahkahalarla güldü, ben de aynı fikirde olduğumu göstermek için başımı salladım. Selâhaddin yanmış mahalleye bakarken birden değişiverdi.

"Bu isyandan kurtulduğumuz için talihliyiz. Eğer bizi gafil avlamış olsalardı her şey çok farklı gelişebilirdi. Bu sürekli belirsizlik durumu, Şeytan'ın Müminler'e lanetidir. Sanki kaderimizde düşmana karşı asla birleşmek diye bir şey yok. Filozoflarımız ya da vakanüvislerimizin hiçbiri bu soruyu cevaplayamamışlardır. Bu konuyu bir akşam âlimlerimizle tartışmalıyız."

Eğerinin üzerinde eğilerek atının boynunu okşadı; yolculuğumuzun yakında sona ereceğine dair bir işaretti bu. Çok geçmeden kalabalık sokakları arkamızda bırakmıştık ve önümüzde Mukattam tepeleri görülüyordu. İnşaatçılar burada arılar gibi çalışarak yeni kaleyi inşa etmekteydiler. İnsanlar ve eşekler koca koca taşları taşıyorlardı. İnşaatta binlerce işçi çalışmaktaydı.

Bu sahneyi görenler içinde Gize'deki eski anıtları hatırlayan olup olmadığını merak ettim. Onlar da bu inşaatta çalışanların ataları tarafından yapılmış olmalıydı.

İnşaatın başında Sultan'ın mabeyncisi Emir Karakuş bulunuyordu. Selâhaddin kendisinin uzun süreli yokluklarında ayrıntılı mimari talimatlarını yerine getirmesi ve inşaatı denetlemesi için bir tek ona güvenirdi. Bu arı gibi çalışma görüntüsü Selâhaddin'i pek memnun etmişti. Yine atının boynunun altına dokundu ve koca hayvan onun iradesine uyarak, sadece muhafızlarının izleyebildiği bir hızla dörtnala koşmaya başladı.

Üç kâtiple ben daha makul bir hızla arkasından gittik. Babaları ve dedeleri yüzyıllardır Fatımi Halifelerine hizmet etmiş olan Kıptiler saray kâtipleri bana gülümseyerek bakıp dalkavukça konuşmalara girdiler. Oysa için için kıskançlıktan kavrulduklarını görüyordum. Efendilerine benim her gün yakın olmama tahammül edemiyorlardı.

Selâhaddin beni attan inerken görünce gülmemek için kendini zor tuttu. Yeni tamamlanmış kulelerden birine yürürken

bacaklarım kopacak gibi ağrıyordu. Sultan, Emir Karakuş'la duvarların örülmesini konuşmaktaydı. Açık teni ve kömür rengi saçlarıyla bu dev hadım, bir zamanlar Şirkuh'un Memlûklerinden biriydi. Efendisi özgürlüğünü verip kendisini emir yapmıştı. Şirkuh onun idari yeteneklerine büyük önem verirdi ve Selâhaddin'in vezir yapılmasında Karakuş'un Fatımi Halifesine tavsiyeleri etkili olmuştu.

Karakuş şimdi bazı taşların ta Gize piramitlerinden buraya getirildiğini anlatıyordu. Bunların yerel kireçtaşıyla nasıl uyum sağladıklarını gösterdi. Gördüklerinden memnun olan Sultan bana döndü.

"Yaz bakalım, kâtip. Bu yeni kaleyi inşa ettirmemizin nedeni, Frankların kalkışacağı herhangi bir maceraya direnebilecek, aşılmaz bir kale yaratmaktır. Ancak, surların ve kulelerin nasıl planlandığına dikkat edersen, yerel bir ayaklanmaya da kolaylıkla dayanabileceğimizi görürsün. Hadımlar ve Memlûklar Nübyelileri örgütlediklerinde yenilgiye ne kadar yaklaştığımızı asla unutmuş değilim. Burada hiçbir zaman gafil avlanmayacağız."

Biz konuşurken, Karakuş bize doğru hızla gelen iki atlının kaldırdığı toz dumanını gösterdi. Kendisi kimseyi beklemiyordu ve planlanmamış bu müdahale karşısında rahatsız olmuştu. Kaşlarını çatarak Sultan'ın iki muhafızını kalenin altında beklemeye gönderdi. Selâhaddin güldü.

"Karakuş da çok telaşlı. Dağlardaki eski dostlarımızın beni öldürmek için adam gönderdiğini mi düşünüyorsun?"

Karakuş cevap vermedi. Atlılar geldiklerinde muhafızların kendilerini sorguya çekip yanına getirmesini beklerken sabırsızlanıyordu. Sultan'ın daha önceki suikast girişimlerinden böyle alayla söz etmesi mabeynciyi rahatlatmamıştı. Atlılar yaklaşınca hepimiz gevşedik. Bunlar el-Fadıl'ın yıldırım hızıyla yol almak için yetiştirilmiş özel ulaklarıydı. Sadece çok acil durumlarda kullanıldıklarından kimliklerini bilmenin verdiği rahatlığa, getirmekte oldukları haberin kaygısı da karışmıştı.

Sonunda adamlar durduğumuz yere geldiler. Sultan'a Kadı'dan bir mektup getirmişlerdi. Selâhaddin haberi okurken gözleri Nil'deki balıklar gibi oradan oraya gidiyordu. Okuduğu şeyden memnun olduğu belliydi. Muhafızlar ve haberciler uzaklaştırıldılar. Sultan mektubu bize gösterdi:

Az önce Kahire'ye bir şövalye gelip sığınma hakkı istedi. Amalrik'in karargâhından geliyor ve planları konusunda büyük bilgiye sahip. Sığınma nedeni bilinmiyor, sırlarını yalnız Zatı Şahanelerinize açıklayabilirmiş. Tavırlarından samimi olduğuna inandım, ama siz kendisini kabul etmeden, insan karakterinin en iyi yargıcı olan Emir Karakuş onunla görüşmeli. Sultanımın emirlerini bekliyorum. Naçiz kulunuz, Kadı el-Fadıl.

Selâhaddin'in buna cevabı Karakuş'la beni kollarımızdan yakalayıp, çamurlar arasından atlarımızın bağlı olduğu yere koşmak oldu. Çok heyecanlanmıştı, aklını kaçırmış gibi davranıyordu. Atına atladığı gibi, kendisine ayak uydurmakta güçlük çeken muhafızlarıyla birlikte sarayına doğru uçtu.

Emir Karakuş'un usta bir binici olmadığını görünce çok sevindim; dönüş yolunda maiyeti arasına karışmama izin vermişti. Daha önce kendisiyle hiç konuşmamıştım; Kahire hakkındaki bilgisi ve şehrin kütüphanelerindeki servet hakkında anlattıkları çok etkileyiciydi. Bana, yapmakta olduğum işin tarihçilere büyük yararı olacağını söyledi ve ben de el-Fadıl'ın aksine onun işimi ciddiye almasına pek memnun oldum.

Saraya vardığımızda Sultan bizi bekliyordu. Frank şövalyesini sorguya çekerken Karakuş'un da benim de yanında olmamızı istedi. Olayı geciktirmek istemiyordu ama güneş de batmak üzereydi. Bizim hemen saray hamamına gidip temizlenmemizi, sonra da hiç vakit geçirmeden kabul salonuna dönmemizi emretti. Selâhaddin'in bu salonun gösterişinden hiç hoşlanmadığını bildiğimizden gülümsemekten kendimizi alamadık. Bugün Frank şövalyesini sarayının görkemiyle etkilemek istediği anlaşılıyordu.

Yıkanıp kendime geldikten sonra, Memlûklerin yolumuzu aydınlatmak üzere meşaleler tuttukları odalardan geçip kabul salonuna girdim. Selâhaddin resmi giysileri içinde, başında mücevherler süslü sarığıyla tahtında oturuyordu. Kendisini eğilerek selamladım ve bana Sultan tahtının hemen altında bir yer gösterildi. Sultan'ın bir yanında Karakuş, bir yanında el-Fadıl duruyordu.

Yerde yarım daire biçiminde oturmuş şehrin ileri gelen âlimleri arasında İbn Meymun'u da görünce çok sevindim. Karakuş'un bir işaretiyle Memlüklardan biri odadan çıktı. Birkaç dakika sonra yabancının gelmekte olduğunu bildiren davul sesi duyuldu. Hepimiz sustuk. Elinde bir yatağan olan bir muhafızın ardından Frank içeri girdi ve doğruca tahta yürüdü. Kılıcını Sultan'ın ayakları dibine bıraktı, yerlere kadar eğildi ve izin verilene kadar başını kaldırmadı. Karakuş adama oturmasını işaret etti.

"Sultan sizi kabul etmekten duyduğu memnuniyeti bildiriyor, Toulouse'lu Bertrand," dedi.

Bu kelimelerin çıktığı dudaklar tanıdıktı, ama o yumuşak ses artık kaybolmuştu. Kadı, beni şaşırtan bir sertlik ve otoriteyle konuşuyordu. Adalet dağıtırken ve suçlulara ceza verirken de bu sesle konuşuyor olmalı, diye düşündüm.

"Şu anda Mısır Sultanı ve Müminlerin Kılıcı Yusuf ibn Eyyub'un huzurunda bulunuyorsun. Dilimizi biraz ilkel biçimde de olsa konuştuğuna memnun olduk. Hepimiz neden buraya geldiğini öğrenmeyi merakla bekliyoruz."

Toulouse'lu Bertrand orta boylu, Sultanımızdan daha esmer, zeytuni tenli, kara saçlı ve kahverengi gözlü bir adamdı. Sol yanağındaki çirkin bir yara izi, insanı başka taraflarına bakmaktan alıkoyuyordu. Bir kılıç darbesiyle açıldığı belli olan yara bir haftalıktan daha eski olamazdı.

Bertrand tam ağzını açacakken Sultan konuştu. Onun sesinin normal çıkmasına sevindim.

"Herkes gibi biz de burada bulunma nedenini merak ediyoruz. Ama sözüne başlamadan önce benim yokluğumda burada

iyi ağırlanıp ağırlanmadığını öğrenmek istiyorum. Yemek yedin mi?"

Bertrand hafifçe eğilerek başını salladı.

"O zaman sana biraz tuz ikram edelim."

Bir hizmetkâr tuz dolu gümüş bir tabak uzattı. Bertrand bir tutam alıp dilinin üzerine yerleştirdi.

"Şimdi konuşabilirsin, Toulouse'lu Bertrand." Sultan şövalyeye oturmasını işaret etti.

Bertrand Arapçayı genizden gelen sert seslerle konuşuyordu, ama dilimizi çok iyi bildiği anlaşılınca yüzlerdeki gülümsemeler hepten silindi.

"Beni gelişimden sonra bu kadar çabuk huzurunuza kabul ettiğiniz ve bana güvendiğiniz için Zatı Şahanelerine minnettarım. Ben Tapınak Şövalyeleri Tarikati'nden Toulouse'lu Bertrand'ım ve beş yıldan beri sizin Kudüs dediğiniz Jerusalem'deki tarikatimde görevliyim. Hepimiz Kral Amalrik'in emrindeyiz, ki sizin kendisini tanıdığınız gibi o da sizi çok iyi tanımaktadır.

"Krallığımdan kaçıp sizin krallığınızın emrine girerek canımı neden iki kere tehlikeye attığımı hepiniz merak ediyorsunuz. İki gece önce gece karanlığından yararlanarak tarikatimden kaçtım. Az daha yakalanıyordum, nitekim özgürlüğümün bedeli yüzümdeki bu yaradır. Beni yaralayan kılıç Büyük Üstad'a çok yakın bir şövalyenindi. Göze aldığım ikinci tehlike, soru soracak ya da benim vereceğim cevabı bekleyecek kadar sabırlı olmayacak sizin adamlarınız tarafından öldürülmekti. Dilinizi kusurlu da olsa biraz konuşuyor olmam, beni bu yolculuğumu sarayınıza kadar güvenlik içinde yapmama yardımcı olmuştur.

"Hikâyeme bir itirafla başlayayım. Kilisemin gözünde ben bir sapkınım. Eğer sapkınlık gerçek Tanrı'yı bulma mücadelesinin başka bir ifadesiyse, o zaman ben bir sapkınım ve bununla da gurur duyuyorum.

"Ben Toulouse'un küçük bir köyünden geliyorum. Kilisemizi inkâr eden ve yeni bir Tanrı'dan söz eden papazın etkisi al-

tına orada girdim. Kendisi kiliselerin cemaatten, cemaatlerin kiliselerden yoksun olduklarını; papazların da saygı ve erdemden ve son olarak da Hıristiyanların İsa'dan yoksun olduklarını söylerdi. İki Tanrı var derdi, iyi Tanrı ve kötü Tanrı. Ve bu iki güç arasında eşit ve ebedi bir çatışma varmış.

"Hıristiyanların Kutsal Üçlüsünün kötünün tezahürü olduğunu; Kutsal Ruh'un kötülüğün Ruh'u, Oğul'un cehennemin Oğlu olduğunu ve pederin de Şeytan'dan başka bir şey olmadığını söylerdi. İki İsa vardı ona göre. Gökyüzündeki İsa iyi, yeryüzündeki İsa kötüydü. Magdalenli Meryem'in dünyevi İsa'nın metresi olduğunu, Vaftizci Yahya'nın Şeytan'ın öncüsü olduğunu anlatırdı. Şeytan İsa'nın küçük kardeşi ve istavroz Tanrı'nın düşmanı, acı ve işkencenin sembolüydü. Dolayısıyla tapılacak değil, yok edilmesi gereken bir ikondu.

"Üç yüz nüfuslu köyümüz bu papaza katılıp bu görüşleri komşu köylere yaydılar. Ama oralara kendilerinden önce gelenler olduğunu öğrenince pek şaşırdılar. Toulouse Kontlarının bu fikirlere sempatiyle baktıklarını görünce köyümüzün kararlılığı pekişti. Ben on beş yaşındayken, ki bu tam on beş yıl önce bu aydı, bulabildiğimiz bütün istavrozları devirdik. Bunları ya yaktık ya da tahtalarını köye yararı dokunan işlerde kullandık; yalnızca bu davranışımız bile bizi cinlerden ve vampirlerden daha kötü yapmıştı, çünkü karanlığın bu yaratıklarının haçtan korktuğu söylenir, oysa biz saplınlar inanılmayacak kadar gözüpektik.

"Bizim tarikatimizde gerçek inanan olmanın üç aşaması vardır. Dinleyici olarak başlar, yeni gerçeği ve Hıristiyan muhaliflerimize karşı tartışma ve riya sanatını öğreniriz. Bundan sonraki aşama İnanan aşamasıdır. Sonra da davamıza yeni taraftar bularak kendimizi kanıtlamamız gelir. Elli yeni dinleyici kazandıktan sonra Perfekti olarak tanınırız ve bütün kararları veren Beşli Konsey seçimine katılabiliriz.

"Ben bir Perfektus'um. Konsey benden Templar Şövalyeleri Tarikat'ine girererek onları davamıza kazandırmamı istedi.

Konstantinopolis, Büyük Üstad'dan sapkınların yalanlarını gerçeğin ateşinde yakmasını istemişti ve Konseyimiz taraftarlarımızı yaklaşan bu felaket konusunda uyarabilmemiz için bu tarikat içinde temsil edilmemizin gerekliliğine inanıyordu.

"Konseyimiz aşırı çiftleşme ve alkol tüketimine izin vermez. İçkinin ve şehvetin kararlılığımızı zayıflatıp bizi zayıf duruma düşürdüğünü öngörür.

"Beni sarhoş bir Dinleyici ele verdi. Aramızda Üstad'ın adamlarının olduğunun farkında değildi ve başarılarımızla övünüyordu. Ben adam hapiste işkence görene kadar bundan habersizdim. Yalnız, örgütlenme yöntemimiz nedeniyle benle beraber üç kişinin daha adını verebilirdi sadece.

"Benim adımın verilmesine Büyük Üstad'ın çok kızdığını söylediler. Bunun doğru olduğuna inanmak istememiş. Neyse ki, Büyük Üstad'ın maiyetinden biri bütün bunları bana bildirmişti. Gözetlendiğimi bildiğim için bizimkilerle bütün ilişkimi kestim. Birkaç gün sonra tutuklanıp Büyük Üstad tarafından tam beş saat sorguya çekildim. Konsey hakkında bir şey bilmediğimi söyledim, Roma ve Konstantinopolis Kiliselerine bağlılığımı dile getirdim. Onları inandırmış olmalıyım ki beni salıverdiler. Artık beni izleyip attığım her adımı gözetlemiyor gibiydiler.

"Kudüs'te üç Perfekti daha vardı. Onlarla bir gece buluştuk ve benim Kahire'ye sığınmamı tavsiye ettiler. Ertesi sabah güneş doğmadan kalktım, tam atımı eyerlerken karşıma bir şövalye çıktı. Benden kuşkulanıyormuş. Sadece bizim tarikatten olanların bildikleri gizli bir kelimeyi kullandı. Bunu üç İnanan'a işkence ederek öğrendiği belliydi. Ben gafil avlanmıştım ve karanlıkta yüzünü göremeden karşılığını verdim. O da kılıcını çekti. Gerçi onu orada öldürdüm ama o da beni yüzümden yaralamıştı. Rüzgâr gibi uçtum oradan, Sultanım. Eğer yakalansaydım ölümlerin en kötüsü bekliyordu beni.

"Hikâyem bu kadar, şimdi kendimi, hoşgörüsü tüm dünyaca bilinen büyük Sultan Selâhaddin'in merhametine bırakıyorum."

Toulouse'lu Bertrand konuşurken sadece üç kişinin yüzünde hiçbir ifade belirmemişti. Sultan, Karakuş ve el-Fadıl. Aralarında benim de olduğum diğerleri birbirimize bakıp durmuştuk. Sapkınlıkla ilgili yerlerde pek çok el sakalına uzanmıştı. Sahiplerinin kendi kafalarındaki karışıklığın yarattığı telaşı yatıştırmak için sakallar sıvazlanmıştı.

Sultan, "Seni dinledik Toulouse'lu Bertrand," dedi. "Âlimlerimiz tarafından sorguya çekilmeye hazır mısın?"

"Büyük bir zevkle, Sultanım."

İlk soruyu soran Kadı oldu, ama bu kere sesi bal kadar tatlıydı.

"Kilisenin sapkınlık olarak gördüğü şey, senin Kutsal Üçlü'ye ve ikonlara karşı düşmanlığın. Bizim Peygamberimiz de putlara ve resimlere tapmayı kabul etmezdi. Hiç Kuran'ı okudun mu? Hazreti Peygamberimizin mesajını biliyor musun?"

Toulouse'lu Bertrand'ın kılı bile kıpırdamadı.

"Sizin bütün diğerleri karşısındaki üstünlüğünüz Peygamberinizin varlığından kimsenin kuşkulanamamasıdır. O gerçek bir insandı, bu nedenle kendisine ikili bir kimlik atfetmek imkânsızdır. O yaşadı, evlendi, çocuğu oldu. Savaştı. Fetihlerde bulundu. Öldü. Hayatı biliniyor. Bu görkemli şehir ve siz hepiniz Peygamberinizin o büyük ufkunun sonuçlarısınız.

"Elbette Kuran'ı okudum ve onda kabul edebileceğim çok şey var, ama açık konuşmama izin verirseniz, bence dininiz dünyevi zevklere çok yakın. Sadece Kuran'la yaşayamayacağınızı anladığınız için, ele geçirdiğiniz imparatorlukları yönetmek üzere hadisleri icat ettiniz. Ama bu hadislerin çoğu birbirleriyle çelişkiye düşmüyor mu? Neye inanacağınıza kim karar veriyor?"

Sultan, "Bizim sadece hadisler üzerinde çalışan âlimlerimiz vardır," dedi. Bu konuşmaya Kadı'nın hâkim olmasını istemiyordu. "Ben gençliğimde hadisleri büyük bir dikkat ve sevinçle inceledim. Seninle aynı fikirdeyim. Hadisler yoruma açıktır. O yüzden ulema bunların doğruluk derecelerini belirlemeye

çalışır. Onlara ihtiyacımız vardır, Toulouse'lu Bertrand. Bu hadisler olmasaydı, dinimiz varoluşa ait yasalar bütünü olamazdı."

"Müminler arasında böyle yorum farklılıkları varken nasıl olur da bir din hayata dair yasalar bütünü olabilir? En son örneği ele alacak olursak, Fatımi Halifelerinin taraftarları sizin ya da Bağdat'taki Halife'nin inançlarını paylaşmıyorlar. Aynı şey bizim dinimiz ya da Yahudilerin dini için de geçerli. Kim hükmediyorsa kuralları o koyar."

"Sen gerçek bir sapkınmışsın," diye güldü Selâhaddin ve böylece oradakilere konuşmak isteyenlerin Bertrand'la konuşabileceklerini belirtmiş oldu.

El-Ezher'in pek saygın hocalarından yaşlı bir adam ayağa kalktı. Sesi ancak fısıltı halinde çıkıyordu ama o kadar yüksek bir mevkideydi ki, herkes soluğunu tutmuş kendisini dinlemeye çalışıyordu.

"Sultanımızın izniyle, ziyaretçimize bir gerçeği açıklamak isterim. Dini ne olursa olsun bir insanın en büyük korkusu ölümdür. Bu hepimizi baskı altında bırakan bir korkudur. Bir cesedi yıkayıp kefenlediğimiz her zaman bunda kendi geleceğimizi görürüz. Cahiliye devrinde ve hatta ondan çok önceleri bile bu korku öylesine güçlüydü ki, insanlar ölümü gerçek olarak değil de, başka bir dünyaya yolculuk olarak görmek istediler. Sadece İslamiyet bu korkuyu yıkmıştır. Bir tek bu bile bizim büyük başarılarımızdan biri sayılabilir. Çünkü bu korkuyu yıkmadan ilerlememiz imkânsızdır. Peygamberimiz bu sorunun öneminin her şeyden önce geldiğini anlamıştır. Toulouse'lu Bertrand, işte bu nedenle askerlerimiz bu kıtanın ucuna ve sizinkinin kalbine erişmişlerdir. Dolayısıyla hiçbir şey bu Sultan'ı sizin sözde Jerusalem Krallığınız olan Kudüs'ü almaktan alıkoyamıyacaktır."

Ondan sona Karakuş konuştu.

"Sultanımın izniyle ben bu Toulouse'lu Bertrand'a bir tek soru sormak istiyorum. Ey kahraman şövalye, sence sizin dini

inançlarınızla Hazreti Peygamberimizin inançları arasındaki en önemli farklılık nedir?"

Bertrand bir an bile duraksamadı.

"Zina."

Âlimlerin soluğu tutulurken Selâhaddin gülümsedi.

"Açıkla, Toulouse'lu Bertrand."

"Zatı Şahaneleriniz istediği için açıklıyorum. Buralara gelip de dilinizi öğrendiğimden bu yana hadisleri ve Kuran üzerindeki çeşitli yorumları okuyorum. Bence zina ve zinanın hangi koşullar altında yapılıp yapılmayacağı Peygamberiniz ile müminlerini çok meşgul etmiş. Eğer yanılmıyorsam, Kuran'ınızda 'Bakara' suresi, oruç günlerinde cinsel birleşmeyi yasaklayan geleneksel Arap tabusunun aksine bir hüküm getirmektedir.

"Hadislerinden bazılarında Peygamber'in Allah'ın her erkeğin payına düşen cinsel birleşmeyi önceden kararlaştırdığını ve bunu kaderinin gerektirdiği üzere yapacağını söylediği yazılmıştır. Böylece her zevk önceden belirlenmiştir. Yaşlı âliminiz az önce dininizin müminlerinizin zihinlerinden ölüm korkusunu çıkartıp attığını söyledi. Bu kısmen de olsa sizin cennet kavramınızla ilişkili midir? Sonsuz bir cinsel güç ve sayısız şarap nehirlerini yudumlarken, aralarından seçim yapacakları pek çok huri. Cennetiniz bütün dünyevi yasakları kaldırmaktadır. Bu durumda sadece aklını kaçırmış olan biri ölümden korkar. Ve bütün bunlar sizin peygamberinizin kendine güveninden doğmuştur. O fazla kuşkucu olmayan bir insandı. Peygamberiniz öldüğünde damadı Ali şöyle bağırmamış mıydı, Zatı Şahanelerimiz umarım beni bağışlar, çünkü bu kelimelerin sadece Latincesini biliyorum *'O propheta, O propheta, et in morte penis tuus coelum versus erectus est.'*

Kadı sözleri fısıldayarak kulağına çevirene kadar Sultan kaşlarını çatıp bekledi.

"Frank, Hz. Ali'nin Hz. Peygamberimizin naaşına bakarak şöyle dediğini söylüyor: 'Ey peygamber, ey peygamber, bu ne güç, bu ne haşmet.'"

Selâhaddin kahkahalarla gülmeye başladı.

"Bizim peygamberimiz etten kandan bir insandı, Toulouse'lu Bertrand. Erkekliğinden asla kuşku duyulmuş değildi. Kılıcı bile el-Fehar, parıldayan, diye anılırdı. Peygamberimiz tam bir erkekti. Onun yaptıklarıyla hepimiz gurur duyuyoruz. Peygamberimizin üzengilerine tutunduğumuz için Allah insanımızı ödüllendirdi. Biz sıradan ölümlüler de ölümünde bile cenneti gösteren peygamberimiz kadar mübarek olabilsek keşke. Ama sanırım yanılıyorsun. Bizim dinimizin itici gücü zina değil, Allah ile Mümin arasındaki ilişkidir. Eğer dilersen, dünyaya bakışımızın tacirlerden fazlaca etkilendiğini söyleyebilirsin. Şaşırmış görünüyorsun. Allah'ın bir büyük tüccar olduğu ve bu dünyadaki her şeyin onun hesaplarının bir parçası olduğu söylenebilir. Her şey ölçülür, her şey sayılır. Hayat, kazançların ve kayıpların olduğu bir ticarettir. İyilik yapan iyilik kazanır, kötülük yapan dünyada bile kötülük bulur. Mümin, Allah'a bir borç verir; diğer bir deyişle, bizim İslam cennetimizdeki yeri için peşin bir ödemede bulunur. Son hesaplaşmada Allah'ın her insanın yaptıklarının okunduğu ve dikkatle değerlendirildiği bir hesap defteri vardır. Herkes hakkı olanı alır. Bizim dinimiz budur işte. Bu, dünyamızın etkisini gösterir. Gerçek bir dünya. Kolaylıkla anlaşılabilir bir dil konuşur ve başarısının nedeni de budur.

"Bu akşamlık ilahiyat konuşmak yeter artık. Şimdi yiyip içelim. Yarın bize Amalrik'in planlarını anlatırsın, biz de sana Kudüs'ün kuleleri ve siperleri hakkında sorular sorarız. O zaman emirlerimin âlimlerim kadar nazik olmadıklarını göreceksin."

ON ÜÇ

Şâdi, Toulouse'lu Bertrand'ı Gözetleyerek Katar'ların Zinaya Düşmanlığını Sınıyor; Cemile, Selâhaddin'in Tohumunu Karnının Üzerine Boşaltarak Hadislere Riayetsizlik Ettiğini Anlatıyor

Şâdi'yle yemeğimizi yemiş, saray bahçesinde bahar sabahının keyfini çıkarıyorduk. Kendisi Toulouse'lu Bertrand'ın getirdiği ve şu anda artık Sultan'ın kafasında emniyette olan askeri sırlardan sözediyordu. Ama bana işin aslını falan anlatmamış, sadece Kudüs'ün artık bizim sayılacağını belirtecek şekilde imalarda bulunup göz kırpmıştı.

O toplantıya Sultan, en güvendiği altı emiri ve Frank şövalyesinden oldukça hoşlanmış olan Şâdi katılmıştı. Şâdi adamı her dinde sahtekârlık ve batıl inanç bulunduğuna, her dini oluşturan mezheplerde yozlaşma olduğuna inandırmaya çalışmıştı. Sahte peygamberler Kahire ya da Şam pazarında parayla satın alınabilirdi. Franklar, Katarların -bu, Kilise'nin ken-

dilerine verdiği addı- yozlaşmış olduklarını asla kabul etmemişti.

Şâdi, Katarların zina düşmanlığını sınama girişiminde bulunmuş, harem hizmetçilerinden en güzel ve en işvelisini şövalyenin namusunu sınamaya göndermişti. Kadına başarılı olduğu takdirde büyük ödüller vaat etmişti. Ama Bertrand kadının her türlü cilvesine direnmiş ve kadını gayet kibarca odasından çıkarmıştı. Şâdi, Sultan'ın konuğuna yeni bir sınav hazırlamaktaydı. Sadece soylulara hizmet veren özel bir genelevden erkek bir fahişe getirtmişti ve planını aşçıbaşına açtığı için de haber bütün saraya yayılmıştı.

Harem ertesi sabahı heyecanla bekliyordu. Yemeğimizi hazmettikten sonra Şâdi beni de hareme doğru sürükledi. Şâdi, Cemile Sultan'ın özel ricası üzerine Selâhaddin'den Cemile Sultan ve Halime'yle görüşmem için izin almıştı. Haremin bitişiğindeki özel dairede beni kabul edeceklerdi. Şimdi de hareme yaklaştıkça sayıları artan hadımlara yüzünü buruşturarak bakıp bir şeyler mırıldanırken beni oraya götürüyordu.

Halime beni gülümseyerek karşıladı. Bu öyle sıradan bir gülümseme değildi ama. Gülerken bütün yüzü aydınlanıyor, mutluluğunun nedeni bu yorgun kâtip değil de, yanı başında duran kadın olduğu halde benim kalp atışlarım hızlanıyordu. Cemile Sultan'dı yanındaki. Müthiş alımlı bir kadındı. Bundan artık kuşku duyamazdım. Onu kendi gözlerimle görüyordum. Selâhaddin'den daha uzun boyluydu. Saçları ile kirpikleri kömür karasıydı; kalın, yay gibi kaşları, ışıltılı gözleri vardı. Halime'nin tarif ettiği gibi esmerdi, ama hareketlerinde, bakışlarını karşılamasında, konuşmasında haremdeki kadınlarda pek rastlanmayan -benim düşüncelerime göre tabii- bir kendine güven ve otoriterlik seziliyordu. Oysa yanılıyordum kuşkusuz. Halime ile Cemile'nin gözlerden uzak mekânları hakkında çizdikleri resim eski hayallerimi kafamdan söküp atacaktı.

Cemile sanki, kolla kendini Kâtip Efendi, bu genç kız bana senin hakkında bilmem gereken her şeyi söyledi, der gibi bil-

mişçesine bakıp gülümsedi. Önlerinde eğilmem Halime'yi güldürmüştü.

Cemile, bir sultanın kızı ve başka bir sultanın karısı olmanın verdiği rahat ve güven dolu bir sesle, "İbn Yakub, Toulouse'lu Bertrand, Hazreti Peygamberimizin naaşını nasıl anlattı?" diye sordu. "Bunu söylediğinde senin orada olduğunu biliyorum. Sözlerini, gayet iyi bildiğim Latinceyle tekrarlayabilirsin."

Utancımdan dilim tutulmuştu. Böyle bir soruyu beklemiyordum. Halime, cevap vermemi teşvik edercesine gülümsedi. Bertrand'ın Latince söylediği şeyleri tekrarladım. Cemile sözlerimi Halime'ye çevirdi ve iki kadın kahkahalarla gülmeye başladılar.

"Frank şövalyesinin dinimizin zinanın ayrıntılarıyla fazla ilgilendiği fikrinde olduğu da doğru mu?"

Doğru olduğunu gösterircesine başımı salladım.

Yine güldüler. Bu iki kadının gülüp birbirleriyle şakalaşırken gösterdikleri tavırlarına dikkat etmekten kendimi alamıyordum. Bu, aşk coşkunluğunun ilk bir iki ayındaki sevgililerin mutluluğuna benzer bir sevinçti. O güçlü iradeye sahip Halime'nin bu Yemenli büyücü karşısında böylesine kendinden geçtiğini görmek çok garipti.

"Selâhaddin, Bertrand'ın bu gözleminden hoşlandı mı?" diye sordu Cemile.

"Evet, soylu hanımım. Güldü ve böylesine güçlü ve iktidarlı bir Peygamber'e sahip olmanın Müminler için nasıl bir şeref olduğunu söyledi. Kelimenin her anlamında tam bir erkek. Hatta bu konuda kılıcının adından bile sözetti."

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Cemile. "Çünkü yıllardır ben de ona aynı şeyi söylerim. Bazı âlimlerimiz devenin kuzu tadı vermesi için tarihi pişirip dururlar ki, bu da zekâmızın gelişmesi açısından hiç de sağlıklı değildir. Sultanın hadisleri biliyor olabilir, ama yine de benim kadar bilemez. Karısı olmamdan kısa bir süre sonra gerçekleşen bir olayı hatırlıyo-

rum. Yataktaydık ve o en kritik anda birden kendini çekip tohumunu karnıma boşaltarak el-Azl yapmaya karar verdi. Birleşmemizin başlıca amacı kendisine bir erkek evlât vermek olduğu için bu hareketine çok şaşmıştım.

"Ona el-Azl'ın hadislere aykırı olduğunu söyledim. Önce şaşırdı, sonra başını arkaya atıp güldü de güldü. Onu bir daha hiç öyle güldüremedim. Hadisi uydurduğumu sanmıştı, ama ben ona Sahih Müslim'in adını ve sayısını verdim. 3371'di. Hâlâ hatırlarım. Selâhaddin ise bana inanmadı.

"Hemen bir ulak çağırtıp bir not yazarak el-Fadıl'a gönderdi. Düşünebiliyor musun, İbn Yakub, daha gün ışımamıştı bile. Yıldızlar hâlâ göklerdeki yolculuklarına devam ediyordu. Bir ulağın saygıdeğer Kadı'mızın kapısını vurup, Sultan'dan el-Azl hakkında bir hadis sormasını düşünebiliyor musun? Ya Kadı o anda bu yasal olmayan şeyi yapıyor idiyse? Ulak bir saat sonra cevabı getirdi. El-Fadıl bilgimi doğruluyordu.

"Bundan sonraki iki yıl Selâhaddin en gözde kısrağıymışım gibi bana bindi durdu. Tohumlarımız büyük bir bolluk içinde karışıyordu. Ona önce bir oğul, ardından bir oğul daha verdim. Ondan sonra beni rahat bıraktı artık. Halen olduğu gibi sık sık beni görmeye gelirdi, ama sadece devlet işlerinden, şiirden ya da hadislerden söz etmek için, başka bir şey için değil. Onun gözünde sahip olduğum bilgiyle eşiti olmuşum gibi. Geçici olarak erkek olmuştum sanki.

Frankların el-Azl'a ne ad verdiğini biliyor musun?

Ne yazık ki, kafamın içinde bu tür bilgiler olmadığından cehaletimi kabul ederek ellerimi göğe açtım. Cemile güldü.

"Bizimkinden çok daha şairanedir: Meleklerin uçuşu."

Kahkahası bulaşıcıydı ve gülümsemekten kendimi alamayışım ikisinin de pek hoşlarına gitti. O anda Halime'nin bu kadının büyüsüne neden ve nasıl girdiğini anlayıp ikisini de bağışladım. Kafamdaki örümcek ağları birden dağılmıştı. Yüreğim tertemiz oldu. Bana bakınca bu değişikliği gördüler ve artık benim dostluğuma güvenebileceklerini anladılar.

Bir süre beni bırakıp kendi aralarında konuştular. Cemile Halime'ye adını daha önce hiç duymadığım üçüncü bir kadından söz etti. Allah kendisine bir çocuk vermediği için kadının çok üzgün olduğu anlaşılıyordu.

Halime, "Meyvesiz görüntüsünün gölgesine daha fazla dayanamadığından, oduncuya kendisini kesmesi için yalvaran bir portakal ağacından farksız," dedi.

İki kadın bu talihsizin yükünü nasıl hafifletebileceklerini konuştular. Arkadaşlarının acısını biraz olsun dindirecek bir çare bulduktan sonra Cemile bana baktı.

"Sence ölümden sonra hayat var mıdır, İbn Yakub?"

Cemile Sultan beni yine gafil avlamıştı. İbn Meymun ile bu sorunu çok konuşmuştuk gerçi, ama kendi aramızda bile mesellerle konuşmaya dikkat ederdik. Şimdi kadının inancının baş dayanaklarından birini sorgulamak dine küfür etmekten de öteydi. Çılgınlık denilebilecek bir şeydi hatta. Kadın sanki bana kuşkularını açıklamam için meydan okurcasına bakıyordu.

"Sultanım, bana fanilerin düşünmeye bile korktukları sorular soruyorsunuz. Hepimiz Ehl-i Kitab'a inanan insanlarız. Biz ölümden sonra hayat olduğuna inanırız. Böyle bir soru sorma karşılığında bizim Hahamlarınız, Hıristiyan papaları ve sizin Bağdat'taki Halifeniz, önce insanın dilini koparttırıp, sonra da hayatını söndürür."

Ama kadın benim tedbirliliğimi kabul etmeye niyetli değildi.

"Ey bilge kâtip, babamın sarayında ölüm ve hayat sorunlarını hiçbir kısıtlama olmadan tartışırdım ben. Neden böyle korkuyorsun ki? Büyük şairimiz Ebu Ala el-Maari, Kuran dahil, her şeyi sorgulamıştır. Halep'te çok ileri yaşlara kadar yaşadı. Hiçbir otoritenin mantık krallığına sınırlama getirmesine izin vermemişti.

"İbn Rüşd ile onun Endülüs'te Yunan felsefesini öğrenen, çalışan ve geliştiren arkadaşları da kuşkuyu kabul ederler.

Bütün büyük kitaplarımızda ve ilahi vahiylerde tek bir tür bilgelik vardır. Geleneğe dayanarak bir kurallar bütünü, davranış biçimi yaratılmıştır, hepimiz bunlara uyarak yaşamak zorundayızdır. Ancak eski Yunanlıların öğrettikleri başka bir tür bilgelik vardır ki, o da öteki dünyaya başvurmadan gösterilebilecek olan bilgeliktir. Benim babaevimdeki öğretmenim buna Mantık adının verildiğini söylemişti. İnanç ve mantık sık sık çatışırlar, değil mi İbn Yakub? Bir konuda fikir birliği içinde olmamıza sevindim. Mantığın aksine, ilahi gerçek asla kanıtlanamaz. O yüzden inanç her zaman kör olmalıdır, aksi takdirde inanç olmaktan çıkar.

"Şimdi tekrar soruma döneyim. Ölümden sonra hiçbir şey olmadığını kabul ediyor musun? Gördüklerin hep yaşayan ve ölen, öldükten sonra çamura ya da kuma dönüşecek olan kadınlar ve erkekler. Cennete ya da cehenneme öyle uzun yolculuklar yok. Kabul ediyor musun, İbn Yakub?"

"Pek emin değilim, hanımım. Hiç emin değilim. Belki Tanrı insanoğlundan daha çılgındır. Yanılıyorsanız ve Hazreti Peygamberinizin söylemiş olduğu gibi bir cennet, yedinci cennet varsa, bu cennetlerin en güzeli olmalı. Hem böyle düşünmek sizi rahatlatır."

Bu kere konuşan, gözleri öfkeyle parıldayan Halime oldu.

"Erkekler için, İbn Yakub. Erkekler için. Şâdi, eğer oraya giderse, erkekliği yedi yıl inmeyecek, bakireleri arasından canının çektiğini ağaçtan elma seçer gibi seçecek, ama bizim Kitabımız da hadisler de biz kadınlara ne olacağı konusunda sessiz kalıyorlar. Bizler bakirelere dönüşemeyiz. Bizim için de delikanlılar olacak mı, yoksa bizler birbirimize mi kalacağız? Bu Cemile ve benim için iyi olabilir, ama haremdeki arkadaşlarımızın çoğu için hiç de iyi olmaz. Ya hadımlar, İbn Yakub? Onlara ne olacak?"

Sultan'ın tanıdık sesi birden hepimizi ürküttü .

"Zavallı hadımlara neden bir şey olsun ki? Siz üçünüz ne konuşuyorsunuz orada bakalım?"

Cemile iddiasını özetledi. Sultan'ın yüzü yumuşadı, bana döndü.

"Cemile'nin Kahire'deki herhangi bir âlimle boy ölçüşebileceğini kabul eder misin, kâtibim?"

"Aynı zamanda gayet bilge bir hükümdar olurdu, Sultan'ül Müslimin."

Cemile güldü.

"Ulu dinimizin sorunlarından biri, nüfusumuzun yarısını toplumlarımızı zenginleştirmekten uzak bırakmasıdır. İbn Rüşd, eğer kadınlara düşünme, yazma ve çalışma izni verilseydi, Müminler'in ülkelerinin dünyanın en güçlü ve en zengin toprakları olacağını söylemişti."

Sultan bir süre düşündü.

"Halife Ömer devrinde bunu ileri sürenler olmuştu. Ona Hazreti Peygamberimizin ilk eşi Hatice'nin bir tacir olduğunu ve Hazreti Peygamber'le evlenmeden önce onu yanında çalışması için tuttuğunu söylemişlerdi. Peygamberimizin vefatından sonra eşi Ayşe de eline silah alıp savaştı ve bu hareketi o zaman kabul görmüştü. Ama böyle bir şeyi yadsıyan pek çok hadis vardır ve..."

"Selâhaddin ibn Eyyub! Beni yine hadisler konusunda konuşmaya başlatma."

Selâhaddin güldü ve konuşma daha hafif konulara kaydı. Toulouse'lu Bertrand'ı o gece bekleyen kaderden söz ettik. Şâdi'nin oyunu sarayın dört bir köşesine yayılmıştı. Halime ve Cemile de Sultan kadar meraklıydılar. Şövalyenin Şâdi'nin son oyununa düşüp düşmeyeceğini merak ediyorlardı.

Şövalyenin kaldığı odayı yandaki odanın iki köşesinden gözetlemek mümkündü. Bu odayı, cariyelerinin âşıklarıyla sevişmelerini seyretmekten zevk alan Fatımi Halifelerinden biri yaptırtmıştı. Talihsiz kadınlar daha sonra idam ediliyorlarsa da, onları seyretmek adamı onlara binmekten daha fazla heyecanlandırıyordu.

ON DÖRT

Sultan Nureddin'in Ölümü ve Selâhaddin'in Eline Geçen Fırsat

Kütüphanede el-İdrisi'nin dünya haritasını inceliyordum. Sultan, Toulouse'un üzerinde işaretli olup olmadığına bakmam için beni göndermişti. Eğer varsa, haritayı doğruca ona götürecektim.

Şâdi içeri girdiğinde işim henüz bitmemişti. Yüzünde zafer dolu ve kötücül bir gülümseme vardı. Bertrand işinde onun galip çıktığı anlaşılıyordu. Kendisini kutladım.

"Seni şaşırtmak istemem, İbn Yakub," dedi gayet ciddi bir sesle. "Sen büyük bir âlim ve kâtipsin, ama bu dünyanın gidişatını pek bilmezsin. Dün gece Kudüs'ten gelen şövalyemizin yatak odasında geçen olayların ayrıntılarına girmeyeceğim. Onun genç erkeklerden hoşlandığını, ama onları kullanmadan

önce şiddete dayalı bir tören yaptığını bilmen yeter. Zavallı gencin vücudu dün gece son sınırına kadar sınandı. Yumuşacık etleri baştan başa çürükler ve kırbaç izleriyle dolu ve bu şövalyelerin garip âdetleri nedeniyle, hazineden kendisine kararlaştırılanın üç katı para ödemek zorunda kaldık. Casuslarımız olanları gözetlediler ve bana her şeyi anlattılar. Eğer istersen..."

Yaşlı şeytan sözünü tamamlayamadan Sultan'ın adamlarından biri gelip derhal huzura çıkmam gerektiğini bildirdi. Şâdi'nin göz kırpmasına aldırış etmeden ve el-İdrisi'nin kusursuz haritasında Toulouse'u bulamadan Sultan'ın yanına koştum. Sultan hayal kırıklığına uğramıştı, ama üzerinde fazla durmadan hemen yazdırmaya başladı. Benim Bertrand'ın gece faaliyetlerine duyduğum ilgisizlikten hiç hoşlanmamış olan Şâdi de arkamdan gelmişti. Ama Sultan'ın yüzüne bir bakış atması, Toulouse'lu Bertrand'ın âdetlerinden söz etmenin zamanı olmadığını göstermeye yetmişti. Sadık bir köpek gibi bir köşeye oturdu. Selâhaddin de onun varlığını yok sayarak konuşmaya başladı.

Ölüm çeşitli yerlerde karşımıza çıkıverir, İbn Yakub. Bunlardan savaş alanı insana en az kaygı verenidir. Oraya zaten ölmek üzere gitmişsindir. Eğer Allah zamanının gelmediğine karar vermişse, savaşmak ve başka bir gün ölmek için yaşamaya devam edersin.

Büyük Sultanımız Nureddin de bir chogan oyunu sırasında hastalanmış. Dediklerine göre emirlerinden biri oyunda hile yapınca Sultan kendini kaybetmiş. Öyle öfkelenmiş ki bayılmış... Onu Şam'daki kaleye taşımışlarsa da, bir daha kendine gelememiş. Özel doktoru hacamat yapmak istemiş, ama yaşlı, mağrur adam ona küçümseyerek bakıp, "Altmışında birine hacamat yapılmaz," demiş. Bir iki gün sonra da ölmüş. Onun ölümüyle dünyamız ağır bir darbe yedi. Gerçekten değerli bir hü-

kümdar ve Hazreti Peygamberimizin değerli bir kuluydu. Kâfirlere karşı cihadı başlattığı için halkımız kendisini çok severdi. Çoğu hadım olan dedikoducular, bana Nureddin'in Kahire'yi alıp beni kul durumuna düşürmek için büyük bir ordu kurduğunu söylerlerdi, ama ben bu tür laflara hiç kulak asmazdım.

Evet, aramızda farklılıklar vardı ama bunlar küçük rekabetlerden doğan şeyler değildi. Benimle savaşmasının sadece Franklara yarayacağını bilirdi. Biz onunla düşmana yapılacak saldırının biçimi konusunda anlaşamazdık. Nureddin adil ve hoşgörülü bir hükümdardı, ama sabırsızdı. Ona sık sık saldırı zamanının çok dikkatle seçilmesi gerektiğini söylerdim. Eğer yanlış bir hareket yapacak olursak davamız suya düşerdi. Ama yine de bunlar düşmanlar arasındaki tartışmalar değil, Müminler'in safındaki anlaşmazlıklardı.

Onun dev gölgesi altında yaşamaktan gurur duyardım, ancak ölümü durumu tümüyle değiştirdi. Kahire ve Şam birbirine bağlanmadığı takdirde, Franklar rüşvet ve savaş yoluyla birini diğerinden ayırıp ikisini de ortadan kaldırabilirlerdi. Yerlerinde olsam ben de aynısını yapardım. Siyasi ya da askeri olsun, kalemlerle ya da kılıçlarla yapılsın, ben bir savaşa girmeden önce kendimi düşmanın yerine koyar, onun gibi düşünmeye çalışırım. El-Fadıl, karşılaşmaya hazırlandığımız düşmanın faaliyetleri konusunda ayrıntılı bir rapor hazırlar. Onun karakter kuvveti ve zayıflıkları konusunda da raporlarımız vardır. Danışmanlarının ve akrabalarının listeleri vardır, bunların ne düşündüklerini ve aralarındaki görüş farklılıklarını biliriz. Bütün bu bilgileri kafama yerleştirince kendimi düşmanımın yerine koyar ve bize üstün gelebilmek için neler planlayabileceğini düşünürüm. Gerçi her zaman haklı çıkmam, ama yine de bu basit yöntemin tavsiye edilmeye değer olduğunu bilecek kadar haklı çıkmışımdır.

Düşün hele, İbn Yakub. Nureddin ölmüş. Şam, Halep ve Musul'da onun yerine geçmek isteyenler, rakiplerini safdışı bırak-

mak için planlar kuruyor. Beni cenaze töreni için Şam'da bekliyorlar. Ama ben Kahire'de kalmaya karar veriyorum. İlk hamleyi onlar yapsın. Nureddin'in oğlu el-Salih henüz bir çocuk. Tahtı ele geçirmek için onu kullanmaya çalışıyorlar. Ben yine de uzakta duruyordum.

Sonra bana Nureddin'in en güvenilir danışmanlarından İmadeddin'den bir mektup geldi ve mektupta küçük çocuğu kaleyi gece gündüz gözetleyen açgözlü akbabalardan korumam istendi. Ben hemen Şam'a bir elçi gönderip Nureddin'in oğluna bağlılığımı bildirdim. Aynı zamanda Şam emirlerini krallıkta bir istikrarsızlık yarattıkları takdirde kılıcımın gazabına uğrayacakları konusunda uyardım.

Güçlü hükümdarların arkalarında neden çoğunlukla zayıf hanedanlar bıraktıklarını sık sık sorarım kendime. Allah'ın bizi sürekli bir istikrarsızlık ve karışıklık durumunda kalmaya mahkûm etmesi dinimizin laneti midir? İlk halifeler soya göre değil, Hazreti Peygamber'in sahabesinin kararıyla seçilmişti. Emevilerin ve Abbasilerin kurduğu hanedanlar felaketlere yol açtı. Sultanlar ve vezirler çocukları için hükümdarlıklarını genişletmek isterler, ama ya çocuklar, Hazreti Peygamberimizden bu yana çokça gördüğümüz gibi, yönetme yeteneğine sahip değillerse? Kimi zaman el-Fadıl ve İmadeddin gibi insanlardan oluşan bir bilgeler meclisine sahip olmamızın iyi bir şey olduğunu düşünürüm. Kimin tahta geçeceğine bu bilge kişiler karar vermelidir. Gülümsüyorsun. Belki de bilge kişilerin zamanla kendi çocuk ve torunlarıyla hanedanlar kuracaklarını düşünüyorsun, ha? Haklısın belki de. Neyse, bu konuşmaya başka bir zaman devam ederiz. Dostumuz Şâdi çoktan uyumuş bile."

Şâdi'nin gürültülü horlamasına rağmen bu düşüncesine karşı çıktım. Şu anda aklında tek bir şey, Kudüs'ün alınması oldoğunu biliyordum. Toulouse'lu Bertrand'ın verdiği bilgiler

kendine güvenini arttırmıştı. Artık Amalrik'i alt edebileceğine inanıyordu.

Şam'daki zaferinin hikâyesiyle devam etmemizi önerdim. Bütün rakiplerini nasıl alt etmiş, Allah'a ve onun Peygamberine sadakat yemini etmişler arasında nasıl en güçlü hükümdar olmuştu? Yakında yeni savaşlara girecekti. Birlikte fazla zaman geçiremeyecektik ve daha eski çatışmaların anıları zamanla solabilirdi.

Selâhaddin içini çekerek başını salladı ve kabul etti.

"Bir başka ihtimali dile getirmeyecek kadar naziksin, İbn Yakub. Savaşta ölebilirim ve o zaman hikâyen yarım kalmış olur. Haklısın. Devam edelim ama seni uyarmam gereken bir tehlike var. Şimdi çok büyük ihtirasları harekete geçiren olaylardan söz ediyorum. Düşmanlarım benim zaferlerimden, kişisel hırsım olarak söz ettiler. Ben acelesi olan adi bir dağ Kürdüydüm. Tek düşündüğüm, arkamda bir hanedan bırakmak ve aşiretimi zenginleştirmekti. Bunu söylememin nedeni şu: Eğer yalana saparsam bana canının istediğini sorabilirsin. Anlaşıldı mı?"

Başımı salladım, anlatmaya devam etti.

* * *

Kötü haber bir gün yaşlı bir asker kılığında Şam'dan geldi. Adam ailesini, deve sürüsünü ve bütün malını alıp doğduğu şehri terk etmiş, çölü aşıp Kahire'ye gelmişti. Onu bir gün Şâdi gördü. Sarayın dışında yardım dilenen biri. Bu yaşlı adam babamın ve amcamın yanında bulunmuştu. Cesur ve güvenilir bir askerdi ve babama çok bağlıydı. Şâdi hiç vakit geçirmeden adamı bana getirdi. Kendisi saraya yardım dilenmeye gelmediği halde, ailesine kalacak yer bulduk.

Adam Şam'daki emirlerin Franklarla anlaşmak üzere onlara çok miktarda altın verdiklerini anlattı. Bu ihanet, Franklardan bana karşı yardım isteyen mektupların gidip gelmesiyle yüz

kere daha artmıştı. Düşünebiliyor musun, İbn Yakub? Kendi iktidarlarını kaybetmekten öylesine korkuyorlardı ki, buna engel olmak için şehirlerini teslim etmeye hazırladılar. O şehir ki, yaslı halkı kısa bir süre önce bize, ilk görevimizin resimlere ve birbirine yapıştırılmış tahta parçalarına tapan o çekirge sürüsünden kurtulmak olduğunu söyleyen Nureddin'i toprağa vermişti.

Öfkeden çılgına dönmüştüm. O anda Frankların asla Şam'a girmemelerini sağlamaya karar verdim. Kader de bize yardımcı oldu. Nureddin'in ölümünden bu yana üç büyük şehir -Şam, Halep ve Musul- bölünmüştü. Halep'i yöneten hadım, Nureddin'in oğlunu kaçırıp bir zamanlar babasının hükümdarlığı olan satranç tahtası üzerindeki bir piyona çevirmişti. Şam soyluları paniğe kapılmışlardı. Piyonlarını rakiplerine kaptırmışlardı. Bunun üzerine Musul'daki Seyfeddin'e başvurdular, ama o kendi planlarını yapmakla meşgul olduğundan yardımı reddetti.

Bunun üzerine bana başvurdular. Kıştı. Gecenin çöl ayazında gidecektik, ki bu hiçbir zaman hoş bir şey değildir, komutanlarımı çağırdım, tek tek seçilmiş askerlerden oluşan bir ordu topladık.

Böyle kritik anlarda en önemli şey zamanlamadır. Kısa bir gecikmeyle zafer yenilgiye dönüşüverir. Hemen ertesi gün yola çıktık. Her asker için iki at aldık; biz dinlenmiyorduk, ama hayvanlarımız dinlenmiş oluyordu. Çoğunlukla at sırtında uyuyorduk. Dört gün sonra Şam kapılarına vardım. Acelemin nedenini anlıyorsun, benim güvenilir kâtibim. Eğer şehir surları dışında Franklar biçiminde başka bir ihtimal belirseydi, kendilerini kurtarmam için beni çağıranlar fikirlerini kolayca değiştirebilirlerdi. Onlara bu fırsatı tanımak istemiyordum.

Şehre girerken gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Burası gençliğimin şehriydi. Doğruca babamın evine gittim. Sokaklar gelişimizi kutlayan insanlarla doluydu. Her yerden alkış sesleri yükseliyordu ve yüzleri bir devenin kıçı kadar asık soylular,

önümde eğilip ellerimi öpüyordu. Halkın önünde olmasa bile, Amalrik'e de aynı şeyi yaparlardı. Oysa şehre Franklar girmiş olsalardı, halkımız evlerine kapanırdı. Artık sadece Müminler'den söz ediyor değilim, İbn Yakub. Senin milletin daima bizimle olmuştur, ama Şam'ın kendilerine Kıpti adını veren eski Hıristiyanları bile Templar Şövalyelerini karşılamaya hevesli değillerdi.

Çok sevinçli bir gündü; bir sürü eski dost beni görmeye geldi. Soylulardan ve onların yine kendi çıkarlarına hizmet eden entrikalarından korkan İmadeddin, şehirden kaçıp Bağdat'a sığınmıştı. Onu çağırttım. O, Şam'ın el-Fadıl'ıdır. Bu iki iyi adam benim başım ve vicdanımdır. Eğer her hükümdarın onlar gibi adamları olsaydı, dünyamız çok daha iyi yönetilirdi. Küçük kardeşim Tuğtigin'i Şam'ın başında bıraktım ve Nureddin'in hükümdarlığını birleştirme görevi tamamlamak üzere yola koyuldum.

Kış giderek sertleşiyordu, yaylalardan yoğun kar yağışı haberleri gelmeye başlamıştı. Ama ben Şam halkının desteğiyle sarhoş olmuştum. Daha fazla zaman kaybetmemeye karar verdim. Bizim hükümdarlarımız genellikle bir zaferi kutlamakla öylesine meşguldürler ki, bu keyfin hükümdarlıklarına mal olduğunu fark edemezler.

Sultan birden sustu. Yazmayı bırakıp kendisine baktım. Yüzünde bir yorgunluk ifadesi vardı, derin bir düşünceye dalmıştı. Onu bu duruma sokanın ne olduğunu kestirmek pek güçtü. Savaşları ve dökülen kanları mı hatırlamıştı? Yoksa bu aşamada fikirleri çok yararlı olacak Şirkuh'u mu düşünüyordu?

Huzurundan ayrılmamı işaret etmesini beklediysem de, varlığımı unutmuş gibiydi. Ne yapacağıma karar veremeden öylece dururken, omzumda Şâdi'nin elini hissettim. Kendisinin ardından çıkmamı işaret etti ve ikimiz de Selâhaddin'i daldığı düşüncelerle baş başa bırakıp, rahatsız etmeden sessizce

salondan çıktık. Bizim çıkışımızı gördü ve dudaklarında garip, buz gibi bir gülümseme belirdi. Sağlığı için kaygılanmıştım. Onu daha önce hiç böyle görmemiştim.

Eve vardığımda günün yoğunluğuyla kendimin de yorulmuş olduğumu fark ettim. Dört saattir bağdaş kurup oturmuştum. Bacaklarımın ve sağ kolumun bakıma ihtiyacı vardı. Raşel parmaklarımı ovmak için biraz bademyağı ısıttı. Daha sonra, çok daha sonra yorgun bacaklarımı dinlendirmek, onların arasında boynu bükük ve hareketsiz yatan şeyi uyandırmak için biraz daha ısıttı.

ON BEŞ

Şâdi'nin Melankolisinin Nedeni; Onun Trajik Aşkının Hikâyesi

"Dün akşam çok kaygılıydın, İbn Yakub. Selâhaddin'in hastalandığını sandın. Ben onun yüzündeki o bakışı daha önce de gördüm. Aslında çok sağlam düşünen biridir, ama kimi zaman kuşkular içinde kıvranır. Çok küçükken bile çöldeki sufilerimiz gibi bir vecd hali gelirdi üzerine. Ama sonra toparlanır ve kendini çok daha iyi hisseder; sanki müshil almış gibi.

"Evet, senin dağdan inme cahil bir maskara olarak gördüğün bu adam, gösterdiğinden çok fazla şey bilir, arkadaşım."

O sabah Şâdi'nin de her zamanki neşesinden eser yoktu. Gözlerindeki üzgün bakış beni epey rahatsız etmişti. Hükümdarını dünyadaki herkesten daha iyi tanıyan bu yaşlı adama büyük bir yakınlık duymaya başlamıştım. Sultan'ın da onu sev-

diği belliydi, ama Selâhaddin'le yakınlığı Kadı dahil herkesi şaşırtan Şâdi asla durumundan yararlanmaya kalkışmazdı. İstediği her şeyi elde edebilirdi: zenginlik, tımar arazisi, cariye ya da hoşuna ne giderse. Oysa o çok basit zevkleri olan bir insandı. Onun için mutluluk, oğlu gözüyle baktığı Selâhaddin'e yakın olmaktı.

Bu hüznünün nedenini sordum.

"Her gün biraz daha yaşlanıyorum," dedi. "Yakında öleceğim ve bu çocuğun başını dayayacağı bir omuz, ona akılsızca ve inatçı davrandığını söyleyecek biri kalmayacak. Bildiğin gibi ben pek dua etmem, ama bugün tespihi elime aldım ve Allah'a, Selâhaddin'in Kudüs'e girdiğini görebilmek için bana birkaç yıl daha bağışlaması için yalvardım. Beni biraz bu isteğimin kabul edilmeyeceği korkusu hüzünlendirdi işte."

Bir süre daha konuşmayınca, bu kendisine hiç de yakışmayan sessizliği beni epey etkiledi. Ama aniden kendini toparlamasına da çok şaştım.

"Selâhaddin artık Zengi ile Nureddin'in vârislerini sindirmeye çalışırken karşılaştığı sıkıntılardan söz etmeyecek. O günleri hatırlamak kendisini üzüyor sanırım. Onlar çok zor günlerdi, ama onun da tümüyle masum olduğunu sanma. Dün sana söylediklerini duyan, onun sonunda olanlar karşısında şaşırdığını sanır. Ama bu doğru değil.

"Babası Eyyub, sabır ve dikkatle onu Nureddin'in öleceği güne hazırlamıştı. Eyyub'un, onu Nureddin'in hükümdarlığını ele geçirmekte acele etmenin felaket olacağı konusunda uyardığını hatırlarım. Hep ölü Sultan'ın çıkarını gözetmeli ya da halkı öyle yaptığına inandırmalıydı. Selâhaddin yaşlı babasının öğütlerini hazmetti ve zamanı gelince ona göre davrandı. Şam'a girdiğimiz gün şehir halkı sevinçten ağlayıp bize çiçek atınca, Selâhaddin de beklediği zamanın geldiğini anladı. Artık bu toprakları güvence altına alıp büyük düşmanımızla savaşa hazırlanmalıydı.

"Musul ve Halep ordularını yeneli bugün tamı tamına on yıl oluyor. Bizden beş kat kalabalıktılar. Selâhaddin zaman kazan-

mak için hasımlarımıza bir uzlaşma teklif ettiyse de, onlar kellelerimizi çoktan heybelerinde görüyorlardı. Sultanımızın kellesini Şam halkına gösterme hayalleri içindeydiler. Bunun için barış önerimizi hiç düşünmeden reddettiler. Tabii Sultan da kızdı. Bu budalalar karşısında yüzü nefretle buruştu. Kahire ve Şam'da gazi olup Franklarla pek çok kez savaşmış askerlerine, o günkü zaferin Frankların kaderini belirleyeceğini söyledi. Büyük Nureddin'in davasına ihanet eden diğer Müminler'le savaşmak zorunda olduklarını anlattı. Kendisi Hazreti Peygamberimizin siyahlı yeşilli bayrağını alacak ve bu toprakları barbarlardan temizleyecekti.

"Hamah Boynuzları diye bilinen tepelerde mevzilenmiştik. Altımızda Asi Irmağı'nın suladığı vadi uzanıyordu. Selâhaddin'in sesi ve askerlerinin alkışları ta aşağıya kadar uzanıyordu, ama Musul ve Halep'ten gelen kasıntılar zafer kazanacaklarından o kadar emindiler ki, askeri taktiklere dikkat bile etmediler. Askerlerini boğaza soktular ve biz de hepsini mahvettik. Askerlerinden çoğu kaçıp bize katıldı. Yenik önderleri merhamet dilendi ve babasının öğütlerini unutmayan Selâhaddin ateşkesi kabul etti. Bu sefer, Halep Kalesi dışında bütün istediklerini almasını sağlamıştı. Onu da daha sonra alacaktı.

"Sıradan bir zafer değildi bu, Kâtip Efendi. Sultanı'nı ülkenin en güçlü hükümdarı yapmıştı. İşte, Selâhaddin bunun üzerine kendisini Mısır ve Şam Sultanı ilan etti. Adına altın sikkeler bastırıldı ve Bağdat'taki Halife kendisine yeni durumunu kutsayan belgelerle beraber Sultan olarak giyeceği kaftanı da gönderdi.

"Ama hikâyenin sonuna gelmedik daha. Halep soylularının incinmiş gururları, onları bu işgüzar Kürt'ten kurtulmak için son bir çaba sarf etmeye yöneltti. Dağlarda yaşayan Şii Şeyh Sinan'a haber saldılar. Şeyh'in çevresindeki belirli insanları kaçırıp öldürmekte usta bir çete vardı. Ayrıca Fatımileri desteklediği için Sultanımızı öldürmesine yetecek geçerli nedenleri de vardı.

"İsteğin Fatımilerin kalıntıları yerine, Sünni soylularından gelmiş olması Sinan'ın kararlılığını arttırdı. Yakında tanışacağını umduğum İmadeddin, Sultan'a, Şeyh Sinan'ın adamlarının özel görevlere gitmeden önce bol miktarda haşhaş içtiklerini söyledi. Kendilerinden geçip başka zevkleri hayal eden bu Haşhaşiler, Şeyh'in emirleriyle cinayet işlerlermiş. Nitekim Sultan'ın canına kastetmek için de iki girişimde bulundular. Bir keresinde muhafızlarını geçip yatağını sardılar. Uyanık bir asker onu uyarmasaydı ve Selâhaddin çöl ayazından korunmak için kalın ceketini giymemiş olsaydı, ölecekti. Kendisine hançerlerden sadece biri değdi, saldırganlar ise yakalandı.

"Bu suikast girişimlerinden sonra, Selâhaddin Şeyh Sinan'la görüştü ve bir barış imzalamaya razı geldi. Hatta bir keresinde Sinan bir rakibi tarafından tehdit edildiğinde, onu savunmak için asker bile gönderdik. Sinan bir daha böyle bir girişimde bulunmadı. Ateşkes hakkında çok şey söylendi. Kimileri Şeyh'in büyücü olduğunu, kendisini görünmez yapabildiğini iddia etti, kimileriyse askerlerimiz tarafından sarıldığında kendisini her türlü silaha karşı koruyan esrarengiz bir güç saldığını söyledi. Bunlar Haşhaşilerin kendi yenilmezlik efsanelerini yaymak için uydurdukları şeylerdi. Ama sana bir şey söylemem gerekir, İbn Yakub, ister haşhaş, isterse cennet düşleri olsun, Şeyh Sinan'ın adamlarının istedikleri hedefe erişmekte çok usta oldukları su götürmezdi. Selâhaddin'le Sinan birbirlerine saygı göstermeyi kabul ettikten sonra, hepimiz rahat bir soluk alıp Allah'a şükrettik.

"Sultan birkaç ay sonra Halep'e girdi ve hüküm sürdüğü bütün toprakların hâkimi olarak kabul edildi. Nureddin'in oğlu es-Salih'i Halep Valiliği'ne atadı. Salih'in kuzeni Seyfeddin'i de Musul hükümdarlığına getirdi ve altı yıllık bir barış yaptı. Bence aşırı tedbirli davranıyordu. Babasının öğütleyeceği gibi davranıyordu gerçi, ama bence bu durumda amcası Şirkuh'un ruhuna sahip olması çok daha iyi olurdu. Es-Salih'i ortadan

kaldırıp, kendi analarının üstüne işemekten bile kaçınmayacak kadar alçak olan o Musullu köpekleri de yok etmeliydi.

"Evet, bunu kendisine söylediysem de, o tıpkı babası gibi gülümsedi. Söz vermişti ve bu yeterliydi. Bu Sultan, düşmanlarının bu durumdan yararlanmaya kalkışacaklarını bilse de asla sözünden dönmezdi.

"Örneğin Franklar, iyi Hıristiyanlar olduklarına ve kâfirlere verilen sözlerin, sözün sahibini bağlamayacağına inanır. O kahrolası putperestler, işlerine her geldiğinde yaptıkları anlaşmaları çiğnerler. Ama bizim Sultanımız çok şerefli bir insandır. Bu onun soyundan geliyor sanırım. Dağlarda, bir Kürt verdiği sözden asla dönmez. Bu gelenek Hazreti Peygamberimizin dünyaya gelişinden binlerce yıl öncesine dayanır.

"Kudüs Kralı Amalrik ölmüş, yerine on dört yaşındaki cüzzamlı oğlu Baudouin geçmişti. Toulouse'lu Bertrand bize oğlanın amcası Trablus Kontu Raymond hakkında bilgi vermişti. Frank Krallığı'nda gerçek güç ondaydı. Selâhaddin, Baudouin'le iki yıllık bir barış anlaşması yaptı. Suriye'ye çekidüzen verirken Mısır'a saldırılmasını istemiyordu.

"Sultan'ın kardeşi Turan Şah, Şam'ın başında bırakılmış Sultan, ben ve muhafızları Kahire'ye dönmüştük. Kahire'den iki yıl uzak kalmıştık ama bir sorun çıkmamıştı. Kadı el-Fadıl, Sultan'ın yokluğunda devleti iyi yönetmişti.

"Bu işi o kadar iyi başarmıştı ki, kendisini kutlayan Selâhaddin şöyle demişti: 'El-Fadıl, sana bir şey soracağım. Bir Sultan'a gerçekten ihtiyaç var mı? Bence bu devlet hükümdarsız da çok iyi idare ediliyor!" Kadı sevincinden yerlere kadar eğilmiş, Sultan'a onun otoritesi ve saygınlığı olmadığı takdirde kendisinin hiçbir şey yapamayacağı konusunda güvence vermişti.

"Bana sorarsan, İbn Yakub, bence ikisi de haklıydı. Sana bir şey söyleyeyim mi? Ermenistan dağlarında Eyyub'un ve Şirkuh'un babası halktan biri olduğu için halkın saygısını kazanmıştı. Onları, koyunlarını ve sığırlarını komşu köylülerin baskınlarından korurdu.

"Ben çok yaşlandığımı ve bunamaya başladığımı biliyorum. Ama bence eğer barışı daim kılıyor ve halkını savunabiliyorsan, kendine verdiğin unvan hiç önemli değildir."

Bu yaşlı adama yakından baktım. Onunla ilk karşılaştığımdan bu yana yüzündeki kırışıklıklar artmış gibiydi. Ağzında sadece sekiz, dokuz diş kalmıştı ve sol kulağı hiç duymuyordu. Ancak kafasının içinde on yılların birikimi olan bilgelik, hayatın kendisine verdiği zengin tecrübeden öğrendiği doğrular vardı. Dilini hiç tutamazdı; ne Sultan'a ne de Memlûklerine saygısı vardı.

Onu Selâhaddin'in gözünde vazgeçilmez yapan şey, aklına geleni söylemesiydi. Ondan önce Eyyub ve Şirkuh için de aynı şey geçerliydi. İktidardakilerin, hoş olmayan gerçekleri söyleyenler yerine dalkavuklardan hoşlandıkları sanılır. Oysa bu ancak zayıf hükümdarlar, değil tebaalarının ihtiyaçlarını, kendilerini bile anlama yeteneği olmayan insanlar için geçerlidir. İyi hükümdarlar, Şâdi gibi hiçbir şeyden korkusu olmayanlara ihtiyaç duyarlar.

Kış güneşi altında ceviz yerken içimde ona karşı büyük bir sevgi hissettim. Birden hakkında daha fazlasını öğrenmeyi arzu ettim. Geçmişini biliyordum, ama acaba hiç evlenmiş miydi? Çocukları var mıydı? Yoksa kadınların değil de, erkeklerin arkadaşlıklarından hoşlanan biri miydi? Bunu daha önce de merak etmiştim, ama adamı hiç sorguya çekmiş değildim. Bugün onunla hiç ilgisi olmayan bir nedenle meraklanmıştım işte.

Yumuşak bir sesle, "Şâdi," dedim. "Senin hayatında hiç kadın oldu mu?"

Güneşte gevşemiş yüzü birden pür dikkat kesildi. Soruya şaşırdığı belliydi. Bana bakarken yüzünden bir gölge geçti. Birkaç dakika süren boğucu bir sessizlik çöktü aramıza. Sonra homurdandı.

"Biri sana benim hakkımda dedikodu mu yapıyor? Kim?"

Başımı hayır anlamında salladım.

"Aziz dostum. Senden herkes sadece sevgiyle söz ediyor. Ben senin kadar canlı ve akıllı birinin neden bir aile kurmadığını merak ettim sadece. Eğer bu acı veren bir konuysa, özür dilerim."

Gülümsedi.

"Acı vermesine verir, kâtip. Bu anlatacağım yetmiş yıl önce oldu ama acısını hâlâ şuramda, yüreğimde hissediyorum. Geçmiş çok kırılgandır. Yanan kömür gibi dikkatle yaklaşılmalıdır. Ben onca yıl önceki olaylar hakkında kimseyle konuşmadım, ama bunu sorarken sesinde öyle bir sevgi hissettim ki, sadece beni ilgilendiriyor olmasına rağmen bunları sana anlatacağım. Bunu bir tek Şirkuh bilirdi. Seni uyarmalıyım yalnız, bu olağanüstü bir hikâye değildir. Sadece yüreğimi bir daha iyileşmemecesine kavuran bir şeydir. Beni hâlâ dinlemek istediğinden emin misin?"

Başımı sallayarak kupkuru elini tuttum.

"On dokuz yaşındaydım. Her bahar şehvetim kabarınca beni tatmin edecek bir köy kızı bulurdum. Başkalarından pek farklı değildim. Ama söylemek lazım, kadın bulmakta güçlük çeken delikanlılar, koyun ve keçi bulmak için dağlara çıkardı. Çok şaşırmış görünüyorsun, İbn Yakub. Kendini toparla. Hikâyemi istedin, ben de anlatıyorum ama kendi yaşadığım gibi. Çocukken birbirimize, koyun düzersen çükünün kalınlaşacağını, ama keçi düzdüğün takdirde de uzun ve ince olacağını söylerdik.

"Bunların seni pek eğlendirmediğini görüyorum, ama dağlardaki hayat Kahire ve Şam'dakinden çok farklıdır. Bu büyük şehirlerin görevleri bizim içgüdülerimizi sınırlamak ve davranışlarımıza kurallar getirmektir. Dağlar ise özgürdür. Köyümüzün yakınlarında üç dağ vardı. Orada kendimizi kaybeder, yerlere yatıp güneşin batışını seyreder, kendimizi doğaya teslim ederdik.

"Bir gün gerçek babam, yani Sultan'ın büyükbabası, bir kervan yağmaladı ve ganimeti eve getirdi. Getirdikleri arasında

sekiz, on ve on iki yaşlarında üç oğlanla, on yedi yaşındaki ablaları vardı.

"Bunlar Endülüs'teki Burgos'tan gelme Yahudilerdi. Aileleriyle Şam yakınlarında seyahat ederken fidye avcıları tarafından yakalanmışlardı. Baba, amca ve anne yolda öldürülmüş, altınları tacirler tarafından alınmıştı. Çocuklar da satılmak üzere Basra Pazarı'na götürülüyordu.

"Kızın gözlerindeki hüzün beni çok etkilemişti. Kardeşlerini göğsüne bastırmış, kaderini bekliyordu. Çocuklar yedirilip içirildi ve yatırıldı. Aşiretimiz onları evlât edinmişti. Oğlanlar Kürt olarak yetiştirildi ve pek çok savaşımıza katıldılar. Kıza gelince, ne diyebilirim ki, İbn Yakub? Yüzü hâlâ gözlerimin önünde; beline kadar inen kara saçları, çöl kumu kadar soigun teni, kapana kıstırıldığını anlayan o ceylan bakışları. Ama yine de gülümsüyordu ve gülümsediğinde yüzü tümüyle değişiyor, yakınında olan talihlilerin yüreklerini aydınlatıyordu.

"İlk önceleri ona uzaktan taptım, ama sonra konuşmaya başladık ve kısa süre sonra da arkadaş olduk. Güzelim kokularıyla zambakların açtığı dere kenarında oturup, birbirimize hikâyeler anlatırdık. Ana babasının eşkiyalar tarafından öldürüşünü hatırladıkça ağlamaya başlardı. Ondan başka bir şey düşünemiyordum, İbn Yakub. Kendisinden karım olmasını istedim, ama o hep gülümser ve direnirdi. Böyle önemli kararlar vermek için zamanın henüz çok erken olduğunu, herhangi bir şeye karar vermeden önce özgür olması gerektiğini, kardeşlerine bakmak zorunda olduğunu söylerdi. Kısacası, beni sevdiğini söylemek dışında her şeyi söylerdi.

"Benden hoşlandığını biliyor ve bu direnişinden rahatsız oluyordum. Çoğunlukla soğuk ve uzak duruyor, yanıma gelip konuşmaya çalışınca onu duymazdan, getirdiği kayısı suyunu görmezden geliyordum. Onun gözlerindeki biraz daha zaman isteyen yalvarışı görüyor, ama zalimliğe devam ediyordum. Gururum kırılmıştı ve aziz kâtip, biz dağlılar için gururumuz dünyanın en önemli şeyiydi.

"Bütün arkadaşlarım kıza deli gibi âşık olduğumun farkındaydı. Benim, mehtaplı gecelerde okuduğumuz fetih şarkılarındaki karakterler gibi, aşktan çıldırmak üzere olduğumu görüyorlardı. Arkadaşlarım bizimle alaya başladı. Bu da beni kızı incitme, duygularıyla oynama konusunda daha da kararlı kıldı.

"Onun korunmaya ve beslenmeye ihtiyacı olan hassas bir çiçek olduğunu anlamadığım için bu gökyüzüne, bu yeryüzüne, bu kafama, bu yüreğime, bu çirkin ve çarpık vücuduma binlerce kez lanet okumuşumdur. Benim ihtirasım kızı korkutmuştu. Beni görmekten duyduğu sevinç çok geçmeden hüzne dönüştü. Ben yaklaştığımda yüzü ıstırapla dolardı. Bir hüzün kuşu olmuştu artık. O zaman sadece yirmi yaşımda olmama rağmen, genç ve olgunlaşmamış herkesin üzerinde öldürücü bir etkim olduğuna inanmaya başladım.

"Bütün bunlar uzun zaman önceydi, aziz dostum, ama ondan söz ederken ellerimin nasıl titrediğini görüyor musun? Yüreğimde bir ürperti var ve artık gücümü kaybetmeye başladım. Yere yığılıp ölmek istiyorum, Allah isterse öleceğim zaman pek uzakta olmasa gerek. Sabırla hikâyemin sonunu bekliyorsun, ama bunu bugün yapabileceğimi hiç sanmıyorum. Bak, şimdi de kaygılandın işte. Peki öyleyse, izin ver de bitireyim, İbn Yakub.

"Bir gece biz gençler içiyor ve şarkılar okuyorduk. İçtikçe sarhoş oluyor ve ben sarhoş oldukça mutsuzlaşıyordum. Epey sıcak bir yaz gecesiydi. Gökyüzünde yıldızlar parlıyor, mehtap sularda yansıyordu. Arkadaşlardan ayrılıp, kızla buluştuğum dere kenarına yürüdüm. İlk önce onun varlığını hayal ediyorum sandım. Ama gözlerim beni aldatmamıştı. O da sıcaktan bunalmış, elbiselerini çıkarmıştı. Ay ışığı altında anadan doğmaydı. Birden kendimi kaybettim. Duyularım başını almış gidiyordu, İbn Yakub. Allah beni o gece yaptıklarım için hiç bağışlamaz umarım.

"Ürkek gözlerinden ne olduğunu anladığını görebiliyorum. Evet, haklısın. Hayvani bir çılgınlık içindeydim; hoş, pek çok

hayvan birbirlerine karşı daha naziktir ya. Ona orada sahip oldum. Kız bağırmadı, ama yüzündeki korku ve şaşkınlık ifadesini hiç unutamayacağım. Onu dere kıyısında bırakıp köye döndüm. Kız bir daha dönmedi. Birkaç gün sonra cesedini buldular. Kendini dereye atıp öldürmüştü. Benim gibi bir hayvanın kendine geleceğini, başka kadınlar bulacağını, evlenip erkek evlât sahibi olacağını düşünürsün. Ama belki de onun ölümüyle benim içimdeki hayvan da ölmüştü. Yüreğimin öldüğü ise zaten kesin; onu Ermenistan dağlarındaki küçük derenin kıyısına gömdüğümü düşünürüm. Paha biçilmez değerde bir hazine bulmuş ve kaybetmiştim. Bir daha kadınlara ne baktım, ne de el sürdüm. Alkol de o geceden sonra hayatımdan çıktı. Allah'ın bizleri cezalandırmak için kendine özgü yolları vardır."

Şâdi genelde bir hikâye anlattıktan sonra benim tepkimi bekler, daha fazla ayrıntıya girer ve sorularımı cevaplardı. Çoğunlukla içine badem kırılmış bir bardak ılık su ya da süt içerdik, ama o gün bunların hiçbiri olmadı. Şâdi ağır ağır doğrulup, topallayarak yürürken, böyle ıstıraplı şeyler hatırlamasına neden olduğum için bana lanetler yağıdırıyor olmalıydı. Geçmişin her zaman çok kırılgan olduğunu söylerdi ve şimdi de arkasından bakarken kendi varlığıyla o sözleri nasıl simgelediğini düşündüm.

Hikâyesi beni çok sarsmıştı. Kadınlara zorla sahip olmak pek seyrek rastlanan bir şey değildir, ama Şâdi'nin kendisine verdiği ceza gerçekten müstesnaydı. Daha şimdiden böylesine bağlanmış olduğum bu yaşlı adam artık gözümde iyice büyümüştü.

ON ALTI

Yüce Âlim İmadeddin'le Karşılaşıyor ve Onun Olağanüstü Belleğine Hayran Kalıyorum

Sultan'ın huzuruna çağırılmayı beklerken, âdet edindiğim üzere kitaplara bakmak için kütüphaneye girdim. Beni almaya gelen kişinin büyük tarihçi ve âlim İmadeddin'in ta kendisi olduğunu görünce ne kadar şaşırdığımı anlatamam. Adam altmışına yaklaştığı halde, ne saçına ne de sakalına kır düşmüştü. Sultan'dan da benden epeyce de uzun, etkileyici görünüşe sahip bir insandı. Kitaplarından çağdaş Arap şiiri antolojisi olan *Haridat el-kasr va-caridad ahl el-asr* kısa bir süre önce yayınlanmış ve çok beğenilmişti.

İmadeddin genelde Şam'da yaşamayı tercih etse de, yeni cihadın son hazırlıklarında yardımcı olması için Sultan kendisini Kahire'ye çağırmıştı. İmadeddin büyük bir üslûpçuydu. Bir şi-

ir ya da metin okuduğunda, okumasını takdir dolu kelime ve yorumlarla keserdi. Ancak ben, onun eserlerine büyük saygı duysam da, kutsal kitapların ve kutsal metinlerin basit dilini tercih ederim. İmadeddin'in eserleri aşırı ağdalı, aşırı değerli, aşırı mübalağalı olup pek sevdiğim ihtiyari havadan yoksundu, kısacası benim ilkel zevklerime uymazdı.

Sultan'ın yanına varmak üzere salonlardan geçerken bana hakkımda çok iyi şeyler duyduğunu söyledi. Bir gün Sultan'ın sözlerini nasıl yazdığımı okumak istermiş.

"Umarım, Sultanımızın sözlerini yazarken düzeltip iyileştiriyorsundur, İbn Yakub," dedi. "Hükümdarlığı sonsuza kadar devam etsin, Selâhaddin üslûba pek önem vermez. Bu senin işindir, dostum. Eğer yardımıma ihtiyacın olursa, sakın istemekten çekinme."

Bu teklifini başımla onaylayarak ve gülümseyerek karşıladım. Aslında için için kızmıştım. İmadeddin kuşkusuz büyük bir âlimdi. Ama Sultan'ın bu çok özel tasarısına, sadece bana emanet edilmiş olan şeye burnunu sokmaya ne hakkı vardı? Sultan'ın odasına vardığımızda içeride sadece Şâdi'nin olduğunu gördüm.

Yaşlı adam omuzlarını silkerek, "Lütfen, oturup rahatınıza bakın," dedi. "Selâhaddin hareme çağrıldı. Cemile olay çıkarmış sanırım."

Huzursuz bir sessizlik çöktü odaya. İmaeddin'in engelleyici varlığı Şâdi'ye hiçbir şey soramayacağım, onun da Cemile hakkında kendi arzusuyla hiçbir açıklamada bulunamayacağı anlamına geliyordu. İmadeddin'in kadınlarla ilgisinin olmadığı öteden beri biliniyordu. Onun için ister entelektüel ister duygusal olsun, gerçek tatmin yalnızca erkekler vasıtasıyla elde edilebilirdi. İmadeddin ikimizin de gergin olduğunu anladığını göstermek istermişcesine boğazını temizleyerek öksürdü, bunu onun kendisi çapında bir insana gerekli saygı ve ilginin gösterilmesini istediği şeklinde algıladım. En iyi gününde bile insanlara pek saygı göstermeyen Şâdi, gürültülü bir şekilde yellendikten sonra odadan çıktı ve ben büyük üstadla yalnız kaldım.

Bu çok şanlı âlimle sohbet etmeye başlayacak bir yol bulmaya çalıştıysam da, ondan hem çekiniyor hem de ürküyordum. İmadeddin'in bir yüzü görüp, bir sesi duymasının, o kişiyi bir daha unutmaması demek olduğu söylenirdi. Eğer biri kendisine yıllar önce bir şey anlatmışsa ve daha sonra bunu unutup tekrarlarsa, İmadeddin özgün olan halini o kadar kusursuz hatırlarmış ki, iki anlatım arasındaki farklılıkları hemen birer birer sıralayarak anlatanı yerin dibine geçirirmiş.

Yalnızca bir olayın, gece ya da gündüz, saat kaçta meydana geldiğini değil, meydana geldiği koşulları da hatırlarmış. Sultan bir kere kendisine bu kadar şeyi nasıl hatırladığını sormuş. İmadeddin de yönteminin önce hikâye anlatılırken dinleyenlerin altında oturdukları ağaç gölgesini ya da yapmakta oldukları bir deniz seyahatini, kıyıyı ve saati hatırlamak olduğunu, ondan sonra her şeyin aklına geldiğini anlatmış. Birkaç ay önceki bu tartışmada ben de bulunmuş, ama not alamamıştım. İmadeddin'in konuşma biçimi ve sesinin büyüleyici yumuşaklığına öylesine hayran olmuştum ki, bunların dışında her şeyi unutmuştum.

"Üstadım," dedim. "Sultan'ın kâtibi olmak yerine sahip olduğumuz o olağanüstü yeteneği kullanarak kendi eserlerinizi yazmayı tercih ettiğinizi duymuştum, bu doğru mu?" diye sordum.

Yüzüme buz gibi bir bakışla bakarak, kendimi önemsiz bir böcekmişim gibi hissetmeme neden oldu. Konuştuğuma pişman oldum, ama sonra o tanıdık sesi içimi güvenle doldurdu.

"Hayır, doğru değil. Kahire'de El-Fadıl tarafından yazılan ya da bir araya getirilen metinlerin ve mektupların üzerinde çalışınca, aynı şeyi Şam'da da yapabileceğimizi gördüm. Bunun zor olacağını sanmıştım, ama Allah bana yardımcı oldu. Eski devlet mektupları yöntemlerini bir yana bırakıp, tümüyle yeni bir üslûp benimsedim. Ve bu, genç adam, Pers Sultanı'nı, hatta Roma'daki Papa'yı çok şaşırttı. Huzur içinde yatsın, merhum Sultan Nureddin çalışmalarımdan o kadar hoşnut kaldı ki,

beni maliye müfettişi yaptı. Artık devletin tüm yönetimi benim elimdeydi. Bu bazılarını, sanki kendilerini aşarak terfi ettirildiğim duygusuyla çok rahatsız etti. Bunun üzerine hayatımı güçleştirmek için ellerinden geleni artlarına koymadılar.

"Bir olay hatırlıyorum. Bağdat'taki Halife'den, Nureddin'e bir mektup taşıyan bir ulak gelmişti. Darkafalı düşmanlarım, beni ulağın şerefine verilen davete çağırmadılar. Yaşlı Sultan benim yokluğumu fark edince ben getirilene kadar töreni durdurdu. Sultan mektubu okumam için bana uzattı, ama o günlerde Vezir olan el-Kaysarini mektubu elimden kaptı. Ben ses etmedim ve okurken yanlışlarını düzeltip, ipin ucunu kaçırdığında kendisine yol gösterdim. Daha sonra yalnız kaldığımızda Nureddin'in güldüğünü hatırlarım, kendisi şaka yapacak zamanı olmayan bir hükümdardı. O gün çok güldü ve devlet işlerindeki becerilerim için beni kutladı."

Daha devam edecekti ki Sultan'ın girişiyle sohbetimiz yarım kaldı. Ben kalkıp eğildim, Sultan kalkmasını önlemek için İmadeddin'in omzuna bastırdı.

"İbn Yakub'u eğitiyor muydun?"

"Hayır, efendim. Sadece geçmişimdeki tarihi bir yanlış anlaşılmayı düzeltiyordum."

Sultan gülümsedi.

"Belleğini yormamalısın, İmadeddin. Kimi zaman anılarının seni çok yorduğunu hissediyorum. Ben senin yakında gireceğimiz savaşlara hazırlıklı olmanı isterim. Ben ölebilirim. Cihadın her ayrıntısını sadece sen hatırlayacak ve bunların Müminler arasında yayılmasını sağlayacaksın."

İmadeddin başını eğdi ve Sultan çıkabileceğini işaret etti. İkimiz baş başa kalır kalmaz da konuşmaya başladı.

"Cemile Sultan ile onun müthiş zekâsını takdir ettiğimi bilirsin. Ama bazen böylesine yetenekli bir kadının, nasıl böyle karışıklıklar yaratabildiğine akıl erdiremiyorum. Cemile ve Halime'nin öteki kadınlardan uzaklaştıkları anlaşılıyor. Cemile çevresine topladığı beş altı kadına kendi bildiklerini öğretip onla-

rı yetiştiriyor. Cemile de Halime de kafalarını hiç çalıştırmayarak kendilerini hayatın zevklerine bırakan kadınlara duydukları horgörüyü saklamıyorlar ve bu da haremde bir gerilim ve düşmanlık yaratıyor. O kadınlar sadece ve sadece zevk için yaşar. Onları ne cihad ilgilendirir ne de İbn Rüşd'ün felsefesi. Cemile de bu nedenle onları cezalandırmaya kalkışıyor. Onu azarlamak ve başkalarına kendi iradesini zorla kabul ettirmeye çalışmaması için uyarmak zorunda kaldım. Ötekilerin önünde bana itaat eder gibi göründü, ama suratını astı ve bunu isteksizce yaptığını belli etti. Sonra hemen oradan çıktım, ama hiç kuşkun olmasın, İbn Yakub, bu hafta sona ermeden sana da bana da söyleyecekleri olacaktır. O kadın asla yenilgiyi kabul etmez. Bugün yazdıracak havamda değilim. Yarın konuşuruz.

"Çıkarken Şâdi'den el-Fadıl'ı, İmadeddin'i ve Karakuş'u göndermesini söyler misin? Şaşırmış görünüyorsun. Önümüzdeki birkaç gün içinde alınması gereken önemli kararlar var."

Çıkmam istendiği için üzülmüştüm ve ilk kez aklımdan geçenleri dile getirdim.

"Zatı Şahanelerinin istediğini yerine getireceğim, ama kalmam daha mantıklı olmaz mı? Sultan'ın anılarını yazmak için seçilen kişi benim. Burada sessizce oturup not alırım, bunların doğruluğu daha sonra Kadı tarafından kontrol edilebilir."

Selâhaddin sanki en sevdiği küheylân kendisini sırtından atmış gibi gülümsedi.

"İbn Yakub, bazı şeylerin hiç anlatılmaması çok daha iyidir. Devletin en önemli meselelerinin konuşulacağı meclisten çıkmanı istediğimde duyduğun huzursuzluğun farkında değilim sanma. Bu bizim olduğu kadar, senin kendi güvenliğin için de gereklidir. Bütün düşmanlarım senin her gün benimle görüştüğünü bilir, aynı zamanda cihadın bir sonraki aşaması için taktikleri planlarken seni dışarı çıkarttığımızı da.

"Bu sarayda hiçbir şey gizli kalamaz. Olan biten bir iki saate kalmadan hareme ulaşır ve oradan şehre yayılması çok da-

ha hızlı olur. Eğer senin en gizli devlet oturumlarına katıldığın duyulursa, canın tehlikeye girebilir. Çıkmanı istememin nedeni bu işte. Ancak bu geceki toplantı önceden planlanmış değildir. O yüzden bu gece mesafeli oturup gözleyebilir, not alabilirsin, ama onların doğruluğunu kontrol edecek El-Fadıl değil, İmadeddin olacaktır. O her şeyi hatırlar."

Salondan çıkarken minnetimi göstermek için yerlere kadar eğildim. Onun kararına karşı çıkma cesaretini bulmuş olmama sevinmiştim ve her nedense bu küçük zafer bana çok büyük bir zevk vermişti. Dışarıda karşılaştığım Şâdi'ye Sultan'ın emrini bildirdim. O da üç adama hiç gecikmeden saraya gelmelerini bildirmek üzere bir ulak gönderdi. Sonra bana döndü.

"Büyük âlimimiz, soylu İmadeddin hakkında ne düşünüyorsun bakalım?"

"İyi şeyler düşünüyorum, ama onun kendisi hakkında düşündüğü kadar değil."

Şâdi güldü.

"O orospu çocuğu el-Vahrani onunla sevgilisi hakkında yeni bir şarkı yazmış."

"Sevgilisi kim?"

"O kıvırcık saçlı güzel oğlan. Şarkıcı. Kim olduğunu anladın mı? Adı el-Murtaza sanırım; evet, adı bu. Her neyse, şarkı şöyle:

Büyük âlimimiz İmadeddin,
Bilir ki en sevdiği metin el-Murtaza'dır,
Ama anadan doğma olursa.
Köpekler gibi çiftleşir ikisi de dört ayak üstünde
Ve şarap içer göbeklerinden, köle kızlarla, fahişelerin.

Biz gülerken, İmadeddin yanındaki Kadı el-Fadıl'la konuşarak geçip gitti. Onu görünce hemen kendimi toparladım, fakat Şâdi kendini tümüyle kaybetmişti. Gülmekten yanaklarından aşağı yaşlar boşanıyordu. İki adamın ardından yürüyerek onu

o halde bıraktım. Arkamdan güvenilir Karakuş'un hafif adımlarını duyuyordum. Onu bekledim ve Sultan'ın odasına birlikte yürüdük.

Tartışmanın birkaç gündür devam ettiği anlaşılıyordu. Karar verilecek konu Sultan'ın Şam'a gidişiydi. Kahire ile ülkenin geri kalanı huzura kavuştuğuna göre, Sultan'ın gayet ciddi sorunların yaşandığı Şam'a dönme zamanı gelmişti.

İmadeddin, Selâhaddin'in Şam'ın başındaki yeğeni Faruk Şah'ın iyi bir yönetici olmadığını bildirmişti. Safahata düşkündü, cihadın gerektirdiklerini bir bütün olarak düşünmeyi reddediyordu ve verdiği kararlarla hazineyi boşaltmaktaydı. İmadeddin, saray ahalisinin Kahire'den Şam'a taşınmasında ısrar ediyordu.

Karakuş buna karşıydı, ama savları inandırıcı değildi. Ancak bu iddiası için tek bir ciddi neden gösteremediğinden, sadece Sultan'ı övüyor ve onun soylu varlığı olmadan ülkenin kötüye gideceğinden korktuğunu söylemekle yetiniyordu.

Sultan ise bu tür sözlere kızıyordu. Onu sert bir şekilde azarlıyor ve herhangi bir önemli kararın tek temelinin bir tek basit sorunun cevabı olacağını söylüyordu: Bu, düşmanın yenilmesini ve Kudüs'ün fethini yakınlaştırır mıydı? Başka bir sonucu düşünmeyi bile reddediyordu.

Sonra el-Fadıl konuşmaya başladı. Eğer Sultan'ın kararı tek seçenekse, o zaman Şam'a taşınmak kaçınılmazdı. Kahire'nin harekâtın merkezi olmasının Kudüs'ün alınmasında fazla yararı olmazdı. Ama Sultan'ın yokluğunda burada olacaklar konusunda kaygılarını iletmekten de kendini alamadı.

Selâhaddin onların bir süre konuşmalarına izin verdikten sonra eliyle ikisini de susturdu.

"Bence Şam'ı ve diğer şehirleri güçlendirme iddiaları aleyhine bir şey söylenemez. Eğer Kudüs'ü alacaksak o zaman bütün şehirlerimin emin ellerde olmasını sağlamalıyım. Müminler'in bize ihanet etmeyecekleri konusunu şansa ya da umuda bırakamayız. Halkıma da her zaman söylediğim gibi, bu dinimi-

zin lanetidir. Tam on gün sonra yola çıkacağız. İbn Yakub, karın ve kızınla sen de Şam'a geleceksin, çünkü buradan ne kadar uzak kalacağımızı ancak Allah bilir.

"İşlerimizi bitirdikten sonra Allah'ın izniyle Kahire'ye döneceğiz. Daha önce değil. Bu şehri severim. Burada çok güzel anılarım var.

"Karakuş, senin görevin ben dönene kadar kalenin bitmesini sağlamak olacak. Döndüğümde orada kalacağım. Bildiğin gibi bu eski saraylardan pek hoşlanmam."

Huzurundaki herkes gülümsedi, sadece İmadeddin'in yüzü kararadı, konuştuğunda sesinde bir öfke seziliyordu.

"Senin en iyi kalelerde uyuduğun bilinir, Sultanım, ama senden Karakuş'u denetim altında tutmanı isterim. Saray kütüphanelerindeki bütün kitapları satıyor. Onları satın alan bazıları o kadar cahil ki, kitabın içeriğinden çok, ağırlığına bakıyorlar. Karakuş'un pek öğrenme yanlısı olmadığını biliyorum, ama sattıkları atalarımızdan kalan mirastır. Bu sarayın kütüphanesinde dünyanın en iyi tıp ve felsefe kitapları var ve..."

Sultan sözünü tamamlamasına fırsat vermedi.

"Karakuş! Bu yaptığından hoşlanmıyorum. Bundan sonra herhangi bir kitap satılmadan önce İmadeddin'e sorulmasını sağlar mısın?"

Karakuş başını eğdi.

"Bir şey daha var. Toulouse'lu Bertrand ülkesine dönmek istiyor. Bize oradan yardım edip Frank önderlerinin durumu hakkında bilgi vermeye devam edecek. Onun güvenilir bir adamımız eşliğinde bir tüccar gemisine götürülmesini istiyorum. İstediği her şeyi verin. Bu işle sen kendin ilgilen, el-Fadıl. Bu şövalyenin sağ salim ailesine kavuşmasını istiyorum."

Kadı emri aldığını bildirdi ve Selâhaddin ellerini çırptı. Sürekli Sultan'ın odasının önünde durdukları için yüzleri bana yabancı olmayan üç muhafız sofrayı kurdu. Bize ne olduğunu daha önceden tahmin ettiğim basit bir yemek çıkarıldı. Ekmek ve üç çeşit fasulyeli güveç. Yemek zevki çok iyi bilinen İmaded-

din'e bir ayrıcalıkta bulunulmamıştı. Onun şölenlerinde tabak tabak yemek çıkar ve yeni yeni yemekler konuklarının şaşkınlıktan ağzını açık bırakırdı. Yaşayan en büyük tarihçimizin yüzüne baktım. Kılı bile kıpırdamamıştı. Bizler gibi o da Sultan'ı izleyerek ekmeğini yemeğin suyuna bandı.

Sultan İmadeddin'e bakarak, "Bu mütevazı yemek hoşuna gitti mi, İmadeddin?" diye sordu.

Cevap sözlü olmadı: Büyük adam onayını ve minnetini göstermek için elini yüreğine götürdü. Ama odadan çıkarken el-Fadıl'a şöyle fısıldadığını duydum:

"İnsan sadece kabızsa ve bağırsaklarını harekete geçirmesi gerekiyorsa Selâhaddin'le birlikte yemeli."

ON YEDİ

Beklenmedik Bir Anda Eve Dönünce İbn Meymun'u Karımla Yakalıyorum

Sarayda bana bir oda ayrılmıştı ve işimin geç bittiği geceler eve dönmezdim. Şimdi de saat gece yarısını geçmişti. El-Fadıl'ın Sultan'ın bu toplantıyı yapmak için İbn Meymun'la olan konuşmasını kısa kestiği hakkındaki homurdanmasını duymamış olsaydım, sarayda kalırdım. Ama bunu duyunca eve gitmeye karar verdim. İbn Meymun'u uzun zamandır görmemiştim, Raşel'e Şam'a gideceğimizi söylerken onun da yanımızda olmasını istiyordum.

Evimin iç avlusuna girip, içerde hâlâ ışık olduğunu görünce şaşırdım. Ailemi ve konuğumuzu uyandırmak istemeyerek ayaklarımın ucuna basa basa içeri girdim. Kubbeli odaya girip de İbn Meymun'u eteğini karnına sıyırıp yüzünü örtmüş olarak

sırt üstü yatarken, sevgili karım Raşel'i de onun üzerine oturmuş, sanki uysal bir at sırtında keyifli bir sabah gezintisi yaparcasına yukarı aşağı hareket ederken görünce ne kadar şaşırdığım tahmin edilebilir. Raşel çırılçıplaktı ve memeleri vücudunun hareketiyle uyumlu olarak sallanıyordu. Adeta felç olmuşçasına orada kalakalmışım. Öfke, utanç ve korku beni donduruvermişti. Dehşete kapılmıştım. Bir hayal görüyor olabilir miydim? Ya da kâbus? Hâlâ saraydaki odamda uykuda mıydım yoksa?

Odanın karanlık köşesinde durup sessizce onların çiftleşmesini seyrettim. Sonra öksürdüm. Beni ilk gören Raşel oldu, iblisin ta kendisini görmüş gibi bir çığlık atarak odadan kaçtı. Dikilmiş penisini örtmeyi başaran büyük filozofumuza yaklaştım.

"Nasılsın, İbn Meymun? Raşel seni ağırladı mı? Yoksa ona *Şaşkınlara Rehber* eserinden bir bölümü mü anlatıyordun?"

İbn Meymun hiçbir şey söylemeden doğrulup elleriyle yüzünü örttü. İkimiz de uzun süre konuşmadık. Sonra boğulur gibi bir sesle bir özür mırıldandı.

"Beni bağışla, İbn Yakub. Affedersin. Çok ağır bir cezayı hak etmiş durumdayım. Başka ne söyleyebilirim ki?"

"Belki de hayalarını kesmeliyim," dedim sakin bir sesle. "O zaman namusuma yeniden kavuşmuş olurum, değil mi?"

"Hiçbirimiz kusursuz değiliz, İbn Yakub. Bizler sadece insanız. Halime seni yatağına davet etseydi, direnir miydin?"

Küstahlığı karşısında şaşırmış ve öfkelenmiştim. Kendimi tutmayı düşünemeden öne atıldım, sakalından yakaladım, suratına iki tokat indirdim. Ağlamaya başladı. Odadan çıktım.

Odaya girdiğimde Raşel şiltenin üstüne oturmuş, bir battaniyeye sarınmıştı. Yüzüme bakamayacak kadar utanç içindeydi. Öfke bana dilimi yutturmuştu. Tek kelime etmeden battaniyeyi sırtından aldım, odadan çıktım. Kızımın odasına gittim ve şiltesinin yanına, yere uzandım. Ne o gece ne de ertesi gece gözüme uyku girdi.

Raşel kendisini bağışlamam için yalvararak tam iki gün iki gece ağladı. Bunu yapmama şaşırarak onu bağışladım, ama onun benimle beraber Şam'a gelmesini istemediğimi de fark ettim. Ona Sultan'ın kendisine eşlik etmemi istediğini ve belirsiz bir süre için gideceğimi söyledim. Başını salladı. Sonra onu İbn Meymun'un üstüne binmiş gördüğümden beri beynimi kavuran şeyi sordum.

"Bu ilk miydi? Gerçeği söyle, kadın!"

Başını sallayarak ağlamaya başladı.

"Sana bir erkek evlât vermediğim için beni hiç bağışlamadın. Kızımı doğurduktan sonra bir daha hamile kalamamam sadece benim suçum muydu? Sen beni Sultan ve saray hayatı için terk ettin. İbn Meymun tek avuntum haline geldi. Yalnızdım. Anlamıyor musun?"

Çok sarsılmıştım. Dudaklarımda kelimelere dönüşen bir cevap yoktu. Körü körüne bir öfkeye kapılmıştım, odadan çıkmasaydım onu bir temiz döverdim. Sendeleyerek mutfağa gidip sakinleşmek ve duygularımı kontrol altına almak için iki bardak dolusu su içtim. Sonra bu yaptığımın İbn Meymun'un sinirlere hâkim olma tavsiyesi olduğunu hatırlayınca bardağı yere fırlatıp paramparça ettim.

Ondan sonraki hafta boyunca yol hazırlıklarımı yaparken Raşel'le hiç konuşmadım. Bir ara onu Kadı'ya şikâyet etmeyi bile düşündüm. Raşel'i zinayla suçlayacak, İbn Meymun'u da suç ortağı olarak ihbar edecektim. Ama bu düşünce pek kısa sürdü. Sonra bir iki kişi tutup, ikisini de öldürtmeyi aklımdan geçirdim. Sonra yine sakinleştim. Bu tür duyguların gelip geçici olması, öfke, kıskançlık ve intikam duygularının birkaç dakika içinde kabarıp kaybolması ne kadar da ilginçtir.

Doğrusunu söylemek gerekirse, çok uzun zamandır ihmal ettiğim on iki yaşındaki kızım Meryem'e içtenlikle veda ettim. Benim bu sevgi gösterim karşısında şaşıran kız da bana sımsıkı sarıldı ve uzun uzun ağladı. Kızıma dikkatle baktım. Tıpkı anası gibi çok güzel bir genç kadın olma yolundaydı. Birbirle-

rine çok benziyorlardı. Onun birkaç yıl içinde kendisine uygun bir koca bulmasını umabildim yanlızca.

Kahire'de son gecemdi. O gece sessizliğimi bozdum. Raşel'le oturup geç saatlere kadar konuştuk. Geçmişten, birbirimize olan aşkımızdan söz ettik. Meryem'in doğduğu günden, evimizin avlusunda kahkahaların nasıl çınladığından, arkadaşlarımızdan konuştuk. Ve konuştukça yeniden dost olduk. Sultan'ın ihtiyaçlarını kendi çalışmalarımın önüne koyduğum için beni kınadı. Eleştirilerini adil bulduğumu söyledim ama sarayda ufkumun ne kadar genişlediğini anlattım. O beni hep çok uyuşuk bir hayat sürdürmekle suçlardı. Şimdi de seyahate çıkıyordum işte. Gülümserken gözlerinde özel bir yakarış belirdi. Kalbim o anda eriyiverdi. Sultan Kudüs'ü alır almaz onu ve Meryem'i çağıracağıma söz verdim. Birbirimizden iki dost gibi ayrıldık.

Sultan Kahire'den ayrılışının halkın duygu gösterisine neden olmasına çok sinirlendi. Selâhaddin habersiz gitmeyi yeğlerdi, ama hem el-Fadıl hem de İmadeddin devlet çıkarlarını ileri sürerek bunun bir gösteriye dönüşmesinde ısrar ettiler. Saray halkı, şairler, âlimler ve şeyhler, sultanlarına veda etmek için eski gölün kıyısında toplanmıştı. Karakuş ve adamları, Sultan ile aralarında benimle Şâdi'nin de bulunduğu maiyeti için saray kapısından başlayarak yolu açık tutmaya çalışıyorlardı.

Bu heyecanın nedeni belliydi. Selâhaddin'in çok uzun bir zaman için gitmekte olduğunu herkes biliyordu. Frankları Kudüs kapılarında yenmeden dönmeyecekti. Halk sultanlarının başarılı olmasını istiyordu, ama bu seferin epey tehlikeli olduğunun da farkındaydı. Sultan düşmanla bir yıl önceki çatışmalarda az daha ölüyordu, aynı şey tekrarlanabilirdi. O seferde son anda bir deve bulup sırtına atlamış ve bir avuç askerle şehre dönmüştü.

Kahireliler sultanlarını severdi. Onun alçakgönüllü zevkleri olduğunu bilirlerdi ve Fatımi Halifelerinin aksine kişisel bir ser-

vet edinmek uğruna halkı ağır vergiler altında inletmemişti. Askerlerini cömertçe ödüllendirirdi. Yöneticileri ülkenin kıtlığa uğramaması için önlem alırdı. İşte bunun gibi bir sürü nedenle halk, şairler ve müzisyenler Selâhaddin'in uzaklardayken kendilerini düşünmesini ve sağ salim geri dönmesini istiyorlardı.

Saraydan çıkıp sokaklardan geçerken, "Allah büyüktür," "Cesurların Komutanına zafer!" diye bağırıp tekbir getiriyorlardı. Sultan bu uğurlamadan çok etkilenmişti. Sıradan insanlara Sultan'ın üzengisine dokunma fırsatı vermek için ağır ağır yürüyorduk.

Eski gölün kıyısına vardığımızda süslü giysileri içinde saray soylularını gördük. Selâhaddin hızını arttırmıştı. Bu törenin sabrını iyice taşırdığı belli oluyordu. Kuru gölün tam yüreğinde atını durdurdu. Veda sözleri söylendi. Yüksekçe bir yere çıkan genç ve sakalsız bir şair şiir okumaya başladı. Bu kadarına dayanamayan Şâdi bir an önce rahatlamak için gürültüyle geğirdi.

Şu dizeler okunurken Sultan'ın yüz ifadesinde hiçbir değişiklik olmadı:

Allah seni dertlerden korusun,
Allah uykularında huzurunu bozmasın,
Allah sana hayatında acı tattırmasın,
Allah yüreğini acıyla burmasın,
Allah sana düşmanlarımızı yenecek güç versin,
Sana güle güle derken yüreğimiz ağrıyor,
Yükümüz senin dönüşünle hafifleyebilir ancak.

Ondan geri kalmak istemeyen daha yaşlıca bir adam, kır sakalı güneşte parıldayarak sahneye çıktı:

Bahar yılın başlangıç mevsimidir
Yusuf Selâhaddin'in büyüklüğü bizim ebedi baharımızdır
Onun yüreğine dürüstlük
Beynine çelik hâkimdir.

Sultan bu noktada el-Fadıl'a gitme zamanının geldiğini işaret etti. Soylularını selamlayıp el-Fadıl'ı iki yanağından öptü. Çoğu göz yaşlıydı ve şiirlerin aksine bunlar gerçekti. Tam gideceğimiz sırada yaşlı bir adam Sultan'ın elini öpmek üzere yaklaştı. Adam o kadar yaşlıydı ki, Sultan'ın üzengisine uzanacak gücü yoktu. Selâhaddin hemen atından atlayıp kendisine iyilikler dilemek isteyen adamı kucaklarken, adam Sultan'ın kulağına bir şeyler fısıldadı. Sultan'ın yüzünün birden değiştiğini gördüm. Adama yakından baktı, ihtiyarın artık kulaklarına kadar yayılan gülümsemesi Selâhaddin'e bir şey söylemiyordu. Şâdi, Sultan'ın yanına sürdü atını.

"İhtiyar adam ne dedi?"

Selâhaddin üzgün görünüyordu.

"Yıldızlarda bir daha görmeyeceğim yazılı olduğu için Nil'e içtenlikle veda etmem gerektiğini söyledi."

Şâdi bu sözlere burun kıvırdıysa da, bu uyumsuz sesin az önceki iyi niyet havasından eser bırakmadığı belliydi. Kötü kehanetler, onlara inanmadıklarını iddia edenler de dahil, bütün hükümdarları rahatsız eder. Bu olaydan sonra Selâhaddin atının başını çevirdi ve hemen şehirden çıktık.

Çoğu, yıllardan beri Sultan'ın yanında çarpışan askerler olmak üzere, toplam üç bin kişiydik. Bunlar güvenilir okçular ve silahşörler olup hepsi de at sırtında savaşta ustaydı. Yola çıkışımıza kadar Kılıççılar okuluna bağlı olan üç gaziye dikkat etmiştim. Bunlar okulda hem kılıç yapımını, hem de kılıçla savaşmayı öğretirlerdi. Üçü de Şamlıydı ve ailelerine dönüyor olmaktan pek mutluydular.

Cemile ve Halime hizmetçileriyle birlikte Kahire'den üç gün önce ayrılmıştı; Sultan'a çocuk doğurmuş cariyelerden çoğu bu seyahate alınmamıştı. Selâhaddin'in ne düşündüğünü merak ediyordum. Sultan tıpkı babası gibi, at bindiğinde pek az konuşurdu; oysa Şâdi'ye bakılırsa, amcası Şirkuh her ne koşul altında olursa olsun düşündüklerini asla kendisine saklamazmış.

Gidişimiz pek gizli sayılmazdı. Franklar olup bitenin farkındaydı ve askerlerini bize saldırmak üzere sınır topraklarına sürmüşlerdi. Selâhaddin bir baskından kaçınmak için bedevilere Frankların uzağından geçen bir yol izlemelerini emretmişti. Ne gösteri yapacak ne de gücünü deneyecek durumdaydı. Kafasının içinde bir tek düşünce vardı ve onu gerçekleştirene dek diğerleri beklemek zorundaydı.

Ancak, tıpkı geçmişte olduğu gibi, yerel rekabetler onun tüm enerjisini Kudüs'ü kurtarmaya sarfetmesine imkân tanımayacaktı.

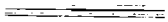
O akşam çöle varıp da gece konaklamak için karargâh kurduğumuzda Selâhaddin emirlerini çadırına çağırdı. Şâdi'yle ben rahat rahat yıldızları seyredebilecektik. Yaşlı adam keyifliydi, ama ben yine konuştuğumuz konulara şaşırmıştım. Bir süre yaklaşan ölümünden söz ettikten sonra birden konuyu değiştirdi.

"Karını gerçekten bağışladığını umarım, İbn Yakub. Allah'ın adaletinde zinanın hafif bir suç sayılmadığını biliyorum, ama bizim hayatımızda karınla İbn Meymun arasında geçen şeyin çok önemli olmadığını anlamalısın. Seni şaşırttım, değil mi? Nereden biliyorum? Kadı'nm casuslarından biri büyük hekimden gözünü ayırmaz. Adamı korumak için tabii. Bu defa onu biraz fazla yakından izlemiş. Kadı'ya rapor edilmiş, o da durumu benim yanımda Sultan'a anlattı. Sana bildirilmemesine karar veren Selâhaddin'di. Bana eski bir dağ yemini ettirdi. Sana çok önem veriyor ve senin üzülmeni istemiyor. Hatta bir ara sana yeni bir kadın bulmayı bile konuştuk."

O anda söyleyecek söz bulamadım. Bu insanların benim hakkımda her şeyi biliyor olmaları, insanı rahatlatacak bir şey değildi. Şâdi'ye aldırmıyordum. Ona olanları kendim bile anlatabilirdim, ama ya Kadı ile Sultan? Onlar neden bilsinlerdi ki? Herhangi birini gözetletmeye ne hakları vardı? Öfkelenmiştim. Bana ihanet ettiği için Raşel'e içimden küfürler savuruyordum. Ve çok da utanıyordum. Onların gözlerinde ben artık sa-

dece bir kâtip değil, aynı zamanda bir boynuzluydum. Şâdi'den izin isteyip bir süre tek başıma yürüdüm. Çöl önümde kara bir battaniye gibi uzanıyor, başımın üzerindeki yıldızlar gülüyordu.

Yolculuğumuzun daha ilk günüydü. Bunun gibi daha otuz gün vardı. Geldiğimiz yöne baktım, ama sadece gece çölünün karanlığını ve acı soğuğunu görebildim. Battaniyeme sıkı sıkı sarınıp başımı örterek Kahire'ye veda ettim.

ŞAM

ON SEKİZ

Sultan'ın Gözde Yeğenleriyle Tanışıyor ve Onların Kudüs'ü Geri Alma Konusundaki Konuşmalarını Dinliyorum

Şam'a birkaç saat önce gelmiş gibiyiz. Aslında iki haftadır buradayız, ama dört hafta süren o yolculuk işkencesinin etkilerinden ancak kurtuldum. Yolculuk benim dışımda herkes için olaysız geçti. Artık bindiğim atı idare edebiliyordum, ama bu iş hiç de zevkli değildi. Yüzüm güneşten fena halde yanmıştı; Bedevi rehberlerimizin merhemleri olmasaydı, sadece yüzümün acısı bile beni öldürmeye yeterdi.

Yahudi doğduğum için ne kadar şükretsem azdı. Eğer İslam Peygamberi'nin dininden olsaydım, askerlerin ve emirlerin çoğunun yaptığı gibi benim de Mekke'ye dönüp, genelde çöl güneşinin altında, günde beş vakit namaz kılmam gerekecekti. Onun da fazla dindar biri olduğunu sanmadığım Sultan, asker-

lerinin komutanı olarak dininin gereklerini yerine getirmekte çok ısrarlıydı. Abdes almak için suyun olmaması sorun değildi. Kum böyle hallerde su yerine geçiyordu. Şâdi cemaatle birlikte namaz kılmaktan kurtulmak için yaşlılığını bahane ediyordu. Bir keresinde Sultan'ın bizzat kendisinin namaz kıldırdığını görünce kulağıma şunları fısıldadı: "İyi ki çevrede Franklar yok. Yoksa kıçları havada üç bin mümin kendileri için iyi bir hedef olurdu."

Yolculuğun bedensel zahmetini bir yana bırakırsak, akşamları çoğunlukla Sultan'ın çadırında oturup, İmadeddin'in o tekdüze sesiyle Bağdat Halifeleri'nin hikâyelerini anlatmasını dinlemek zorunda kalmıştım. Anlattığı şeyleri benim gayet iyi bildiğim kitaplardan yürütmüş olduğu için, bu, zihinsel işkenceden başka bir şey değildi benim için.

İmadeddin'e de haksızlık etmemeliyim: *Mirac el-Dahab* ve *Kitab el-Tenbih*'in kendi eserleri olduğunu iddia etmeye kalkışmamıştı. Yazarı El-Mesudi'nin adını söylemişti, ama anlatış biçimi insanda kitapları kendisinin yazdığı izlenimini bırakıyordu. Belki de bütün bunlar sadece benim hayalimdeydi. Belki gündüzleri öylesine yoruluyordum ki, geceleri zaten okumuş olduğum hikâyeleri dinlemek hiç de ilgimi çekmiyordu.

Şehirlerin en güzelinde iki haftalık dinlenme beni tamamen canlandırdı. Her gün yıkanabilmenin keyfi, kale mutfağından çıkan yemeklerin lezzeti ve sürekli yakıcı güneş altında olmamak bana yetmiş de artmıştı bile.

Allah razı olsun, Sultan da rahatsızlığımla yakından ilgilenmişti. O da Şam'da olmaktan memnundu ama onun nedenleri benimkilerden farklıydı. Burası uzun yıllar onun vatanı olmuştu. Savaş sanatını ve bir kadının yatak odasında alınacak zevklerini burada öğrenmişti. Bu şehirde kendini emniyette hissediyordu ve cuma günü büyük Emevi Camii'nde görünmesi, sıradan insanların gözünde ne kadar yükseldiğini gösteriyordu. Şâdi Şamlıların onu şaraba ve kadına düşkün bir genç olarak tanımış olduklarını söylemişti. Fetihlerinin haberleri çok uzak-

lardan onlara ulaşmıştı, o yüzden sultanlarını tanıyamamışlardı. Çok sevilen dindar Nureddin'den bile daha büyük bir önder olmuştu şimdi.

Cuma cemaatindeki yüzlerin çoğunda beliren heyecanı görebiliyordum. Minberdeki beyaz sakallı hoca, Selâhaddin'e uzun bir ömür bağışlaması ve Frankları denize dökmesine yardım etmesi için Allah'a dua etti. Sultan'dan "İslam'ın Kılıcı" olarak söz etmiş ve cemaat da bir ağızdan tekbir getirmişti.

Buradaki insanlar, Kahire'dekilerden daha saygılı, daha az küstah görünüyordu. Benim şehrimde, Kadı'ya, hatta Sultan'a yönelik eleştirileri sık sık duymak mümkündü ve gölge oyuncuları halkın büyük bir kısmının adına konuşmayı üstlenirlerdi. Ben iki şehri ve sâkinlerinin huylarını kıyaslarken tanımadığım biri kapımı vurup odama girdi.

Giyiminden bir uşak olduğu anlaşılıyorsa da, yüzündeki bakışta gördüğüm aşinalık beni şaşırtmıştı. Adam önümde eğilerek kendini Emced el-İslam olarak tanıttı. Uzun, çok uzun boyluydu, gürbüz ve sakalsızdı. Bana on yaşından beri Sultan'ın hizmetinde olduğunu ve bu dünya hakkında bildiği her şeyi Şâdi Amca'dan öğrendiğini söyledi.

"Sultan akşam yemeğini kendisiyle yemenizi istiyor ve Şâdi Amca da size afiyet olsun diyor. O sizinle yarın yiyecekmiş."

Emced sırıtarak çıkıp gitti. Şâdi'nin mesajına güldüm. Yaşlı adam Kahire'den Şam'a yaptığımız yolculuk sırasında gayet keyifliydiyse de, yorulmuştu ve geldiğimizden beri odasından çıkmamıştı. Onun iyi olduğunu duyduğuma sevindim. Yıkanmıştım ve kendi kitabım için çölü ayrıntılarıyla tasvir etmeye oturmak üzereydim, ama Selâhaddin yine bana engel olmuştu işte.

Sultan'ı buraya gelişimizden bu yana sık sık yanında gördüğüm iki adamla buldum. Tavırlarından bunların emir oldukları anlaşılıyordu; bu adamlar Sultan'ın en hoşlandığı yeğenleri Faruk Şah ve Takiyüddin'di. Sultan'ın kendisi on yaşındayken ölen ağabeyi Şâhânşah'ın oğullarıydı. Selâhaddin ikisini de se-

verdi ve iki kardeş savaş alanında kurnazlıkta birbirleriyle yarışırlardı.

Selâhaddin gençleri benimle tanıştırdı, ikisi de kalkıp beni kucakladı.

Takiyüddin gülerek, "Geleceğimiz sana bağlı," dedi. "Bizden kötü söz edersen, unutulur gideriz. Ama aşiretimizin başardıklarını tüm gerçekliğiyle yazarsan, o zaman Allah bu dünyanın sonunun geldiğine karar verene kadar yaşar adımız."

Kardeşi, "Üstad Kâtip," dedi. "Söyle bana, mutlak gerçek diye bir şey var mıdır? Aynı olayın çeşitli anlatımlarını kaydediyor musun? Birden fazla kaynağa başvurur musun? Ne de olsa yazdıklarının çoğu saygıdeğer amcamızın ağzından çıkıyor. Kendisinin başarısız olduğu olaylardan söz etmemesi doğaldır."

Sultan'a baktım. Selâhaddin bir kahkaha attı.

"Ben etmeyebilirim, ama Şâdi'nin, sizin de iyi bildiğiniz gibi, benim eksiklerimi tamamlayacağı kuşkusuzdur. Ve şimdi Şam'da olduğumuza göre, İbn Yakub'un siz şeytanlar gibi fazladan iki muhbiri olacaktır. Lütfen, onun benim anılarımı yazdığını ve bunları da sadece benim yaşamış olduğumu unutmayın."

Bu küçük, aile içi atışma, benim bir cevap vermemi gerektirmiyordu. İyi kâtiplerin kimi zaman yaptıkları gibi gülümsedim, ama sesimi çıkarmadım. Yemeğin gelişi konunun değişmesine neden oldu. Önümüze konan yemeklerin çeşitliliğine bakarken iki genç de bana baktılar ve kahkahayı bastılar. Faruk Şah yüzüme anlamlı bir şekilde bakarak, "Amcamızın sofrasında et yemeye alışkın olmadığın anlaşılıyor," dedi. "Önümüzde kokulu otlar içine yatırılmış ve ızgara edilmiş koyun var. Büyük amcamız Şirkuh'un en sevdiği yemekti bu, bugün de onun doğum günüdür. Onu takdir edebileceği bir şekilde hatırlamak istedik."

Sultan bu havailik karşısında kaşlarını çattı.

"Onun ölüm gününde değil de doğum gününde yemeniz daha iyi oluyor. Ben onu ölürken gördüm, çok ıstırap verici bir

sahneydi. Onu büyük bir önder ve büyük bir savaşçı olarak görün ve yeteneklerini taklit edin, kötü yanlarını taklitten kaçının. Bütün hekimlerimiz, aşırılığa karşı bizleri uyarmışlardır."

Selâhaddin'in bu kızgın tavrı yeğenlerini hizaya getirmişti. Yemek sessizlik içinde sona erdi, ama sofra toplanıp da nane çayı getirilince, bunun sıradan bir toplantı olmadığını anladım. Sultan konuşmaya hazırlanırken kalemimi hazır tutmamı işaret etti.

"Merhum ağabeyimin oğulları Takiyüddin ve Faruk Şah hakkında söyleyeceklerimi kendi önlerinde söylemek istedim. Ailemde en çok bu iki kişiye yakınlık duyarım. Onlar sadece yeğenlerim değil, aynı zamanda en yetenekli generallerimden ikisidir.

"Benim oğullarım henüz küçük, eğer bana bir şey olursa Takiyüddin ve Faruk Şah'ın bizim olan şehirlerin çevresinde dolanacak akbabalardan onları korumalarını istiyorum. Ben yakında ölürsem, Takiyüddin'in Kahire'de, Faruk Şah'ın da Şam'da hükümdarlık yapmasını istiyorum. Öteki yerler kardeşlerim ve çocuklarım arasında paylaştırılsın. Şam ile Kahire, krallığımızın gerçek mücevherleridir. Onlar olmazsa biz hiçiz. Frankları buradan kovmamızı sağlayacak olan bu şehirlerdir.

"Franklar doksan yıla yakındır vahşi hayvanlar gibi topraklarımızda dolanıp duruyor. Onların burada olmadıkları zamanı hatırlayan kalmadı artık. İlk geldiklerinde biz hazırlıksızdık. Paniğe kapıldık. Bir şeyler elde etmek uğruna birbirimize ihanet ettik. Daha sonra kendi kardeşlerimize karşı Franklarle ittifaklar yaptık. Sultan Zengi ve Büyük Sultan Nureddin, Frankları atmanın tek yolunun aramızda birleşmek olduğunu anlamışlardı. Bilindiği gibi, bu birlik de kan dökmeden olmuyor.

"Bugünkü duruma bakın, Franklar Kudüs'ün yanı sıra deniz kıyısındaki pek çok şehri ellerinde tutuyor. Ordularımızı be-

nim ve iki cesur yeğenimin komutasında üçe bölmek istiyorum. Ben ya Halep'i ya da Musul'u, mümkün olursa ikisini de alacağım. Böylece kendi topraklarımızın en güçlüsü biz olacağız. Taküyiddin, senin Frankları Filistin'de vurmanı istiyorum. Bunu Kudüs'ü, sevgili Jerusalem Krallıklarını almak için yaptığını sansınlar. Onlara darbeler indir, ama bir yerde fazla oyalanma. Yüreklerine korku sal. Öyle bir kaygılanmalarını istiyorum ki, Halep ve Musul'daki düşmanlarımıza yardım etmeyi düşünecek zaman bulamasınlar.

"Faruk Şah, sen burada kalıp bu şehri ve sınırlarını hayatın pahasına koruyacaksın. Senin şaşaalı yaşantın ve hazineyi boşaltma eğiliminde olduğun hakkında raporlar aldım. Bir daha böyle bir şikâyet duymak istemiyorum. Baban ve büyükbaban basit zevkleri olan insanlardı. Ben insanların ve özellikle de askerlerimizin saygısını kazanmak için onlar gibi giyinmek ve onlar gibi yaşamak gerektiğini öğrendim. Bizler yasa koyan insanlarız, Faruk Şah. Yasalara uyup örnek olmalıyız. Umarım ne demek istediğimi anlatabilmişimdir. Bu topraklarda hüküm sürüyor olsak da hâlâ yabancı olarak görüldüğümüzü hiç unutma. Araplar beni sultanları olarak yeni yeni kabule başladılar. Ailemizin geleceği senin nasıl davranacağına ve halkı nasıl yöneteceğine bağlıdır. Bir insanın aynası yaptıklarıdır, bunu sakın unutma.

"Eğer Frankların savunmalarımızı sınamak için keşif seferleri düzenlediğini duyarsan, çıkıp onları ez. Yarın yine konuşacağız, ama sen bir hafta içinde yola çıkacağımız için, hazırlıklarına hemen başla.

"Hedefimiz bir sır olarak kalmalıdır. Nereye gittiğimizi karılarınıza bile söylemenizi istemiyorum. İnsanlar sordukları takdirde, 'Sultan hâlâ karar vermedi,' deyin. Eğer yokluğumda, ki bunun kısa süreceğini sanıyorum, Şam ciddi bir tehdit altında kalırsa derhal bana haber edilsin. Bu şehri asla kaybetmemeliyiz. Şimdi gidip dinlenin. Ben şimdi biraz da İbn Yakub'la konuşmak istiyorum."

Sultan'ın yeğenleri amcalarını iki yanağından öptü. Sultan da kalkıp onları kucakladı. Gençler benimle el sıkışıp odadan çıktılar.

"Senin de benimle gelmeni istiyordum, İbn Yakub, ama Şâdi'nin sağlığı konusunda çok endişeliyim. Seferlerimde hep yanımda olurdu, şimdiyse gördüğün gibi her gün biraz daha yaşlanıyor ve gücünü yitiriyor. Allah her an kendisini cennetine alabilir. O benim eski kuşakla tek bağımdır. Bütün diğerleri göçtü. Bildiğin gibi o büyükbabamın oğludur. Onunla ilgili öyle güzel anılarım var ki. Gençliğimi çok etkilemiştir ve ona güvenim tamdır. Allah bana el-Fadıl ve İmadeddin gibi iyi ve güçlü danışmanlar verdi. Hiçbir Sultan bundan fazlasını isteyemez, ama onlar bile kimi zaman benim mantıksız kararlarıma direnmeye çekiniyor.

"Sadece Şâdi gerçeği söylemekten korkmaz ve bana inatçı eşek deyip beni aklıma gelen saçma sapan fikirlerden kurtarır. Şâdi bir âlim değildir, ama siyasette olsun, savaşta olsun, neyin doğru neyin yanlış olduğunu içgüdüleriyle bilir.

"İbn Yakub, hayatımızda aşkta mutsuz olduğumuz ya da savaşta bir dostumuz öldüğü için veya en sevdiğimiz atımızı kaybettiğimiz için üzüldüğümüz zamanlar vardır. Bu zamanlarda kendimizi bir uçurumun kenarında hissettiğimizde, kuş beyinli danışmanlar ve dalkavuklar farkında olmadan bizi uçuruma itiverirler. Şâdi gibi insanlar ise böyle bir şeye asla izin vermez. Bunlar büyük dürüstlüğe sahip insanlardır ve ne yazık ki dünyada böylesi çok azdır. Şâdi beni pek çok kere kendimden korumuştur. Bu nedenle benim için anam babamdan daha önemlidir.

"Benim böyle konuşuyor olmama şaştığını biliyorum. Şâdi hâlâ yanımızda olduğuna, yol yorgunluğundan kurtulduğuna ve belki de hepimizden çok yaşayacağına göre neden böyle konuştuğumu merak ediyorsun. Ben de senin gibi düşünüyordum, ama içimden bir ses Şâdi ölürken benim çok uzaklarda olacağımı söylüyor. Ve bu düşünce beni çok üzüyor, İbn Ya-

kub. Onun seni ne kadar sevip saydığını biliyorum, işte bu nedenle seni yanımda götürmüyorum. Sen yanında kalırsan, onu götürmememe katlanması çok daha kolay olacaktır. Anlıyor musun beni?"

Başımı eğdim.

"Onun dinlenmesini istiyorum. Daha önce sana buraya gelmeni söyleyen hadım Emced'e ben yokken Şâdi'nin bir dediğinin iki edilmemesi talimatını verdim. Emced sadece bana karşı sorumludur, başka kimseye değil.

"Şâdi ile Faruk Şah birbirlerine pek yakın değildir. Neden mi? Şâdi'nin dili, kendisinin düşündüğü gibi davranmayanlara karşı çok sivridir, geçmişte aslında kötü bir insan olmayan Faruk Şah'ı çok azarlamıştır. Bunu öteki emirlerin önünde yaptığı için de Faruk Şah'ın gururu incinmiştir. Faruk bana acı acı yakındı, ama elimden ne gelirdi ki? Benim Şâdi'yi azarladığımı düşünebiliyor musun? Faruk o hakareti hâlâ unutmuş değil. Şâdi'ye zarar verecek bir şey yapmayacağına eminim, zaten önemli olan da bu değil. Yaşlı adamın bu sırada dosta ve özene fazlasıyla ihtiyacı var.

"Korkularımın yersiz olduğunu umarım. Allah beni Şam'a döndürdüğünde Şâdi'nin burada olması için dua ediyorum, İmadeddin sefer sırasında yaptığım hataları sana ve ona bildirecek. Onun her zamanki gibi etraflıca bilgilenmiş, beni bekliyor olmasını diliyorum.

"Belki de beni kaygılandıran başka bir şey de Şâdi'nin değil, kendi ölümümdür. Allah şimdiye kadar bana lütufkâr davrandı. Pek çok kere ölümden döndüm, ama insan benim kadar sık savaşa giderse ve benim gibi düşmanın başlıca hedefi olursa, bir okun kalbini delmesi ya da bir kılıcın kafasını gövdesinden ayırması ancak bir zaman sorunudur. Kendimi biraz zayıf hissediyorum, İbn Yakub. Ailenin Kahire'de iyi bakıldığını bilmeni isterim, burada olduğun sürece sana düzenli bir aylık bağlanması talimatını da verdim. Amacımıza ulaşırsak ve Allah bana canımı bağışlarsa, sana sevgili Kudüsünün hemen dı-

şında küçük bir tımar bağışlayacağım. Ölürsem, el-Fadıl'a ve İmadeddin'e sana istediğin yerde bir köy vermelerini emrettim."

Yanaklarımdan aşağı yuvarlanan gözyaşlarına en çok ben şaştım. Sultan'ın eli açıklığı bir sır değildi, ama sonuçta ben de adi bir kâtiptim. Onun benim geleceğimi de düşünmüş olmasından çok etkilemiştim. Gitmek üzere kalktığımda, beni kucakladı ve kulağıma son bir emir fısıldadı.

"İhtiyarı yaşat."

ON DOKUZ

Şâdi, Halime'nin Oğlunun Sünnet Törenini Düzenliyor; Faruk Şah'ın Ölümü

Sultan gideli üç hafta olmuştu. Yaz ortasındaydık. Şam dayanılmaz derecede sıcaktı. İnsan olsun hayvan olsun bütün yaratıklar sürekli olarak gölge ve su arıyorlardı. Hadım Emced işte böyle bir günde, öğleden sonra koşa koşa odama gelip beni uykudan uyandırdı. Cemile Sultan'ın beni çağırdığını söylemek için beni uyandırırken gülüyordu. Geldiğimizden beri ne Cemile'yi ne de Halime'yi görmüştüm. Onları sık sık düşünmüştüm ve bunun nedenini Şam'daki sosyal kuralların Kahire'dekinden daha sert olmasına bağlıyordum.

Uykumu hâlâ alamamış olarak Emced'in ardından hareme gittim. Halime, Selâhaddin'in oğlunu doğurmuştu. Kadını tabii ki göremedim; beni Cemile'nin yanındaki Şâdi'nin yeni doğ-

muş bebeğin kulağına kelime-i şahadet getirdiği odaya aldılar. Bebeği, o güne kadar görmediğim çok güzel bir cariyenin kucağındaydı. Çocuğa Esadeddin ibn Yusuf adı verildi. Bu Sultan'ın onuncu oğluydu ve Şâdi o içgüdüsel müstehcenliğiyle, çalıların çiçeklerden çok olmasından kaygılanarak Sultan'ın tohumlarını kontrol etmesi için Allah'a dua etti. Cemile yüksek sesle gülerek yaşlı adamla aynı fikirde olduğunu fısıldadı.

Şâdi üç gün sonraki sünnet düğününden sonra da gayet keyifliydi. O son yorgunluğu tümüyle üzerinden atmış görünüyordu. İğneleyici zekâsının yeni hedefleri şimdi yerel emirler ve Faruk Şah'dı. Yüksek sesle gülmemek ve dikkatleri üzerine çekmemek mümkün değildi. Şâdi'nin nefreti her zaman saf ve genelde haklı olurdu, ama kaledeki dedikoducuların Şâdi'yi gammazlayarak efendilerinin gözüne girmek isteyeceklerinden kaygılanıyordum. Korkularımı kendisine açınca güldü ve beni ciddiye almadı.

Öfkesinin bir nedeni de, benim gibi onun da sarayın en gizli meclislerinden uzak tutulmasıydı. Yeğenine yakınlığı göze alındığında buna katlanması çok güçtü. Her ikimiz de Sultan'ın yokluğunu hissediyorduk. Onsuz olmak tuhaftı. Duygularımın aşırılığına şaşmıştım doğrusu. Hizmetine gireli sadece beş yıl olmuştu. Şâdi savaşta ve barışta Sultan'ın yanındaki geleneksel yerinden yoksun kalmasına çok üzülüyor olmalıydı. Can çıkar, huy çıkmaz derler. İnsan alışkanlıklarını ve günlük düzenini kolay kolay bünyesinden söküp atamaz. Kimi zaman tıpkı kayıtsız sahibi tarafından terk edilmiş sadık bir köpekmişim gibi şaşkın bir halde Sultan'ın dairesine doğru yürümekte olduğumu fark ediyor, sonra da ağır ağır odama dönüyordum.

Son yıllarda, çok farklı da olsa, hayatlarımız Selâhaddin'in çevresinde dönmeye öyle bir alışmıştı ki, onun kalede olmadığını ve her neredeyse bizim yanında olmadığımızı kabul etmek çok güçtü.

Şâdi bir gün, "Sultan'ın emirlerini yazan, o kızışmış kuş beyinli İmadeddin olmalı," dedi. "Sen neden atına atlayıp Selâ-

haddin'in yanına gitmiyorsun? Ona seni Şam'dan çıkmaya benim zorladığımı söylersin, ayrıca Allah'ın beni sağlığıma kavuşturduğunu ve yanımda ölümümü beklemene ihtiyacım olmadığını da."

Bu kolay değildi. Selâhaddin'in ne yapmakta olduğu hâlâ pek kesin değildi. İnsan onun nerede olduğunu bilse bile, onu bulacağı yere vardığında çoktan başka bir yere gitmiş olması mümkündü. Haftalardır kendisinden bir haber almış değildik. Ne bir ulak gelmişti, ne de bir posta güvercini; Faruk Şah da endişelenmeye başlamıştı. Şam'dan pek uzak olmayan yerlerden Frankların harekete geçtikleri haberleri geliyordu. Şâdi ile iki gün önce konuştuğumuz bir sırada Faruk Şah'ın huzuruna çağrılmıştık. Faruk Şah o gün Şam'dan yarım saat uzakta Franklarla küçük bir çarpışmaya girmişti.

Faruk Şah hükümdarların en zekisi değildi, fakat eliaçıklığı ve cesaretiyle tanınmıştı. İmadeddin'in onun savurganlığı konusundaki şikayetinde abartma yoksa da, bu paranın pek azının kendisine harcandığı dile getirilmiş değildi. Faruk Şah amcası gibi sadakati ödüllendirirdi, ancak Selâhaddin'in sade zevk ve alışkanlıkları o kadar iyi bilinirdi ki, yoksulların en yoksulu bile onun kendisine fazla bir şey harcamadığına inanırdı. Bazı hükümdarlar sanatla ilgilenirler, bazıları haz bağımlısıdırlar, bazıları da zenginliği bir amaç olarak görürler. Sultan ise sadece başkalarının refahıyla ilgiliydi.

Kabul odasına giderken mehtap vardı. Selâhaddin'in şehirden ayrılışından beri oradan uzak tutulmuştuk. Biz salona vardığımızda emirlerin bizden önce gelmiş olduklarını gördük. Sanki günlerdir uyumamış gibi bitkin görünen Faruk Şah'ı selamladım. Şâdi, Sultan'ın yeğenine kaşlarını çatarak baktı, ama o, yaşlı adamı görmezlikten gelerek gerçek bir yakınlıkla beni karşıladı.

"Gelebildiğine memnun oldum, İbn Yakub. Amcamdan az önce bir mektup geldi. Mektup mecliste okunurken seninle Şâdi'nin de burada bulunmanızı yazmış."

Şükranlarımı ifade etmek için yine eğildim. Şâdi burnunu çekti, balgamını yuttu. Saray kâtiplerinden henüz on sekizinde olan, sarışın ve uzun kirpikli bir oğlana mektubu okuma görevi verilmişti.

Şâdi kâtibe bakarak, "Şu utanmaz şıllığa bak hele," diye fısıldadı. "Herhalde buraya doğruca Faruk Şah'ın yatağından gelmiştir. Baksana, hâlâ ona göz süzüp duruyor."

Duygularını kontrol edeceğini umarak yaşlı dostuma kaşlarımı çattım, ama o meydan okurcasına sırıttı.

Tam o sırada genç, çatlak bir sesle mektubu okumaya başladı.

"Hadım," diye mırıldandı Şâdi.

"Susun!" diye Faruk Şah bağırdı. "Sultanımız Selâhaddin ibn Eyyub'dan gelen mektup okunurken konuşulmaz."

Kâtip önce belirli bir heyecanla okumaya başladı, ama İmaddeddin'in satırları kendi ivmesini kazanınca sesine daha bir güven geldi.

"Bu mektubu sevgili yeğenim Faruk Şah'a ve Şam'ın bütün sadık emirlerine gönderiyorum. Halep dışındayız ve her zaman olduğu gibi müminlerin birbirlerini öldürmelerinden kaçınmak için emirlere bizim kaleyi işgale izin vermeleri halinde şerefli bir barış önerisinde bulundum. Ama onların bizim bu cömertliğimizi takdir edecek zekâya sahip olduklarını sanmıyorum.

"Dün onlardan biri yanımıza geldi. Tumturaklı sözlerle bana hazineler vaat ederek ve Kuran üzerine ebedi sadakat yeminleri ederek beni çekilmeye ikna etmeye çalıştı. 'Biz sizin dostunuz, ey Yüce Sultan ve siz Kudüs'ü alıp Frankları topraklarımızdan kovacağınız gün yanınızda olacağız,' dedi.

"Daha üç gün önce casuslarımız Halep soylularının Franklarla dağlardaki Haşhaşilere haber gönderip, beni şehirden uzak tuttukları takdirde kendilerine para vaat ettikleri haberini ilettikleri için bu güzel sözler beni hiç etkilemedi.

"Ona şöyle dedim: 'Benim dostum olduğunu iddia ediyorsun. Benim için dostluk kutsal bir inançtır. Bana bir şey söyle:

Senin düşmanların kimlerdir? Gerçek düşmanını söyle, ben de sana dostunun kim olduğunu söyleyeyim. Benim için dostluk her şeyden çok ortak düşmanların olmasıdır. Sen de aynı fikirde misin?'

"Budala herif başını salladı. Ben de bunun üzerine kendisine efendisinin Franklara gönderdiği mektubun kopyasını gösterdim. Karşımda terleyip titremeye başladı ama ben öfkeme hâkim oldum. Şâdi olsa, Allah ondan razı olsun, bu haydudun kesik kellesini Halep'e göndermemi tavsiye derdi; ben de öyle yapmayı düşündüysem de, neyse ki öfkemi bastırabildim. İnsan daha yüksek bir strateji bulmaya çalışıyorsa, öfke asla iyi bir duygu değildir. Emiri Halep'e geri gönderdik. Meydan okumaya devam ederlerse şehri saldırıyla ele geçirmekten başka çaremizin olmayacağını bildirdim. Bu koşullar altında halkının onları savunacağını sanmaması için de kendisini uyardım.

"Sana bu mektubu, müttefiklerinin desteğini alan Musul ordularının bizimle Mardin'in hemen altında Harzim Ovası'nda karşılaşmaya karar vermelerinden sonra gönderecektik, ama onları boşuna bekledik. Erkekler gibi ilerlemiş olabilirler, ama sonunda kadınlar gibi ortadan kayboldular. Bir ara onları kovalamayı düşündüysem de, sonra komşu şehirlerden uzakta bir yerde kıstırmaya karar verdim.

"İki gün önce fazla bir direnmeyle karşılaşmadan el-Amadiye şehrini aldık. Ancak kalın kara bazalt duvarlarda gedik açmak için askerlerimiz çok uğraştı. Şehirdeki sürpriz hazineler nedeniyle bu çok hoş bir zafer oldu. Bu zafer nedeniyle iki yeni ordu donatacak kadar silah ele geçirdik. Kuşatma için burada bulunan el-Fadıl ve İmadeddin bir milyon kitap içeren kütüphaneden başka bir şeye bakmadılar. Bunları yetmiş deveye yükledik ve ben bu satırları yazarken hepsi Şam'a doğru yola çıkmış durumda. İmadeddin dönene kadar İbn Yakub'a kitapların kütüphanemize yerleştirilme görevi verilmelidir. Bunların arasında Halife Ömer devrine ait üç de Kuran bulunmaktadır.

"Franklar Musulluların tekliflerine dayanamayacaklardır, zaten benim bu mektubu yazmamın başlıca nedeni budur. Frankların amacı benim büyük bir ordu toplamamı engellemek olacak. Sanırım hem Şam'da hem Kahire'de bizi bölmeye çalışacaklardır. Eğer sezgilerim doğruysa hemen harekete geçerek böyle bir hamleyi önlemeniz gerekecektir.

"Çok iyi şeyler başardın, Faruk Şah. Son zaferlerinin ayrıntılı raporlarını aldım, ancak Frankların dünyamızdan atılıp denizler ötesindeki kendi ülkelerine dönmelerini istiyorsak Halep ve Musul'u ele geçirmeliyiz.

"Yarın yeniden Halep'e yürüyeceğiz. Dağ havası hepimize iyi geldi ve yorgunluğumuzu alıp götürdü. Asker ovada güneşin cehennem ateşlerinden ateşinden farksız olacağını biliyor, ama Halep de bizim Cennetimiz olacak. Oraya varmamız on beş gün sürecek ve Allah'ın izniyle şehri bu sefer ele geçireceğiz. Ancak ondan sonra cihad için son hazırlıkları yapmak üzere Şam'a döneceğim. Frankların sürpriz saldırılarına karşı hazırlıklı olun."

Mabeynci toplantının sona erdiğini bildirdi, Şâdi ile odadan çıkmak için kalktık ve Faruk Şah'ı selamlamak üzere o yana döndük. Ancak bir aksilik olmalıydı, o anda bayıldığını bizimle aynı anda adamları da anlamışlardı. Oda boşaltıldı, hekimler çağrıldı. Bir yönetici hastalandığı zaman genelde görülen korku ve panikten eser olmaması herhalde bütün emirler orada olduğu içindi. Belki de bunun nedeni Faruk Şah'ın Sultan vekili olmasıydı.

Şâdi hastalığı ciddiye almadı.

"Herhalde ya içkiyi fazla kaçırdı ya da Selâhaddin'in mektubunu okuyan o çocuğu okşamakta biraz fazla ileri gitti. Haydi git yat, İbn Yakub."

Yattım ama uyuyamayacak kadar kaygılı olduğumdan çok geçmeden kalktım, giyinip dışarı çıktım. Ay batmış, yıldızlar yer değiştirmişti. Faruk Şah'ın yatak odasına doğru yürürken bir çocuk gibi yüksek sesle ve sarsıla sarsıla ağlamakta olan

hizmetkârıyla karşılaştım. Aklıma gelen kötü olasılık beni korkuttu, neyse ki Faruk Şah baygın olmasına rağmen hâlâ yaşıyordu.

Ancak ertesi sabah durumu ağırlaştı. Kendine gelememişti, nitekim hiç iyileşemedi, güçten düşmüştü. Sultan Haleb'e yürürken, Şam kalesi haykırışlar ve ağlama sesleriyle inliyor, yeğeninin son nefesini verdiğini bizlere duyuruyordu.

Onu ertesi gün şerefine layık bir törenle gömdük. Sadece soyluların bir araya toplandığı bir tören değildi bu. Binlerce sıradan insanın, hatta yüzlerce göçebenin gelip mezarı başında dua etmesi, Şâdi'nin ölüye olan düşmanlığının bence yersiz olduğunun herhalde en büyük kanıtıydı.

YİRMİ

Halime Cemile'yi Terk Ediyor; Cemile'nin Kalbi Kırık

Sultan'ın yokluğunda benim de günlük yaşantım değişmişti. Sabahın büyük bir kısmını kütüphanede geçirip kendi çalışmamla ilgili elyazmalarını inceliyordum. Şam'da şimdi doksanlarında olması gereken büyük âlim İbrahim ibn Süleyman'ın özel bir koleksiyonu vardı. Onun adını ilk kez, bana şimdi hatırlaması bile acı veren birinden duymuştum. Onu hatırladığımda gözlerimin önüne gelen, resim bir hayvanın şehvetini karımın vücudunda söndürmesidir. Adını bir daha ağzıma almayacağımı umut etmiştim.

İbrahim şehrin en yaşlı hahamıydı. Arkasında kütüphanesinin bulunduğu sinagoga giderken kendisini hemen her gün görürdüm. Çoğu zaman kütüphanesinde olurdu. Yaşlılık henüz

zihinsel yeteneklerini etkilememişti. Ona bir şey sorduğum ender zamanlarda zihninin o görkemi gözlerimin önüne serilince her nedense üzülmüş ve kendimi çok yetersiz hissetmiştim. Adını bir daha ağzıma almak istemediğim eski dostumun entelektüel gücünü duymuştu ve bir gün beni karşısına oturtup İbn Meymun hakkında bildiğim her şeyi kendisine anlatmamı istedi.

Büyü bozuldu işte. O lanet ad yine sayfalarımı lekeledi. Ama... Ama İbrahim ibn Süleyman'a, on sekiz yaşında bir âlimin heyecanıyla istediği bilgiyi vermemezlik edemezdim.

Böylece, istemeyerek de olsa, bu büyük ve cömert adamı memnun etmek için İbn Meymun'dan ve üzerinde çalıştığı şeylerden sözettim. *Şaşkınlara Rehber*'i neden yazdığını anlattım ve ben konuşurken İbrahim'in buruşturulmuş haritadan farksız yüzü birden öyle katıksız bir gülümsemeyle aydınlandı ki, bu değişiklikle tepeden tırnağa sarsılıverdim. Bu, gerçek bilgeliğin yüzüydü.

"Artık mutlu ölebilirim, İbn Yakub. Bir başkası benim yaptığım şeyi yaptı, ama ben bunu asla başaramazdım. İbn Meymun'a bir mektup yazıp sana vereceğim. Sultan'ın gözde kâtibi olarak nüfuzunu kullanıp onu hemen Kahire'ye gönderebilirsin. Zarfa o konuda benim de çalışmalarımı koyacağım, belki de işine yarar. Onu ne kadar iyi tanıyorsun?"

Ne kadar iyi tanıyordum? Soru kafamın içinde yankılanıp duruyordu. Aşmış olduğumu sandığım derin bir acı, o korkunç geceyi hatırladığımda bir kere daha iç organlarımı parçalarcasına burmaya başladı. Yanaklarımdan süzülen yaşların farkında değildim. İbrahim gözyaşlarımı elleriyle silip beni kucakladı.

"Seni üzdü mü?"

Başımı salladım.

"Yardım edemem herhalde, ama istersen bana anlatabilirsin."

Bunun üzerine yüreğimde çok uzun zamandır bastırdığım ıstırabı bu cüppeli kütüphaneciye anlatmaya başladı. O, bir

zamanlar Hazreti Musa'nın çocuklarının dertlerini dinlemiş olduğu kadar sabırla dinledi beni. Sözüm bittiğinde hissettiğim acının kaybolduğunu fark ettim. Acım bir daha dönmemek üzere silinmişti. Ve asla tekrar geri dönmeyecekti.

İbrahim'in bana verdiği huzur yüzünde yazılıydı. Dikkatli ve zeki gözleri titremiyordu. Anlamıştı. Bir şey söylemesine gerek yoktu. Anlıyordum. Halkımızın çektiği acıların ölçeğine vurulduğunda benim kişisel deneyimimim bir kum tanesiydi. Ne fazla, ne eksik. Ve bütün bunları kafama sokan şey, sadece onun varlığı olmuştu. Sanki bir mucize olmuş da, kafamın içi birden temizlenivermişti. Çektiğim o acıdan eser kalmamıştı. İç dengem yerli yerine oturmuştu yine. Her şey çok farklı, yüzyılların öncesinden kopup gelen bir bakış açısıyla kavranabiliyordu. Kahkahalarla gülmek istedim ama kendimi tuttum. O ise bendeki değişikliği fark etmişti.

"Yüzün açıldı, İbn Yakub. Alnındaki çizgiler kayboldu. Kafanın içindeki kara bulutların yerlerini yine güneşe bıraktığını umarım."

Başımı salladım. O da gülümsedi.

Kaleye dönerken güneş en tepe noktasına erişmişti. Işınları sırtımdaki kara kaftanı delip geçiyordu. Kaleye varır varmaz doğruca hamama gittim. Uzun bir süre soğuk suyun içinde kaldım. Bedenimin rahatsızlığı ve sıcaklığı yerini serin bir sakinliğe bıraktı. Kurulanıp tümüyle kendime gelmiş bir halde odama döndüm. Biraz su içip yattım. Öğleden sonrası uykularımda hep olduğu gibi rüyalarım çok netti. İnsanın uykusu hafif olduğu için belleği daha açıktır. Rüyamda Kahire'deki kubbeli odayı gördüm; kızımla karım su dolu bir leğen başında oturmuşlar, birbirlerinin başlarına su döküyorlardı. Rüya nasıl devam edecekti bilemiyorum. Sarsıldığımı hissedip gözlerimi aralayınca Hadım Emced'in sırıtan yüzüyle karşılaştım.

"Hanım Sultan seni istiyor, İbn Yakub."

Yatağımda doğrulup öfkeyle yüzüne baktım, ama o aldırış bile etmedi.

"Hangi Hanım Sultan?"

Âdeti olduğu üzere cevap vermeye tenezzül etmeyip küstah bir tavırla kendisini izlememi işaret etti. Pek çok açıdan bana sonu kötü gelmiş olan Kahire'deki hadım Elmas'ı hatırlatıyordu.

Beni haremin girişinde Cemile bekliyordu. Gözünün bir kırpışıyla Emced'i gönderdi. Her zamanki neşesi yok gibiydi; baygın gözlerinde mutsuzluk vardı. Ağlamıştı ve gecelerdir iyi uyumamış olduğu belliydi. Delici zekâsı ve karakter sağlamlığı Sultan'ın bile gözlerini kamaştıran bu kadını böylesine üzen şey ne olabilirdi? Cemile uzun bir süre konuşmadan yüzüme baktı.

"Hanım Sultan pek üzgün görünüyor," dedim. "Mütevazı bir kâtip kendisine yardımcı olabilir mi acaba?"

"Eski dostun Halime güvenime ihanet etti, İbn Yakub. Onda değerli bir arkadaş bulduğumu sanmıştım. Yaşadığımız hayat konusundaki eleştirilerimi paylaşıyordu. Bildiğin gibi aylar boyunca et ve tırnak gibi birbirimizden ayrılmaz olmuştuk. Birlikte geçirdiğimiz günlerin sayısını bile unuttuk. O Endülüs felsefesinden ve Kahire ve Şam'daki edebiyatçılarımızın hicivli şiirlerinden zevk almaya başlamıştı. Aynı şeylere gülüyorduk. Düşmanlıklarımız bile uyumluydu. Senin hassas yanını incitmemek için gecelerimizi anlatmayacağım, ama inan bana, İbn Yakub, onları hatırlamak bile şu anda içimi kıpır kıpır yapıyor. Flüt ve lir gibi uyumluyduk birbirimize. Daha fazla bir şey söylemek gerekir mi? Bana bakarken gülümserdi ve yüzünden sanki tatlı bir su kaynağı akar, insanı eğilip o ferahlatıcı suyu içmeye zorlardı. Güldüğü zaman bütün dünya onunla birlikte gülerdi.

"Oğlunun doğumundan sonra ona bir şeyler oldu. Garip garip davranmaya başladı. Benden sürekli uzak duruyor. Tek görevleri bizi korkutup itaat etmeye zorlamak olan batıl inançlı cadıların saçma sapan sözlerini dinliyor. Emced, bana haremdeki yaşlı kadınların onun kafasını binbir türlü saçmalıkla dol-

durduklarını anlattı. Sultan'ın onun oğlunu benim oğullarımdan üstün tuttuğunu, onun oğlunun bir gün Sultan olabileceğini, ama bunun için benden kopması gerektiğini söylüyorlarmış. Benim kendisi üzerinde kötü etki yarattığımı, onu baştan çıkarttığımı, Allah ile Peygamberinin gösterdikleri yoldan ayırdığımı söylüyorlarmış. Geçmişim hakkında söyledikleri yalanlarla dolduruyorlarmış kafasını. Bana bütün bunları Emced söyledi ve onun kaynakları her zaman doğrudur.

"Halime dünyanın cinlerle dolu olduğuna inanmaya başladı. Geçen gün onun hizmetçilerden birine kaygıyla *udar*'ın çocuklara saldırıp saldırmadığını sorduğunu duydum. *Udar* nedir, biliyor musun, İbn Yakub? Bedevilerin yüzyıllar önce çöldeki rakiplerini ürkütmek için uydurdukları bir yaratık.

"*Udar* sözde erkeklerin ırzına geçip onları çölde kavrulmaya bırakan bir yaratıkmış, ama önce kıçlarında solucanların yuva yapmalarını garanti altına aldıktan sonra! Eğer cahilin biri bu saçmalıklara inansa güler geçerdim, ama ben aylarca uğraşıp Halime'ye felsefenin inceliklerini öğretmiştim. Onun anlattıklarımı anladığını sanıyordum. O ise şimdi *udar*'ın gerçek olduğuna, İbn Sina ile İbn Rüşd'ün uydurma olduğuna inanıyor. Beynine sanki kara bir bulut yerleşmiş gibi.

"Onunla konuşmaya çalıştığımda sanki bir büyücü ya da cinmişim gibi korku dolu gözlerle bakıyor bana. Çocuğunu kucağıma almama izin vermiyor. Kendisine dokundurtmuyor. Üç gece önce, birlikte yaptığımız her şeyin kötü, günah ve iğrenç olduğunu, Allah'ın bizi cinlere ve şeytanlara yem yaparak cezalandıracağını söyledi. Ona bağırmak, saçlarını çekmek, doğruyu görene kadar tutup tartaklamak istedim, ama kendime hâkim oldum ve ona neler olduğunu anlamaya çalıştım.

"Bir keresinde onu hamamda tek başına kıstırdığımda yine eski kişiliğine döner gibi oldu. Ben de soyunup yanına girdim. İkimiz de tek kelime bile etmedik. Bir bez alıp onun biçimli, zayıf omuzlarını ovuşturmaya başladım. Bu onda bazı anıları canlandırmış olmalıydı.

"Aylardan beri ilk kez dönüp bana baktı. Sonra gülümsedi. Dişleri cilalı fildişi gibi parlıyordu, yüzü yine aydınlanmıştı. Eski Halime'ydi bu. Birden kalbim eridi, başını okşadım, sonra göğüslerini ovuşturmaya başladım.

"Halime birden yıldırım çarpmışa döndü. Tavrı tümüyle değişti. Yüzü sertleşti. Bana öfkeyle bakıp kalktı ve hamamdan kaçtı. Çağırdığı hizmetçiler havlularla yanına koştular. Ben hamamda oturdum, İbn Yakub, ve gözyaşlarımın suyun seviyesini yükseltmesini izledim.

"Şimdi kalbim kırık ve çıldıracak kadar üzgünüm. Evet, çıldıracak kadar ve ben de sakin, mantıklı ve yüce düşüncelerden, çok temiz olan bir sevgiden koparıldığımı hissediyorum.

"O benim en yakın dostumdu. Selâhaddin'in yatak odasındaki eksiklikleri dahil her şeyden söz ederdik. Şimdi Halime'den uzaklaştığıma göre yüreğimi yakından ilgilendiren konuları konuşacağım kimse kalmadı. Bir zamanlar onun dostu olduğun için aklıma sen geldin. Senin hakkında iyi şeyler anlatır, çok iyi bir dinleyici olduğunu söylerdi. Bugünlerde anlayışlı bir dinleyici bulmak kolay değil, hele Sultan'la evliysen.

"Halime'nin bu değişimini nasıl açıklayabilirsin? Bu çocuk doğurduğu için olamaz herhalde, İbn Yakub. Ben de Selâhaddin'e iki oğul verdim fakat böyle bir şey olmadı. O nasıl olur da tümüyle hayallerden oluşan bir dünyada yaşayabilir?"

Cemile'nin hikâyesi beni çok sarsmıştı. Özgür bir ruhu olan, Sultan'ın bir zamanlar bana soylu bir at kadar güçlü iradeye sahip olduğunu söylediği Halime, nasıl olur da Cemile'nin anlattığı zavallı ve ürkek yaratığa dönmüştü? Aklıma bir şey geldi. Belki de Halime kendisinden daha yaşlı olan kadınla doğal olmayan ilişkisini sona erdirmeye karar vermişti ve bunu yapmasının tek yolu da sadece Cemile'yi değil, onunla ilgili her şeyi, onun öğrettiği ve bu dünyada temsil ettiği her şeyi reddetmekten geçiyordu. Bu doğruysa bile, Halime'nin kötü ruhlara ve canavarlara inanacak kadar alçalması gerekmezdi. Yoksa Cemile'ye her şeyin sona erdiğini ve ken-

disinin artık ebediyen değiştiğini göstermek için mi böyle yapıyordu?

"Sultanım, anlattığınız değişikliğin esrarını çözmek için düşünüyordum," dedim. "Bence Halime sanki bir büyüye tutulmuş gibi. Bunun çocuk doğurmaya ilişkin bir şey olduğunu sanmıyorum, ama onun sizinle ilişkisini kıskanan kadınlar, onun kulaklarını zehirlemeye kalkışmış olabilir."

"Bunu Kahire'de de denediler, İbn Yakub, ama o dedikoducuları öyle kaba sözlerle kovaladı ki, hepsinin kulakları kavrulmuş olmalı. O yüzden Şam'da neden daha etkilenebilir olsun ki? Ona çok şey yazdım. Hikâyeler, şiirler, tutkumu anlatan mektuplar. Karşılığında bir iki hafta önce bir tek kâğıt parçası geldi. Üzerinde şunlar yazılıydı: 'Ben neysem oyum. Benden daha iyi birini bulmanı isterim. Artık bir kervan tüccarı gibi mutluluk ticareti yapmıyorum. Sadece Allah'ı seviyorum ve onun Peygamberinin yolundan ilerleyeceğim.'

"Sence bunun anlamı ne, İbn Yakub? Ben hiçbir şey anlayamadım. Bu, yüreğime bir hançer sokulup, onun sesinin 'Öl!' dediğini duymak gibi bir şey.

"Senden bir ricam var. Lütfen, Halime'yle konuşup benim yanılıp yanılmadığımı anlayabilir misin? Belki benim başarısız olduğum yerde sen başarılı olursun. Sultan, Halime'yle benim seninle istediğimiz kadar görüşmemize bir şey demiyor. Bu çok iyi bilindiği için görüşmenizde gizli kapaklı bir şey olmayacak. Eğer kabul edersen ben her şeyi ayarlarım. Emced kararlaştırılan zamanda seni alıp getirir."

Teklifini kabul etmeme fırsat vermeden odadan çıkıp gitti. Bu bir istek değil, bir emirdi.

Bir hafta kadar rüyadaymış gibi dolaşıp durdum. Sanki Cemile'nin hüznü bana bulaşmıştı. Sözleri beni çok etkilemişti, yine de Halime'nin onun söylediği kadar derin bir değişime uğramış olduğuna inanamıyordum.

Hadım Emced'i sabırsızlıkla bekledim; sonunda bir sabah beni almaya geldi. Yüzündeki gülümsemesine hep kızardım

ama birden bunun kendi elinde olmadığını farkettim. Bu onun heyecanını gösteren bir şeydi. Uzun koridorlardan geçerek günler önce Cemile'yle görüştüğüm odaya geldik.

Halime ipekli kumaşla kaplı büyük bir minder üzerinde oturuyordu. Beni hafif bir gülümsemeyle karşıladı. Görünüşü beni sersemletmişti. Yüzü solgundu, gözlerindeki o canlılık akıp gitmişti sanki, gözleri bomboş görünüyordu. Sesi çok sakindi.

"Benimle görüşmek istemişsin, İbn Yakub."

Konuşamayarak başımı eğdim.

"Neden?"

"Oğlunuzun doğumu için sizi kutlamak, düşüncelerinizi ve sıkıntılarınızı öğrenmek istedim. Cüretimi mazur görürseniz, neden bu kadar değişmiş göründüğünüzü sorabilir miyim? Doğum zor mu oldu?"

"Evet." Sesi o kadar hafifti ki, duymak için kendimi zorlamıştım. "Çok zor oldu. Istırabımı hafifletmek için elime bir taş verdiler ve doğumu hızlansın diye kalçalarımın çevresine bir yılan derisi sardılar. Değişip değişmediğimi soruyorsun, İbn Yakub. Değiştim. Oğlum bir hekimin yazdığı üç muska sayesinde sağlıklı doğdu. Bunlar tüm geçmişimden ve özellikle Cemile'yle olan ilişkimden vazgeçmemi gerektiriyordu. Doğum beni tümüyle değiştirdi. Muska yazılmamış olsaydı bile, huzur içinde yatsın, Peygamberimizin bizim için çizdiği yoldan ayrılmadığım için bana bir oğul vermesi nedeniyle Allah'a şükretmek isteyecektim.

"Benim için hiç de kolay olmadı. Bildiğin gibi Cemile'yle gece gündüz beraberdik. Aynı anda güler, aynı anda dinimize küfrederdik. Eğer söylediği şeylerden bir ikisini Kadı'ya fısıldasam Sultan bile onu kurtaramaz.

"Bana öğrettiği her şey yalandı. Benim Allah'ın sözünden kuşkulanmamı isterdi. El-Maari, İbn Rüşd ve İbn Sina'nın yazılarındaki bilgeliğin Kuran'dakinden kat kat üstün olduğunu söylerdi. Böyle saçma yalanları dinlediğim için Allah beni bağışlasın. Pişmanlık getirdim, İbn Yakub. Artık günahkâr değ-

lim. Günde beş vakit namaz kılıyorum ve Allah beni bağışlayıp oğlumu koruyacak. Cemile'ye gelince, onunla aynı çatı altında kalmıyor olmayı isterdim. Onun varlığı, sürekli günahkâr geçmişimi hatırlatıyor. Bunun seni fazlasıyla şaşırtacağını biliyorum, ama onun ölmüş olmasını isterdim."

Bütün bunlar tutkudan yoksun, cansız bir sesle söylenmişti. Sonuncu cümle bile hüzünlü bir fısıltıydı. Halime'deki değişiklik çok derinlere iniyordu. Bunu görmüş ve çok da rahatsız olmuştum. Cemile'den kuşkulanmakla haksızlık etmiştim. Burada Halime'nin arkadaşlıklarını bozma isteğinden başka bir şey vardı. Tüm hayatını allak bullak etmişti. Son bir girişimde bulundum.

"Halime Sultan, eğer biri bana sizin böylesine büyük bir değişime uğradığınızı söylemiş olsaydı, gülerdim. Cemile Sultan'ın size öğrettiği her şeyin kötü olduğunu düşünüyor olamazsınız. Size şiiri takdir etmeyi öğretmedi mi? Kahire'de söylediğinizi duyduğum şarkılar, o öğretti diye kötü şimdi?"

Yüzü bir an yumuşadı ve birden bir zamanlar tanıdığım Halime'yi gördüm, Ama yüz hatları sonra yine katılaştı.

"Benim üzerimde kötü bir etki yaptı. Beni sevdiğini sanıyordum ama o sadece bana sahip olmak istedi. Benim sadece kendisine ait olmamı istedi. Oysa ben kendime ait olmalıyım, İbn Yakub. Benim yeniden kendim olma isteğimi anlayabilirsin eminim."

"Sizi Cemile'yle tanışmanızdan önce gördüğümü hatırlamıyor musun? Mesud'u unuttunuz mu? Kadı sizi Kahire'deki saraya getirdiğinde Sultan'la nasıl konuştuğunuzu unutmuş olabilir misiniz? O zaman Endülüs felsefesini ya da Vallada'nın erotik şiirlerini bilmediğiniz ama zihninizin böyle bir sıçramaya hazır olduğu doğru değil midir? Cemile de bunu fark etti ve yeni bir dünyayı görmenize yardımcı oldu."

"Cemile sanki bir utmuşum gibi çaldı beni."

Bu gerçeğin çarpıtılmasıydı ve Hanım Sultan'ın nedenlerini savunma ihtiyacını hissettim.

"Onun sizin üzerinizdeki gücünden hoşlanmamış olmama rağmen gayet iyi çaldığını söyleyebilirim. İkinizin birlikte yaptığınız müzik sarayda herkesi kıskandırmıştı. Hadımlar şehrin dört bir yanında hep sizden söz ettiler. Gerçek dışında hiçbir şeyi umursamayan iki kraliçeyi anlattılar. Cinlere ve diğer hayali yaratıklara inanan zavallıları kınadığınızda gözlerinizden çıkan alevleri tarif ettiler. Ününüz her yana yayıldı. Bu bir tür özgürlüktü, Halime. Sana bunu bir dost olarak söylüyorum."

"Tam bir aptal gibi konuşuyorsun, kâtip. Gerçek özgürlük Allah'ın ve Peygamberinin sözlerindedir yalnızca. Sadece bizim, küçük bir azınlığın, gerçeği söylediğini ve kuşku duymayı reddeden Müminler'inin büyük bir kısmının, sadece kuşku duymayı reddettikleri için önyargının tutsakları olduğunu nasıl bir küstahlıkla ileri sürebiliriz? Cemile'nin din aleyhindeki sözlerinin Cehennem'den esen rüzgârlar olduğunu anlıyorum artık. Dehşete uğramış gibisin, İbn Yakub. Bir Yahudi bizim Peygamberimizin yollarını nasıl anlayabilir ki?"

Halime'nin yüzüne baktım. Bakışlarını kaçırdı. Onunla benim aramızda olan her şey o anda sona erdi. O sahte peygamberlerin tatlı, geçimlerini büyü yapıp, muska yazarak sağlayanların acı sözlerine kanmıştı.

Kalktım, kendisini abartılı bir şekilde selamlayarak odadan çıktım. Öfkelenmiştim. Halime kaybedilmiş bir insandı. Cemile'nin umutsuzluğunu şimdi anlıyordum. Bu sadece terk edilmiş bir sevgilinin üzüntüsü değildi. Cemile sadece aralarında açılmış olan uçurum nedeniyle değil, bütün ilişkileriyle birlikte arkadaşına öylesine sabırla ilettiği dünya bilgisi ve anlayışının reddedilmiş olması nedeniyle de üzgündü. Çok korkunç bir şey olmuştu. Cemile de ben de bu değişikliği görmüştük. Halime'nin bilgiye, öğrenmeye olan susuzluğu dinmişti. Kuşlar artık ötmüyordu. Çiçekler sararıp solmuştu.

Birkaç gün aramızdaki bu konuşmayı düşündüm. Sözleri sürekli kafamın içinde dolanıyor ve durmadan onunla tartışıyordum. Ama hepsi boşunaydı. Halime dibe oturup batmış bir

gemiydi. Sıkıntımı Cemile'ye açtım ve geçmişte aramızda eksik olan bağ birden oluşuverdi; bir kayıp duygusunun getirdiği yakınlık, yüreğinde bilgeliğin taş kesildiği bir dosta duyulan yas. Cemile tam bir filozof gibi davranıyordu ve bu şaşırtıcıydı.

"Bu konuyu uzun uzun düşündüm, İbn Yakub. Şu sonuca vardım ki, her şeyini paylaştığın ve kendisine tam olarak güvendiğin yakın bir dostun kaybı, fiziki temastan yoksun kalmaktan çok daha büyük bir darbedir. Şimdi sana bunu söylerken bile, kendime buna gerçekten inanıp inanmadığımı, arkadaşlar arasındaki sevginin, aşktan daha değerli olduğuna inanmaya çalışıp çalışmadığımı soruyorum. Kimi zamanlar, ki bunlar giderek azalıyor, bunun tam aksine inandığım oluyor. Ruhum ateş alıyor sanki ve alevler tüm bedenimi sarıyor. O zamanlarda dostluğu bir tek son ihtiraslı kucaklaşmaya feda edecekmişim gibi geliyor.

"Görüyor musun, benim gibi güçlü ve kendinden emin biri bile aşk hastalığına tutulabiliyor, İbn Yakub. Şairlerimizin bize tekrar tekrar söylemekten bıkmadıkları gibi korkunç bir hastalıktır bu, bizi çıldırtabilecek bir hastalık. Senin de bir zamanlar onu sevdiğini biliyorum. Bu nedenle mi senin de yüzünde hüzünden bir peçe var?"

Kadı'nın huzurunda Sultan'a gözlerinden ihtiras fışkırarak zina suçlamasını kabul edip, Mesud'a olan aşkını haykıran Halime değildi düşündüğüm. Sorusunun cevabını merakla bekleyen Cemile'nin o görüntüsüydü beni sıkan.

"Hanım Sultanım, beni mutsuz eden sizi böyle üzgün görmek," dedim. "Benim Halime'ye olan tutkum fazla uzun sürmedi. O, elde edilemeyen bir şeye karşı duyulan çocukça bir arzuydu, benim yaşımda olanlarda çok görülen bir şeydir. Aylar önce sönüp gitti. Ben kendi kendime neden hâlâ sizin mutsuz olduğunuzu soruyorum. Öfke, burukluk, zalim bir intikam alma arzusu; size asla yakışmıyorsa da bütün bunları anlayabilirim. Ama sizin zekânıza sahip bir kadının tamamen değişmiş, insanın ilk yargılarını sorgulamasına ve kendi kendine aslında

gerçek Halime'nin bu olup olmadığını sormasına neden olan birinin ardından böyle yas tutması hiç yakışık almıyor. Sizinle benim ilk gördüğümüz şey bir maskeydi belki de, Kahire'deki gölge oyuncularınınkilerden çok da farklı olmayan.

"Bir de sizin gerçekten özlediğiniz şeyin sevgi ve dostluk mu, yoksa başka bir şey mi olduğunu merak ediyorum. Belki de sizi gerçekten rahatsız eden, bir zamanlar sahibi olduğunuzu sandığınız bir şeyi kaybetmektir. Halime her zaman değerliydi, ama yontulmamış köşeleri vardı. Siz bunları düzelterek, ona bir saray, hatta bir şehirden daha büyük bir dünya, hiçbir şeyin yasak olmadığı bir fikirler dünyası ufku vererek onun içindeki en iyi şeyleri ortaya çıkardınız. Sizi birlikte gören herkes, ki Sultan da bunların içindedir, dostluğunuza damgasını vuran bu yakınlığa şaşmıştır. Diğer bir deyişle, o sizin en gurur duyduğunuz malınız oldu ve insan malının elinden kaçıp gitmesini istemez. Sizi gerçekten rahatsız eden bu olabilir mi?"

Kadının gözlerinden alevler, üzüntüsünü de aşarak parlayınca, karşımda yine eski Cemile'yi gördüm.

"Bana bak, kâtip. Ne sen, ne de o dişsiz köpek Şâdi, ne de ona haber yetiştiren o sefil hadımlar, Halime'yle aramda geçenlerin ne olduğunu bilebilirsiniz. Bu tek yanlı bir dostluk değildi. Ondan; başka dünyalar ve benden daha az ayrıcalıklı insanların hayatları hakkında çok şey öğrendim, ama bu bile önemli değil.

"Sen ve sevgili Sultanın bir erkek dünyasında yaşıyorsunuz. Bizim dünyamızı asla anlayamazsınız. Harem bir çöl gibidir. Burada fazla bir şey kök salamaz. Kadınlar Sultan'la bir gece geçirmek için birbirleriyle rekabet içindedirler. Bazen hayal kırıklıklarının ıstırabını geceleri yataklarına süzülen ve kendilerini okşayan hadımlarla hafifletmeye çalışırlar. Bir penisinin olmaması hadımın zevk verme gücünü her zaman etkilemeyebilir.

"Bu koşullar altında bir kadının bir erkekle ciddi bir dostluk kurması imkânsızdır. Babam bu konuda çok istisnai bir in-

sandı. Annemin ölümünden sonra pek çok şeyi konuşabileceğim gerçek bir arkadaş olmuştu. Gayet iyi bildiğin gibi Selâhaddin'i severim. Onun beni ciddiye aldığını da bilirim. Ben sadece onun zaman zaman çiftleştiği bir et yığını değilim. O benim bir de beynim olduğunu bilir. Buna rağmen aramızda derin bir ilişki olduğunu söylemek onurlu olmaz. Bu zamanda ve bu koşullar altında nasıl olabilir ki? Halime'yle her düzeyde mükemmel olan bir ilişki yaşıyordum. Bunun sahip olmayla bir ilgisi yoktu. Ne de olsa hepimiz Sultan'ın malıyız.

"Onun bir gün döneceğini hâlâ düşünüyorum, İbn Yakub. Bana değil, kendisine. Bu benim için yeterli olacak. Tek umudum, onun da bir gün benim öğrettiklerimi başka kadınlara öğreteceğidir, böylece birlikte geçirdiğimiz zamanlar boşuna olmayacak. Artık ondan bir şey beklemiyorum. Hiçbir şey. Yüreği benim sesime tepki vermiyor artık. Her şey sona erdi. Benim için öldü o. Yasımı tek başıma tutacağım. Er ya da geç, yalnızlık insanı yatıştıran bilgeliğini getirecektir. Sakinleşeceğim ve yine mutlu olacağım. Anlıyor musun?"

Ben başımı eğerken o yüzünde hafif bir gülümsemeyle, sanki ıstırabının mekânına dönmek istemiyormuş gibi ölçülü adımlarla odadan çıktı.

O görüşmeden sonra Cemile'yi çok düşündüm. Eğer dünyamız farklı olsaydı onunla iyi arkadaş olurduk ve bundan yararlanan da ben olurdum. Cemile, rastladığım bütün kadınlardan çok, İbn Rüşd'ün şikayetini, yani Allah'a ve onun Peygamberine inananların dünyasının insanlarının yarısının, yani kadınlarının ticaret ve devlet işlerine karıştırılmamasıyla sakatlanmış olduğunu simgelemekteydi.

Bir insan kalenin dışındaki dünyada olup bitenlerden kopmuşsa, o zaman Halime'nin değişimi gibi olaylar hak edilmedik bir önem kazanır. Üstleri, başları ve yüzleri kırmızı tozla kaplı ulaklar bize Halep'in savaşsız düştüğünü bildiren haberleri getirdiklerinde ben hemen kendime geldim. Her şey yerli yerine oturmuştu. Müjdeyi getiren ilk ulak herkes tarafından

kucaklandı. Halk Sultan'a direnen budalayı doğum yeri olan Şincar'a kaçmaya zorlamıştı.

Halep dışında şehri koruyan askerler Sultan'ı takdir ettiklerini göstermek için önünden başları eğik geçmişlerdi. Halep halkı Nureddin'i sevmiş ve haleflerine sadık kalmıştı, ama Selâhaddin'de hem kendilerini hem de şehirlerini savunacak, cihadı engelleyecek hiçbir şeye izin vermeyecek bir fatih bulduklarını biliyorlardı.

Halep'in düşmesi Şam'ı da heyecana boğmuştu. Sokaklarda delice kutlamalar yapıldı. Şehrin bütün meyhaneleri gençlerle doldu taştı. Sanki haberle birlikte tüm dünyamız değişmişti. İnsanlar bunu iliklerinde hissediyordu. Sultanımız artık ülkenin en güçlü hükümdarıydı.

Ertesi gün eşsiz bir sesin sustuğu haberiyle sevincim yarım kaldı. İbrahim uykusu arasında ölmüştü. Dostluğumuz yeniydi ama babam ölmüş gibi ağladım arkasından. Ertesi gün cenazesindeki en sert yüzler bile ıslaktı. Bana özel kütüphanesinden birkaç kitap bırakmıştı. Kitaplara eklediği notu ancak akşam odama dönünce okudum.

"Büyük hükümdarlara hizmetin kendi özel ödülleri olabilir, ama gerçeğe hizmet ödülsüzdür, ki bu nedenle de çok daha değerlidir."

YİRMİ BİR

Cemile Huzur Bulmayı Umarak Şam'dan Ayrılıp Babasının Sarayına Dönüyor; Selâhaddin Hastalanınca Yanına Koşuyorum

İki gün sonra hadım Emced bana Cemile'den bir mektup getirdi. Bu kere ne sırıtıyordu, ne de bir bilgi vermeye hevesliydi. Mektubu bana verdi ve çıkıp gitti.

Cemile'nin elyazısının güzelliğine hayran kalmıştım. Sanatın büyük üstadları dışında böylesine zarif harflere rastlamış değildim. Ona böyle yazmayı öğreten ya bir üstat ya da bir üstadın öğrencisi olmalıydı. Bu satırları yazarken mektup önümde duruyor. Kelimelerini tekrarlarken Halime'nin kendisini ilk tanıştırdığı gün duyduğum o berrak sesini yeniden duyar gibiyim. Sesi kulaklarımda çınlıyor ve güçlü yüz hatları gözlerimin önüne geliyordu.

İyi dost İbn Yakub,

Bunu sana Şam'dan birkaç aylığına, hatta belki de daha uzun bir süreliğine ayrıldığımı bildirmek için yazıyorum. Artık seksenine yaklaşmış olan ve uzunca bir zamandır sağlığı pek iyi olmayan babamın yanına dönüyorum. Ölmeden önce onu bir kere daha görmek istiyorum ve Allah kendisinden razı olsun, Sultan benim seyahat arzuma bir engel çıkarmadı.

Uzun yıllar önce bir süre Bağdat'ta kalmıştım. Bu zihnimi geliştirmek için yapılmış bir ziyaretti. Büyük bir şair ve filozofun derslerine devam ettim. Mantığın önemini bana o öğretmişti. Onun, Hazreti Peygamberimiz ile Yemen Kadısı Mu'adh ibn-Cebel arasındaki konuşmayı bana ezberletirken beyaz sakalını sıvazlaması hâlâ gözlerimin önündedir.

Hz. Peygamber: Bir sorunla karşılaşınca nasıl karar vereceksin?

Mu'adh: Allah'ın Kitabı'na göre.

Hz. Peygamber: Ya cevabı orada bulamazsan?

Mu'adh: Allah'ın Peygamberinin sünnetine göre.

Hz. Peygamber: Ya orada da bulamazsan?

Mu'adh: O zaman kendi mantığımı kullanırım.

Döndüğüm zaman Selâhaddin'e bunu hatırlattım, o da özellikle Kahire'deki Fatımi Halifelerinin ilahiyatçılarıyla görüşürken bu yola başvurmaya başladı. O zaman bir şey elde ettiğimi hissetmiştim ve o seyahatimi hiç unutmadım.

Şimdi de ruhumu huzura kavuşturmak için gidiyorum. Çok ağır bir darbe yedim ve Dhamar'da Kahire ve Şam'ın anılarının beni rahatsız etmeyeceklerine inanıyorum.

Büyükbabamın yarattığı, gördüğüm en güzel duvarın -üzerinde dünyanın en güzel çiçekleriyle çiçeksiz bitkilerinin yetiştiği bir duvar- çevrelediği o eşsiz bahçenin çiçeklerinin kokusunu bir kere daha içime çekmek istiyorum. Cennetin bizim bahçemiz gibi olduğunu düşünürdüm hep. Orada ağaçlar arasında saatlerce sessizlik içinde oturur, kuşların doğal havası verilmiş yapma bir dereden su içmeye gelişlerini seyrederdim.

Düşler hep burada kurulurdu. Orada gölgede saatlerce otu-rur, Dhamar dışındaki dünyanın nasıl bir yer olduğunu merak ederdim. Tacirler Bağdat, Kahire ve Şam'dan, Basra ve Kalkü-ta'dan ve bu şehirlerde yaşanan olağanüstü güzelliklerden söz ederlerdi, ben de babama koşup Çin'e kadar gidebilmek iste-diğimi söyler, büyüdüğümde tacir olmama izin vermesini is-terdim.

On dört yaşımdayken sık sık babamla atla gezintilere çıkar-dık. Kimi zaman gidip denizi seyrederdik. Yumuşak dalgaları seyretmek ve doğanın eserlerine hayran kalmak ne kadar din-lendiriciydi. Babam atını benimkinin yanına çeker, maiyetini çok gerilerde bırakırdı. Zaten çoğu, içinde dev balık şeklinde olup insanları yiyen cinlerin bulunduğuna inandıkları deniz-den korkarlardı. Kumlar arasında atımı dörtnala sürdüğümü, sığ sulardan hayvanın da benim de ıslandığımızı hatırlıyorum.

Babam denize bakıp, "Buradaki her şey bizden de bizden sonrakilerden de daha uzun ömürlüdür," derdi. "Yüzlerce yıl sonra insanlar yine bu rüzgârı hissedecekler ve bizim gibi do-ğaya hayran kalacaklar. İşte evlâdım, bu sonsuzluğun sesidir."

Ne demek istediğini ancak çok sonraları anladım. O zaman da dünyanın sonunun çocukları yaşlanmadan geleceğine ina-nan bir babam olmadığı için ne kadar talihli olduğumu fark et-tim. Pek çok insan gerçekten de Allah'ın dünyanın sonunu ge-tireceğine ve meleklerin defterlerini açıp hayatlarımızın mu-hasebesini yapacaklarına inanılırdı. Babam çok farklı biriydi.

Evimi ve arkadaşlarımı terk etmek çok acıydı ama bu konu-da söz bana düşmezdi. Selâhaddin'e de. Onun babasıyla be-nim babam bu birliği gerekli görmüşler ve huzur içinde yatsın, büyük Sultan Nureddin de onaylamıştı. Selâhaddin'in arkadaş-lığından hoşlanırdım ama birleşmenin zevklerinden hiç hoş-lanmamıştım. Ona iki oğlan doğurdum, o da bundan sonra bir daha beni rahatsız etmedi. Onunla iyi arkadaş olduk ve ben gecelerini benimle geçirmemeye ikna ettim kendisini. Bu be-nim kişisel deneyimim, belki de her erkeğe aynı şekilde tepki

gösterirdim. Belki de benim vücudum bir erkek tarafından kirletilmek için yaratılmamıştı. Saf sevgiyi ve mutluluğu sadece Halime'yle buldum, ama o eski hikâyeyi de sen iyi bilirsin zaten.

Nureddin'in dul eşi İsmet, Selâhaddin'le evlendiğinde aylarca buna inanamadı. Her türlü dünyevi zevkten uzak olan ve kendisiyle büyük ihtimalle yalnızca görev nedeniyle çiftleşen Nureddin'den sonra, Selâhaddin'i ehlileştirilmemiş bir at kadar oynak bulmuştu. Bana çiftleşmenin kendisine bu kadar zevk vereceğini hiç bilmediğini söylediği günü daha dünmüş gibi hatırlarım.

Bunu sana sultanını sadece benim deneyimlerime dayanarak değerlendirmemen için anlattım. Bu ona haksızlık olurdu. İsmet'in anlattıkları çok daha güvenilirdir, hem zaten haremdeki diğerleri de bunu doğrularlar Benim gibi Halime de bir istisnaydı. Onun için Mesud'un anısı çok canlıydı. Sultan kendisine ilk sahip olduğunda, ıstırabını hafifletmek için gözlerini kapatıp onun Mesud olduğunu düşündüğünü anlatmıştı bana.

Belki de Dhamar'da çok kalmayacağım. Belki de kayıp bir geçmişi aramak ya da insanın çocukluk ve gençliğini yeniden yaşayarak günün acısını giderebileceğini sanması boşunadır. Dhamar'da yaşamanın hoşuma gitmeyen yanları da var. Çöl aşiretlerinin eski hayat biçimlerinin sürekli yüceltilmesi çok canımı sıkar benim. Bedevilerin doğaya ve insan düşmanlarına karşı kazandıklarını anlatıp durdukları o aşırı abartılı zaferlerden hiç etkilenmem. Babam da bunların hiçbirini teşvik etmezdi. Ama bu hâlâ devam etmektedir, saraylılar hâlâ safkan develerin yorgunluk nedir bilmemelerini öven, bir Bedevi karargâhının kurtlar ve çakallar tarafından sarılmasını anlatan, açlık ve kuraklıktan, deve sütünün eşsiz lezzetinden söz eden kötü şiirler yazmaya devam ederler.

Eğer bunlar fazla uzun sürecek olursa çok geçmeden tümüyle iyileşmiş olarak Şam'a döneceğim. Ancak görmek iste-

diğim insanlar da var. Annemin ölümünden sonra beni büyüten ve yakın arkadaşım olan teyzem. O bütün kaygılarını ve sırlarını itiraf edecektir. Ben de karşılığında ona kendi sıkıntılarımı anlatacağım. Beni görmek için bir kere Kahire'ye gelmişti ama o zamanlar Halime'ye öylesine âşıktım ki, zavallı teyzeciğimi görecek gözüm yoktu. O herhalde benim kendini beğenmiş ve düşüncesiz birine dönüştüğümü zannederek mutsuz dönmüştü. O zaman ona sırrımı açmış, ruhsal durumumu anlatmış olmayı öyle isterdim ki.

Bir insanın duygularının esiri olması iyi bir şey değil, İbn Yakub. Öyle değil mi? Ama onlardan kurtulmak da kolay değil. Bu bakımdan Dhamar'a dönüşüm benim için hayırlı olacak ve Şam'a yine eski kimliğimi bulmuş olarak geleceğim. O zaman seninle baş başa oturup felsefeden ve günlük olarak yaşadığımız tarihten söz ederiz. Ben yokken Selâhaddin başka bir serüvene atılacak olursa, ona Cemile'nin seni yanına almamasını tembih ettiğini söyle. Hoşçakal.

Cemile'nin mektubu üzerinde düşünecek zaman bulamadan Şâdi sakat ayağını sürüyerek içeri girdi. Bayağı sorulara cevap vermekten kurtulmak için mektubu sakladım ama o kıs kıs güldü.

"Hadım Emced bana mektubun içeriğini anlattı. O kadar da ilginç değil. Gidiyor demek. Belki de Dhamar'da başka bir kadını vardır. Onun keskin dilinden az da olsa ürktüğü için Selâhaddin herhalde bu işe memnun olacaktır. Ne o, seni rahatsız mı ettim yoksa?"

Daha bir karşılık veremeden, fark edilmeden içeri girmiş olan mabeyncinin sesi duyuldu.

"Üzüntülü haberler getiriyorum, İbn Yakub. Eşyalarını, kalemini kâğıdını toplamanı söylemeye geldim. Sultan geri dönüyordu ama buradan iki gün uzaklıkta bir köyde hastalandı. Durumu iyi değil. İkimizi de çağırtmış. Bir iki saate kadar yola çıkıyoruz."

Şâdi ağlamaya başlayarak kendisinin de Sultan'ın hasta yattığı köye geleceğini söyledi; ancak o kadar zayıf görünüyordu ki, bu isteğini reddetmek zorunda kaldık. Ben toparlanmaya giderken onu durumdan sık sık haberdar edeceğime söz verdim. Her ne kadar büyük bir zevk duymuyorsam da, artık at binmeye alışmıştım.

Ağustos böceklerinden başka hiçbir sesin olmadığı alacakaranlıkta Şam'dan çıktık. Sekizi bizi korumak için gelen asker olan on iki kişiydik. Mabeynci ile benim dışımdaki iki kişi yolluk yiyeceğimizi taşıyan uşaklardı.

Beni kaygılandıran şey, Sultan'ın hekimlerinin onu kendini daha iyi bakılacağı ve başka hekimler tarafından da muayene edileceği Şam'a taşıtmamış olmalarıydı. Bunun tek nedeni, hareket ettirilmeyecek kadar hasta olması olabilirdi. Bu son seferde İmadeddin'in yanında olmasına rağmen beni neden çağırttığına da akıl erdiremiyordum. Vasiyetnamesini yazdırmak istiyorsa, büyük âlim, efendisinin son arzularını kâğıda geçirmekte benden çok yetenekliydi kuşkusuz.

Küçük bir vahada mola verdiğimizde gecenin epey geç bir saatiydi. Ben yemek yiyemeyecek ve zekâ seviyesi hiç de Sultan'a bağlılığının eşiti sayılmayacak mabeynciyle sohbet edemeyecek kadar yorgundum. Hatta adamın ilgisini sadece atlar ve genelevler çektiğinden ve benim bunlarla hiçbir ilgim olmadığından; onu dinlemek bir azaptan başka bir şey değildi.

Yolculuğumuzun başında bana garip bir Şam genelevini anlatmış ve askerleri pek eğlendirmişti. Mabeynciye göre burada fahişeler zincirlerle bağlıymış ve müşterileri tarafından kırbaçlandıktan sonra serbest bırakılırlar ve aynı şeyi müşterilerine yaparlarmış. Bu her iki tarafın büyük bir tatmin duymasına yetip de artarmış. Mabeynciye yakından baktım. Yüzündeki çirkin gülümseme kafamda beliren soruyu doğruladı. O da oraya gitmişti. Dönüşümde Şâdi'yle bu işe uygun olup olmadığını konuşmaya karar verdim.

Sabah şafak sökmeden uyanıp yola devam ettik. Köye güneş tam tepemizdeyken varınca çok şaşırdım. Daha en az altı saatlik yolumuz olduğunu sanıyordum, meğer askerlerden ikisi bu köyden olduklarından bizi kestirmeden getirmişler.

Bizi hemen küçük bir eve götürdüler. Sultan çarşaflara sarılmış bir halde burada yatıyor, başındaki iki hizmetkârı yüzüne sineklerin konmasını engelliyordu. Gözleri kapalıydı. Yüzünün böylesine süzülmüş olması beni korkutmuştu. Sesi de çok zayıf çıkıyordu.

"Ne düşündüğünü biliyorum, İbn Yakub, ama kötüsü geride kaldı artık. Boşuna buraya kadar yoruldun. Kendimi daha iyi hissediyorum; yarın sizinle döneceğim. İmadeddin Halep'te, seni çağırttığımda fazla zamanımın kalmadığını sanıyordum. Sana cihat planlarımı yazdıracaktım ki, halefim Allah'ın o sonsuz merhametiyle artık benden uzak olduğuna karar verdiği şeyi yerine getirebilsin. Ama neyse ki, Ulu Allah'ım fikrini değiştirdi ve hâlâ yaşıyorum işte. Bu köyde daha bir hafta önce dört emir gömdük. Ben dışardaki ağaçtan kopartılan limonların suyunu emdiğim için yaşıyorum sanırım. En az ölenler kadar hasta olduğum için başka bir neden düşünemiyorum. Sence limonun iyileştirici hassası var mıdır? Hekimim beni hacamat ettiği için iyileştiğimi düşünüyor ama ölen emirleri de hacamat etmişti. İbn Meymun'a yaz da, fikrini sor bakalım. Bundan sonra nereye gidersem gideyim yanımda limon götürmeliyim."

Sultan yatağında doğrularak gülümsedi. Gözleri berraktı. Hastalıktan kurtulmuştu. Limon hakkında söylediklerini ateşin hezeyanına vermiştim ama bunda bir doğruluk payı olup olmadığını da merak etmiştim doğrusu.

Sultan, Şam'da olup bitenleri merak ettiğinden beni inceden inceye sorguya çekti ve sorularının tümünü cevaplayamayışıma da kızdı. Kendisinin yokluğunda meclis toplantılarına alınmadığımı, o yüzden bilgimin bana anlatılanlarla sınırlı olduğunu söyledim. Bunu duyunca daha da sinirlendi ve ma-

beynciyi çağırtarak kendisi emir verdiği halde neden benim önemli devlet kararlarının verildiği toplantılara alınmadığımı sordu.

Mabeyncinin verecek bir cevabı olmadığından utançla başını eğip sustu. Özel genelevlerin o çok şişinen müdavimi şimdi dilini yutmuştu. Sultan öfkeli bir el hareketiyle onu huzurundan gönderdi.

Ertesi gün güneş batmaya başladığında Şam'a doğru yola çıktık. Gece mola verdiğimizde Sultan beni çağırtıp önce Şâdi'nin sağlığını sordu. Ona yaşlılıktan başka bir şeyi olmadığı konusunda güvence vermemden sonra da Halime ile Cemile'yi sordu. İşte o anda şaşırmıştım. Onların sağlıklı olduklarını söyleyip gerçeği öğrendiğinde öfkesine rıza mı göstermeliydim, yoksa bütün bildiklerimi itiraf mı etmeliydim?

Ama ne yazık ki o beklediğimden daha dikkatliydi ve benim bir anlık duraksamamı fark etmişti. On mumun ışığında parlayan gözlerini üzerime dikerek sert bir sesle, "Gerçeği istiyorum, İbn Yakub. Gerçeği," dedi.

Ben de anlattım.

YİRMİ İKİ

Sultan, Châtillon'lu Renaud'ya Karşı Sonsuz Nefretini Dile Getiriyor; Şâdi'nin Ölümü

Selâhaddin kin güden ya da zalim bir insan değildi. Kimseye garez beslemezdi. Genellikle intikam alınmasına da karşıydı. Onun bir keresinde, sadece intikam nedeniyle harekete geçmenin içki alışkanlığı gibi her zaman tehlikeli olduğunu söylediğini duymuştum. Bu akılsızca bir şeydi ve Müminler'le Franklar arasındaki farkı ortadan kaldırırdı. Selâhaddin bu görüşlerini sık sık tekrarlar, ancak komutanları ve emirleri öğütlerine karşı çıkıp da bu bayağı duygularını kontrol altına alamadıklarında onları asla cezalandırmazdı. Derin derin iç geçirip sanki nihai karar veren kendisi değil de, Allah ile melekleriymiş gibi şaşkınlıkla başını sallardı.

Fakat onun durumunda bile bir istisna vardı. Châtillon'lu

Renaud adında bir Frank şövalyesi vardı ki... Artık bu iğrençlikten söz etme zamanı geldi, zira Sultan'ın Franklara karşı yapacağı son savaşlara pek yaklaştık ve çok geçmeden bu sefil yaratıkla karşılaşacağız.

Sultan, Renaud'dan nefret ederdi. Bu nefretinde bağışlamadan, hoşgörüden, iyilikten ve hatta bu insanı Sultan'la özgü bir horgörüyle bir solucan yerine koymasına yol açacak bencillikten eser bile yoktu. Renaud, kafası taşla ezilmesi gereken zehirli bir yılandı. Selâhaddin'in toplantılarda Allah önünde yemin ettiğini duymuştum: Karşısına fırsat çıktığı takdirde Renaud'un kellesini kendi kılıcıyla uçuracaktı. Kendilerininkine benzer duygular belirttiği bu zamanlarda, kendilerini ona çok yakın hisseden emirler bu tür sözleri duyduklarında sevinirlerdi. Gerçek şuydu ki, Franklar ilk geldiklerinde barbarca âdetleri ve gelenekleriyle dünyamızı serseme çevirdiklerinde, bu hastalık bizimkilere de bulaşmış ve Frankların en kötü uygulamalarından bazılarını benimsemişlerdi.

Yüz yıl önce bir kuşatma sırasında tutsaklarını açık bir ateşte kızartıp açlıklarını gidermek için yiyenler Franklardi. Bu haber bütün şehirlere ulaşmış, dünyamızı bir dehşet ve utanç duygusuna boğmuştu. Böyle bir şeyi daha önce duymuş değildik. Sadece otuz yıl önce büyük Şirkuh kendi emirlerini üç Frank tutsağını kebap yapıp etlerini tattığı için cezalandırmıştı. Ulemadan bu işin Hazreti Peygambere ve hadislere karşı işlenmiş bir günah olduğu hakkında bir fetva istenmişti.

Sonunda Halep Kadısı bir Cuma namazından sonra, Frankların çok miktarda domuz eti yedikleri için etlerinin Müminler için mekruh olduğunu söylemişti. Bu onların kendi etlerinin de kirlenmiş olduğunu gösteriyordu. Gariptir, bu vaaz, uygulamanın durdurulmasında hadislere yapılan göndermelerden ve tam gerektiği sırada yeni hadislerin bulunmasından çok daha etkili olmuştu.

Sultan'ın Renaud'ya duyduğu nefretin nedeni bana söylenmiş değildi. Bu, insanın çevresindeki manzara gibi sadece ka-

bul edilen bir şeydi. Bir gün İmadeddin'in kütüphanesine gittim ve büyük âlim gelene kadar bekledim. Beni görünce ilk tepkisi kaşlarını çatmak oldu, ama sonra hoşgörü yayan maskesini takındı.

"Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim, Üstad, ama değerli zamanınızın çok küçük bir kısmını bana ayırmanızı rica edecektim."

Dudaklarıyla gülümserken bile bakışları sertti.

"Sultan'ın özel kâtibinin bir isteğini nasıl geri çevirebilirim ki? Emrinizdeyim, İbn Yakub."

"Bana şeref verdiniz, efendim. Fazla zamanınızı almayacağım. Sultan'ın Châtillon'lu Renaud'ya olan büyük nefretinin nedenleri konusunda bu cahil kâtibi aydınlatabilir miydiniz acaba?"

İmadeddin tümüyle gerçek olan bir kahkaha attı. Cahilliğime sevinmişti ve her konuda olduğu gibi bunda da beni aydınlatmak kendisi için bir zevk olacaktı.

"Dostum İbn Yakub, Sultanımızın huylarını anlamaya başladın, ama onun yanında senden çok daha uzun zaman bulunan ben bile, onun verdiği bazı kararlara kimi zaman şaşar kalırım. Benim için önemli olan yöntem, onun içinse sezgi, sezgi, sezgidir. Eğer benim yöntemimle onun sezgileri buluşuyorsa her şey iyidir, ama seyrek de olsa bu ikisinin çatıştıkları zamanlar vardır. O zaman onun sezgileri üstün çıkar ve ben sadık bir danışman olarak onun iradesi önünde eğilirim.

"Cihad sırasında Franklara nasıl davranmalıyız? Bu hiç anlaşmazlığa düşmediğimiz bir konudur. Bazı düşüncesiz budalalar cihadın Franklara karşı sürekli savaş hali olduğunu ileri sürerlerdi, ama Selâhaddin böyle bir görüşe asla tamah etmezdi. Düşmanın da genelde bizim gibi bölünmüş olduğunu bilir o. Bizim Allah'a ve onun Peygamberine olan inancımız nasıl birbirimizi boğazlamamızı önleyememişse, Franklar de putlara tapmalarına ve Papa'ya bağlı olmalarına rağmen birbirleriyle kavga etmekten uzak kalamamışlardır.

Sultan şimdi Kahire, Şam, Halep ve Musul'un hükümdarıdır. Nil'den Fırat'a kadar Frankların hüküm sürdükleri yerler dışında bir tek otorite vardır. Onun kadar güçlü başka bir hükümdar yoktur ve bu gücümüze rağmen o Amalrik'in oğlu, Kudüs Hükümdarı Cüzzamlı Baudouin ile bir barışa razı olmuştur. Baudouin vücutça zayıf olabilir ama kafası sağlamdır. Sultan'ın sözünü tutacağını ve barışın kendisi için de yararlı olacağını biliyordu. Barış sayesinde kervanlarımız Kahire ile Şam arasında özgürce gidip gelmeye başladılar ve yolda Frank köylerinde durup mallarını satabildiler.

"Bildiğin gibi zavallı cüzzamlı kral dört ay önce ölürken, beş yaşındaki oğlunun Beşinci Baudouin olarak tahta geçmesini istedi. Allah'ın izniyle yakında yine bizim olacak o şehirden casuslarımız düzenli olarak haftalık raporlar gönderiyorlar.

"Sultan her şeyden tam zamanında haberdar olur. Kudüs'te Frankların arasında iki büyük hizip olduğunu biliyor. Bunlardan birinin başında Saint-Gilles soyundan gelme Trablus Kontu Raymond ibn Raymond el-Sanjili vardır. Ona bakınca Şamlı bir emir sanırsın. Sultan'dan bile daha esmer tenlidir, burnu şahin gagası gibidir ve dilimizi çok iyi konuşur.

"Sultan ondan hoşlanır ve iktidar mücadelesini onun kazanmasını ister. Ona yardım için son birkaç yıldır çeşitli zamanlarda yakaladığımız Trablus şövalyelerini salıverdiğimizi biliyor muydun? Sultan şehirdeki hizip mücadelesinin sonucunu işte bu kadar ciddiyetle izliyor. Biz şu anda konuşurken bile bir çatışma sürüp gitmektedir, İbn Yakub.

"Şimdi bana daha önce sorduğun soruya geliyorum. Châtillon'lu Renaud! Bundan daha kana susamış bir canavar dünyaya gelmiş değildir, hatta Frankların dünyasına da. Kendisi Nureddin tarafından yakalanmış ve on iki yıl Halep zindanlarında kalmıştır. Ancak Nureddin'in ölümünden sonra salıverildi. Franklar onun özgürlüğü için yüklüce bir para ödediler. Kellesinin kumlar arasında yuvarlanması çok daha iyi olurdu aslında.

"O öldürmek için öldürmekten zevk alan biridir. Özellikle senin milletini öldürmekten zevk alır, İbn Yakub. İsa'nın Pilatus'a Yahudiler tarafından satıldığına inanır. Biz onun nefret sırasında ikinciyiz. Bütün Yahudi tutsakların bağırsaklarını çıkartıp köpeklere yedirdiği söylenir. Bunu sana anlatmamın nedeni, eğer Sultan'ı doğrudan kızdırmamış olsaydı bile yine de nefret uyandıracak bir insan olduğunu göstermektir. Cüzzamlı Baudouin'le yapılan barış koşullarını çiğnediği için Selâhaddin'i kızdırmıştır.

"Renaud iki yıl önce kutsal şehrimiz Mekke'ye gitmekte olan bir tüccar kervanına saldırdı. Bütün tacirler ve onlarla yola çıkmış olanlar zalimce öldürüldüler. Renaud için merhamet kötü bir şeydi. Bir zayıflık işareti. O gün hayatını kaybedenler arasında, seksen yaşında olan ve ölmeden önce Mekke'yi görmek isteyen Samar adında bir kadın vardı. Ama gördüğü sadece Frankların çirkin yüzleri oldu. O, Sultan'ın hayatta olan tek halasıydı.

"Sultan adına Cüzzamlı Baudouin'e çok sert bir mektup yazdım. Ona bu çılgın vassalını cezalandırıp kontrol altına almasını istedik. Baudouin güçsüzlüğünü itiraf etti. Bu yetmezmiş gibi, Renaud Mekke'ye de saldırarak kutsal yerlerimizi kirletti. Atları caminin içine pislediler. Bu haberin yayılması dünyanın dört bir yanındaki Müminler'i dehşete düşürdü. Gırnata'dan ve Endülüs'teki diğer şehirlerden Bağdat'taki Halife'ye kadar Frank canavarının yakalanması için altın ve insan yardımı önerileri geldi. Ülkenin bütün camilerinde dualar edilerek Renaud'nun kellesi istendi.

"Sultan Kahire'deki kardeşi el-Adil'e acil bir mektup gönderdi. Mektup bir tek satırdan oluşuyordu: Caniler cezalandırılmalı. El-Adil istenileni yaptı, suçlulardan çoğu ele geçirilip Mekke'ye götürüldü ve orada kafaları kesildi. Kutsal yerlerimizi kirletmeye cesaret edenler için örnek bir ceza ve bundan sonra böyle bir şeye kalkışmaya niyetlenenlere iyi bir uyarıydı bu. Ancak Frankların en kötüsü ve en lanetlisi olan Renaud yine elimizden kurtulmuştu.

"Bu haberi kendisine bildirdiğimde Sultan'ın gülümsemesine şaştım. 'Allah o şeytanı bana saklıyor, İmadeddin, onu kendi ellerimle öldüreceğim,' dedi.

"Bu senin sorunu cevapladı mı, İbn Yakub?"

"Krallığın tümünde başka kimsenin cevaplayamayacağı kadar hem de, üstadım."

Kendisine böyle yaltaklanmam hoşuna gitmişti, ama bu orada daha fazla bulunmama yeterli olmadığından bir kere daha teşekkür ettikten sonra yanından ayrıldım. Kapıya vardığımda sesi beni bir kere daha durdurdu.

"Sana hazineden ömrünün sonuna kadar verilecek bir aylık bağlanması için bir emir yazdım. Sultan bunu yapmamı haftalar önce, hastalanmasından önce söylemişti, ancak savaşın ortasında yakaladığımız tutsakların adlarını ve görevlerini yazmakla meşgul olduğumdan aklımdan çıkmıştı. Umarım beni bağışlarsın.

"Bugün seni bekleyen bir sürpriz daha var. Bu da hoşuna gidecek sanırım. Onu da doğrudan doğruya Sultan emretti. Eğer çıkarken mabeynciyi görürsen sana ayrıntıları anlatacaktır. Sultan senin esenliğinle yakından ilgileniyor. Senden pek memnun olmalı."

Bu son sözlerinde hafif bir kıskançlık mı vardı, yoksa bana mı öyle gelmişti? Ancak İmadeddin ile onun duyarlılığını düşünmeye pek vakit bulamadan mabeyncinin sözleri beni öyle sersemletti ki, oturup bir bardak su içmek zorunda kalmıştım. Sultan'ın nedenleri çok safçaydı, ama daha önce bana danışmış olmasını isterdim.

Karım ve kızım, bütün mal, mülkümüz ve kütüphanemle birlikte Kahire'den Şam'a getirtilmişti. Kaleden pek uzak olmayan bir ev bize ayrılmıştı ve bir hizmetkâr beni şimdi oraya götürecekti. Vücudu kaldırabileceğinden çok *banj* çekmiş biri gibi dalgın bir halde yürüyordum. Kale hizmetkârı beni evin kapısının önünde bıraktı. Kapı açıktı, avlu öğleden sonrası güneşi altında parıldıyordu.

Beni pencereden ilk görüp kucaklamak için koşan Meryem oldu. Kızımı dört yıla yakın bir süredir görmemiştim. Onu bağrıma basarken gözyaşlarım sakalımdan aşağı süzülüyordu. Sonra ne kadar değiştiğini anlamak için biraz uzaklaştırdım. Olgunlaşmıştı ama henüz tanınmayacak kadar değişmemişti. Karşımda bal rengi gözleriyle, on altı yaşında güzel bir genç kadın vardı. Kömür karası saçları neredeyse topuklarına kadar iniyordu. Bu görüntü benim için yeni değildi.

Onu ilk defa arkadaşlarıyla kuyudan su çekmeye giderken gördüğümde Raşel de aynen böyleydi. Onun güzelliğini içime çekerken omzuma dokunan bir elle birden kavruldum sanki. Dönüp Raşel'i kucakladım. Yaşlanmıştı. Yüzünde kırışıklar, saçlarında beyaz teller vardı. Yüreğim bir an duracak gibi olduysa da artık içimde zehir kalmamıştı, onu gözlerinden öptüm. Sultan onları çağırtmadan önce bana sormamakla akıllılık etmişti. Önerisini reddedebilir, sonuçta da çok acı çekebilirdim.

Yeniden bir evde yaşamak çok garip gelecekti. Bütün temel ihtiyaçlarımın karşılandığı kalede yaşamanın lüksüne alışmıştım. Gücün kaynağına sürekli yakın olmak beni şevklendirmişti. Ancak hayatımda yeni bir dönemin başlamasından da hoşnuttum. Meryem yakında evlenecekti. Meryem'in doğumundan önceki dört yılda olduğu gibi Raşel'le ben yine yalnız kalacaktık. O günlerde çocuğumuz olması için mümkün olan her fırsatta sevişirdik. O kadar zahmetten sadece Meryem çıkmıştı. Oğlum olmamıştı. Meryem de evden gittikten sonra ne yapacaktık?

Raşel'in gelişinden bu kadar kısa bir süre sonra böyle bir şeyi düşünüyor olmam çok garipti ama tam o sırada kaleden bir ulak geldi. Hemen geri dönmem isteniyordu. Raşel sabırla gülümsedi.

"Tıpkı Kahire'deki gibi olacak," dedi. "Git, ama çok kalma. Uzun yıllardır ilk gecemiz bu ve dün gece çölde gelirken şahane bir hilal gördüm."

O gece eve dönmedim. Şâdi'nin yatağının başına çağrılmıştım. Yaşlı adam ölüyordu. Odasına girdiğimde yorgun bir tavırla gülümsedi.

"Selâhaddin'im nerede? Neden bu son saatlerimde oğlum yanımda değil?"

Elini tutup okşadım.

"Sultan Franklarla dövüşüyor, Şâdi. Lütfen, bizi şimdi terk etme. Birkaç ay daha kal."

"Allah sonunda beni çağırdı, ama şimdi beni dinle. Sadece dinle. Kudüs düşünce, oğlumun yanında şehre girerken beni düşün, İbn Yakub. Benim Sultan'ın yanında at sürdüğümü ve ilk savaşına girerken yaptığım gibi kulağına cesaret verici şeyler fısıldadığımı düşün. Oğlumun zaferini görmek kısmet değilmiş, ama o zaferi kazanacağından eminim. Yanında olmayacağımı bildiğim kadar eminim bundan. Adı sonsuza kadar yaşayacaktır. Ama Şâdi'yi kim hatırlayacak?"

"O hatırlayacak," derken gözyaşlarım yanaklarımdan süzülüyordu. "Ve ben hatırlayacağım. Seni asla unutmayacağız."

Cevap vermedi. Elimin içindeki eli soğudu. Korkudan boğazım daralmıştı. Şâdi ölmüştü. Yanında sayısız saatler geçirdiğim, hayatımı ölçülemeyecek derecede zenginleştirmiş olan bu yaşlı adam ölmüştü.

Onunla ilk karşılaşmamızı hatırladım. Otoriteye karşı saygısızlığına ne karşılık vereceğimi kestiremeyerek biraz da korkmuştum ondan. Ama o gün bile, ilk konuşmamızın sonunda tekrar görüşmemizi diliyordum. Onun Selâhaddin ile Eyyub hanedanının gizli tarihi konusunda paha biçilmez bir hazine olduğunu anlamıştım.

Şâdi artık bizimle değildi, ama yüreğimde yaşayacaktı. Sesi, kahkahası, alaycılığı, budalalara ya da kendini beğenmiş ilahiyatçılara tahammülsüzlüğü, müstehcen şakaları ve hayatının o trajik hikayesi. Onu nasıl unutabilirdim? Yaşadığım sürece hep onun sesini duyacaktım. Sultan Selâhaddin ile zamanının tarihçesini yazarken onun anıları bana rehberlik edecekti.

Şâdi'yi ertesi sabah toprağa verdik. Sultan'ın büyük oğlu el-el-Edal, Sultan'ın yakın ailesinden olan cemaatin başındaydı. Dışarıdan sadece ben ve hadım Emced vardık. Son aylarında Şâdi'ye bakan, her isteğini yerine getiren Emced olmuştu. O da onun büyüsü altına girmişti ve kendini tutamayarak hıçkırıyordu. Birbirimiz teselli ederken ilk kez ona yakınlık duydum.

Bütün gece uyumamıştım. Cenazeden sonra eve gittim. Karım ve kızım Şam'da olduğu için talihime şükrettim. Onların varlığı Şâdi'nin kaybının acısını biraz olsun dindirecekti.

Raşel, Şâdi'nin benim için ne anlama geldiğini biliyordu. Kahire'de göreve ilk getirildiğim günlerde hep ondan söz etmiştim. Onun Sultan'ın maiyetindeki tek gerçek dostum olduğunu bilirdi. Konuşmak gereksizdi. Onun kucağında ağlayarak uyuyakaldım.

YİRMİ ÜÇ

Bir Hain İdam Ediliyor; Üsâme, Sultan'ı Yüce Düşünceler ve Açık Saçık Hikâyelerle Eğlendiriyor

Şâdi'nin ölümünden on gün sonra Selâhaddin Şam'a döndü. Bir ulak kendisine haberi ilettikten sonra kuşatmayı kaldırıp dönme emri vermiş ve hiç kimseyle tek kelime konuşmamıştı. Kaleye girmeden Şâdi'nin mezarı başında dua etmek üzere durduğunda yanma kimseyi almamakta ısrar etmişti.

Öğleden sonra huzura çağrıldım. Beni kucaklayıp ağlamaya başladığında çok şaşırmıştım. Kendini toparladığında duygu yüklü, ama neredeyse duyulmayacak kadar hafif bir sesle şöyle dedi:

"Kuşatma sırasında bir gece gökyüzü karardı ve yağmur başladı. Başlarımızı battaniyelerimizle örterken askerler bana uzun boylu, esmer bir tutsak getirdiler. İnlemekte olan adam

savunmasını benim önümde yapmak istemiş. Bu konuda emirlerim çok kesin olduğundan adamlarımın bu isteği yerine getirmekten başka seçenekleri yoktu. Ölüme mahkûm olan herkes doğrudan doğruya Sultan'a çıkma hakkına sahiptir. En iyi okçularımdan olan kısa boylu bir asker şöyle dedi: 'Cesurların Komutanı, bu adam bir mümindir. Ama bizi düşmana ihbar etti. O olmasaydı Renaud'nun şatosunu ele geçirecektik.'

"Başını yere eğmiş olan tutukluya baktım. Yağmur ve rüzgâr durmuştu ama gece hâlâ karanlıktı. Gökte yıldızlardan eser yoktu. Adamın sakallı, kanlı yüzüne baktıkça sinirleniyordum.

"'Sen bir döneksin, sefil yaratık,' dedim. 'Cihada ihanet ettin, dindaşlarına ihanet ettin, erkeklerimizi, kadınlarımızı ve çocuklarımızı acımasızca öldüren o kasaba yerimizi bildirdin. Şimdi bir de bana canını bağışlamam için başvurmaya cesaret ediyorsun. Bu yaptıklarınla benim bağışlama hakkımı kaybettin.'

"O hâlâ konuşmuyordu. Bir kere daha bu davranışını açıklamasını istedim. Konuşmayı reddetti. Cellat kellesini koparmak için hazırlanırken şöyle dedi: 'Celladın benim başımı gövdenden ayırdığı anda çok sevdiğin biri de ölecektir.'

"Öfkelenip oradan uzaklaşarak ölümünü varlığımla onurlandırmayı reddettim. Sonra Şâdi'nin de aynı gece öldüğünü ve önümüzdeki boş günleri saymak için bizi yalnız bırakarak öldüğünü öğrendim, İbn Yakub. O benim için babamdan daha öte biriydi. Uzun yıllar hiçbir savaşta yanımdan ayrılmamıştı. Sanki iki çift gözüm var gibiydi. Beni bir aslan gibi korurdu. Şimdi ölümün zalim okuna hedef oldu. Onun gibi insanlar çok azdır ve yerlerine yenileri konulamaz. Onu gözyaşlarımızla yeniden hayata döndürebilmeyi isterdim.

"Allah'ın gözleri önünde cezalandırılan o hain Şâdi'nin öleceğini nasıl bildi? Şam'a dönerken askerlerden biri idam ettiğimiz o tutuklunun ihanet nedenini anlattı: Renaud adamın gözleri önünde karısının ırzına geçmiş ve eğer bize ihanet et-

mediği takdirde kadını yüz kişi daha ırzına geçtikten sonra öldüreceğini söylemiş. Bunu duyunca üzüldüm kuşkusuz ama verilen cezadan pişman olmuş değilim. Savaşta her türlü fedakârlığa hazır olmalıyız. Yine de karısının çektiklerini anlatmadığı için kendisine saygı duyuyorum. Renaud da cezalandırılacak. Buna Allah'ın önünde yemin ettim.

"Ölüm boynumda bir gerdanlık oldu.

"Bu akşam üzülmek istemiyorum, kâtip. Üsâme'yi çağırt da bizi eğlendirsin, ya da en azından beyinlerimizi canlandırsın. Bu akşam güneş battıktan sonra toplanalım. Uyumak istemiyorum. Şâdi'yi onun hep hoşuna gitmiş bir şeyi yaparak analım. O, Üsâme'yle fikir yarıştırmaya bayılırdı. Adam hâlâ Şam'da mı, yoksa Bağdat'ın zevkleri için bizi terk etti mi çoktan? Burada demek. Güzel. Bir ulak gönder ama lütfen onunla sen yemek ye. Bu gece onun vahşi bir hayvan gibi et yemesini seyredecek durumda değilim. Sen rahatlamış görünüyorsun."

Huzurdan ayrılırken kendi kendime gülümsedim. Sultan'ın yemeğini paylaşmamak gerçekten insanı rahatlatıcı bir şeydi. Mabeynciyi Sultan'ın emri üzerine Üsâme ibn Münkız'ı çağırması için gönderdim ama yaşlı adamın fazla yorgun olup olmadığını düşünmekten de kendimi alamadım. Üsâme, Franklar bu topraklara geldikten kısa bir süre sonra doğmuştu. Doksan yaşındaydı ama gayet bakımlıydı ve abanoz kadar sağlamdı. Beli büküldüğünden hafifçe kamburunu çıkararak yürümesi dışında herhangi bir gözle görülür sakatlığı yoktu. Kalın ve güçlü bir sesi vardı. Onu en son Kahire'de Şâdi'nin yanında görmüştüm.

Biz kendisine arkadaşlık etmek için ot karışımından yapılmış bir çayı içer gibi yaparken o koca bir testi şarabı devirmişti. Bu arada *banj* dolu çubuğunu ağzından eksik etmemişti. Buna rağmen aklı başındaydı ve gecemizi sayıları pek çok olan Frank dostlarının hikâyeleriyle renklendirmişti. Franklar onu sık sık yanlarında kalmaya davet ederler, Üsâme de bir torba dolusu garip ve hoş hikâyeyle dönerdi.

Kahire'deki o gece Frankların o iğrenç kasık kıllarını tıraş etmeme âdetlerinden söz etmişti. Bir keresinde Frank ev sahibiyle hamamdayken, Frank, Üsâme'nin tıraş edilmiş kasıklarını göstermek için karısını çağırmış. Çift Üsâme'yi hayran hayran seyretmişler, sonra hemen bir berber çağırtıp kendi kıllarını da tıraş ettirmişler. Şâdi, "Çıplak bir kadının karnının altındaki kıllar tıraş edilirken görmek seni heyecanlandırmadı mı?" diye sormuş. Soru Üsâme'yi şaşırtmış olmalıydı. Çubuğundan bir nefes çekmiş, Şâdi'nin gözlerinin içine bakmış ve, "Hayır, heyecanlandırmadı, kocası çok daha çekiciydi!" demiş.

Şâdi'yle ben kahkahayı basmış ve adamın gülmemize şaştığını görene kadar da susmamıştık. Üsâme gayet ciddiydi.

Üsâme çok eski bir soylu aileden geliyordu. Babası Şahizar Prensi olduğundan, bir beyefendi ve savaşçı olarak yetiştirilmişti. Çok gezmişti. Selâhaddin Sultan olduğunda Kahire'deydi. İkisi ondan sonra dost olmuşlardı; ancak Selâhaddin'in Frank askeri taktiklerini anlayabilmek için Üsâme'nin yaşından ve deneyimlerinden yararlanma çabası hep boşuna çıkmıştı.

Sultan bu duruma çok şaşırmıştı, ancak Üsâme bir gün hayatı boyunca bir kere bile savaşmadığını ve bütün o eğitiminin boşa harcanmış olduğunu itiraf etmişti. Sultan'a kendisinin bir gezgin ve soylu olduğunu, farklı insanların gelenek ve göreneklerini gözlemlemekten hoşlandığını anlatmıştı. Otuz yıldır notlar alıyor, hayatını anlatan bir kitap üzerinde çalışıyordu.

O akşam ben hâlâ geçmişe dalmışken Üsâme geldi ve beni bir göz kırpmasıyla selamladı. Ben birlikte yemek yememiz için bekliyordum ama o yemeğini yemişti. Ben de yemekten vazgeçtim ve birlikte Sultan'ın yanına gitmek üzere yola çıktık. Beli biraz daha bükülmüştü sadece, bunun dışında son birkaç yıl kendisinde fazla bir değişiklik yaratmamıştı. İmadeddin'i görünce kaşlarını çattı –iki adam birbirlerinden hiç hoşlanmazlardı- ve Selâhaddin'in önünde eğildi. Sultan ayağa kalkıp yaşlı adamı kucakladı.

"Şâdi'nin benden önce gitmesine üzüldüm," dedi Üsâme. "Hiç olmazsa birlikte gitmemiz için bekleseydi."

"O yanımızdaymış gibi davranalım," dedi Selâhaddin. "Onun şu köşede oturmuş, senin ağzından çıkan her kelimeyi kınayarak ve gülümseyerek dinlediğini düşün. Bu gece senin hikâyelerine gerçekten ihtiyacım var, Üsâme ibn Münkız, ama trajedi ve aşk istemem, sadece güleceğimiz şeyler olsun."

"Sultanımın emrini yerine getirmek güç olacak, çünkü gülerek başlamayan aşk yoktur. Peki, trajedi neden trajedidir? Kahkahalar kesildiği için. O nedenle Sultanıma isteklerinin mümkün olmadığını söylemek zorundayım. Eğer ille de gülmekte ısrar ederseniz o zaman bu dil susacaktır."

Yaşlı sihirbaz yine iyi bir açılış yapmıştı. Sultan ellerini havaya kaldırıp güldü.

"Sultan sadece önerebilir. İbn Münkız istediğini yapar."

"Güzel," diyen adam fazla bir girizgâha gerek duymadan hikâyeye başladı.

"Yıllar önce İbrahim nehri yakınlarındaki Afkah'da küçük bir kalede yaşayan bir Frank soylusu beni yanında kalmaya davet etmişti. Kale nehre bakan küçük bir tepenin üzerinde inşa edilmişti. Tepenin yamacı sedir ağaçlarıyla kaplıydı ve manzara pek hoşuma gitmişti. İlk bir iki gün manzarayı seyredip o sessizliğin keyfini çıkardım. Şarap iyi, haşhaş ondan da iyiydi. Daha ne isteyebilirdim ki?"

"Şâdi burada olsaydı, 'Yakışıklı bir oğlan,' derdi," diye mırıldandı Sultan.

Üsâme bunu duymamış gibi davranıp hikâyesine devam etti.

"Üçüncü gün ev sahibim bana yirmi yaşındaki oğlunun ağır hasta olduğunu söyledi, bir kere bakmamı istedi. Bu oğlanı daha önce bir kere görmüş ve hiç hoşlanmamıştım. Tek erkek evlât olduğu için ana babası kendisini çok şımartmıştı. Afkah Bey'inin oğlu ve veliahdı olarak gözüne kestirdiği her kadını elde ederdi. Birkaç ay önce on iki yaşındaki kız kardeşlerinin

şerefini korumaya çalışan iki köylü çocuğunu öldürmüştü. Babasının uşaklarının oğlana beddua ettiğini söylemek yetersiz kalır. Hakkında söylenenler belki köyden köye yayılırken abartılmıştı, belki de doğruydu. Bilemem.

"Ama arkadaşımın ricasını da geri çeviremezdim. Ben eğitimli bir hekim olmasam da bütün tıp formüllerini öğrenmiştim. Ünlü hekimler arasında çok dostum vardı. Onların ölümünden sonra bana tıpla ilgili şeyleri sorulmuştu, ben bile bilgime ve yazdığım reçetelerin çoğunlukla doğru çıkmasına şaşırmıştım. Böylece ünüm de yayılmıştı.

"Örtülerin kaldırılmasını emrettim ve oğlanın çıplak vücudunu muayene ettim. Her iki bacağında, eğer ciddi önlemler alınmadığı takdirde birkaç hafta içinde kendisini öldürecek çıbanlar vardı. Bir diyet ve lapa önermek için çok geçti. Babasına oğlunu kurtarmanın tek yolunun iki bacağı da baldırlardan kesmek olduğunu söyledim. Arkadaşım ağlamaya başladı. Karısının çığlıkları oğlanın en odasındaki en katı yüreği bile yumuşatabilirdi.

"Baba sonunda onayını verdi, ben de bacakların kesilmesine nezaret ettim. Çocuk doğal olarak bayılmıştı. Geçmiş deneyimlerimden, kendine geldiğinde bacaklarının kesildiğini fark etmeyeceğini biliyordum. Bir organ kesildikten sonra bu hal birkaç gün devam eder. Babası bana oğluna hayatta en çok istediği şeyin ne olduğunu sormamı istedi ve bunu yerine getirmek için elinden gelen her şeyi yapacağını söyledi. Oğlanın kendine gelmesini bekledik. Bir saat sonra gözlerini açınca sancıları geçmiş olduğu için gülümsedi. Kulağına, 'Söyle bana oğlum, bu dünyada en çok istediğin şey nedir?' diye fısıldadım. Güldü, insanın kanını donduran bir biçimde sırıttı. Sözlerini duymak için kulağımı dudaklarına yaklaştırdım. Alaycı bir sesle, 'Dede,' dedi. 'Dünyada en çok istediğim şey bacağımdan uzun bir aletim olmasıdır!'

"Duyduğum zevkten biraz da utanarak, 'İstediğin oldu, evladım, istediğin oldu,' dedim.

Sultan ilk anda dehşetle baktı Üsâme'ye. Sonra gülmeye başladı. Hikâyenin henüz bitmediğini görüyordum. Üsâme'nin vücut hareketleri bizi bazı son dakika süslemelerinin beklediğini gösteriyordu, ancak Sultan'ın kahkahaları bitmek bilmiyordu. Bir an susunca Üsâme devam etmek üzere davranıyor, ama Sultan yeni bir gülme krizine tutuluyordu. Gülmesi bana da bulaşmıştı ve sarayın en köklü âdetlerinden birine boş verip ben de gülmeye başladım. Üsâme de hikâyesinin sonunu getiremeyeceğini anlayınca neşemize katılmaya karar verdi.

Sonunda Sultan kendini toparlayıp gülümsedi.

"Ne esaslı hikâyeler anlatırsın, Üsâme ibn Münkız! Huzur içinde yatsın, Şâdi bile buna gülmekten kendini alamazdı. Şimdi nüktenin ancak başka bir şeye bağlandığı takdirde insanı eğlendirdiğini anladım. Bu akşam için bizlere başka bir şeyin var mı?"

Sultan'ın övgüsü Üsâme'nin hoşuna gitmişti. Hoşnutluğunu göstermek için gülümserken yüzündeki çizgiler çoğaldı. Yaşlı adam derin bir soluk aldı, uzun hayatından başka bir olay hatırlarken gözleri uzaklara daldı.

"Yıllar önce, siz daha doğmadan önce Sultanım, Hıristiyanların kutsal bir gününün akşamı, Şam'ın Hıristiyan Mahallesi'nde Hıristiyan kutsal gününde sadece yüksek konuların konuşulduğu bir meyhanede buldum kendimi. O zaman on dokuz, yirmi yaşlarındaydım. Bütün istediğim bir testi şarapla aylardır kafamı meşgul eden bir Hıristiyan kızını düşünmekti.

"O gün bu mahalleye gidişimin tek bir nedeni vardı. Kızı ailesiyle birlikte kiliseden çıkarken görmek istiyordum. Eğer başındaki eşarp beyazsa haberler kötüydü; bu, o gün buluşamayacağımızın işaretiydi.

"Ama renkli bir eşarp varsa o gece kızın evli arkadaşlarından birinin evinde buluşacaktık. Orada sevgi dolu bir sessizlik içinde el ele tutuşabilirdik. Yüzünü okşama, dudaklarından, öpme girişimlerim kesinlikle reddedilmişti. Ama bir hafta önce benim el ele tutuşmadan biraz daha ileri gitmek için göster-

diğim hafif çabaya verdiği tepki beni şaşırtmıştı. Sadece beni öpmekle kalmamış, elimi sıcak ve titrek memelerine götürmüştü. Beni alev alev yaktıktan sonra ateşi söndürmeyi reddetmişti.

"'Her seferinde bir kale, Üsâme. Neden bu kadar sabırsızsın ki?' diye kulağıma fısıldadıktan sonra sakinleşmem için yanımdan kaçmıştı. İşte, bugünün önemi de buradan geliyordu. Bacakları arasındaki o mis kokulu ormanın altında yatan kaleyi fethetmeyi hayal ediyordum.

"Kız kiliseden renkli bir eşarpla çıktı. Birbirimize gülümsedik ve ben kendime hakimiyetime şaşırarak oradan uzaklaştım. Oysa sıçrayıp hoplamak ve sokaktaki insanlara o öğleden sonra beni bekleyen zevk anlarını duyurmak istiyordum. Günlük hayatın fırtınalarını, kasırgalarını ve ihtiraslarını yaşamış olan mutludur, çünkü sadece o, aşkın o hassas ve tensel zevklerinin keyfini sürebilir.

"Onu kız arkadaşının evinde bekledim ama gelmedi. İki saat sonra bir küçük uşak kızın arkadaşına bir mektup getirdi. Benimki aşkını ablasına açmak gafletinde bulunmuş ve o da kıskançlığından gidip analarına söylemişti. Benim kız şimdi ana babasının yerel bir tüccarın oğluyla evlenme olayını çabuklaştıracaklarından korkuyordu. Bana bir çılgınlık yapmamamı, kendisinden bir haber beklememi söylüyordu.

"Ortalıkta kalıvermiştim. Kayıp bir ruh gibi sokaklarda dolaştım ve yüce şeyler konuşulan meyhaneye aklımda sadece bir şey olduğu halde girdim: Kederimi şarapta boğmak istiyordum. Ama işe bakın ki o gün şarap servisi yoktu. Meyhaneci bana pazar günleri asla şarap satmadıklarını söyledi. Alkol onların putperest dinlerinin bir parçası olduğu, İsa'nın kanını simgelediği için buna çok şaşmıştım.

"İtiraz ettiysem de buz gibi bir sesle bu yasağın dinle ilgisi olmadığını söyledi. Bu, sadece yüce düşüncelere ayrılmış bir gündü. İstersem komşu meyhaneye gidebileceğim söylenmişti. Çevreme bakınınca müşterilerin de olağanüstü olduklarını

fark ettim. Çoğunluğu erkek olan ama aralarında sekiz on kadının da bulunduğu elli kişi vardı. Çoğu yaşlıydı. Beni saymazsak en genci kırk yaşlarındaydı sanırım.

"Bu insanların kendini beğenmişlikleri beni bir yandan cezbediyor, bir yandan da o an duyduğum kaygılardan uzaklaştırıyordu. Tartışmalarına katılıp katılamayacağımı sorduğumda, çoğunluğu kadınlar olmak üzere bazı başlar olumlu bir şekilde sallandı. Diğerleri sanki kemik peşindeki bir sokak köpeğiymişim gibi soğuk bir kayıtsızlıkla bakıyorlardı yüzüme.

"Artık olay bir gurur konusu olmuştu. Orada kalmaya, o soğukluklarını eritmeye ve çevrelerini bir hale gibi saran kayıtsızlık bulutunu dağıtmaya karar verdim. Yüzlerindeki ifadeden beni kendilerine öğretecek bir şeyi olmayan sığ bir genç olarak gördüklerini anlıyordum. Belki de haklıydılar, ama bu beni rahatsız etmişti ve onlara haksız olduklarını kanıtlamak istiyordum. Bu iş beni o gün yediğim darbeden uzaklaştırmaya başlamıştı, minnettardım onlara.

"Yere oturdum. O akşamın tartışma konusu benim sorunlarım için de önemli gibiydi: 'Tasadan kaçış.' Konuşan, Endülüs'te yaşayan Valensiyalı tarihçi ve gezgin İbn Zeyd'di.

Tahmin etmeliydim. Sadece Endülüslüler bizim olduğu gibi kabul ettiğimiz kelimelerin ve kavramların anlamlarını öyle titizlikle incelerler. Mekke'den uzaklıkları onların zihinlerine bizim âlimlerimizin gıpta ettikleri bir özgürlük vermiştir.

"Sultanım kaşlarını çatabilir, ama bu söylediğimi bütün âlimlerimiz kabul ederler. Benim alışkanlıklarımdan ve hayat biçimimden hiç hoşlanmayan büyük İmadeddin'imiz bile bu çok iyi bilinen gerçeği kabul edecektir. Elbette biz de kuşkuculardan payımızı aldık, hatta bunlardan biri Sultanımızın emriyle idam edildi, ama bu insanların sayısı Endülüs'tekilerle asla kıyaslanamaz. Neyse, kuşkuculuğu artık başka bir gün tartışırız.

"Sultanımın izniyle gençliğimin bu hazin hikâyesine devam edeceğim. İbn Zeyd ellisine yakın olmalıydı. Kuzguni sakalında

sadece birkaç tel ağarmıştı. Dilimizi Endülüs aksanıyla konuşmasına rağmen, sesi Nil'in şarkı söyleyen gemicilerininki gibi kalın ve yumuşaktı.

"Bize anlatacağı şeyin özgün olmayıp, karşısında en büyük zekâların bile apışıp kaldığı İbn Hazm'ın *Karakter ve Davranış Felsefesi*'ne dayandığını söyledi. Kendisinin bu büyük eser hakkında bazı eleştirileri varsa da, o eser olmasaydı o kuşkular da önem kazanamazdı.

"İbn Hazm'ın bütün insanların bir tek hedefle yöneltildiklerini yazdığını söyledi: Tasadan kaçma isteği. Bu zengin ve yoksul için de, Sultan ve köleleri için de, bilginler ve cahiller, kadınlar ve hadımlar için de, dünyevi zevklerden sıyrılmışlar ve şehvet ve karanlık zevkler peşinde koşanlar için de geçerliydi. İnsanların tümü endişeden kurtulmanın peşindeydi. Pek az insan tasadan kaçmak için aynı yolu izlerdi, ama tasadan kaçma isteği, dünya kurulalı beri insanlığın ortak amacı olmuştu.

"İbn Zeyd bundan sonra küçük çantasından yaldızlı cildi çok okunmaktan solmuş bir kitap çıkarttı. İbn Yakub ve İmadeddin, hiçbir şeyin bir kitabı elden ele dolaşmak kadar insanı zevklendiremeyeceğini bilirler. İbn Hazm'ın *Felsefe*'si de bu kitaplardandı işte. Sonra İbn Zeyd, işaretlemiş olduğu bir bölümü o garip Arapçasıyla bize okumaya başladı.

"Daha sonra ben de kitabın bir kopyasını elde ettim ve o bölümü o kadar çok okudum ki, şimdi Kutsal Kitabımızdan bölümler gibi belleğime nakşedilmiştir:

"Zenginlik özlemi çekenler bunu ruhlarındaki yoksulluk korkusunu atmak için ararlar; bazıları şan şöhreti kendilerini küçümsenme korkusundan kurtarmak için isterler; yine bazıları yoksunluğun ıstırabından kaçmak için şehevi zevklerin peşine düşerler; bazıları da cahillikten ve belirsizlikten kurtulmak için bilgiyi ararlar; bazıları da haber dinlemekten ve konuşmaktan zevk alırlar ki, bunun nedeni yalnızlık ve tecrit edilmişlik üzüntüsünü dağıtmaktır. Kısacası, bir insan çelişkilerini ve genel olarak bütün kaygılarını silip atmak amacıyla

yer, içer, evlenir, gözetler, oynar, bir çatı altında yaşar, at biner, yürür ya da kıpırdamadan durur. Ancak bütün bu eylemlerin her biri yeni tasaların kaçınılmaz kaynağıdır.'

"Geçmiş yıllarda bölümün tümünü ezberden okuyabildiğim halde artık sadece bu kadarını hatırlayabiliyorum. Endülüs'ten gelen gezginimiz İbn Hazm'ın savını geliştirdikçe biz de büyülenir gibi olmuştuk. Bundan önce felsefeyle karşılaşmış değildim, o anda ilahiyatçıların onu neden saf zehir olarak gördüklerini anladım.

"İbn Zeyd'in İbn Hazm'ın felsefesine yönelik eleştirilerinin hiç gün ışığına çıkmayacağı çok geçmeden anlaşıldı, çünkü böyle bir şey yoktu. İbn Hazm'ın eserlerine tapıyordu, ama Kadı'nın toplantıya bir iki casus göndermiş olması ihtimaline karşılık, onları tam benimsememiş gibi davranmayı sağduyulu bir hareket olarak görmüştü. İbn Hazm'ın felsefesinin ruhu, bir insanın sadece kendi eylemleriyle bütün tasalarından kurtulabileceğine olan inancıydı. Bir insanın bunun için yardıma ihtiyacı yoktu."

"Sapkınlık bu! Dine küfür etmek!" diye bağırdı Sultan. "Bu felsefede Allah ile Peygamberi nerede?"

"Çok doğru söylediniz, Sultanım," dedi Üsâme. "İbn Hazm'ın kitaplarını camilerin önünde yakarken ilahiyatçılar da aynı şeyi sordular. Ama bu çok uzun yıllar önce, Franklaın topraklarımızı kirletmelerinden önceydi. Şimdi bilgimiz çok arttı, İmadeddin gibi büyük âlimlerimizin birkaç dakika içinde İbn Hazm'ın yanıldığını ortaya koyacaklarından eminim."

İmadeddin'in gözleri öfkeyle parladı ve saklamaya gerek duymadığı bir nefretle Üsâme'ye baktı.

Sultan, "Bu hikâyenin amacı neydi?" diye sordu Sultan. "Hıristiyan kızını sonunda elde ettin mi peki?"

Yaşlı adam kıs kıs güldü. Sultan'ın önüne Arap felsefesinin en seçme parçalarını koymuştu ve o sadece kızın hikâyesini istiyordu.

"Kızı elde edemedim, ey Dahilerin Komutanı, ama o günün yüce düşünceler meyhanesinde sona erişi beni gafil avlamıştı doğrusu, bitirmeme izin verirseniz sizin de aynı şaşkınlığa uğrayacağınızdan eminim."

Sultan başını eğerek onayını verdi.

"Toplantının sonunda, kısmen Endülüslü gerçekten ilgimi çektiği, kısmen de oradakilere kendimin sadece zevke düşkün cahil bir budala olmadığımı göstermek için pek çok soru sordum. Benim zaferimi anlatmak sıkıcı olur, üstelik ben İmadeddin'in aksine ağzımdan çıkan her şeyi not etmem. Ama sözlerimin İbn Zeyd üzerinde büyük bir etki yarattığını söyleyebilirim. O giderek daha çok heyecanlandı ve çok geçmeden yüce düşünceler meyhanesinde sunulanlardan daha sert içkilerin sunulduğu başka bir meyhaneye geçtik. Gece sabaha kadar konuştuk. Her ikimiz de çakırkeyiftik. Bu aşamadayken elini uzatıp beni şaşırttı. Yüzümdeki ifade kendisini şaşırtmıştı.

"Kaygılı görünüyorsun, genç dostum. Kaygının ruhumuzdan çıkartılmasında anlaşmamış mıydık?' dedi.

"Ben, 'Benim kaygım, beni rahat bırakırsan çıkıp gidecek,' dedim. Israr etmedi, ama ağlamaya başladı.

"Ona acıdığımdan Hıristiyan mahallesinden çıkıp bizim mahalleye dönmesine yardımcı oldum. Onu kaleden pek çok kişinin ziyaret ettiği erkek genelevinde mutlu bir uğraş içinde bıraktım. Genelevin bulunduğu sokağı hatırlıyor musun, İmadeddin? Ben unutmuşum. Yaşlılığın bedeli işte."

İmadeddin yine cevap vermedi ama Sultan, Üsâme'yi kutlarken yeniden gülmeye başladı.

"Senin hikâyenden çıkan hisse, en yüce düşüncelere sahip insanların bile ne kadar kolaylıkla aşağılık bir şehvete düşebilecekleridir sanırım. Haklı mıyım, Üsâme ibn Münkız?"

Üsâme bu övgüye pek sevindiyse de Sultan'ın görüşünü doğrulamaktan kaçındı.

"Bu da hemen akla gelebilecek yorumlardan biridir, ey Bilgelerin Komutanı."

YİRMİ DÖRT

Halifenin Mektubu ve Sultan'ın İmadeddin'in Devlet İşlerindeki Ustalığı ve Zekâsıyla Biçimlendirdiği Cevabı; Cemile'nin Aşk Konusundaki Söylevi

Resmi giysileri içindeki Sultan, çevresinde Şam'ın en güçlü insanları olduğu halde yüksekçe bir yerde bağdaş kurmuş oturuyordu. Ben daha önce çağrılmıştım ama benimle konuşacak zaman bulamadığı için bir köşede durmuş, törenin başlamasını bekliyordum.

Mabeynci ellerini iki kere çırpınca İmadeddin Bağdat'taki Halife'den gelen elçiyi içeri soktu, elçi Sultan'ın önünde yere kapandı. Sonra ağır ağır doğrularak, küçük bir gümüş tepsi içinde efendisinin mektubunu sundu. Sultan mektuba dokunmadan İmadeddin'e işaret etti, İmadeddin elçiyi eğilerek selamladı ve mektubu kabul etti.

Bu tür mektuplar genellikle meclisin önünde okunurdu ki

insanlar neler yazıldığını öğrensin. Ancak Selâhaddin, herhalde Bağdat'a öfkesini belirtmek amacıyla gelenekleri bir yana bırakıp maiyetini dağıttı. Sadece İmadeddin'le benim kalmam istenmişti.

Sultan o sabah keyifli bir gününde değildi. Danışmanına kaşlarını çattı.

"Mektupta ne yazdığını biliyorsun sanırım."

İmadeddin başını eğdi.

"İyi yazılmış bir mektup değil, ki bu da Seyfeddin'in hasta ya da başka bir şeyle meşgul olduğunu gösteriyor. Mektup uzun, beceriksiz dalkavukluklar ve kaba cümlelerle dolu. Sizden dört yerde 'İmanın Kılıcı' diye söz ediyor ama bunun amacını bir cümlede belirtiyor. Müminlerin Komutanı kâfirlere karşı cihada ne zaman devam edeceğinizi öğrenmek istiyor. Ayrıca, bu yıl Mekke'ye gidip Kâbe'yi öpecek zaman bulup bulmayacağınızı soruyor."

Sultan'ın yüzü karardı.

"Cevabımı yaz, İmadeddin. Bir kopyası olması için, sen de yaz İbn Yakub. İmadeddin'in kelimelerimi bala bulayacağını bildiğim için her ikisini karşılaştıracağız. Hazır mısınız?"

Başımızı eğerek kalemlerimizi hokkalarımıza batırdık.

"Müminlerin Komutanına. Hizmetkârı Selâhaddin ibn Eyyub'dan.

"Franklara karşı savaşa ne zaman devam edeceğimi soruyorsun. Cevabım şudur: Bizim taraftarlarımız arasında muhalefet olmadığı ve sen Allah'ın ve Peygamberin sana verdiği yetkiyle Franklarla küçük kazançlar için işbirliği yapan bütün müminleri davamıza zarar verecek hareketlerden kaçınmaları için uyardığın zaman. Sen de çok iyi bilirsin ki, kaleleri Fırat'tan pek uzak olmayan beylerin bazılarını yola getirmeye çalışırım. Onlar her seferinde senin yetkini kabul etmeyi reddettiler ve düşmanlarımıza avuç açıp destek dilendiler. Eğer bu tür solucanları kontrol altına alabilirsen ben gelecek yıl Kudüs'ü alırım.

"Son yıllarda o kadar çok savaşta çarpıştım ki güneşten yanaklarım kavruldu. Ne yazık ki bu savaşların çoğunun Müminler'e karşı olması davamızı zayıflatmıştır.

"Soğuk ve duygusuz bakışları altında onca kadın ve çocuğumuzun öldürüldüğü, dehşetinin kuşları bile susturduğu, adının asi köylülere boyun eğdirmek için söylendiği cehennem zebanisi Renaud hâlâ yaşıyor ve 'Kral Guy' dedikleri Kudüs'teki kuklası barış koşullarını yerine getirmeyi reddediyor. Askerlerimiz her iki tarafın anlaşmış olmalarına rağmen hâlâ Karak zindanlarında çürüyor.

"Müminlerin komutanının bu yalancı müminlerden bazılarının hedeflerimizi bu yıl gerçekleştirmemi engellediklerini bilmesi için bunları yazıyorum. Neyse ki, Franklar de aralarında bölünmüş durumdalar. Bir gün mümin olacağını umduğum Trabluslu soylu Raymond bana çok değerli bilgiler gönderdi. Müminlerin Komutanı kendisine düşeni yerine getirirse cihada çok yakında yeniden başlanacağından emin olsun.

"Benim bugüne kadar Mekke'ye hacca gitmemiş olmamdaki kaygını paylaşıyorum. Her dua edişimde Allah'tan beni bağışlaması için yalvarıyorum. 'İmanın Kılıcı' olmaktan Kâbe'yi öpmeye henüz fırsat bulamadım. Ama Kudüs'ü aldıktan ve zaferimiz için Allah'a Kubbetüs Sahra'da dua ettikten sonra bu kusurumu bağışlatacağım. Sağlığına duacıyım."

Sultan işemek için odadan çıktığında İmadeddin bir top gibi patladı.

"Bu mektup bir rezalet, İbn Yakub. Rezalet. Baştan sona kadar yeniden yazılması gerek. Ülkenin en güçlü sultanından yetkisi büyük ama güçsüz Halife'ye yazılan bir mektup, Selâhaddin'in mevkiine uygun bir ağırbaşlılığa sahip olmalıdır.

"Senin yazdıkların etkileyici olmadığı gibi hakaret sayılacaktır. Kaba kullanılmış bir dil, üslûbu hırçın ve Halife'yi kandıracak söz oyunlarından yoksun, üstelik Halife'nin en dirayetli danışmanlarını bile ürkütecek!

"Bir de önemli bir hatası var. Sultanımız Trabluslu Kont Raymond'u kafasına takmış bir kere. Raymond'un bize geç-

mişte yardım ettiği doğrudur, ama o nedenle de düşmanla işbirliğinden ve ihanetten suçlandı. Aldığımız haberlere göre, şimdi Kudüs Kralı'yla barışıp ona sadakat yemini etmiş ve bize karşı silah kullanmaya söz vermiş. Bu durum Halife'ye bildirilmelidir. Sultan'ın Raymond'a din değiştirtme umudu bu şartlar altında ciddi bir yanılgı olarak görülebilir. İbn Yakub, eğer bir itirazın yoksa ben senin kopyanı da alayım ve yarına kadar yeni bir mektup hazırlayayım."

Sultan'ın aksi yöndeki kesin talimatına rağmen büyük âlimin mantığına direnemeyerek mektubun yazdığım kopyasını kendisine verdim. Muzaffer bir gülümsemeyle odadan çıkarak, beni efendimin öfkesiyle baş başa bıraktı. Selâhaddin döndüğünde yanında o sabah hadım Emced'in Şam'a döndüğünü bildirdiği Cemile Sultan'ı görünce çok sevindim. Sultan sanki İmadeddin'in odada olmamasına şaşmadığını belirtmek istercesine bilmişçe göz kırptı. Güneşten epey yanmış olan Cemile Sultan'ın önünde eğildim. Biraz esmerleşmişti ama alnını ve gözlerinin altını karartan o kaygı çizgileri de kaybolmuştu.

"Hoşgeldiniz, Sultanım. Kale, sizin ışığınızdan yoksun kalınca kararmıştı."

Cemile Sultan gülünce Halime'nin ihanetinin ıstırabını üzerinden attığını anladım. Bu onun eski gülüşüydü ve bana bakarken omuzları sarsılıyordu.

"Dostum İbn Yakub, senden bir kompliman duymak, kıçı güzel kokan bir deve kadar nadir bir şeydir. Ben de döndüğüme memnunum. Acıdan uzaklaşmanın en derin iç yaralarımızı bile başarıyla tedavi etmesi ne harika, değil mi?"

Sultan kadınının dönüşüne sevinmiş görünüyorsa da, onun önünde bu kadar açık konuşmasına şaşırmıştım. Selâhaddin aklımdan geçenleri okumuştu.

"Cemile'yle artık gayet iyi arkadaşız, kâtip. Birbirimizden gizlimiz saklımız yoktur. Bu kadının babasının sarayında ne okuduğunu biliyor musun?"

Saygıyla başımı salladım.

"Dine küfür. Lanetli felsefe. Kuşkuculuk."

Cemile gülümsedi.

"Bu kere yanılmıyor. Farabi'nin yazılarını yutarcasına okudum. İnsan mantığının bizimki dahil bütün dini inançlardan üstün olduğu hakkındaki sezgilerimi doğruladı. Onun eserleri İbn Hazm'ın eserlerinden çok daha inandırıcı."

Sultan yüzünü buruşturarak odadan ayrılırken bana kalmamı söyledi.

"Ben bizim inancımızın Franklarınkinden üstün olduğunu göstermek için bu cihadın son savaşının emirlerini hazırlıyorum, İbn Yakub. Cemile'nin hikâyelerini dinleyebilirsin, ama onun tarafından ikna edilmeni yasaklıyorum. Bunu yaptığın takdirde kelleler yuvarlanacaktır."

"Ben sadece bir hikâye anlatıcısıyım, Ulu Sultan."

Cemile bir *banj* çubuğu yakarak benim şaşkın yüz ifademe güldü.

"Kendime haftada bir kere bu izni veriyorum. Babamın sarayında daha sıktı, acımın dinmesine de yardımcı oldu. Beni rahatlatıyor, ancak haftada birden fazla içersem beynimin çalışmasını yavaşlatıyor. Düşünmek ya da dikkatimi bir kitaba vermek güçleşiyor."

"Sultanımın eski günlerdeki gibi güldüğünü duymak çok güzel. Tümüyle iyileştiğinizi ve çektiğiniz acıların geçmişte kalmış olmasını umarım."

Gösterdiğim ilgi onu etkilemişti.

"Teşekkür ederim, oradayken sık sık seni düşündüm. Hatta bir seferinde seninle yaptığım hayali bir konuşma benim için çok rahatlatıcı oldu. En derin ve en kalpten duygularımızın bu kadar geçici olabilmesi çok garip. Arap ve Pers edebiyatlarında; gerçek aşk nehri yolundan saptırılırsa zorunlu olarak çılgınlık vadisinden akar" denir. Sevdiğinden yoksun bırakılan bir âşık aklını yitirir. Bu çok saçma oysa. İnsanlar severler. Sevgileri karşılıksız kalır. Istırap çekerler. Bir insanın gerçekten aklını kaybettiği bir tek vaka olsun duydun mu?

Böyle bir şey olmuş mudur, yoksa sadece bir şair kuruntusu mudur?"

Sorusuna layık bir cevap bulana kadar epey düşündüm.

"Aşk önce ruhumuz tarafından işitilip sonra ağır ağır yüreğimize ulaştırılan bir müziktir. Sevgilisinden ayrı düşmüş bir âşığın derin bir inişe geçtiği ve tüm hayatının değiştiği vakalar görmüşümdür. Kendisini hiç terk etmeyen baş ağrıları başlar, zihni kayıp duygusuyla uyuşur. Buna misal, artık aramızda olmayan Şâdi'dir."

Sözümü kesti.

"Onun ölümüne üzüldüm, ama her şeyin bir sınırı vardır, İbn Yakub. Sen aşktan ruhun şiiri olarak söz ediyorsun ve aynı cümle içinde kaba ve görgüsüz bir dağ keçisi olan Şâdi'nin adını anıyorsun. Bu kaba bir şaka mı? Benimle alay mı ediyorsun?"

O zaman ona Şâdi'nin trajedisini ve sevdiği tek kadının kendi canına kıydığını, Şâdi'nin acı hatası sebebiyle ödediği ağır bedeli anlattım. Bu hikâye kendisini çok şaşırtmıştı.

"Bir insanı her gün görüp de hikâyesini bilmemek ne garip," dedi. "Bunu bana anlattığına memnun oldum, İbn Yakub. Demek yaşlı keçinin bir yüreği varmış, ama aşkını geri gelmemek üzere kaybetmesinin onu çıldırtmadığını da kabul edersin. Onun güven verici yanlarından biri de, olaylardan ve kişilerden uzaklaşabilme ve her ikisine de kayıtsız bir mantıkla bakabilme yeteneğiydi. Tümüyle aklı başında birinin özelliği."

"Çılgınlık çok farklı şekiller alabilir, Sultanım. Şairlerimiz üzgün âşığı uzun saçları zamanından önce ağarmış ve çölde kendi kendine konuşarak dolaşan bir genç olarak anlatırlar. Ya da bir ırmak kıyısında oturup gözlerini sudan ayırmayan ve orada kayıp sevgilisini gören biri olarak. Aslında sizin, benden de iyi bildiğiniz gibi, delilik sizi zalimcesine bir intikam almaya da götürebilir. Kibar görünümlü bir maske takarak duygularınızı gizlersiniz. Arkadaşlarınızla sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşursunuz. Ama kanınız içinizde öfkeyle, kıskançlıkla fokurdamaktadır ve size acı veren kişileri ateşte kızartmak is-

tersiniz. Bunu sadece zihninizde yapabilirsiniz, bu bile çektiğiniz işkencenin hafiflemesine neden olur ve yavaş yavaş eski gücünüze kavuşursunuz."

Kadın bana bakarken yüzünde yine o eski üzgün gülümseme belirdi.

"Peki, sen İbn Meymun'u kaç kere yaktın?"

O da benim hikâyemi biliyordu.

"Ben kendimden söz etmiyordum, Sultanım. Başka bir örnek vereyim. On dokuz yaşında olmasına rağmen yetişkin erkekleri bile ağlatan genç şairimiz İbn Ömer. Bütün Şam kendisini övüyor. Meyhanelerde şerefine kadehler kaldırılıyor. Gençler sevgililerine İbn Ömer'in dilinde konuşuyorlar..."

"O çocuğu biliyorum," dedi Cemile. "Ne olmuş ona?"

"Siz yokken kendisinden büyük evli bir kadına âşık oldu. Kadın onu teşvik etti ve kaçınılmaz trajedi gerçekleşti. Sevişmeye başladılar. Kadının kocası olayı haber alınca karısını zehirletti. Basit bir soruna basit bir çözüm. İbn Ömer ve arkadaşları bu konunun mezarda kapanmasına izin vermediler. Çok içtikleri bir gün intikamlarını planladılar. Herkes tarafından gayet iyi bir insan olarak tanınan koca sokakta dövülerek öldürüldü. Kadı İbn Ömer'i tutuklattı, o da her şeyi itiraf etti.

"Şehir ikiye ayrıldı. Kırk yaşından küçük olanlar şairin salıverilmesini istiyorlardı. Diğerleri de idam edilmesini. İbn Ömer kaderine karşı kayıtsızdı. Sultan müdahale edene kadar şiir yazmaya devam etti."

"Evet, Selâhaddin'in adaleti," diye güldü Cemile. "Sonra ne oldu?"

"İbn Ömer, Sultan'ın oğlunun Celile yakınlarında toplanmakta olan ordusuna gönderildi."

"Tipik," dedi Cemile. "Sultan şiire olan ilgisini kaybetmiş. Yirmi yıl önce gerçek bir tutkuyla şiirleri, hem de baştan sona kadar ezberden okurdu. Şairi savaşa çarpışmaya göndermek bülbülleri ateşte kızartmaya benzer. O çocuğu geri çağırtacağım."

YİRMİ BEŞ

Rüyamda Şâdi'yi Görüyorum; Sultan Savaş Planları Yapıyor

"Dağlarda çobanlar süt sağılırken ineğin şullesini yalarlardı. Bunun sütün kalitesini ve miktarını arttırdığını iddia ederlerdi. Biz çocukken onları seyreder ve heyecanlanırdık. Peki, seni karın nasıl daha çok heyecanlandırıyor, İbn Yakub? Söyler misin bana?"

Tipik Şâdi işte. Genellikle bir soru sorar, sonra da cevabımı beklemezdi. Bu kere de gülmeye başladı. Gürültülü ve kaba bir kahkaha.

Rüya görüyordum. Bu önemsiz rüyayı hatırlamamın tek nedeni, sokak kapısının kulakları sağır edercesine vurulmasıyla yarıda kesilmesiydi. Raşel hâlâ uyuyordu ama benim yataktan aceleyle fırlamam üzerine o da kıpırdanmaya başlamıştı. Pan-

curu açtım. Ufukta incecik bir çizgi şafağın sökmesinin yakın olduğunu bildiriyorsa da, henüz sabah olmamıştı. Sırtıma bir şey geçirip kapıyı açmak için avluya çıktım.

Karşımda tanıdık gülümsemesiyle hadım Emced duruyordu. Beni her zaman rahatsız eden gülümsemesi şimdi güven vericiydi.

"Sultan senin gün doğmadan toplantı salonunda olmanı istiyor. Beraber dönelim mi?"

Sesimi niyet ettiğimden biraz daha yükselterek, "Hayır!" dedim. Ama sonra pişman oldum. "Bağışla beni, Emced. Yataktan yeni kalktım ve kendimi toparlayıp Sultan için hazırlanmak üzere birkaç dakika gerek. Sen git, ben de hemen arkandan gelirim."

Gülümseyerek çekti gitti. Öyle kolay kolay alınmaması gerçekten çok garipti. Şam'da ilk aylarımda ona sadece yüz ifadesini beğenmediğim için gayet kaba davranmıştım. Ancak Şâdi ondan hoşlanır, Cemile de güvenirdi. Benim davranışlarımı da değiştiren bunlar olmuştu.

Yatak odamıza döndüğümde Raşel uyanıktı. Yatağın içinde oturmuş, su içiyordu. Çıplaklığı beni heyecanlandırmıştı; hareket ederken memelerinin sallanmasına güldüm. Sonra gördüğüm rüyayı anlattım. Gözlerimdeki şehveti görünce örtüyü üzerinden atarak kollarını uzattı, bir kucaklama ve başka şeyler sundu.

"Sultan bekliyor," dedim, ama sözümü tamamlamama fırsat vermedi.

Yataktan atlayıp elini bacaklarımın arasına uzatarak, "Onu ben de görüyorum," dedi. "Sultan dimdik ve savaşa gitmek üzere atına atlamaya hazır."

Ona boyun eğdim, ey okuyucu.

Kaleye giden yolun çoğunu koşarak aldım. Müezzinler müminleri namaza çağırmak için boğazlarını temizlerken şehir

hâlâ uykudaydı. Ben koşarken orada burada bir kapı önünde duran köpekler havlıyordu.

Sultan fazla bir hoşnutsuzluk belirtisi göstermeden, "Bugün geç kaldın, İbn Yakub," dedi. "Karının kucaklamaları mı seni bizden uzak tuttu?"

Sessiz bir özürle önünde yerlere kadar eğildim. Gülümsedi ve hemen dizleri dibine oturmamı işaret etti.

O ana kadar gözüm sadece Sultan'ı görmüştü, oturduktan sonra odadaki diğerlerini görünce şaşırdım. Bu, sıradan bir toplantı değildi. Kadı el-Fadıl ve İmadeddin'den başka, Sultan'ın ordularının çeşitli birliklerine kumanda eden bütün emirler de oradaydı. Hayır, hepsi değil. Takiyüddin ve Gökbörü yoklardı. Sultan onlardan "iki kolu" olarak söz ederdi. Bu, her iki adama da canını emanet ettiğinin açıkça ifadesiydi.

Takiyüddin için bu bir sürpriz değildi. Kendisi Selâhaddin'in en sevdiği yeğeniydi, ona bir zamanlar amcası Şirkuh'un kendisine davrandığı gibi davranırdı. Hatta Takiyüddin'in yanında, babası Eyyub'dan miras aldığı o içgüdüsel tedbirliliğini bile elden bırakırdı. Bir keresinde, sıkıntı zamanlarında Eyyub ile Şirkuh arasında kendi ruhu için bir savaş yaşandığını, bu savaşı kimin kazanacağının yalnızca şansa bağlı olduğunu söylemişti. Taküyiddin, ona kendi gençliğini hatırlatıyordu. Kendisinden sonra tahta oğlu El-Efdal değil de, bu yeğeninin geçmesini isterdi. Bunu bana değil, Şâdi'ye itiraf etmiş, o da bana anlatmıştı. Bu konuda Şâdi de Selâhaddin gibi düşünürdü.

Emir Gökbörü çok farklıydı. Üç, dört yıl önce Selâhaddin onun tutuklanmasını emrederek herkesi şaşırtmıştı. O sıralarda, şimdi gelmiş olan güne hazırlık için sultanlığını sağlamlaştırmakla uğraşıyordu. Gökbörü ve adamlarının yardımıyla askerlerini üç günde Fırat'ı aşırtmış, oradan Harran'a gitmişti. Orada Sultan'ın muhafızları Emir Gökbörü'yi tutuklamışlardı. Posta güvercinleri haberi Kahire ve Şam'a ulaştırmışlardı.

Kadı el-Fadıl Kahire çevresindeki denetleme gezilerinden birindeydi. Haberi duyunca çok şaşırmış, vakit kaybetme-

den Selâhaddin'e gayet güçlü ve dokunaklı bir dilekçe yazmıştı. Bunun bir kopyasını kitabıma koymam için bana vermişti:

Ey Hamiyetli Cömert Sultanım,

İmadeddin'den gelen bir mektupta Gökbörü'ye kızdığınız ve kendisini tutuklattığınız bildiriliyor. Harran'ın hepimizi etkileyen sıcağını ve tozunu çok iyi hatırlıyorum ve iyiliğiniz ve merhametinizin öfkenize galip geleceğinden hiç kuşku duymuyorum. İmadeddin'in yanınızda olduğunu biliyorum. Benim varlığımın da yararlı olacağını düşünüyorsanız, Harran'a duyduğum nefreti bir yana bırakabilirim. Lanet sıcağa çadır olmadan katlanıp bir katıra atladığım gibi kısa zamanda yanınızda olabilirim. Duyduklarım beni çok rahatsız etti ve şaşırttı. Sultanımın adli bir hata yaptığını tahmin ediyorum.

Emir Gökbörü sizi bir baba olarak görür. Size her zaman sadık kalmıştır ve kardeşini Musul Beylerine karşı sizi desteklemesi için ikna ederek kendini kanıtlamıştır. Sizin davanıza hizmet etmek isteyen herkese örnek olmuştur. Kendisine gösterdiğiniz yakınlık onu sarhoş etmiş olmalı. O efendisi tarafından çok okşandığında kimi zaman onu ısıran yavru bir köpek gibidir. Bu ısırma öfkeden çok aşırı sevgiyi gösterir. Gökbörü bizim çıkarlarımıza ihanet ederse, ben başımı celladın baltası altına uzatmaya hazırım. O gençtir, hırslıdır ve yanınızda savaşarak kendini kanıtlamak istemektedir.

İmadeddin'in yazdığına göre, sizin bu misillemede bulunmanızın nedeni, Harran'a vardığınız gün Gökbörü'nün hazineye 50.000 dinar ödemeye söz verdiği halde, bu taahhüdün kendisine danışılmadan bir elçi tarafından yapıldığını iddia ederek sözünde durmamasıymış. Bu para cihad için olduğundan ne kadar kızdığınızı tahmin ediyorum, ancak sizin merhametiniz topraklarımızda akan bütün temiz ve tatlı suların kaynağıdır. Onu bağışlayın, dersini öğrendiğine kefilim.

Hizmetkârınız, el-Fadıl.

Gökbörü bağışlandı ve bir daha Sultan'ı asla kırmadı. Ancak bu olayın nedeni sadece 50.000 dinarın ödenmemesi değildi. Sultan bana konunun çok daha ciddi olduğunu anlattı. Gökbörü, kardeşi Erbil Emiri ile Sultan arasında arabulucuydu. Gökbörü kardeşine, sadakatine karşılık daha fazla toprak verilmesini ayarlamıştı. Sultan bölgenin tümüne hâkim olunca da Gökbörü kardeşine verilen toprakların kendi topraklarına katılmasını önermişti. Aile sadakatinin bir insanın karakterinin sınavı olduğuna inanan Selâhaddin bu öneriye çok kızmıştı. Öneriyi hakaret ederek reddetmiş ve Gökbörü'nün kendisine sadakatinden kuşkulanmaya başlamıştı.

İmadeddin'in bu gerçekleri el-Fadıl'a açıklamamasının nedeni, büyük bilginin Harran Emiri'ne âşık olmasıydı. Doğrusunu söylemek gerekirse, emir çok yakışıklı bir erkekse de, değerli âlimimizin pek düşkün olduğu zevklerle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu.

Gökbörü birkaç ay sonra bağışlandı ve bir daha Selâhaddin'e karşı gelmedi. El-Fadıl'ın tahminlerini doğrulayarak bu dünyada Sultan için Çin'in ve Hindistan'ın hazinelerinden daha değerli şeyler olduğunu öğrendi. Bunlardan biri de insanın dostuna ve düşmanına verdiği sözü tutmasıydı.

Gökbörü Sultan'ın güvenini yeniden kazanmıştı ve biz toplantı halindeyken onlar Takiyüddin'le birlikte Celile vadisinde karargâh kurmuşlar, sabırla Selâhaddin'in gelmesini bekliyorlardı. Ancak o zaman son planlarını yapacaklardı.

İlk kez bir savaş meclisine çağrıldığımı anlamıştım. Sultan'ın bir süredir konuşmakta olduğu belliydi. Benim gelişimle kesilen konuşmasını şöyle sürdürdü:

"İsteklerimiz gerçek karşısında her zaman hayal kırıklığına uğrar. İmadeddin sizlere bunun hayatın bir gerçeği olduğunu söyleyecektir. İçimizde pek azı istediğimiz her şeyin gerçekleştiğini söyleyebilir. Sayıları pek de az olmayan düşmanlarım, Halife'ye, 'Selâhaddin kâfiri unutup bize saldırmayı tercih ediyor,' diyorlar. Beni ilgilendiren tek şeyin ailemi iktidara yerleş-

tirip servet sahibi olmak olduğunu söylüyorlar. Beni suçladıkları şeyi aslında kendileri yapıyorlar. Kendi suçlarını bana yüklemek kolaylarına geliyor besbelli. Ancak bu yıl sona ermeden bu dillerin hepsi sonsuza dek susacaktır.

"Bazılarınızın Franklara şu anda saldırmaktan yana olmadığınızı biliyorum. Belki de korkmakta haklısınızdır, ancak bunu çok uzun bir süre erteleyenler, yarım bırakanlar, genellikle sonunda kendi mezarlarını kazarlar.

"Açık konuşayım. Daha fazla zamanımız yok. Bu dünyada ne kadar bulunacağımı sadece Allah bilebilir. Sizlere baktıkça savaşlarda zamanından önce yaşlanmış insanlar görüyorum. Hepinizin sakallarında ağarmış teller var. Hiçbirimizin fazla zamanı kalmadı.

"Casuslarımız Frankların Jerusalem Krallığı'nı savunmak için on iki ile on beş bin şövalyelerinin, yirmi bin piyade askerlerinin olduğunu bildirdi. Onların belkemiğini kıracak bir ordu hazırlamalıyız. Kudüs'ün duvarlarını aşacak, o büyük şehirde, çok aşina olduğumuz ve hepimize güven verici 'Allahüekber' sesinin bir daha işitilmesini sağlayacak bir müminler ordusu.

"Bu defa onlara öyle bir darbe indirmeliyiz ki, topraklarımızı ilelebet terk etmeliler ve bir daha asla dönmemeliler. Bu hedefe ulaşacak tek ordu bizim ordumuzdur. Allah bize daha çok akıl ya da güç verdiği için değil, sadece bizim böyle bir hedefe varmak istediğimiz için. Bayraklarımız altında çarpışacaklara güç verecek olan şey bizim bu kararlılığımızdır. Yakında bu barbarların karşısındaki yenilgimizin lekesini sonsuza kadar sileceğiz. Ben boş yere böbürlenmem, çünkü bu defalarca Müminler'in felaketine sebep olmuştur. Şu anda içimde alev alev güven var.

"Sadece Mısır ve Şam'dan gelen askerlerimiz bile düşmanı yenebilirler, ama artık herkes bizim yanımızda olmak istiyor. Musul, Sincar, Erbil ve Harran Emirleri ordumuzda temsil edilmek istiyorlar. Dicle'nin ötesindeki dağlardaki Kürtler bize savaşçı birlikler göndermeyi vaat ettiler. Bunlar eskiden babam-

la Şirkuh amcamın başarılarını kıskanırlardı. Şimdi Kudüs'ü almaya veya uğrunda ölmeye hazırlar. Buraya dün gelen ulakları, şehre ilk girenlerin onlar olmalarına izin verilirse, yanı başımızda savaşmaya hazır olduklarını bildirdiler. İmadeddin, başarı kokusunun bu kadar kısa zamanda bu kadar uzaklara yayılabilmesi ne garip, değil mi?"

Sultan'ın konuşması boyunca gözleri kapalı olan büyük âlimin uyumadığı belliydi.

"Onları bize gönderen sadece burunlarındaki zafer kokusu değil, ey Galiplerin Komutanı. Tarihimizin yeniden şekilleneceğini kemiklerinde hissediyorlar. Çocuklarına ve torunlarına o gün Selâhaddin'le birlikte savaştıklarını söylemek istiyorlar."

Genelde kaba dalkavukluğa kulak asmayan Selâhaddin, İmadeddin'in sözlerinden hoşnutsuzluk duymamıştı.

"Yarın orduya katılmak üzere Şam'dan ayrılıyorum. Frankların bir pusu hazırlamış olma ihtimali sebebiyle hepimiz ayrı zamanlarda ve ayrı yollardan gideceğiz. Eğer savaştan önce veya savaş sırasında bana bir şey olursa ardımdan yas tutarak vakit kaybetmenizi istemiyorum. Allah'ın bize verdiği ödevi tamamlayın ve düşmana bir tek kişinin ölümünün ordumuzu dağıtacağını düşünme fırsatı vermeyin. Şimdi gidin artık. Allah size zafer için ihtiyacımız olan gücü versin. Eşhedü enla ilahe illallah."

Emirler teker teker Sultan'ı kucaklayıp yanaklarından öptükten sonra çıktılar. Tören sona erince, Sultan Kadı el-Fadıl, İmadeddin ve bana döndü.

"Hepinizin yanımda olmanızı istiyorum. İmadeddin sen kayıtsız şartsız teslim için mektuplar yazacaksın, el-Fadıl, sen emirlerime karşı yanlış bir hareket yapmamamı sağlayacaksın. Ve İbn Yakub, sen de her şeyi parşömene geçireceksin. Allah bize ne kısmet etmişse, ister zafer ister yenilgi olsun, çocuklarımız ve onların çocukları, onların gelecekleri için neleri feda ettiğimizi asla unutmamalıdırlar."

Sultan ilk kez benim adımı el-Fadıl ve İmadeddin'le bir arada söylemişti. Gururumun okşandığını söylemek gerçekten olayı küçültmek olur. Benim değerimi anlamıştı, bu durum bende sanki cennete gitmişim gibi bir duygu yarattı. Bir an önce eve koşup Raşel'e anlatmaya can atıyordum ama bu vedanın biraz uzun süreceğini anlayınca sakinleştim.

Kaleden çıkacağım sırada hadım Emced önümde beliriverdi. Benim homurdandığımı duyunca güldü.

"Bu kere Cemile Sultan çağırıyor," dedi. "Seni görmek istiyor. Lütfen, arkamdan gel."

Cemile'yle konuşmaktan hiç pişman olmazdım; onunla konuşmak genelde dünyamız hakkında bilgimi ve insani duyguları anlayışımı arttırırdı. Ancak küçük zaferimin haberiyle patlamak üzere olduğum gün sevincimi Raşel'le paylaşmak istiyordum. Bu ondan ayrılma acısını biraz olsun hafifletecekti, ancak ben basit bir kâtipten başka bir şey olmadığımdan emirlere boyun eğdim. Sadık bir köpek gibi Emced'in ardından Cemile Sultan'ın erkek ziyaretçilerini kabul ettiği özel odaya gittim. Kadının yüzü sevinçle parlıyordu, ben girerken gülümsedi. Gülümseyişi o anda yüreğimi eritmiş, ondan kaçmak istediğim için suçluluk duymama neden olmuştu. Bu Güney ülkelerinden dönüşünden bu yana ikinci görüşmemizdi ve artık tümüyle iyileşmiş olduğunu görüyordum.

"Hoş geldin, İbn Yakub, seni kutlarım. Sultan'a eşlik edecek üç bilge kişiden birinin sen olacağını ve bütün savaşların anasına şahitlik edeceğini öğrendim. Ve bilge ya da cahil tek kadın da ben olacağım."

Yüzümdeki ifadeyi görünce gülmeye başladı.

"O direndi, ama sonunda ben kazandım. Sultan'ın iznine sahibim artık. Kendi çadırım, Emced'in şefliğinde kendi özel hadım muhafızlarım ve çok sayıda eğitilmiş kölem olacak.

"Gökbörü oraya varana kadar benim de geldiğimi haber almamalı. Onun benim küçük kız kardeşimle evli olduğunu biliyorsun. Eğer kız kardeşimin bu işten haberi olursa, çadırımı

paylaşmak için yeri göğü birbirine katar. Selâhaddin senden başkasına söylememi yasakladı. Yazı yazmadığın zamanlar seninle beraber olacağız. Anlatacağım çok şey var. yol boyunca konuşabiliriz. Yarın yola çıkıyoruz ve neredeyse öğle oldu. Artık biraz da karın ve kızınla görüşmelisin."

Teşekkür edip gitmeye hazırlanırken kadın yine konuşmaya başladı. Bana anlatacak bir şeyi vardı. Ayakları dibindeki mindere oturdum.

"Dün gece Halime'yle buluştum. Birlikte yemek yedik. Oğlunu Kahire'ye götürmesine izin çıktı, orada Sultan'ı bekleyecek. Bana görüşmemiz için haber gönderince şaşırdım ama sükûnetimi korudum. Sen bir kere eski dostun İbn Meymun'un duygular konusunda ne yazdığını söylemiştin?"

İbn Meymun'un adını duyunca irkildim ama ben de sükûneti elden bırakmadım.

"Ruhsal duyguların vücudun işleyişini etkilediğini ve sağlığımızda çok büyük değişiklikler yarattığını yazmıştı sanırım. Huzursuzluk ve rahatsızlık yaratan duyguları zaptü rapt altına almazsak kendi kendimize ve bizimle ilişkisi olan herkesle huzursuz oluruz."

Cemile yine güldü.

"Senin İbn Meymun'un gerçekten büyük bir filozof. Yüreklerimizin ve ruhlarımızın ta derinliklerine kadar iniyor. Ona haklı olduğunu söyleyebilirsin. Artık iyileştim. Ruhuma işkence eden duygular sonsuza kadar kaybolup gittiler.

"Halime'yle karşılaştığımda ne tepki göstereceğimi bilemiyordum. Ondan ya da kendimden ne beklediğimi de bilmiyordum. Ama bir yabancıyla görüşmüşüm gibi oldu. Bende hiçbir duygu uyandırmadı, İbn Yakub. Haremde bayağının en bayağısı olan arkadaşlarına benim hakkımda kötü şeyler söylediği için özür diledi. Tekrar dost olmamızı istediğini söyledi ve cinlerin beyninden çekilip gittiklerini, eski benliğine kavuştuğunu söyleyerek yüreğime erişmeye çalıştı.

"Zalim olmak ya da kayıtsızlığımı yüzüne vurmak istemediğimden gülümsedim ve onu anladığımı, ancak kaybolan şeyi

yeniden yaratamayacağımızı söyledim. Üzülmüş görünüp, gözleri dolduysa da, benim ona karşı kaskatı kesilen yüreğim hiçbir şey hissetmedi. Hayatımda bir zamanlar doldurduğu yerde, şimdi aralarında büyük Farabi'nin eserleri de bulunan başka şeyler var. Ona iyi yolculuklar diledim, Kahire'de iyi dostlar edinip oğlunu iyi bir insan olarak eğiteceğini umduğumu söyledim. Sonra da yanından ayrıldım. Sence çok mu sert davranmışım, İbn Yakub? Riya istemez. Açık konuş."

Bir an düşünüp gerçeği söyledim.

"İkinizi de mutluluğunuzun doruğunda tanıdığım için bu benim için çok güç. Onun sizinle, sizin onunla nasıl olduğunuzu gördüm. İkinize de gıpta ederdim. Sonra o ruh hastalığına tutulduğunda reddettiği kişi sadece siz değildiniz. Şeytani geçmişini hatırlattığım için beni de yanından uzaklaştırmıştı. Yerinizde olsam ben de aynı şeyi yapardım, Sultanım, ama yerinizde değilim ve asla da olmadım. Eğer benden isteseydi onunla arkadaşlığımı yeniden sürdürürdüm. Onun arkadaşa ihtiyacı var."

"Sen iyi bir insansın, kâtip. Şimdi karma git de veda et. Yarın sabah şafakla birlikte yola çıkıyoruz."

Kaleden evimize dönerken düşündüğüm ne Halime'ydi ne de Cemile. Kafamdan İbn Meymun'u çıkartıp atamıyordum. Cemile'nin ondan söz etmesi o sırada bir etki yapmamıştı ama şimdi eski yaralar deşilmişti. Öfkem artık Raşel'e değil, onu ayartan kişiye yönelikti. Eğer ona sokakta rastlasaydım, bir taş kaptığım gibi kafasını ikiye ayırırdım. Bu düşüncenin şiddeti beni çok rahatsız ettiyse de, evimizin dış avlusuna vardığımda sakinleşmiştim.

Raşel beni müjdeyle karşıladı. Kızımız sinagogdaki ilahicinin oğluyla nişanlanmıştı. Babasını tanırdım, okumuş ve zeki bir insandı. Raşel oğlanın ciltçi olduğunu söyledi.

"Ciltlediklerini okuyor muymuş?"

"Kızına sor!"

Meryem'in yüzüne bir bakmak, bilmek istediğim her şeyi öğretmeye yeterli oldu. Çocuk, annesinin seçimiyle çok mut-

luydu. Sorum gereksizdi artık. Garip bir duyguydu bu. Hayatlarımızı çevresinde kurduğumuz bu kız yakında evimizi terk edip başka bir erkeğin evine girecekti. Bu Raşel'le benim ilişkimi nasıl etkileyecekti? Birlikte zahmetsizce yaşlanacak mıydık, yoksa birbirimizden uzaklaşacak mıydık? Gidip oğlanla tanışmam için ısrar ettiklerinden bunun üzerinde fazla düşünecek zamanım olmadı. Onlara benim haberimi söyleyememiştim, ancak ertesi sabah gideceğime göre kızımı alacak olan delikanlıyı da görmem gerekiyordu. Raşel'in de benimle gelmesini güçlükle önledim.

Sinagoga girdiğimde ilahici beni kucakladı. Sonra evine götürdü, kızı bize çay yaptı. Annesi birkaç yıl önce ölmüş olduğu için, eve büyük kız bakıyordu. Geliş haberim çabuk yayılmış olmalı. Daha çayımızdan ancak bir yudum içmiştik ki, söz konusu delikanlı eve top patlar gibi girip önümde kıpırdamadan önümde durdu. Kalkıp kendisini kucakladım. Yüzünden iyilik akıyordu. Sezgilerim bana onun iyi bir insan olduğunu söylüyorsa da, Şâdi'nin uyarılarını duyar gibiydim. "Ne kadar iyi görünürlerse o kadar zalimdirler..." Ama Şâdi Franklardan söz ediyordu ve bu çocuk bir dostumun oğluydu.

Daha sonra eve dönünce onayımı verdim. Heyecan yatışır gibi olduğunda Raşel'e ertesi sabah Sultan'ın acil ve özel talimatıyla gideceğimi söyledim. Haberi iyi karşıladı. Düğünün mümkün olan ilk fırsatta yapılmasını söyleyince anası da kızı da beni kucakladılar. Dönüşümü beklemeliydiler.

O gece yatakta Raşel, "Adamım, bir erkek torunumuz olacak, düşünebiliyor musun?" diye fısıldadı. "Ben sana bir oğul veremedim, ama Meryemimiz verecek, hem de eminim çok yakında."

Hayali torunların yolda olması, benim ölebileceğim bir savaşa gidiyor olmamın daha fazla üzüntü yaratmasını engellemişti demek ki. Bunu anlıyordum, ama biraz olsun kırılmadığımı söylemek de yalan olurdu.

KUDÜS

YİRMİ ALTI

Sultan Karargâh Kuruyor ve Sultanlığın Dört Bir Yanından Askerler Gelmeye Başlıyor

Yolculuk olaysız geçti. Astara'ya iki günde vardık, ki bu yolculuk, Kahire'den Şam'a giderken çektiklerim yanında hiçti. Ancak hava katlanılamayacak kadar sıcaktı. Şam dışındaki yeşil tarlaları ve ırmakları arkamızda bıraktıktan sonra ağaçlar giderek azaldı. Buna bağlı olarak benim de keyfim kaçıyordu. Çölün insanı en rahatsız edici yanı, şafağı ötüşleriyle karşılayan kuşların yokluğudur. Sabah birdenbire oluverir ve insanın şöyle gerinerek uyanmasına vakit kalmadan güneş sizi kavurmaya başlar.

Sultan geniş ovalarla sarılı küçük bir şehir olan Astara'da karargâh kurmamıza karar vermişti. Burada savaş oyunları yapılabilirdi ve burada her zaman sıkıntı olan ama savaş zaman-

larında değeri yüz kat artan bol su vardı. Bundan sonraki yirmi beş gün boyunca önümüzdeki çarpışmalara hazırlandık.

Sultanlığın dört bir köşesinden askerler, okçular ve kılıç ustaları gelmeye başladılar. Karargâhımız giderek genişledi ve şehir sonunda çevresinde mantar gibi biten çadırların arasında küçülüp kayboldu. Üç yüz yardımcısıyla birlikte tam yüz aşçı ordunun yiyeceğini hazırlıyordu. Sultan herkesin aynı yemeği yemesini emretmişti. Emirlerine ve yardımcılarına bu basit kuralın dinlerinin en eski günlerini hatırlattığını söyledi. Cihadda Allah'ın gözünde herkesin eşit olduğunu dosta da düşmana da göstermek gerekliydi.

İmadeddin'in hayal kırıklığını saklamakta güçlük çekmesi emirleri çok eğlendirmişti. Durmadan dinin ilk günlerinin çok geride kaldığını, Franklara Şam mutfağının zenginliğini ve çeşitliliğini göstermenin aynı derecede önemli olduğunu mırıldanıyordu. Bu eğlence, Sultan'ın kaşlarını çatmasıyla sona erdi. İmadeddin'in damak zevki çok özeldi ve sadece Şam'daki iki yerin aşçıları tarafından tatmin edilebilirdi. Diğerleri karargâhta gerçek bir bolluk içindeydi. Onlarca aşçının her birinin emrinde otuz karavana vardı. Bu karavanalardan her biri dokuz koyun başı alacak büyüklükteydi. Ayrıca yıkanmak için toprağa özel çukurlar kazılıp, kenarları kille sıvanmıştı. Sultan ordunun midesinin ve sağlığının moralin korunmasında çok önemli olduğunu bilirdi.

Karargâhın günlük yaşantısı daha ilk günden düzene sokulmuştu ve yeni gelenler de karargâha ayak attıkları anda bunu öğrenirlerdi. Şafak sökerken müezzinlerin ezanının yanı sıra davullar tüm karargâhı uyandırırdı. Toplu namaz için bu tek çağrıydı; Hıristiyanlar ve Yahudiler bundan muaf olmalarına rağmen, onlar da aynı saatte kalkmak zorundaydılar. Bunun ardından, amacı akşam yemeğine kadar askerleri güçlü tutmak olan kahvaltı gelirdi. Ardından tuvalet ihtiyacı için kısa bir mola verilirdi. Dizi dizi askerler bu iş için kazılmış ve kokuyu mümkün olduğu kadar azaltmak için üzerleri her gün kum-

la örtülen hendeklere giderlerdi. İkinci bir davul sesiyle askerler kılıç, ok atma ve binicilik talimlerine başlarlardı. Piyade erleri her gün iki saat koşmak zorundaydılar.

Heyecansız günümüz geçmezdi. Halifenin bayrağı gelmiş ve "Allah büyüktür" sesleri arasında kabul edilmişti. Ancak bu bile el-Fadıl'ın İmadeddin'e benim duyabileceğim kadar yüksek sesle şöyle fısıldamasını önleyemedi:

"Hiç olmazsa Abbasi bayraklarını göndermiş, ama Sultanımız Kudüs'ü alırsa korkudan altına işeyecektir. Selâhaddin o zaman İslam dünyasının en güçlü hükümdarı olacak çünkü."

"Evet," diye kıs kıs güldü büyük âlim. "Ve falcıları kendisine şimdiden Kubbetüs Sahra'da ilk namaz kılacak kişiden sakınmasını, çünkü onun Bağdat'a gelip gerçek Halife olarak karşılanacağını söylüyorlar."

Halifenin Sultanımızı kıskanıyor olduğu bir sır değildi. Bağdat'tan Şam'a gelen her tüccar saray dedikoduları getirirdi; bunlar çoğunlukla abartmaysa da bazı başka kaynaklar, özellikle İmadeddin'in casusları tarafından kısmen doğrulanırdı. Şaşırtıcı olan, Sultan'a bu kadar yakın iki kişinin Halife'ye böyle horgörüyle bakmalarıydı.

Astara'ya geleli bir hafta bile olmadığı halde evimizde gibiydik. Bunun nedeni çevremizi saran konfordan çok havadaki genel dayanışma duygusuydu. Kadı el-Fadıl bile daha önceki seferlerde böyle bir şey yaşamadığını itiraf ediyordu. Askerler emirlerle ordunun disiplinine bir zarar getirmeden eşitleriymiş gibi konuşuyorlardı. Emirler ise Sultan'ın kesin emirlerine uyarak akşam yemeklerini askerleriyle yiyorlar, aynı tencereye ekmeklerini banıp aynı kemikten et sıyırıyorlardı.

Bir sabah Kürtlerin bayrakları uzaktan görüldüğünde, karargâhta işte bu ruh hali hâkimdi. Bir ulak Takiyüddin ve Gökbörü'yle at binmekte olan Sultan'a haberi yetiştirmek için koştu. Ben de zavallı atımın üzerinde onlara ayak uydurmaya çalışıyordum. Üç adam Partlara çok şey borçlu olan, çok usta ve iyi eğitimli binicilerden oluşan küçük birlikler için ideal sayı-

lan geleneksel saldırı ve geri çekilme taktiklerinin Astara'da toplanan büyük ordu için de geçerli olup olamayacağını tartışıyorlardı.

Bu önemli görüşmenin ortasında ulak Kürt savaşçılarının gelişlerini bildirdi. Kürtlerin disiplinsizlikleri çok iyi bilindiği için üç general de gülmeye başladılar. Onların vahşi içgüdülerini denetim altına almayı başaran tek kişi Şirkuh olmuştu. Çoğu şimdiye kadar Selâhaddin'in emrinde çarpışmayı reddetmişlerdi. Onun amcasının cesaretine ve babasının kurnazlığına sahip olmadığını ileri sürüyorlardı. Sultan bu nedenle onların gelişlerine sevinmişti. Hemen son hızla karargâha döndük.

Kürtler gelmişti bile. Sultan'ın gelişini kendi dillerinde sevinç gösterileriyle karşıladılar. Önderleri Selâhaddin'i iki yanağından öptü. Selâhaddin bana döndüğünde gözleri yaşlıydı. Yanına gidince kulağıma, "Şâdi'nin sağ olup da bu günü görmesini isterdim," dedi.

O gece karargâha mayalanmış kayısı likörü hâkimdi. Sultan'ın bile cilalı gibi duran meşin kaplı bir mataradan bir yudum aldığı görülmüştü. Kürtler şarkıya başladılar. Âşıkların yakınmaları, umut ve aşk şarkılarının karışımı garip bir şeydi. Gayet sert olan kayısı likörünü fazla kaçırmış olan yaşlı bir asker müstehcen bir şarkı okudu. İstediği kadının fırın gibi yanan bir şeyi olması istediğini söylüyordu. Ama daha fazla devam edemeden oğulları kendisini bir kenara çektiler ve adamı ertesi güne kadar bir daha görmedik.

Gece bir Kürt savaş dansıyla sonra erdi; askerler çifter çifter kılıçlarını çekip ateşin üzerinden atlayıp bizlere bir kılıç gösterisi sundular.

Çadırıma dönerken Emir Gökbörü ile hadım Emced'in, tanımadığım orta boylu bir adamla hararetli bir konuşmaya dalmış olduklarını gördüm. Adam herhalde Bağdatlı bir soyluydu. Üzerinde Halife'nin renkleri, başında uzun sakalıyla aynı renk olan siyah, ipekli bir sarık vardı. Sarığın ortasındaki kan

rengi mücevher yıldızların ışığında bile görkemli bir parıltı saçıyordu. Kendilerini eğilerek selamladım, Emced yabancıyı tanıştırdı. Halep'ten İbn Said'miş ve çocukluğunda konuşma yeteneğini kaybettiğinden sadece el kol hareketleriyle iletişim kurabiliyormuş.

"İbn Yakub, Kürtler hakkında ne düşündün?" diye sordu Gökbörü.

"Sultanımızın ordusuna çok ihtiyaç duyulan renkleri getirdiler," diye kibar bir cevap verdiysem de, Halepli dilsiz ellerini sallamaya başladı. Hadım Emced bilmiş bir tavırla başını sallayıp onun işaretlerini bize çevirdi.

"İbn Said, Kürtlerin tek bildiğinin şehri yağmalamak olduğunu söylüyor. Onlar dinimizin akbabalarıymış ve dikkatli kullanılmalıymışlar."

Gökbörü'nün kaşları çatıldı.

"İbn Said Sultanımızın da Kürt olduğunu biliyor sanırım, bu nedenle bu hakaretine göz yumamam."

Yabancı yine el kol hareketlerine başladı ve bu arada sarığındaki taşa dokundu. Emced onun her hareketini bir şahin gibi gözetliyor ve durmadan başını sallıyordu.

"İbn Said, Sultan'ın kökenini gayet iyi bildiğini söylüyor. Bütün değerli taşların yontulup parlatılmadan önce kaba olduklarını, Sultan'ın da böyle değerli bir taş olduğunu, ama dağdan gelenlerin üzerlerinde çok çalışılması gerektiğini söylüyor."

Gökbörü gülümsedi; tam bir şey söylemek üzereydi ki Takiyüddin onu çağırıp bizden uzaklaştırdı. Her ikisi de Sultan'la çay içmeye çağrılmışlardı. Ben de yürümeye başlayacağım sırada dilsiz İbn Said konuştu.

"Gökbörü'yü kandırdığımı biliyordum, İbn Yakub, ama senin gözlem gücünün daha keskin olduğunu sanmıştım."

Ses tanıdıktı, ama yüz... ve sonra Emced gülmeye başlayınca sakal ve sarığın kılık değiştirmek için takıldığını anladım. Altlarında Cemile Sultan'ın yüzü vardı.

Hepimiz güldük. Cemile Sultan ve hadım Emced'le kahve içmek üzere İbn Said'in çadırına davet edildim. Cemile kahvesiz yapamazdı, önceleri babası ve son zamanlarda da Harran'daki kız kardeşi kendisine sürekli olarak kahve çekirdeği gönderiyordu. Kahve kesinlikle Şam'ın en iyi kahvesiydi, Cemile bunun Arabistan'ın, hatta dünyanın en iyi kahvesi olduğunu söylemekte haklıydı herhalde.

Çadırın dışında oturup yıldızları seyrederek kahvelerimizi yudumladık. Hiçbirimizin içinden konuşmak gelmiyordu. Bunu daha önceki günlerde de fark etmiştim. Askerler ve emirler yatıp uyumadan önce çoğunlukla derin düşüncelere dalmış gibi sessizce otururlardı.

Neler düşünüyorlardı? Akıllarından neler geçiyordu? Onlar da Emced, Cemile ve benim gibi önümüzdeki savaşları mı düşünürlerdi? Zaferi veya yenilgiyi? Her ikisi de mümkündü. Aynı hedefe doğru giden bu insanlar arasındaki o derin dayanışma duygusu inkâr edilemezdi. Bu dayanışmayı yaratan şey, Frankları Kudüs'ten sürüp çıkardıkları takdirde, bir parçası oldukları bu ordunun tarih boyunca hatırlanacak olmasıydı.

Bu dayanışma onlara sadece zaferi düşündüklerinde ortak bir kimlik veriyordu, ama bu askerler aynı zamanda bireydiler. Anaları babaları, kardeşleri ve kız kardeşleri, karıları, oğulları ve kızları vardı. Sevdiklerini bir daha görebilecekler miydi? Evet, bu bir cihaddı ve öldüklerinde meleklere hesap vermeden doğruca cennete gideceklerdi. Ama, ya sevdikleri cennete girmeyi başaramazlarsa? O zaman ne olacaktı? İşte, gözlerini kapatmadan önce karanlık göğe bakarken akıllarından geçenler bunlardı. Bunları bazılarıyla konuşup hikâyelerini dinlediğimden biliyordum böyle olduğunu.

Cemile, "Kaybedersek ve Selâhaddin öldürülürse oğullarımı alıp babamın evine döneceğim," dedi. "Şam'da kalıp tek amacı onun yerine kimin geçeceğini belirlemek olan yeni yeni savaşlar seyretmek istemiyorum. Bir savaş arifesinde karamsarlığın normal olduğunu tahmin ederim. Ama içgüdülerim

çok farklı şeyler söylüyor. Onun bu savaşı kazanacağını hissediyorum. Bu gecelik bu kadar yeter, İbn Yakub, ve sakın sırrımı kimseye açma."

Sakallı Cemile'ye iyi geceler diledim ama belli ki Sultan benim için çok daha başka şeyler düşünüyordu. Çadırıma doğru yürürken muhafızlardan biri yolumu kesip hemen Sultan'ın yanma gitmem gerektiğini bildirdi. Çadırıma koşup kalemimi, mürekkebimi ve kâğıtlarımı aldım.

Sultan'ın çadırı şaşırtıcı derecede sadeydi. Benimkinden pek az büyüktü, ama köşedeki yatağın benimkinden hiçbir farkı yoktu. Tek üstünlüğü toprağı örten ve üzerine oturup sırtını yastıklara dayadığı büyük ipekli halıydı. Emir Gökbörü ve Takiyüddin de yanındaydılar. Sultan keyifliydi. Bana bakıp göz kırptı.

"Kürt savaşçılarına hakaret eden bu Halepli İbn Said de kimmiş?"

"Önemli biri değil, Muzafferlerin Komutanı."

"Haklı olduğunu umarım. Gökbörü onun bir tür casus olduğuna inanıyor."

"Casuslar genelde düşmana yaltaklanır," dedim. "Daha iyi kandırmak için dalkavukluk yaparlar. Halepli yabancı ise doğası gereği kuşkucu biri, dili bir kırbaç gibi ve aklı bir deveyi ikiye ayıracak kadar keskin."

Sultan güldü.

"Sen şimdi Cemile Sultan'ı tarif ettin bize."

Bu şakaya herkes gülerken, Gökbörü baldızı konusundaki bu şakadan pek hoşlanmış gibi hepimizden fazla güldü.

Gökbörü'nün İbn Said'in gerçek kimliği konusundaki bilgisizliğiyle alay devam edemeden çadırın kapısı açıldı, içeri Sultan'ın on yedi yaşındaki oğlu el-Efdal girdi. Eğilerek babasını selamladı, bizlere de üstünlük taslayan bir gülümsemeyle baktı. Onu son gördüğüm bir yıl öncesinden bu yana boyu uzamıştı. Sakalı itinayla kesilmişti ve tavırlarında otoriter bir insan havası vardı. Onun ve kardeşlerinin Kahire'de at binme

dersleri aldığı günleri hatırlıyordum. Bu çocuğun atlı ve yayan kılıç dövüşü dersleri aldığını da görmüştüm.

Baba ile oğulun yalnız kalmak isteyeceklerini düşünen Takiyüddin, Gökbörü ve ben gitmek üzere ayağa kalktık. Sultan ikisinin çıkmalarına izin verdi ama bana oturmamı işaret etti. İki adam gittikten sonra oğluna da oturmasını söyledi.

Çocuk haftalar önce ilk savaşında çarpışmış ve babasına olayı anlatan bir mektup gönderip, bunu bir bakirenin bekâretini kaybetmesine benzetmişti, ki bu benzetme İmadeddin'in hiç hoşuna gitmemişti. El-Efdal'ın çok şey olabileceğini ama asla bir yazar olamayacağını söyleyip durmuştu. Selâhaddin sevecen ama sert bir babaydı. Oğlunun gelişinden bu yana tavırları değişmişti. Genç şehzade için hiç de iyi şeyler vaat etmeyen ciddi bir yüz takınmış ve o da bunu fark edip kaşlarını çatmıştı. Kendisine gülümseyerek baktım ama o babasının gözlerine bakmayı reddederek başını çevirdi.

"Yüzüme bak, Efdal! Ölebileceğim bir çarpışmaya girmek üzereyiz. Casuslarımız bize Frank kralı Guy'ın beni kalbimden vuracak şövalyeye büyük bir ödül vaat ettiğini bildirdiler."

Çocuk neredeyse ağlayacaktı.

"Ben sizin yanınızda olacağım. Önce beni öldürmeleri gerekecek."

Sultan gülümsedi ama sözüne devam ederken yüzü sertliğinden bir şey kaybetmemişti.

"Beni iyi dinle, çocuk. Henüz gençsin. Bir şeyi anlamalısın. Savaş alanında saygı kazanılması gerekir. Amcam Şirkuh bana senin gibi hayatımın erken dönemindeyken bir şans tanımıştı, ama ben gücümü çok sonralarına kadar hiç kullanmadım. Şirkuh, miras alınan otoriteye inanmazdı.

"O sıralarda kendimi suya atılmış yüzme bilmeyen biri gibi hissetmeme rağmen ona minnettardım. Bir insanın aynı anda hem yüzmeyi hem de karşı tarafa ulaşmayı öğrenmesi gerekir. Sen Sultan'ın oğlu olduğun için askerlerin ve emirlerin sana saygı duyacaklarını sanıyorsun. Senin buna inanmanı isteyebi-

lirler ama bunu yapman sadece aptallık olur. Onların yanında savaşıp, kum yutup kan tadını aldığında seni de eşitleri gibi görmeye başlayabilirler ancak. Onlarla birlikte pek çok kere savaştıktan sonra da sana saygı duymaya başlayabilirler. Emir verebilir konumda saygıyı haklı göstermez.

"İmadeddin ve el-Fadıl seni iyi eğittiler. Peygamberimizin gününden bu yana yaptığımız büyük savaşların hepsini bildiğini biliyorum. Ancak önemli de olsa, bu bilgi savaş alanında bir işe yaramaz. Savaşta en iyi öğretmen deneyimdir.

"Kitaplardan öğrendiklerini, eğer İmadeddin'in belleğine sahip değilsen, hemen unutabilirsin. Ama deneyiminle yaşadığın şey ölünceye kadar seninle kalır.

"Birkaç hafta önce kuzenin ve kardeşimin oğlu Takiyüddin'in otoritesine emirlerin önünde karşı çıktığın ve kendisine verdiği bir kararı değiştirmesini emrettiğin için çağırttım seni. O disiplinli biridir ve senin dediğini yaptı. Onun yerine ben veya amcam Şirkuh olsaydı, o sakalları pek kesilmiş suratının ortasına yemiştin tokadı. Neyse ki verdiğin emir bir felakete yol açmadı, yoksa seni herkesin önünde azarlamak zorunda kalacaktım.

"Bir noktayı açıkça belirtmek isterim. Takiyüddin benim sağ kolumdur. Onun kararlarına güvenirim. Ona canımı emanet etmişim. Eğer savaş sırasında Allah zamanımın geldiğine karar vermişse, bizi zafere götürecek askerlerimizin gerçekten saygı duydukları tek emir Takiyüddin'dir. Bu doğrultuda emirler vereceğim. Kuzeninin izleyerek ve yanında bulunarak çok şey öğrenebilirsin ama bunu yapıp yapmamak sana kalmış. Yarın sabah gidip kendisinden özür dilemeni ve yanaklarından öpmeni istiyorum. Anlaşıldı mı? Şimdi git yat, haydi."

Sultan'ın veliahdı ikimizi de eğilip selamlayarak çadırdan çıkarken aklı başına gelmiş gibiydi.

"Sence çok mu sert davrandım, İbn Yakub?"

"Oğlum olmadığı için bir baba ile oğlu arasındaki ilişki hakkında konuşmak bana düşmez, Sultanım, ama bir önder olarak

sözlerinizde haklıydınız. Kendisi incindi, fakat sadece ben de burada olduğum için. Ben olmasaydım kınamanızı çok daha rahat kabullenebilirdi, ancak iyi bir hükümdar olmak isteyen genç bir şehzade bu acımasız dünyada kendi yolunu açmayı bilmelidir."

"Bunu ben bile bu kadar iyi anlatamazdım, kâtip. Konuşmamızı yazman ve bunun aile tarihimize geçmesi için çağırtmıştım seni. Eğer iyi bir Sultan olursa kendi oğluna söylemesi de gerekebileceğinden bu sözlerimi takdir edecektir. Şimdi git artık. Ben geceyi İbn Said'in zihnini incelemekle geçireceğim. Halepli kuşkucumuzu yatağımı ısıtması ve beynimi çalıştırması için çağıracağım."

Şaşkın şaşkın baktım yüzüne. Gözünde bir parıltı vardı ama Cemile bu tasarlanan keşif haberini nasıl karşılayacaktı acaba? Sultan'ın yatağını paylaşmayalı yıllar oluyordu ve Sultan'ın gözlerindeki bakıştan aklından neler geçtiği rahatça anlaşılıyordu.

YİRMİ YEDİ

Hadım Emced'in ve Sakatlığına Rağmen Çiftleşmeyi Nasıl Başardığının Hikâyesi

Şam'ın güneyinde, üç günlük yolda olan Astara, büyük bir tepenin üzerindeki yayladadır. Yaklaşık bir aydır buradaydık. Sultan askerlerinin gösterdiği ilerlemeden pek memnundu. Emrindeki birlikler arasında her zaman farklılıklar olacaksa da, artık onların nasıl bir savaş istediğini anladıklarını tahmin ediyordu. Çeşitli işaret ve seslerin anlamlarını açıklamak için çok zaman harcanmıştı. Her birliğin, görevi Sultan'ın çadırını gözetlemek olan bir üyesi vardı. Uzaktaki askerler için değişen bayrakların anlamını seçmek, Sultan'a daha yakın askerlerin davulların çalınışını doğru yorumlamaları kadar bir ölüm kalım sorunuydu. Bütün bunların Selâhaddin'in ordularının çeşitli birliklerinin komutanları olan emir-

lere ve soylulara anlatılması epey zaman almıştı.

Bir sabah namazından sonra, Sultan çadırında sadece Takiyüddin ve ben olduğumuz halde kahvaltı ediyordu. Bir anda yeğeninin gözlerinin içine bakarak güldü. "Ordum Kudüs'e yürüdüğü zaman kalkacak toz güneşi karartacak!"

İlk kez savaş düşüncesinin onu heyecanlandırdığına tanık oluyordum. Şu anda bir çatışmaya girmesinin nedeni askeri gücün kendisinden yana olmasından değil, devleti ilgilendiren nedenlerdi. Ardında Müminler'in kâfirlere karşı çıkardığı en birleşik ordu vardı. Aramızda Yahudiler ve Hıristiyanlar da bulunsa da onların sayıları pek azdı. Çoğu İslamiyet'e geçmek için uygun bir an kolluyorlardı. Ama Kıptiler değil. Onların güçlü inançları ve Roma ile Konstantinopolis'e olan amansız düşmanlıkları kendilerini Selâhaddin'in doğal müttefikleri yapıyordu.

Sultan'ın çadırından uzaklaşırken hadım Emced kolumu tutup, "Dilsiz İbn Said seni çağırıyor," dedi.

Tek kelime söylemeden arkasına düştüm. Cemile'nin yeni kimliğine hâlâ alışamamıştım. O kılığın ardındaki kadını ancak gözleri parlayınca tanımıştım. O parıltıdan ve yalnızca çadırının içinde işitilebilen sesinden.

"Selâhaddin geçen gece bana duyduğu ihtirası söyleyince senin şaşırdığını söylüyor. Doğru mu?"

Bu kadına hiç alışamayacaktım. Hep beni gafil avlayıveriyordu. Hadım Emced benim duyduğum huzursuzluk karşısında güldü. Buna ne cevap verilebilirdi ki?

"Gerçeği, İbn Yakub. Her zaman olduğu gibi gerçeği."

"Sultan'ın sizin yatağınızı paylaşmanızı istediğini söylemesine şaşırmadım. Bu onun için normaldi. Siz çok güzelsiniz ve..."

Cemile sabırsızlandı.

"Ve karargâhtaki tek kadınım. Evet, evet, bunu biliyorum, ama seni şaşırtan neydi, kâtiplerin üstadı?"

"Bir erkeğin ihtirasına boyun eğmeye zorlandığınız takdirde bunun sizin için ne kadar alçaltıcı bir şey olduğunu düşündüm."

Cemile gülümseyerek takma sakalını sıvazladı.

"Ben de öyle tahmin etmiştim. Benim bu güç durumum karşısında böyle şaşırman ve kaygılanman soylu bir davranış. Ama gördüğün gibi bunu da atlattım. Sultanına alışığım. Vücudumu başka bir erkeğe, hatta bir hadıma bile veremezdim."

Hadım Emced sanki ateşe dokunmuş gibi irkilmişti. Hanımının sözü adamı rahatsız etmiş gibiydi. Bunu fark eden Cemile hadımın başını okşayarak bir özür sözcüğü mırıldandı ve onu savundu.

"Emced'i geçmişi hakkında konuşturmaya çalışmak bir timsahın dişini çekmeye çalışmaktan farksızdır," dedi.

Hanımının gösterdiği yakınlığa sevinen hadım gülümsedi. Cemile ısrarı sürdürdü.

"Önümüzdeki bir iki hafta içinde hangimizin ölüp hangimizin kalacağını kim bilebilir? Bugün bize hikâyeni anlatmalısın, Emced. Kâtibin burada olması da iyi bir şey. İbn Yakub hepsini o küçük defterine yazar ve sen de geleceğe dahil olup ölümsüzleşirsin. Ne diyorsun ha, benim kızıl saçlı dostum?"

İlk kez olarak Emced'i inceledim. Teninin beyazlığı saçlarının kızıllığını daha da ortaya çıkartıyordu. Gözleri griydi. Benden uzundu ve bense Sultan'dan uzundum. Bir insan olarak onunla hiç ilgilenmemiştim, ancak Şâdi ve Cemile'ye yakınlığı kendi duygularımın aynası gibiydi. Ben de doğrudan ona hitap ettim.

"Emced," dedim. "Şâdi senden sık sık söz ederdi. Zekâna saygısı büyüktü, buna rağmen birbirimiz hakkında çok az şey biliyoruz. Kimsin sen? Şam'a ne zaman geldin ve Sultan'ın hizmetine nasıl girdin?"

Birden gözleri hüzünlendi ve o yumuşak sesiyle konuşmaya başlamadan önce derin derin içini çekti.

"Hanım Sultanımın bundan önce kendimden söz etme emirlerine direnmemin nedeni geçmişim hakkında fazla bir şey bilmediğimdir. Ben bir *sakalabi*, beyaz köleyim, bu zaten

görünüşümden de belli. Üstüne üstlük birde hadım olmam, beni kafese konmuş bir hayvan statüsüne indirmektedir.

"İkiniz de çok iyi bildiğiniz gibi, benim gibi insanlar boy boy ve çeşit çeşittir. Bazı hadımların organlarının tümü kesilmiştir. Bu tipler kadınlarını kaplanlar gibi gözleyen ve ilk ihanet belirtisiyle üzerlerine atılmaya hazır olan krallar ve sultanlar arasında pek popülerdir. Organı tümüyle kesilmiş bir hadıma bu açıdan tümüyle güvenilebileceğine inanırlar. Bazı soylular ve emirler için güven derecesinin bir hadımın organının kesikliğine bağlı olup olmaması ne kadar da gariptir. Bir hadımla bir kadının arasındaki bütün fiziki ilişkiyi kaldırmak istiyorlarsa, zavallı bir organdan çok şeyi kesmeleri gerekir. Parmaklar, ayak parmakları ve inanılmaz derecede çevik olan dilin de kesilmesi gerekir. Ama ben emirlerin ve sultanların tutarsızlıklarını incelemekten vazgeçeli yıllar oldu.

"Benim gibi hadım edildikten sonra kiliselere satılan başkaları da vardır sonra. Bizlere İsa'ya övgü ilahileri okumamız öğretilir ve boş zamanlarımızda papazların ve piskoposların şehvet duygularını tatmin ederiz. Kader bana acıdı. Ben böyle bir şey yaşamadım. Dört beş yaşındayken hadım edildim, beni Bulgarların memleketinde Yahudi tüccarlar aldılar ve Endülüs pazarlarında sattılar. Orada beni Allah'a ve Peygamber'e inanan bir başka tüccar alıp Şam'a getirdi. Bana bunları yedi yaşındayken satıldığım aile anlattı.

"Hanım Sultanımın iyi bildiği gibi, dinimiz oğlanların ya da erkeklerin hadım edilmelerini kesinlikle yasaklar. O yüzden sultanlarımız ve emirlerimizin hadım ihtiyacı ancak bir şehir müminlerin eline geçtikten sonra, onları kiliselerden satın alarak ya papazların ellerinden kurtararak karşılanabilir. O zaman biz de İslamiyet'i seve seve seçeriz, çünkü kendi dinimizde ne daha iyi muamele görmüşüzdür, ne de bu kadar çok güce sahip olabiliriz.

"Hanım Sultanım zekânın erkeğin orasında değil, beyninde olduğunu çok iyi bilir. Hadımları erkekliklerinin olmayışını te-

mel alarak saçma bir şeydir, bunu aralarında merhum Sultan Zengi'nin de bulunduğu pek çok hükümdar ağır bedeller ödeyerek öğrenmişlerdir.

"Kalede en az üç değişik hadım grubu olduğunu biliyorum. Bunlar Sultan'a sadıktır, ama o öldükten sonra taht kavgasında farklı taraflarda yer alacaklardır. Ben onların hiçbirinden değilim ve bu nedenle herkes bana hem güvenir hem de benden kuşkulanır. Bana istediğimi söyledikleri ama dalaverelerini benden gizli tuttukları için bu benim açımdan iyi bir durumdur. Benim de hoşuma gitmektedir. Eğer el-Efdal'ı öldürme planını duymuş olsam bunu hiç duraksamadan mabeynciye bildiririm.

"Sen, akıllı ve iyi, İbn Yakub, bana çocukluk anılarımı sordun. Ne yazık ki ana babamı ve beni ne zaman ve neden sattıklarını hiç hatırlamıyorum. Belki de yoksul köylülerdi ve paraya ihtiyaçları vardı. Şam'da pek çok hadım bana ana babaları tarafından hadım edildiklerini, sonra da Konstantinopolis Patriği'nin adına çalışan tüccarlara satıldıklarını anlatmışlardı.

"Bulgarların ülkesinden Endülüs'e ya da oralardan Şam'a getirilişim hakkında da bir şey hatırlamıyorum. Beni Endülüs'te alan köle tüccarı, Danyal ibn Yusuf adında bir tacire satmıştı. Ailesi bana karşı çok iyi davrandı. Sanki kendi çocuklarıymışım gibi bana okuma yazma öğrettiler. Beni giydirip gayet iyi beslediler. Evde yatmadığım için onlardan farklı olduğumu bilirdim. Ben aşçıya ayrılan bölümde kalırdım. Burası çok sıcaktı, aşçının elbiselerinden ve kendisinden gelen pis bir kokuyla doluydu. Ama bana asla kötü davranmadığı ve iyi de bir aşçı olduğu için kokusuna aldırış etmemeye çalışırdım.

"On altı yaşıma gelince efendim aklımın hesaba erdiğini söyleyip beni evden çıkardı. Her sabah onunla birlikte iki dükkânının olduğu çarşıya giderdim. Birinde pahalı giysiler ve halılar satılırdı: Semerkand'dan ipekliler ve brokarlar, Çin'den ipekliler, Hindistan'dan pamuklular ve şallar ve Pers halıları.

"Komşu dükkânda ise sadece kılıç satılırdı ve bunlar da en yüksek kaliteydi. Efendim bana Selâhaddin'in kılıçlarından birinin kendi dükkânından satın alındığını söylemişti ama Şâdi daha sonraları bunun doğru olamayacağını anlatmıştı. Sultan'ın bütün kılıçları ölçü üzerine özel olarak Kahire ve Şam'daki silah imalathanelerine bağlı ustalar tarafından yapılırmış.

"Ancak, huzur içinde yatsın, İsmet Sultan maiyetiyle birlikte bir gün kumaşçıyı ziyaret etmişti. Onun bizim Sultanımızla değil de, Büyük Nureddin'le evli olduğu zamandan söz ediyorum. O gün ben dükkândaydım ve İsmet Sultan benim kendisine hizmet eden hanımlarla konuşmamdan etkilenmişti. Pazarlığı reddetmiş ve efendimin koyduğu fiyatta ısrar etmiştim. Bu hanımların kim oldukları ya da nereden geldikleri konusunda hiçbir fikrim yoktu.

"Sultan Hanım benim bu küstahlığımı gülerek karşıladı ve bir hafta geçmeden beni kaleye aldırttı. Hadım olduğumu öğrenince çok sevinmişti. Onun dış dünyaya özel ulağı olarak hareme alındım. Nureddin'in ölümünden sonra bizim Sultanımızın karısı oldu. Gerisini biliyorsunuz. Hayatım bu kadar olaysız geçmiş olduğu için üzgünüm."

Emced'e ağzısıkılığına güvenenler tarafından neden öyle değer verildiğini artık anlamıştım. Kaledeki hayatın karanlık sırlarının çoğunu biliyor ama bunları açıklamaya yanaşmıyordu. Belki de onu sınırlayan benim varlığımdı. Belki de Cemile'nin huzurunda konuşmak istemiyor, konuştuğu takdirde Cemile'nin başkaları önünde de kendisi hakkında konuşacağını düşüneceğini ve böylece aralarında güven kalmayacağını düşünüyordu.

Aynı gün akşam yemeğinden sonra askerlerin oyunlarına katılmam için yapılan ısrarlara hiç aldırış etmedim. Hemcinslerimin arkadaşlıklarından keyif alacak havada değildim. Kafamın içine kötü kötü düşünceler sızmaya başlamıştı. Çadırıma döndüm ve hayatımın geldiği noktayı düşünmeye koyul-

dum. Hayatım önümüzdeki hafta ve aylarda aniden sona erebilirdi.

Çadır birden boğucu gelmişti, kafamı saran örümcek ağlarından kurtulmak için bir süre gece karanlığında yürümeye karar verdim, soğuk havayı içime çekip yıldızlara bakarak ruh sakinliğime kavuşacağımı umuyordum.

Küçük bir tepeciğe oturmuş Raşel'i düşünürken omzuma bir el dokundu. Yalnız olduğumu sandığım için bu temasla tepeden tırnağa kadar korkuya ürperdim. Böyle zamanlarda insanın aklına Frank casusları gelirdi ama ses hiç yabancı değildi.

"Seni korkuttuğum için bütün kalbimle özür dilerim, İbn Yakub. Ben de karargâhı bu gece boğucu buldum ve ardından buraya geldim. Varlığımı belirtmem gerekirdi ama bir süre yalnız kalmak istediğini hissettim."

Emced'di. Böyle sinsice izlenmekten doğan öfkem birden yatıştı. Bunu yapmakta bir amacı olmalıydı.

"Bu sabah sana ve Hanım Sultan'a anlattığım hayat hikâyeme tam olarak inanmadığını hissettim."

Böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını söyledim. Doğruluğundan kuşkulanmam için bir neden yoktu. Benim huzursuzluğumun nedeni onun açıkladığından çok daha fazla şey bildiğini hissetmiş olmamdı. Cemile bunu benden daha güçlü olarak hissetmiş ve Emced'in herhangi bir konuda taraf tutmamasına sinirlenmişti. Hanım Sultan'ın bu rahatsızlığını dile getirdiğimde hadım gülümsedi.

"Onun neden kızdığını biliyorum. Geçmişte ona her şeyi anlatırdım. Onu ve Halime Hanım'ı ilgilendiren en çok şey benim yatak odasının zevklerinin keyfini süremememdi.

"Bir gün ısrarlı soruları sonunda ikisi de dikkatle inceleyebilmek için cinsel organımdan kalanı açıp göstermemde ısrar ettiler. Ben böyle bir şeye yanaşmadım ama onların baskısı da giderek dayanılmaz bir hal alıyordu. Sonunda boyun eğmek zorunda kaldım. Kontrolleri uzun sürmediyse de bu gerçeği bana şantaj yapmak için kullandılar. Haremdeki diğer kadınla-

rın yaptıklarını onlara anlatmadığım takdirde Sultan'a organımın kalan parçasını kendilerine gösterdiğimi söyleyeceklerdi. Beni bununla tehdit eden Halime oldu. Cemile yüzümdeki korkuyu görünce bana bunun bir şaka olduğunu söyledi ve olup bitenleri unutmamı emretti.

"Ancak Halime beni sık sık diğer kadınlar hakkında sorguya çekiyordu. Ben de ona ara sıra bir iki bilgi kırıntısı vermek zorunda kalıyordum. Çoğunlukla da neşelenmesi için bir şeyler uydururdum. Halime ile Cemile arkadaş kaldıkları sürece her şey yolunda gitti. Ama ilişkileri sona erdiğinde gayet ciddi sıkıntılar başladı. Halime yeni arkadaşlarından bazılarına kendileri hakkında söylediklerimi anlattı ve bir gece bunlardan beşi, kendilerini kışkırtan Halime'nin gözetimi altında çevremi sarıp çıplak sırtımı kırbaçlamaya başladılar. O aşağılanmanın izlerini hâlâ taşırım.

"Bu olaydan sonra bana iki kişi yardım etti. Olanları anlattığımda Şâdi o kadar kızdı ki, hemen gidip Sultan'a söylemek istedi. Onu önlemek için bütün kurnazlığımı kullanmak zorunda kaldım. Ama onun yine de Halime'ye haber göndertip eğer böyle yapmaya devam ederse ömrünün sonuna kadar uzak bir köyde bir kulübede yaşayacağını söyledi sanırım.

"Cemile de gerçekten duyduğuna inanamamıştı. Bu işin sonunda kendisiyle yakın dost olduk ve onun önünde Allah ve Peygamberimiz adı üzerine yemin ederek bir daha kimse hakkında bir şey söylemeyeceğime yemin ettim.

"Cemile iki hafta öncesine kadar bu yeminimi tutmada bana yardımcı oldu. Sonra bir akşam aniden Halime hakkında sorular sormaya başladı bana. Ben başımı sallayıp sustum. Suskunluğum canını sıktı ve bu sabaha kadar bir daha benimle konuşmadı. Belki de senin yanında dilimin açılacağını düşünmüştü, bilemem. Ne öğrenmek istediğini ve bunun nedenini biliyorum, ama Allah'ın önünde yemin ettim. Onu hayal kırıklığına uğratmaktan başka bir şey gelmezdi elimden."

Yıldızlar altında onu dinlerken Şâdi'nin de Cemile'nin de bu hadımın yumuşacık sesine kanmalarını anlayabiliyordum.

Şimdi beni de büyülemişti. Halime hakkında imalı konuşmaları beni meraklandırmıştı. Ne biliyor olabilirdi? Ne biliyordu?

"Hikâyen beni de hayal kırıklığına uğrattı, Emced. Şâdi'nin neden Selâhaddin'e söylemek istediğini anlayabiliyorum. Konu hemen orada sona ererdi. Kimse hakkında konuşmama yeminine saygılıyım ve o yemini bozmanı istemiyorum. Ama Cemile, herhalde Halime hakkında sadece gerçekleri öğrenmek istemişti. Senin yeminin yalan ve uydurma şeyler söylememek içindi. Öyle değil mi?"

Uzun bir süre konuşmayınca çöl gecesinin görkemli sessizliği birden boğucu olmaya başladı. Sorumu değiştirerek tekrarlayacaktım, ki yeniden söze başladı.

"Her zaman olduğu gibi yine haklısın, İbn Yakub. Ama Cemile'nin bilmek istediği şey benim hakkımdaydı. Eğer gerçeği söylemiş olsaydım bana olan saygısı kalmazdı, ki bu saygı benim için çok önemlidir. Hatta, benim için dünyada en değerli şeydir, diyebilirim. Acı gerçek şu: Ben bir gece derin uykudayken Halime yatak odama girdi. Çıplaklığını örten entarimi çıkardı ve yanıma uzanarak vücudumu ve uzun zaman önce Cemile'yle uzaktan izledikleri şeyi okşamaya başladı.

"Sana Allah adına yemin ederim, İbn Yakub, bir süre rüya gördüğümü sandım. Ama sonra üzerime çıkıp da bacaklarımın arasındaki bu hurmasız palmiye ağacı üzerinde inip kalkmaya başlayınca her şeyin gerçek olduğunu anladım. Ancak o zaman da, eğer istemiş olsam bile itiraz veya şikayet etmek için çok geçti. En güçlü kuşkular bile zevkle boğulur gider. Her şey sona erince çıkıp gitti. Tek kelime bile konuşmamıştık. Kendimi bir hayvan gibi hissediyordum. Belki o da benim gibi tiksinmişti, ama belki de tiksinmemişti.

"Birkaç kere geldi ve sessizce çiftleştik. Her şey başladığı gibi sona erdi. Aniden. Daha sonra birbirimizi gördüğümüzde gözlerimizi kaçırdık. Onun yeni arkadaşlarının yanında bana galiz küfürler savurduğunu duydum. Bunlardan daha sonra arkadaşlığı sona eren biri, Halime'nin her yerde rastladığı Cemi-

le'nin hayalinden kurtulmak için üzerime bindiğini itiraf ettiğini söyledi.

"Haremde hiçbir şey sır olarak kalamaz. Halime'nin izlendiğine ve kötü niyetli dillerin durumu Cemile'ye ilettiğine eminim. O da doğal olarak bunun doğrulanmasını ya da yalanlanmasını benim ağzımdan duymak istedi. Ama onun isteğini yerine getiremezdim, İbn Yakub. Bu onu çok üzer ve arkadaşlığımızı aşağılardı. Cemile'yle birkaç saatlik bir sohbet, benim için Halime'yle geçen bütün gecelerimden daha değerlidir. Bu zevkleri aynı ölçüyle bile ölçemem. Cemile'nin zekâsı bende afrodizyak etkisi yaratıyor. O benimle güldüğünde yüreğimde güneşler açıyor. Benim gerçek sevdiğim odur ve o emrederse seve seve ölmeye hazırım. Artık her şeyi biliyorsun. Suçlu sırrım sonunda ortaya çıktı."

Emced'in itirafı beni sersemletmişti. Benim başaramadığımı bir hadım başarmıştı. Yıldızlara bakarak sessizce göğün başıma çökmesi için dua ettim. Bütün anılarımı boğmak istiyordum.

O gece bir rüyayla uyandım. Yüzü çirkin bir sırıtmayla çarpılmış bir kadın beni hadım ediyordu. Ve bu kadın Halime'ydi.

YİRMİ SEKİZ

Frankların Arasında İhtilaf Olduğu Haberi Geliyor

Frankların karargâhındaki casuslarımızdan Kıpti mezhebinden iki tüccar, Takiyüddin'e Kudüs Krallığı içindeki gelişmeler konusunda bilgi getirmişlerdi. Krallık, Kral Guy'nin iki büyük şövalyesi arasındaki çatışmayla parçalanmak üzereydi. Trablus Kontu Raymond, Kral'a tedbirli olup savunmada kalmayı öneriyordu ve bu, Kudüs'te kalmak ve Selâhaddin'in hazırladığı tuzağa düşmemek anlamına geliyordu. Kral ise Châtillon'lu Renaud'nun görüşünü daha çok benimsiyordu. Bu şövalye kan kokusu almıştı. Kont Raymond'un dürüstlüğünü sorguluyor, onu Selâhaddin'in dostu ve sahte bir Hıristiyan olmakla suçluyordu. Renaud güçler dengesinin Frankların lehine olduğuna inanıyordu. Şövalyeleri ve piyade erlerinin Sul-

tan'ın ordularını yanıltıp arkadan çevirebileceklerini savunuyordu.

Bir ara iki adam neredeyse yumruklaşacak duruma gelmişlerdi. Kral tahta bir haç kapıp aralarına girmemiş olsaydı hemen orada birbirlerine gireceklerdi. Kral iki şövalyeyi aralarındaki kavgayı bırakıp beraberce dinsiz Araplarla çarpışacaklarına yemin ettirmişti.

Takiyüddin iki casusu titizlikle sorguya çekti. Guy ordusunun mevcudunu, şehirlerinin dışında dayanmak için ihtiyaç duydukları malzeme miktarını, Templar ve Hospitallerlere kimlerin kumanda edeceğini, Kutsal Şehir'den çıkacak ve Sultan'ı karşılamaya onun topraklarına gelecek kadar aptalsalar Frank ordusunun yerini ne kadar zaman içinde öğrenebileceğimizi sordu. Tüccarlar birbirlerine bakıp güldüler. Konuşan yaşlısı oldu.

"Emir'in o konuda hiçbir kaygısı olmasın. Guy ve Renaud'nun malzemelerini benim kardeşim sağlıyor. Bu bilgileri elde eder etmez bize haber uçuracaktır. Posta güvercinleri hazır bekliyor."

Takiyüddin gülümsedi.

"Amcam beni iyi bir insan sarrafı olduğum için överdi. Bana asla yalan haber getirmediniz ve size olan güvenimi boşa çıkarmadınız. Bu yüzden Sultan sizi cömertçe ödüllendirecektir. Çadırınız hazır. Uzun bir yolculuk yaptınız. Şimdi, lütfen dinlenin ve akşam yemeğine kadar gücünüzü toplayın."

İki gün sonra beklediğimiz haber geldi. Guy'ı kendi tarafına çekme savaşını Châtillon'lu Renaud kazanmış. Franklar şu anda bizim toprağımızda savaşmak için Kutsal Şehir'den çıkmaya hazırlanıyorlarmış. Haberi duyunca Sultan'ın yüzü aydınlandı. Haberin tekrar tekrar kontrol edilip doğrulanmasını istedi. Başka bir kaynaktan doğrulama gelene kadar bir gün daha bekledik. Selâhaddin ancak ondan sonra ordusunun Astara'nın altı mil kuzeyinde, Şeria nehri vadisine giden anayoldaki Tell Tasil'de teftiş edileceğini bildirdi.

"İbn Yakub, bir tepeye çıkıp ordumun tümünü görmek istiyorum," dedi. "Dostumuz Şâdi, turpların insanlar gibi çeşitli biçim ve boylarda olduklarını söylerdi. Benimkilerin dışında bunların hepsi de yeni askerler. Benim ekmediğim tarlada yetişen turplar gibi. Bakalım, bizimkilerle kıyaslanınca nasıl görünecekler."

Frankların Kutsal Şehir'den bizimle savaşmak için çıktıkları haberi yarım saat içinde tüm karargâha yayılmıştı. Bu tür haberler uzun zaman saklanamaz zaten. Durumu öğrenmek adamların havasında tam bir değişiklik yarattı. Şimdiye kadar rahat ve biraz da aşırı güvenliydiler, birkaç güne kadar gerçek savaşa girebilecekleri haberi kendilerinde bir sinirlilik, hatta bir korku yaratmıştı.

Sultan savaş arifesinde moral dalgalanmasının en iyi ordunun bile ateşini söndüreceğini iyi bilirdi. Karargâhın sökülmesini emretti. Onu daha önce hiç böyle görmemiştim. Aynı anda her yerdeydi sanki. Emirleriyle birlikte depoları kontrol ediyordu, rüzgârda cüppeleri savrulurken uzaktan dev kuzgunlara benziyorlardı; develer, yük katırları ve arabaların hazırlanması için, gece çadır kazıklarının gevşetilmesi ve çadırların sabah şafakla birlikte indirilip katlanması için emirler yağdırıyorlardı. Bir an sonra Sultan sağlamlığını denemek için yeni inşa edilen bir kuşatma kulesine çıkarak beni şaşkına çeviriyordu. Bu gereksiz risk karşısında korkumu gören yanımdaki genç el-Efdal ise gülüyordu.

"Babamın savaştan önce böyle davranmasına alıştık artık. Risk almakta ısrar eder. Bunun adamlarda güven yarattığını söyler. Sultan ölürse onlar da haydi haydi ölebilirler."

"Peki, sizin canınızı tehlikeye atmanıza izin verecek mi, genç şehzadem?"

Düzgün sakallı yüzün rengi değişti.

"Hayır. Kendisi düştüğü takdirde benim ayakta kalmam gerektiğini söylüyor. Bu nedenle savaşta benim görevim onun emirlerini iletmek ve her zaman çadırının ve sancağının yanın-

da beklemek. Kuzenim Taki'ye gidip yanında savaşmak istediğimi söyledim ama o da emir almış. Haksızlık bu. Şimdiye kadar iki savaşta çarpıştım ama en önemlisi bu olacak."

"Sabır, el-Efdal, sizin gününüz de gelecek. Siz de talihsizliklerden uzak yaşayacaksınız. Yönetecek, yargılayacak, oğullarınızı kendi yetiştiğiniz gibi yetiştireceksiniz. Sultan sizin için en iyi olanı yapıyor. Yetişip meyve vermesi için bir fidanın sıcak rüzgârlardan korunması gerekir."

Tahtın varisi birden huysuzlaştı.

"İbn Yakub, lütfen Şâdi gibi olmaya çalışma. O tekti."

Delikanlı bu küstahça sözlerle yanımdan ayrıldı. Ama fazla yalnız kalamadım. Hadım Emced kendisine hiç yakışmayan asık bir yüzle yaklaşıp kulağıma İbn Said'in beni beklediğini fısıldadı. Cemile'nin çadırına doğru yürürken de Hanım Sultan'ın gayet aksi olduğunu ve beni onunla yalnız bırakacağını söyledi. Cemile'nin keyifsizliğinin nedeni az sonra anlaşıldı.

"Selâhaddin benim orduyla birlikte gitmeme izin vermiyor. Bunun çok tehlikeli olduğunu ve orada varlığımı haklı gösterecek bir neden olmadığını söylüyor. Ona beyni yerine bir devenin kıçını taşıyan bir insan gibi konuştuğunu söyledim. Buna kızıp beni bir kenara itti. Emced'e Şam'a dönmem için hazırlık yapması emrini bile verdi. Sizler Kudüs'ü almak için yola çıkarken, hadımlar ve bir tek kadın Şam yoluna düşecekler.

"Seni peşinen uyarıyorum, İbn Yakub. Bu kere onun sözünü dinlemeyeceğim. Zavallı Emced'in korkudan ödü patladı. Selâhaddin'e itaatsizlik edecek cesareti yok. Ona benim kendi kendime bakacak güçte olduğumu söyledim. Ben çoğunuzdan iyi at binerim ve okum pek çok kere hedefin ortasını bulmuştur. Sen ne diyorsun bakalım?"

Kadın çok öfkeliydi; ben de İbn Meymun'un bu durumlar için verdiği öğüdü hatırlayıp kendisine bir bardak su içmesini önerdim. Suyu yudumladıkça biraz sakinleşti.

Sultanım, sırdaşınız olmak benim için bir şeref ve ayrıcalıktır, ancak yalvarırım bu konuda Sultan'ın iradesine karşı gel-

meyin. Düşünecek o kadar şeyi varken bir de sizin güvenliğiniz için kaygılanmasın. Buyruklara körü körüne itaatin sizin tabiatınıza uymadığını biliyorum. İlk tepkiniz daima onun buyruklarına direnmek olur, ama Sultan'ın sizi ne kadar sevdiğini ve öğütlerinizi nasıl bir ciddiyetle dinlediğini bilirim. Sık sık sizin kendisinden güçlü bir beyine sahip olduğunu söylediğini duymuşumdur. Bir kerelik olsun, onun istediğini yapın."

Cemile gülümsedi.

"Demek gerektiğinde kurnaz da olabiliyormuşsun. Bunu öğrenmem iyi oldu. Eğer bir soruma doğru cevap verirsen öğüdünü tutmaya hazırım. Anlaştık mı?"

Bu garip istek beni öylesine şaşırtmıştı ki hiç düşünmeden kabul ettim.

"Birkaç gece önce Emced seninle yürüyüşe çıktığında sana Halime'ye kendisini kaç kere düzdürdüğünü söyledi mi?"

Dev bir tuzağa düşürülmüştüm. Kadın beni gafil avlamıştı ve istediği bilgiyi elde etmesi için tek kelime etmeme gerek yoktu. Suçluluk dolu yüz ifadem her şeyi açıkça ortaya koyuyordu.

"Emced!" diye bağırdı. "Seni iğrenç orospu. Ellerine fırsat geçmişken tamamını kesmeliydiler. Buraya gel!"

Bunun çadırından süzülüp kaçmak için bir fırsat olduğunu düşündüm.

Ertesi sabah çöl şafağı olan o pembe ışıkta Tell Tasil'e doğru yola çıktık. Herkes keyifli görünse de, ara sıra yükselen aşırı gürültülü bir kahkaha emirlerden bazılarının hissettikleri heyecanı belirtmekteydi. Çünkü yalnız onlar böyle gülerlerdi. Tell Tasil'e varmamız uzun sürmedi. Selâhaddin genellikle ordusunu bir tepenin üstünden ve atı üzerinde denetlerdi. Bu kere geleneklere uymadı. Askerlerine durduğu yere bir kuşatma kulesi getirmelerini emretti. Beni de kendisiyle kuleye çıkmaya davet etti ama yüzümdeki bakışı görünce gülerek dave-

tini geri aldı. Benim yerime el-Efdal'ı aldı yanına. Ben düşman kalelerinin surlarına çıkmak için kullanılan ahşap kulenin altında bekledim.

Selâhaddin yerini alınca kolunu kaldırdı. Borazanlar çaldı, davullara vuruldu. Sonra, önde Abbasi Halifelerinin, arkasında Sultan'ın sancağı olmak üzere zırhları içinde ve kılıçlarını havaya kaldırarak Takiyüddin ile Gökbörü'nün önderlik ettiği birlikler kulenin yanından geçmeye başladılar. Göz kamaştırıcı bir sahneydi. 10.000 atlının ardından develer, üzerindeki okçular ve onların ardından sıra sıra piyade erleri geliyordu.

Kürt savaşçılar bile disiplinsizliklerini denetim altına almayı başarmışlardı. Örnek bir sıra halinde Sultan'ın önünden geçtiler. Herkesin kulenin yanından geçmesi bir saatten fazla sürdü ve kalkan toz yoğun bir buluta dönüştü. Selâhaddin kuleden inerken pek memnundu. Genelde tedbiri elden bırakmayan Sultan bu sahneden etkilenmişti besbelli.

"Allah'ın izniyle bu orduyla ben herkesi yenerim," dedi. "İbn Yakub, bir ay sonra Kudüs'te senin sinagogun ve bizim camimiz bir kere daha dolup taşacaktır. Bundan hiç kuşkum yok."

Sultan'ın cihad için seçtiği o Cuma günü Celile Gölü'ne doğru yürüyüşe geçtik. Güneş battıktan sonra vardığımız Ukhuvana'da karargâh kurduk.

YİRMİ DOKUZ

Savaş Arifesi

Sultan, çıkarttığı keşif kolundan Frankların şövalyeleri ve askerlerini Saffuriya'da topladıkları haberini almıştı. Emirlerinden bazıları onları biraz daha ileri çekmek istedi, ama Selâhaddin başını salladı.

"Şu an orada kalsınlar. Siz nehri geçip onları Kafar Sebt yakınlarında tepelerde bekleyeceksiniz. Ben Taberiye'yi alınca onlar koşarak geleceklerdir. Çok kızacaklardır ve bu arazide öfke öldürücü olur. Allah'ın bizi parlak bir zaferle ödüllendirdiği haberini alınca bu bölgeye yayılıp, bütün kuyu, dere ve ırmakların başına muhafız dikeceksiniz. Sonra olduğunuz yerde, mızraklarınız bir aslanın pençesi gibi hazır bekleyeceksiniz. Takiyüddin benimle gelecek. Buradâki ordunun başında

Gökbörü olacak. Frankların topraklarının ormanlarla kaplı olduğunu unutmayın. Orada gölge hiç uzak değildir. Allah onlara güneşin gücünü gösterecektir. Zırhlarının içinde pişsinler, bakalım."

Emirler hayranlıklarını gizleyemediler. Hemen adına övgüler düzmeye başladılar.

"Sana umut bağlayanlar asla hayal kırıklığına uğramazlar. Sen halkını Franklara karşı koruyan tek hükümdarsın. Sen..."

Sultan sinirli bir hareketle hepsini susturdu.

Sultan'ın Romalıların Tiberias dedikleri Taberiye şehrini almaya karar verdiği haberi çabuk yayıldı. Bu Frank kalesini ele geçirmek isteyen gönüllülerin sayısı çok fazlaydı. Celile Gölü'nün kuzey ucundaki şehir, Selâhaddin ile Trablus Kontu Raymond arasında yapılan barış nedeniyle geçmişte rahat bırakılmıştı. Raymond şimdi Saffuriya'daki Frank güçleriyle birleşince artık şehri almamıza bir engel kalmamıştı.

Askerin savaşma, yanlışı alt edip gerçeği savunma, kâfirleri ezip müminleri güçlendirme büyük dava için olduğu kadar hızlı bir zafer umuduyla da artıyordu. Hepsi bu fani dünyanın zenginliklerinden bir kısmının kendi ellerine geçeceğini ummaktaydılar. Selâhaddin gönüllüleri kabul etmedi. Onların yerine kendi denenmiş ve sınanmış askerlerini seçti.

"Bunlar inancımızın alev alev yanan kömürleridir. Onlarla Taberiye'yi bir baskınla ele geçireceğim."

Selâhaddin eski Roma kalesini almaya giderken Gökbörü de nehri geçti. Birkaç saat sonra Frank karargâhının on mil doğusunda bulunan, Hattin adındaki bir köyün güneyindeki küçük bir vadiye yerleşti. Sultan benim ordunun büyük kısmıyla kalmamı istediği için sıkılmıştım. Tahminimce gereksiz yük istemiyor ve vurucu gücünü denenmiş askerleriyle sınırlıyordu. Mantığını anlıyordum ama bu benim hayal kırıklığımı gidermiyordu.

Burada karargâh kurma kararı iki gün önce keşif kolundan gelen haberler üzerine alınmıştı. Öncüler serin suları gürül gü-

rül akan iki büyük dereden ve çevrelerindeki meyve ve zeytin bahçelerinden söz etmişlerdi. Buraya vardığımızda güneş tam tepemizdeydi. Sıcak, insanı da hayvanı da tüketmişti. Emir Gökbörü'nün yüzünden akan terler küheylânının sırtındaki tere karışıyordu.

Gökbörü gelir gelmez soyundu, biraz su içtikten sonra dereye girdi. Sular vücudunu örterken gözlerini kapattı. Onu izlemek isteyerek umutsuzca kendisine baktık. Sultan olsaydı tüm ordusunu kendisine katılmaya davet ederdi, ama bu gözde komutan tek başına olmayı tercih ediyordu. Çok uzun bir süre sonra, ya da o gün bize çok çok uzun gelen bir sürenin sonunda başını suya soktu, sonra karaya çıktı. İki hizmetkârı kendisini beyaz bir örtüye sarıp tepeden tırnağa kadar kuruladılar. Gökbörü ondan sonra portakal ağaçlarının kokulu gölgesine kurulmuş çadırına çekildi.

O gözden kaybolduğu anda askerden bir rahatlama sesi yükseldi. İzin verilmesini beklemedik. Herkes kurumuş boğazını ıslatmak, akan suyun altına uzanmak, yolculuğun rahatsızlığını üzerinden atmak için suya koştu. Yeni askerlerin çoğu on altı, on yedi yaşına varmamışlardı bile. Onların o kimseyi umursamayan oyunlarını seyretmek bayağı eğlenceliydi.

Cihadın daha deneyimli askerleri sessizce yıkanıyorlar, düşüncelerini kendilerine saklıyorlar ve herhalde geleceği fazla düşünmemeye çalışıyorlardı. Çoğu henüz otuzuna gelmemiş olsa da kendilerine bu hayatta da gelecek hayatta da yetecek kadar dehşet görmüşlerdi. Bazıları Frank şövalyelerinin evlerinden attığı insanların köy ve kasabalarını görmüştü. Son anısı arkadaşlarının cesetlerinin kitle halinde gömülmeden önce üstüste yığıldığı savaşlar yaşamışlardı. Yakın bir dosta bir ok isabet edip karaciğerinin ikiye ayrıldığını görmüşlerdi. Çoğu kardeşini, kuzenini, amca ve dayısını kaybetmişti. Kimi babaları için ağlayan oğullar, oğulları için ağlayan babalar görmüşlerdi.

Ben de yıkanıp kurulandıktan sonra bir zeytin ağacının gölgesine sığınıp düşünmeye koyuldum. Kızım bir çocuk bek-

liyordu. Oğlan mı olacaktı? Cemile Şam'daki kalede güvenlikte olmalıydı. Emced'i nasıl cezalandırıyordu acaba? Ve her zaman olduğu gibi Şâdi'yle hayali bir sohbete koyulacağım sırada bir hizmetkârın öksürüğünü duydum. Efendim beni istiyordu.

Selâhaddin o öğleden sonra bizden ayrılırken askerlerine yola hazırlanmaları için kısa bir süre tanımıştı. Su içip kuru hurmalarını çiğnerken pek düşünceli görünüyordu. Gözlerinde bir hüzün de sezmiştim. Bana daha önce birkaç kere Şâdi'nin ölümünden sonra zaman zaman ruhunu bir yalnızlık kapladığını ve bunun kafasını çalışmaya zorlayan insanlar arasındayken bile gitmeyen türden bir yalnızlık olduğunu söylemişti. Bu hali iyi bilirdim.

"Allah bize neler hazırladı acaba, İbn Yakub? Savaşlar nadiren silah ya da insan üstünlüğüyle kazanılır. Sonuca götüren şey moraldir, Allah'ın emrine itaat ettiğine olan inançtır. Askerlerin önümüzdeki birkaç haftanın önemini anladılar mı sence?"

Başımı eğdim.

"Muzafferlerin Komutanı, size Şâdi'nin söyleyeceği şeyi söylememe izin verin. Bu günde sizinle olmak isterdi. Bu günün geleceğini ve sizin bunu soracağını bilecek ve şöyle diyecekti: 'Askerlerimizi tanırım. Onlar Kudüs'ü almanın ne demek olduğunu çok iyi biliyorlar. Bu dava uğruna ölmeye hazırlar.' Onları birbirleriyle konuşurken dinledim. Şâdi söylediklerimin tek bir kelimesini bile değiştirmemi istemezdi."

Sultan gülümseyerek sakalını sıvazladı.

"Ben de aynı izlenimi edindim. Onların davamızın doğruluğuna olan inançlarının yeterli olacağını umalım. Kaderin zalimliklerinin ve tesadüfi talihsizliklerin kâfirlere yardım için birleşmemesine dua edelim. Gökbörü'ye askerin bu akşam çok beslenmesini sağlamasını söyle."

Bu haberi Emir Gökbörü'ye iletmeye gerek yoktu. Komutanının aksine o boğazına düşkündü. Söylendiğine göre, bir lok-

ma aldığı yemekte, ete lezzet vermek için katılan bütün baharatları ve otları tek tek sayabilirdi. Aşçılara gerekli talimatı vermişti bile ve gün batımından hemen önce karargâha yayılan pişmiş et kokusu iştahımızı kabartmaya başladı. Et sevmezliğiyle tanınmış Sultanımız bile kokunun güzelliğine dikkat çekmekten geri kalamadı.

Aşçılar Fırat kayıkçılarının pek sevdikleri bir yahni olan sikbaj hazırlamışlardı. Et, bala ve sirkeye yatırılmış taze bitkilerle pişirilmiş olup, uyku getirici bir etkisi vardı. Izgara ete düşkün olan Kürtler bile o gece yedikleri sikbajın cennette hazırlanmış olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar.

Ertesi sabah hepimiz davul sesiyle uyandık. Yorgunluk falan kalmamış, askerlerimiz rahatlamış görünüyordu. Gökbörü askerin çoğunluğunu memnun eden bir kararla sabah namazında ısrar etmedi. Tabariye'deki Sultan'a katılmak istiyordu. Malzemelerin yüklenmesini beklemeden aralarında benim de olduğum bin atlıyla derhal yola çıkıldı.

Yarım saat kadar gitmiştik ki, bize doğru gelen bir toz bulutu görünce birden gerginleştik. Gökbörü öncülerinden ikisini, gelen atlıların sayılarını, güçlerini ve bayraklarını tespite gönderdi. Eğer gelenler Frank şövalyeleriyse çarpışmaya girecek, Selâhaddin'e haber vermek için bir ulak gönderecektik. Bekledik ama öncüler dönmediler. Toz bulutu da giderek yaklaşıyordu.

Gökbörü ile yanında at süren emirlerden üçü baş başa verdikten sonra gücümüzü üç kola ayırdılar. Birden "Allah ü Ekber" sesleri işittik. Herkes gülümseyip derin bir soluk aldı. Gelenler dosttu. O sırada öncülerimiz varıp Emir'e Selâhaddin'in Taberiye'yi aldığını, bize katılmak üzere geldiğini bildirdiler.

Gökbörü sevinçten çılgına dönmüştü, az önce düşen şehrin fatihini karşılamak üzere biz de harekete geçtik. Toz bulutu yatıştı. Gökbörü atından atlayıp Sultan'ın eteğini öpmeye koştu. Bu jestten pek duygulanan Selâhaddin de atından inip genç Emir'i kucakladı.

"Şimdi şehirlerini geri almak için gelecekler, bunun için de en kısa yolu, yani Hattin ovasından geçip Akka'ya giden yolu seçeceklerdir. Bugün kendimize sabrın bir erdem olduğunu hatırlatmalıyız. O müthiş sabırsızlığıyla tanınan Şirkuh Amcam bile bugün sağ olsaydı benimle aynı fikirde olurdu. Şimdi karargâha dönelim ve Templar ve Hospitaller Şövalyeleriyle, Guy'ı en rahat gözleyebileceğimiz bir yer seçelim. Gökyüzü açık, güneş fırın gibi yakıyor ortalığı ve suyun kontrolü bizim elimizde."

OTUZ

Hıttin Savaşı

Selâhaddin, Soylu Trablus Kontu Raymond'un savunmaya daha yönelik alternatif bir plan kurmaya çalışacağını biliyordu. Karısı, düşen şehrin kalesindeydi. Raymond Selâhaddin'in Franklarla henüz onların güçlü ve kuvvetli, savunmada bulundukları bir durumda karşılaşmamış olduğunu biliyordu. Sultan, Frank liderlerinin acelecilik ve aptallıklarına güveniyordu. Guy ile Châtillon'lu Renaud'nun Trablus Kontu'na duydukları güvensizlik ve nefretin, onları Raymond'un önereceği herhangi bir planı reddetmeye götüreceğinden emindi.

Bir Cuma olan Temmuz'un üçüncü günü Frankların hareketlerini gözetleyen öncüler büyük bir heyecan içinde karargâha döndüler. Gökbörü, onlarla birlikte Sultan'ın çadırının

kapısına kadar geldi. Sultan dinleniyor, ben de muhafızlarından birine satrancın temel hamlelerini öğretiyordum. Hepimiz limon ağaçlarının altında Sultan'ın istirahatinin sona ermesini bekliyorduk.

İki öncünün yüzleri toza bulanmış, gözleri uykusuzluktan kararmıştı. Tavırlarından çok önemli haberler getirdikleri anlaşılıyordu. Takiyüddin onlara sadece Selâhaddin'le konuşmaları emrini vermişti. Ben Sultan'ın rahatsız edilmekten memnun olabileceğini söyleyince Gökbörü çadıra girdi. Selâhaddin belden yukarısı çıplak, beline bir parça kumaş sarılı olarak dışarı çıktı.

Öncüler haberi kulağına fısıldadılar. Haber onun tahminlerini doğrulamıştı. Sultan rahatlamış olarak gürültülü bir kahkaha attı.

"Allah ü Ekber! Suyu terk etmişler ve şimdi İblis'in pençesine düşmüş durumdalar. Bu defa onları kıstırdık!"

Borular ve davullar emirleri ve askeri harekete geçirdi. Ordumuzun savaşa hazırlanışındaki sürat Astara'da eğitimle geçen o haftalarda elde edilen yüksek moral ve disiplinin belirtisiydi. Taberiye'nin düşmesinin geride kalanlar üzerinde canlandırıcı bir etkisi olmuştu. Başında yeşil sarığı, sırtında zırhıyla Sultan, hizmetkârları kılıcını takarlarken Takiyüddin ve Gökbörü'ye son emirlerini veriyordu. İki adam Sultan'ı yanaklarından öptükten sonra selamlayarak çekildiler.

Sultan'ın okçuları avlarını bekleyen hayvanlar gibi tepenin sırtına dizilmişlerdi. Ben sakin olmak için elimden geleni yapıyorsam da heyecanıma engel olamıyordum. O gün büyük İmadeddin'le kahvaltı ettim. O, başlamak üzere olan savaşı yazmaya başlamıştı. Su dökmek için çadırdan çıkınca açılış bölümünü okuyup kopya ettim: "Ordusunun geniş denizi gölü çevrelemiş. Gemiyi andıran çadırlar demirli duruyor ve askerler dalga dalga yayılıyorlar. Tozdan oluşan ikinci bir gökyüzünde kılıçlar ve demir uçlu mızraklar yıldızları andırıyor." Çok rahat yazardı, kelimeler kaleminden kendilerine biçim veren mürekkepten daha hızlı akardı. Sultan'ın bu eseri yazma işini neden ona değil de bana verdiğini bir kere daha merak ettim.

Öğle saatinde düşmanı ilk kez gördük. Güneş, Frank şövalyelerinin ağır zırhları üzerinde parlıyor ve parıltılar toz bulutunu deliyordu.

Franklar sırta yaklaşınca Sultan işaretini verdi. Takiyüddin ve Gökbörü, birliklerini Frankları pek de şaşırtmaması gereken bir çevirme hareketine kaldırdılar. Düşmanın çevresi sarılınca bütün kaçış yolları kapandığı gibi suyla ilişkileri de kesilmiş oldu. Sultan sırtı tutmaya devam etti.

Ben sırtta Sultan'ın çadırının yakınında el-Efdal'ın yanındaydım. Çarpışmadan uzaktaydık. Selâhaddin çarpışmayı çeşitli yerlerden izleyecek, gönderilen raporları alacak, sonra bizim bulunduğumuz yerdeki sancağına dönecekti. Sonra yeni talimatlar yağdıracaktı. Gözleri fenerler gibi yanıyordu, yüzünde kaygıdan eser yoktu. Tatmin olduğu belliydi ama tedbiri de bir an bile elden bırakmıyordu. O gün onu çok yakından izleme fırsatı buldum.

Subaylarının işlerine müdahale eden bir komutan değildi. Savaşı titizlikle planlamıştı ve emirleri yerine getirildiği takdirde müdahaleye gerek görmüyordu. Gün boyunca yüzleri toza bulanmış atlı ulaklar kendisine haber getirip emirlerini götürüyorlardı. İslam tarihinin en önemli zaferlerinden biri, şaşırtıcı derecede sakin bir şekilde gerçekleşiyordu.

Ölü ve yaralı askerlerimizi görmek beni çok derinden etkilemişti. Ne Sultan'ın ne de emirlerin, hatta askerlerin bile, o gün kaybedilenlere fazla bir duygusallık göstermeleri beni çok rahatsız etmişti. Bir tek günlük savaştan sonra bile çarpışmadan önceki normal hayatın nasıl olduğunu hatırlamanın güçlüğü gerçekten çok garipti.

Frank şövalyeleri devrildikçe ben sadece kendimde bir rahatlama hissediyordum. Tabiat itibarıyla pek kindar biri değilsem de, kumların Frankların kanıyla kararDığını gördükçe Kudüs'te ve diğer şehirlerde benim halkıma yaptıklarını hatırlıyordum. Allah'a Sultanımızın zaferini çabuklaştırması için sessizce dua ettim. Ancak o gün onun benim dualarıma ihtiyacı

yoktu ya. Taktikleri çok başarılıydı ve o sırada biz her ne kadar bunu fark edememişsek de, ona Hıttin Savaşı'nı kazandıran bu olmuştu. Frankların aksine savaşın o ilk günü biz pek az kayıp verdik. Düşmanı izleyip akşama kadar işlerini bitirebilirdik, ama Sultan'ın çadırı dışında duran el-Efdal'ın askere verdiği işaret düşmanın geri çekilmesine izin verilmesini söylüyordu. Düşmanın gidecek yeri yoktu. Bütün çıkış yolları kapatılmıştı. Bütün kuyular bizim kontrolümüzdeydi. Frankların güvendikleri ikmal malzemesi ele geçirilmişti ve bir kısmı bizim karargâha boşaltılmaya başlamıştı bile.

Franklar geçmişte olduğu gibi şövalyelerinin saldırarak kuşatmayı yaracaklarını ve ordularına çekilmek için bir yol açacaklarını sanmışlardı. Ama bizim ordumuzun mevcudu hakkında yanılmışlardı. Yapmak istedikleri şey imkânsızdı.

O gece her iki taraf da karargâh kurarken, kimse savaşın sona erdiğini anlayamamıştı. Sultan emirleriyle toplantılar yapıyordu. Her birlikten en iyi dövüşenlerin adlarını istiyordu. Kendi kusursuz belleğini de hangi okçuları ertesi gün hangi mevzide istediğini sayarak gösterdi. Astara'da yeni okçuları dikkatle gözlemiş ve hedefe en çok isabet kaydedenlerin adlarını not etmişti. Bunlara dört yüz sadak ok verildi. Sultan malzemenin dağıtımına kendisi nezaret etti ve en gözde okçusuna adıyla hitap etti.

"Nizameddin, adamlarına Frank şövalyelerine nişan alarak oklarını boşuna harcamamalarını tembih et. Ata nişan alsınlar ve hayvanı devirsinler. Atsız bir Frank şövalyesi yaysız bir okçudan farksızdır. Hiçbir şey yapamaz. Siz atları vurunca Takiyüddin ve atlılarımız bir dalga gibi gelecek ve ayağa kalkmaya çalışan o kâfirlerin kellelerini uçuracaklar. Anlaşıldı mı?"

Cevap Sultan'ın sözlerini duymak için pür dikkat kesilmiş bütün okçulardan geldi.

"Eşhedü enla ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü veresulüh."

"Aynı fikirdeyim," diye mırıldandı Sultan. "Ama O'nun sizleri de yakında cennetine almasını istemem. Bu savaş daha sona ermedi."

Savaş yeniden başlamadan Sultan emirlerine Trabluslu Raymond konusunda kesin emir verdi.

"O bir zamanlar bizim dostumuz olan iyi bir insandır. Putperestler tarafından bize karşı savaşmaya zorlanmışsa da, ona karşı hiçbir kötü niyet beslemiyorum. O ölmemeli. Onu canlı istiyorum. Eğer canlı yakalayamazsanız kaçmasına izin verin. Nasıl olsa onu bir daha buluruz."

Düşmanın niyetini anlamak için çarpışmaya ilk önce ön saftakiler başladı. Yanında Takiyüddin ve Gökbörü olan Sultan, ordusunu savaşa sürmeden bir süre bekledi. Franklar ön saflarımıza saldırınca biraz kayba uğradıysak da Selâhaddin yeni bir Memlûk grubunun öne atılmasını işaret etti. Frank şövalyeleri bu defa geri çekildiler. O gün yanımda olan İmadeddin bunu görünce güldü.

"Aslanlar kirpiye dönüştü," dedi ama Sultan'ın bir bakışıyla hemen sustu. Şâdi, Selâhaddin'e kazanılmadan kutlanan bir zaferin uğursuzluk getirdiğini öğretmişti.

Selâhaddin iki kanada da çevirme harekâtına başlamalarını bildirdi ve aynı anda güvenilir okçularını mevzilerine sürdü. Onun işaretiyle ok yağmuru başladı ve pek çok Frank şövalyesi atsız kaldı. Bir işaretle çalılıklar yakılınca Frankların sıkıntıları kat kat arttı. Güneşin parlak ışığı altında alevler gözle görülmüyordu bile. Dehşete kapılan şövalyeler ve atları oradan oraya kaçmaya çalışıyorlar, yerlerinde duramadıklarını hissediyorlar, bir şeyler yapmak istiyorlardı; kurtulmaları imkânsız bir durumdaydılar. Yanık hayvan ve insan eti kokusu ikindi rüzgârıyla bize kadar geliyordu. Ateşin içinden geçip vadilere erişmeye çalışan Frank şövalyelerini ise Sultan'ın okçuları beklemekteydi. Franklardan kimi yorgunluktan yere yığıldı, kimi diri diri yandı. Sultan haberleri hiçbir duygu belirtisi göstermeden aldı. Sadece bir kere benimle konuştu ve Arabis-

tan'ın en soylu atlarının yok olduğunu, buna da üzülmek gerektiğini söyledi.

Frank askerlerinin çaresiz çığlıklarını kendi kulaklarımla duydum. Susuzluktan ve kavurucu güneşten çılgına dönmüş bir halde bir damla su için yalvarıyorlar, hem kendi tanrılarına hem de Allah'a dua ediyorlardı.

Komutanlarından daha önce sözünü ettiğim o kötü kalpli ve çocuk ruhlu maceraperest Châtillon'lu Renaud'yu görebiliyordum. Yüzünde insanı ürküten bir yara izi vardı. Adı bilinmeyen kılıç ustalarımızdan birinin bıraktığı silinmez bir iz. Renaud, ter içindeki kara küheylânını, birden dizginlerini çekip durdurdu. Askerlerin kükreyişleri hafifledi. Bir ulak komutanına koştu. Renaud atından indi, ulak kulağına bir şeyler fısıldadı. Sonra onu gözden kaybettim. Ve Franklar birden gözlerimizin önünde savaş düzenini kaybettiler, amaçsız ve yönsüz bir güruha dönüştüler.

Taberiye Gölü'ne doğru gitmeye çalışıyorlardı ama askerlerimiz yollarını kesmişti. Yüzlerce Frank askeri Sultan'a teslim oldular, diz üstü çöküp "Allah ü Ekber" diye bağırdılar. Hemen orada İslam dinini kabul ettikleri için kendilerine su ve yiyecek verildi.

Bu askerlerden binlercesi küçük bir tepeye tırmanarak krallarını terketmiş oldular. Aşağı inme emirlerini dinlemiyorlardı. Susuzdular ve su olmadan savaşamazlardı. Çoğu kendi taraflarının askerleri tarafından kayalardan aşağı atılarak öldürüldü. Bir kısmı bize teslim oldu. Frankların yenildikleri artık herkes tarafından anlaşılmıştı.

Selâhaddin bu zafer haberlerini ifadesiz bir yüzle karşılıyor, sembolik Frank haçını çevreleyen çadırlara bakıyordu. Burada Kral ile muhafızları bulunuyordu ve çarpışmalar boyunca yerleri değişmemişti.

Biz oraya bakarken genç el-Efdal zıplayıp hoplamaya ve "Artık onları yendik!" diye bağırmaya başladı. Bir Frank birliği askerlerimizi püskürtünce birden sustu. Sultan'ın alnı bu savaş sırasında ilk kez kırışmıştı.

"Sus çocuk!" dedi oğluna. "O çadır düşene kadar yenilmiş sayılmazlar."

Selâhaddin Kral Guy'ın çadırını gösterdiği anda çadırın yıkıldığını gördük. Askerlerimiz "Gerçek Haç"ı ele geçirmişlerdi. Bunun üzerine Selâhaddin oğlunu kucaklayıp alnından öptü.

"Allaha şükürler olsun! Şimdi yendik onları, oğlum."

Sultan davulların çalınmasını emretti, tepelerde ve Hıttin köyünü saran ovalarda sevinç çığlıkları yükseldi Takiyüddin ve Gökbörü elleri kolları Frank sancaklarıyla dolu olarak geldiler. Bunları Sultan'ın ayakları dibine atıp atlarından atladılar. Gözlerinde sevinç gözyaşları parlıyordu. Selâhaddin'in ellerini öptüler, Sultan ikisini de tutup ayağa kaldırdı. Kollarını omuzlarına atarak başardıkları şey için kendilerine teşekkür etti.

Taküyiddin, "Kont Raymond'un kaçmasına izin verdim, Muzafferlerin Komutanı," dedi. "Hem de okçularım atını altından almaya hazır beklerlerken."

"İyi yaptın, Takiyüddin."

Sıra Gökbörü'deydi.

"Muzafferlerin Komutanı, şövalyelerinin çoğunu esir aldık. Kral Guy, kardeşi Toron'lu Humphrey, Courtenay'lı Jocelyn ve Châtillon'lu Renaud tutsaklar arasında, Guy sizinle konuşmak istiyor."

Sultan bu haberden pek etkilenmişti. Memnun olmuşçasına başını salladı.

"Çadırımı bu savaşın kazanıldığı alanın ortasına kurun. Sancaklarımızı çadırın önüne dikin. Guy'ı ve yanındakileri o çadırda kabul edeceğim. İmadeddin! Kaç ölü verdiğimizi ve kaç yaralımız olduğunu tamı tamına bilmek istiyorum."

Büyük âlim başını salladı.

Çok uzun sürmeyecek, Ulu Sultanım. Toprağı karpuz gibi dolduran Frank kellelerine kıyasla kayıplarımız çok az. Emir Envereddin'i kaybettik. Franklar son çöküşlerinden önce saldırdıklarında onun düştüğünü gördüm."

"İyi bir askerdi. Cesedini yıkayıp Şam'a gönderin. Bu bölgeden değillerse adamlarımızdan hiçbiri Hıttin'de gömülmemeli."

İmadeddin düşünceli bir sesle, "Askeri taktiklerinizin başarısının bu önemsiz Hıttin köyünü tarih boyunca adı anılacak bir yere dönüştüreceği kimin aklına gelirdi?" dedi.

Sultan'ın alçakgönüllü cevabı, "Frankların kaderini Allah tayin etti," oldu.

İmadeddin gülümsedi, ama tabiatına aykırı bir davranış göstererek konuşmadı.

Sultan'ın çadırının altımızdaki ovada kurulduğunu gördük. Selâhaddin atını mahmuzlayarak öne geçti ve el-Efdal, yüz muhafız ve en arkada İmadeddin ile ben, güneşte çürümeye başlamış cesetlerin, kopuk kol ve bacakların arasından geçerek çadırın kurulduğu yere yollandık.

Hepimiz öylesine bir neşe içindeydik ki, aklımdan geçen tek şey o gece yabani hayvanların kendilerine mükellef bir ziyafet çekecekleri oldu.

Başkâtip İmadeddin ve hayatının tarihçesini yazan ben, Sultan'ın koltuğunun iki yanına yerleştik. Selâhaddin muhafızlardan birine, Gökbörü'ye 'Kudüs Kralı'nı kabule hazır olduğunu bildirmesini söyledi. Guy, yanında Châtillon'lu Renaud olduğu halde Gökbörü tarafından içeri sokuldu. Gökbörü şimdi beni şaşkına çeviren bir resmiyetle konuşuyordu.

"Muzafferlerin Komutanı, işte bu kendini Kudüs Kralı ilan eden kişi ve bu da şövalyesi Châtillon'lu Renaud. Üçüncü kişi de tercümanlarıdır. O az önce İslamiyet'i kabule karar verdi. Emirlerinizi bekliyorum."

"Teşekkür ederim, Emir Gökbörü," dedi Sultan. "Krallarına biraz su verebilirsin."

Guy'a konukseverlik gösterilmesi onun hemen orada kafasının kesilmeyeceğinin ilk işaretiydi. Guy soğuk su dolu tastan kana kana içti. Tası Renaud'ya geçirdi, o da bir yudum aldı. Ancak Sultan'ın yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. Tercümana baktı.

Nefret ve aşağılama dolu bir sesle, "Bu Kral'a söyle, bu sefile suyu veren ben değil, oydu."

Guy korkudan titremeye başladı ve Selâhaddin'in sözlerinin doğruluğunu onaylamak için başını eğdi. Sultan kalkıp Renaud'nun mavi ve buz gibi soğuk gözlerine baktı.

"Sen bizim Kutsal Mekke şehrimize karşı saygısızlıkta bulundun. Bu yetmezmiş gibi silahsız kervanlara saldırarak suçlarını kat kat arttırdın. Allah'ın önünde seni öldüreceğime iki kere yemin ettim ve şimdi de yeminimi yerine getirme zamanı geldi."

Renaud'nun gözleri titredi ama bağışlanması için yalvarmadı. Sultan kılıcını çekip tutsağın kalbine sapladı.

"Allah ruhunu bir an önce cehenneme göndersin, Châtillon'lu Renaud."

Renaud yere yığıldı ama henüz ölmemişti. Sultan'ın muhafızları kendisini dışarı sürükleyip başını gövdesinden ayırdılar.

Berbat bir koku yükselirken çadırdakiler burunlarını kıvırdılar. Şövalyesinin akıbetinin korkusuyla Frank Kralı donuna yapmıştı.

"Biz kralları öldürmeyiz, Kudüslü Guy," dedi Sultan. "O adam bir hayvandı. Bütün şeref kurallarını çiğnemiştir. Onun ölmesi gerekiyordu, ama sen yaşamalısın. Şimdi git, temizlen. Biz sana yeni giysiler vereceğiz. Seni ve şövalyelerini halka gösterilmek üzere Şam'a gönderiyorum. Bu gece Kudüs dışında karargâh kuracağım ve yarın seninkilerin bir zamanlar zor kullanarak aldığınız şey yine Ehl-i Kitab'a verilecek. Senin oturduğun yerde biz oturacağız. Ama senin aksine adalet dağıtacağız ve intikam iksirinin tadına bakmaktan kaçınacağız. Senin camilerimize ve Yahudilerin sinagoglarına verdiğin hasarları onaracak, kiliselerini kirletmeyeceğiz. Bizim idaremizde Kudüs yeniden gelişecek. Gökbörü, tutsağı götür, ama kendisine iyi davran."

Böylece Guy ile soyluları Şam'a gitmek üzere yola çıktılar. Çadırdan çıkarlarken Hospitaler ve Templar askeri tarikatleri-

nin üç yüz şövalyesinin kafaları kesilmek üzere götürüldüklerini gördüler.

Onlar ölmeli, diye buyurmuştu Sultan. Eğer yaşamalarına izin verirsen bir gün yine bize karşı silaha sarılacaklardır. Bu, dünyamızı uzun zamandır zehirlemiş olan bir çatışmanın ölümcül mantığıydı. Ben o anda Kudüs'e gireceğimizden başka bir şey düşünemiyordum.

OTUZ BİR

Sultan, Şam Bülbülü Zübeyde'yi Düşünüyor

Selâhaddin büyük zaferimin gecesinde sadece mütevazı bir kutlamaya izin verdi. Bağdat ve Kahire'ye savaşın kazanıldığı haberini götüren ulaklar çıkarıldı. Frank ölülerinin sayımı, onbeş bin kayıp verdiklerini ortaya çıkardı. İmadeddin bu rakamı doğruladı ve üç bin soylu, şövalye ve asker tutsak alındığını yazdı.

Sultan'ın Kahire'deki kardeşi el-Adil'e yazdığı mektubunda bir de buyruk vardı. Mısır ordusunu cihadın tamamlanması için gerek duyulduğu Filistin'e getirecekti.

Sultan mutluydu ama her zaman olduğu gibi tedbirinin önüne hiçbir şeyi geçirmemeye kararlıydı. Takiyüddin'e Hıttin'in kesin bir zafer olmadığını söyledi. Daha pek çok şeyin

başarılması gerekiyordu ve gücümüzü gözümüzde fazla büyültmemeliydik.

Frankların toparlanıp Kudüs surları dışında bir araya geleceklerini düşündüğünden yeni bir plan kurmuştu. Kıyı boyunca büyük bir süpürme hareketiyle bütün Frank garnizonlarını tek tek yok edecekti. Sonra da Kutsal Şehir, hafifçe sallanan bir ağaçtan düşen olgun bir erik gibi kucağına düşecekti.

Askerler zaferden sarhoş olmuşlardı. Sultan safları arasından geçerek yeni planlarını açıkladığında kendisini alkışladılar. Alınmayı bekleyen hazine hayallerini süslüyordu.

Sadece son birkaç günün çarpışmalarından bitkin düşen İmadeddin ile ben, Sultan'ın bize izin vermesini dört gözle bekliyorduk. İkimiz de Şam'a dönmekten söz etmiştik, ordu Kudüs'e yürürken yine dönecektik, ama Sultan bu defa arzumuzu yerine getirmedi.

Bize, "İkiniz bir arada ele alındığınızda dürüst, bilgili, iyi konuşan ve hoşgörülü insanlarsınız. Sen, İbn Yakub, şen bir adamsın, kendini beğenmişliğin ve sahte gururun yoktur. İmadeddin neşeli ve anlaşması kolay bir insandır. Bu meziyetleriniz nedeniyle ikinizin yanımda olmanıza ihtiyacım var."

Selâhaddin, İmadeddin'in devlet mektupları yazmasını ve benim de kendisinin her hareketini gözlemleyip kaydetmemi istiyordu. Daha önce bana savaştan sonra her akşam o gün hakkındaki izlenimlerini yazdıracağına söz vermişti. Ancak yıkanıp yatmadan önce saatlerce emirleriyle konuşup tartışması gerektiği için bu mümkün olamamıştı.

Hıttin zaferinden dört gün sonra, Sultan'ın orduları bu kıyıları kirlettikleri ilk günden beri Frankların elinde olan Akka surları önündeydi. Selâhaddin şehrin teslim olacağından emindi ama ona karar vermeleri için bir gecelik bir süre tanıdı. Franklar surların üzerinden ordumuzun büyüklüğünü görünce teslim koşullarını görüşmek için elçiler gönderdiler. Selâhaddin kindar bir insan değildi. Koşulları gayet cömertti ve elçiler hepsini hemen orada kabul ettiler.

Sultan girdiğinde şehir cansız gibiydi. İmadeddin yeni bir fatih bir şehre girdiğinde hep böyle olduğunu söyledi. Misillemeden korkan halk genelde evlerinden çıkmazdı. Ama başka bir neden de olabilirdi. O gün amansız bir güneş vardı ve Akka kapısından giren bizlere o acımasız sıcak altında hayvanlar gibi terliyorduk.

Günlerden Cuma'ydı. Yanında oğlu el-Efdal olan Sultan emirleriyle birlikte kaleye gitti. Atından inince başını göğe çevirip ellerini kaldırdı. Biz sessiz dururken Kuran'dan şu ayeti okudu:

Sen istediğine güç verirsin,
İstediğinden gücü çeker alırsın;
İstediğini yükseltir,
İstediğini süründürürsün.
Bütün iyi şeyler Sen'dendir;
Her şeyin hâkimi Sen'sin.

Daha sonra yıkanıp giysilerini değiştirdiler. Sonra gülümseyen gözler ve tozdan arınmış tenlerle şehrin düşüşünü kutlayıp eski camide Allah'a dua ettiler. Franklar camiyi çok uzun zamandır kilise olarak kullanmışlardı.

Sultan, Cuma namazından sonra emirlerini kucaklayıp kaleye döndü. O akşam bir toplantı düzenleyecekti ve herkesin gelmesini sağlamak için el-Efdal gönderildi. Selâhaddin savaşın sona ermediğini hatırlatmak istiyordu. İmadeddin ve benimle yalnız kalınca Halife'ye bir mektup yazdırtıp Akka zaferini bildirdi. Sonra yüzü birden yumuşadı, ciddi havası bir anda kayboldu.

"Bu akşam ne yapmak isterdim, biliyor musunuz?"

Sözüne devam etmesini bekleyerek kibarca gülümsedik.

"Bağdaş kurup oturmuş, dört telli udunu çalan bir şarkıcı kızı dinlemek isterdim."

İmadeddin güldü.

"Muzafferlerin Komutanı acaba Zübeyde'nin meziyetlerini ve sihrini düşünüyor olabilirler mi?"

Sultan bu adı duyunca yüzü hafifçe sarardıysa da başını salladı.

"O hâlâ Şam'da yaşıyor. Hepimiz gibi o da pek genç değil ama sesinin değişmediğini söylemişlerdi. Sultanım izin verirse bu şehirde bir araştırma yapıp kendisine ..."

"Hayır, İmadeddin!" diye sözünü kesti Sultan. "Zayıf bir anımda konuştum. Burası bir tüccar şehridir. Bülbüller burada yaşayamaz. Sen bir Zübeyde daha olabileceğine inanıyor musun? Şimdi ikiniz de gidip biraz dinlenin. Mecliste bulunmanıza ihtiyacım var ve İmadeddin'e özel bir iyilik yapıp bu gece birlikte yememizi istemeyeceğim."

Kahire'deki ilk günlerimizden beri Sultan'ı bu kadar rahat görmemiştim. Şam'a dönüşünden sonra sürekli devlet işleriyle meşgul olmuştu ve hep gerilim içindeydi.

Daha sonra hamamda âlimle birlikte tellaklar tarafından keselenirken Zübeyde'yi sordum. İmadeddin, Şâdi'nin Selâhaddin'in gençlik tutkularından söz etmemiş olmasına şaşmıştı. Hamamın bitişiğindeki odada kurulanırken bana hikâyeyi anlatarak belleğine bir kere daha hayran bıraktı.

"On altı yaşındaki bir delikanlının çok güzel bir şeye aşkıydı bu. Gülümsüyorsun, İbn Yakub, benim bir kadının güzelliğini nasıl takdir edebildiğimi düşündüğünden hiç kuşkum yok. Yanılıyor muyum? Yine gülümsedin ki, bu da sezgilerimin doğru olduğunu gösteriyor. Kuşkularını anlıyorum. Senin o hantal vücudunun bile beni bir kadının vücudundan daha çok heyecanlandırdığı doğrudur, ama Zübeyde o genizden gelen gür sesi nedeniyle zarifti. Şarkı söylediğini duyan herkesin yüreğine işlerdi sesi. Öylesine kusursuzdu ki eşi benzeri duyulmamıştı.

"Kimlerden olduğunu bilmiyorum. Savaşta ele geçirilmiş bir köle kadının kızı olduğu söylenirdi. Zübeyde geçmişinden bir kere olsun söz etmiş değildir. İnsanlar arasında pek konuş-

mazdı, ama el-Fadıl, ki o da hayranlarındandı, bir keresinde bana onun bir ya da en fazla iki kişiyle birlikteyken çok güzel konuştuğunu söylemişti. Ne yazık ki, ben bu ayrıcalığa erişemedim.

"Ama genç Selâhaddin'in babası Eyyub ve amcası Şirkuh yanındayken onu ilk kez gördüğünde ben de oradaydım. Tabii o günlerde Şâdi her yerdeydi. Eyyub'u memnun etmek üzere çırpınan bir tüccarın evindeydik. Bu olay için Zübeyde'yi çağırtmıştı. Onun şarkı söylediğini ilk orada duyduk. Selâhaddin bir anda tutulmuştu kadına. Yüreğinin önüne çıkan her şeyi yakacak kadar saf bir tutkuyla alev aldığını neredeyse gözlerimizle görmüştük.

"Zübeyde henüz otuzuna varmamıştı. Teni açık renk, saçları siyahtı, gözleri cennetten gelme iki fener gibi parlıyordu. Gülümsediği zaman dişleri incileri utandırırdı. Ufak tefekti ve izninle söylemek isterim, bana bir zamanlar Bağdat'ta sevdiğim güzel bir oğlanı hatırlatıyordu. Zaman zaman sanki hayale dalıyormuş gibi gözleri bizden uzaklaşıyordu. Yüzü o zaman da yumuşacık bir buluta sarınmış mehtabı andırıyordu. Onun oğlan olmasını isterdim, İbn Yakub, ama lâfı karıştırmayalım.

"Üzerinde gök rengi ipekli bir giysi vardı. Kumaşın üzerine çeşit çeşit kuş işlenmişti. Bülbüller altın ipliklerle süslenmişti. Başında yuvarlak kırmızı motifler işlenmiş, siyah desenli bir eşarp vardı. Her iki bileğinden de gevşekçe taktığı iki gümüş bilezik sarkıyordu. Ama udunu çalmaya ve şarkıya başladığında insan bunların hepsini unutuyordu. Sesi cennetti dostum, cennet.

"Selâhaddin o gece eve zorla götürüldü. Amcası Şirkuh, Zübeyde'yi ona satın almayı önerdi ama kadının satın alınabilecek olması düşüncesi bile Selâhaddin'in aşkını zedelemişti. Oradan, yanında kendisini her an koruyan Şâdi olduğu halde uzaklaşırken yüzü sararmıştı. O geceden sonra kadını dinleme fırsatını hiç kaçırmadı. Ona armağanlar gönderdi. Aşkını ilan

etti. Kadın o hüzünlü gözleriyle gülümser, Selâhaddin'in başını okşar ve kendisi gibi kadınların genç şehzadelerin yataklarında yerleri olmadığını söylerdi. Selâhaddin Eyyub'un evinin avlusundaki o çatallı armut ağacının altında şiir yazmaya başladı. Daha sonra biri benim elime geçen şiirler gönderirdi kadına. Bu şiirlerde kadının güzelliğine övgüler düzülür, gündüz de devam ettiği için cennetin mehtabından değerli olduğu yazılırdı. Tahmin edebileceğin gibi şiirler çok iyi olmasa da, yürekten yazıldıkları belliydi.

Zübeyde delikanlının aşkından çok etkilenmişti, ama yaşaması gereken bir hayatı vardı ve orada Selâhaddin'e yer yoktu. Selâhaddin, kadının kendisine söylemeye çalıştığı şeyi anlamıyordu. Reddedilmiş olmayı kabul edemiyordu. İnan bana, İbn Yakub, durum öylesine kötüye gitti ki, bu aklı başında, sağduyulu Sultan, onunla evlenmediği takdirde kendini öldüreceğini söylemeye başladı. Amcası Şirkuh onu Kahire'ye götürerek olayı bir çözüme kavuşturdu. Gerisini biliyorsun. Selâhaddin, Sultan oldu. Zübeyde de fahişeliğe devam etti."

Selâhaddin'in iradesini ve inatçılığını bilen biri olarak şarkıcıyı bu kadar kolay bırakmış olmasına şaştığımı belirttim. Ondan ayrıldığına pişmandı madem, o çılgınlık hali içinde ona dönebilir, hatta daha sonra evlenebilirdi de. Kadının fahişe olması pek önemli olmazdı kendisi için. En iyi eşlerin fahişelerden çıktığı bilinirdi.

Beni şaşırtan Şâdi'nin neden bundan hiç söz etmemiş olmasıydı. Bir kere bile ağzına almış değildi. Ya İmadeddin bir gençlik saplantısını büyütüyordu ya da benden hâlâ saklanan başka bir neden vardı. Belleğinin hükümdarlığını biraz daha zorlayarak tüm gerçeği anlatması için ısrar ettim.

İmadeddin içini çekti.

"Kadın, Sultan'ın babası Eyyub'un kapatmasıydı, arkadaşım. Şirkuh bu korkunç gerçeği Selâhaddin'e söylediğinde delikanlının içinde bir şey ölüverdi. Bunu öğrendikten sonra bütün enerjisini savaş sanatına yönelttiğinden eminim. Ben de

bir âşığım tarafından reddedilirsem, kendimi yayınlamaya hazırladığım kitaplara veririm. Selâhaddin için bu at binmek ve kılıç kullanmaktı. Sanki Zübeyde'ye olan ve izin verilmeyen aşkını bu kere atlara çevirmişti. Gülümsüyorsun, İbn Yakub, ama bu gözlemim seni bayağı düşüncelere sürüklemek amacını gütmüyordu.

"Zübeyde'nin kendisini reddi genç yüreğini bir hançer gibi delip geçmişti. Kendine gelmesi çok uzun sürdü. Sonuçta kendi durumunda olan pek çok erkekten çok daha ileri yaşta evlendi. Çocuklar sıraya dizilmeye başladığında, Selâhaddin de cinsel bakımdan en sevdiği küheylânı gibi azgın olmuştu. Birbiri ardından cariyeler aldı ve babasıyla amcasının toplamından çok çocuk yaptı.

"Ailesinin genişlemesine rağmen, onun önünde Zübeyde'nin adının ağıza alınması yasaktı. Kadının anısı bile sürülmüştü sanki. Belki de Şâdi'nin sana söylememiş olmasının nedeni budur. Bunun ne kadar ıstırap verici bir konu olduğunu biliyordu.

"Ben bugün büyük bir riske girdim. Selâhaddin'in onu düşündüğünü biliyordum. Zaferini onunla paylaşmak istiyor, Şu adama bak, Zübeyde, o babasından çok daha büyük işler başardı,' demek istiyordu. Bunu sezgilerimle hissettim ve o yüzden kadının adını söyledim. Sultan'ın bunu sakin karşılamasına da çok şaşırdım. Beni huzurundan kovabilirdi. Sanırım, acısı sonunda kayboldu. Bakalım, Şam'a dönünce onu şarkı söylemeye çağırtacak mı?"

Zübeyde'yi görmek, sesini duymak, dört telli ut çalışını dinlemek için dayanılmaz bir arzu duymaya başlamıştım. Şam'a döner dönmez onu görmeye karar verdim. Belki de onun hikâyeye ekleyecek birkaç şeyi olabilirdi. Belki bu olay kendisi için hiç önemli olmamıştı. Savaşta o kadar tedbirli olan Selâhaddin aşkta da aynı derecede tedbirli olmuş olabilir miydi? Bu konuyu burada bırakamazdım. İmadeddin bana bütün bildiklerini anlatmıştı ama hikâyenin o kadarla bitmediğini hissediyor-

dum. Gerçeği keşfetmeye karar vermiştim bir kere. Zübeyde bir şey söylemezse Cemile'ye soracaktım. Bilmek istediğini öğrenene kadar Sultan'ı sorularıyla bıktıracak tek kişi oydu.

Bana gerçek hikâyeyi anlatabilecek tek kişi olan Şâdi ise ihanet edip gitmişti. Savaş meclisine katılmaya hazırlanırken Şâdi kafamın içine girdi ve onunla hayali bir tartışma yaşadık.

OTUZ İKİ

Son Savaş Meclisi

İmadeddin Sultan'ın savaş meclisini, bu cihadın en önemli kurulu olduğunu söylemişse de, kendisine inanasım gelmiyordu. İmadeddin'in bunu, Sultan'ın güvenilir danışmanı olarak kendi önemini vurgulamak için söylediğini sanıyorum. Ama bu sefer yanılmıştım.

Savaş meclisinin sadece bir formalite, Sultan'ın arada Kudüs'e doğru yola çıkacağımızı bildireceği bir zafer kutlaması olacağını düşünmüştüm. İnsanın gülüp geçmesi gereken bazı düşünceler vardır. Bu da onlardan biri olmalıydı.

Emirlerin toplandığı kalabalık odaya girince havada bir kararsızlık ve gerilim sezdim. Odanın arka tarafından benden uzakta olan Sultan'ın el-Efdal, İmadeddin ve Takiyüddin'le ko-

nuşmakta olduğunu gördüm. Takiyüddin konuşuyor, diğerleri başlarını sallıyorlardı. Emirler Sultan'ın yanına gitmem için yol açtılar, ama Sultan'ın gözdesi bir hayvana da aynı şekilde davranırlardı sanırım. Yüzlerinde teşvik ya da sevgiden eser yoktu. Gökbörü'nün bile yüzü asıktı.

Sultan'ın oturduğu yere varınca emirlerin neden bu kadar öfkeli olduklarını anladım. Selâhaddin'e en yakın aile bireyleri ganimeti paylaştırmanın son aşamasındaydılar, ki bu, bir şehir ele geçirildikten sonra her zaman en hassas konuydu.

Selâhaddin'in kendi eğilimleri, emirlerin yabancısı oldukları bir konu değildi. Paranın bir kısmını cihad için ayırdıktan sonra, geri kalanını şehre girmiş olan bütün müminler arasında eşit dağıtmak isterdi. Ama oğlu bir cihaddan sonra hükümdarların başka bir geleneğini kendisine hatırlattı: her şeyi oğullarına bırakmak.

Sultan büyük baskı altında kaldığı için şehre ile bütün topraklarını el-Efdal'a bıraktı. Şeker rafinerisi Takiyüddin'e armağan edilmiş, büyük edebiyatçıya da büyük bir ev verilmişti. Bu paylaşımı emirlere bildirenin El-Efdal olması ciddi bir hataydı. Eğer durumu Sultan açıklamış olsaydı yine homurdanacaklar ama kararı daha nezaketle kabul edeceklerdi. İmadeddin ise bu fikre tümden karşıydı ve her şeyin hâlâ yapılacak olan savaşlar için hazineye bırakılmasını öneriyordu.

Selâhaddin'e, "Ulu Sultan, Frankların denizin öte yanından yardım isteyeceklerinden ve buraya daha pek çok şövalyenin geleceğinden hiç kuşkun olmasın," diye fısıldadı. "Üçüncü Haçlı Seferine başlayacak olurlarsa paraya ihtiyacımız olacak!"

Selâhaddin bu fikri kabul ettiğini bildirdi, ama çaresizlik içinde omuzlarını silkti. Sonra emirlerine hitap etmek üzere ayağa kalktı. Bir an sadece dışardaki ağustos böceklerinin sesleri işitildi.

"Neler düşündüğünüzü biliyorum. Kudüs'e yürüyüşü neden geciktirdiğimi merak ediyorsunuz. Anlatayım. Kudüs'ün

bir daha asla kâfirlerin eline düşmesini istemiyorum. Eğer şehri yarın alırsak -ki Franklar en iyi şövalyelerini Hıttin'de kaybettikleri için Allah'ın yardımıyla fazla bir güçlük çekmeden alabiliriz-, bu büyük bir hata olacaktır. Düşünürseniz, ne demek istediğimi anlayacaksınız. Franklar hâlâ kıyı şehirlerini ellerinde tutuyorlar. Uzak memleketlerinden yeni şövalyeleri, yeni silahları, yeni haçları ve içkiyi getirecek gemiler bu şehirlere ve limanlara yanaşacaklardır. Sonra hâlâ oralarda olan kâfirlerle birleşip Kudüs'ü kuşatacaklardır. Bu kadar basit işte.

"Bu nedenle kuvvetlerimizi bölüp bütün kıyı şehirlerini ele geçireceğiz. Bildiğiniz gibi ordumuzun bölünmesi ve emirlerimin bölünerek birliklerini farklı savaşlara sürmeleri benim hiç hoşlanmadığım bir şeydir. Ama Kudüs'e varmadan önce bunu yapmamız gerek. Ağacı öyle şiddetle sallamak istiyorum ki, biri dışında bütün portakallar dökülsün. O bir taneyi de çok nadir ve değerli bir çiçekmiş gibi hep birlikte koparacağız. Önce kıyıları bu kâfirlerden temizleyelim.

"Benim için Sur, Kudüs'ten bile önemlidir. O şehrin limanını ele geçirebilirsek, Frankları boğazlarından yakaladık demektir. Denizin öte yanından gelen şövalyeler daha gemilerindeyken ateşimizle karşılaşacaklardır. Planımı bilmek mi istiyorsunuz? Çok basittir. Dinleyin. Askalan, Yafa, Sayda, Beyrut, Cubail, Tartus, Lazkiye, Sur ve sonra da Kudüs.

"Franklar tek düşmanımız olsaydı, Allah'ın yardımıyla onları yıllar önce bu topraklardan sürer atardık. Franklar dışında üç düşmanımız daha var. Zaman, mesafe ve kalelerinde kalıp savaşı uzaktan izlemeyi tercih eden Müminler. Bunlar inlerindeki çakallar gibi dışarı çıkıp kaplanların birbirleriyle dövüşmelerini seyretmekten korkarlar. Hz. Peygamber'imizin adına utanç, korkaklık ve şerefsizlik yağdıranlar bu Müminler'dir. Onlar bilsinler ki, biz kazanacağız ve onlar bütün Müminler'in önünde rezil olacaklar ve kendilerinden nefret edilecektir. Allah bize hepsini fethetmemiz için yardım edecektir."

Sultan'ın sözleri emirleri şaşırtmıştı. O konuşurken gülüşüyorlar, başlarını sallıyorlardı ve sözü bittiğinde hep bir ağızdan haykırdılar.

"Eşhedü ella ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü veresulüh."

İlk söz alan Gökbörü oldu.

"Muzafferlerin Komutanı, Sizin gerçekten Allah'ın lütfuna sahip olduğunuzu söylerken buradaki herkes adına konuştuğuma eminim. Ben de Kudüs'ü kuşatmayı daha fazla geciktirmemiz fikrindeydim. Ama beni yanlış olduğuma inandırdınız ve sabırsızlığın bir savaş sırasında yararlı bir rehber olmadığını öğrettiniz.

"İzniniz olursa size bir soru sormak isterim."

Sultan başını eğerek sorabileceğini belirtti.

"Kıyıyı hızla fethetmenin tek yolu kuvvetlerimizi bölmektir, ama..."

"Kaygılarını biliyorum ve paylaşıyorum, Gökbörü. Ailemi ya da yakın dostlarımı tek başına kalacakları seferlere gönderdiğimde çok korkarım ancak bu defa başka seçeneğimiz yok. Burada önemli olan sürattir. Askerlerimizin kıyıyı karıncalar gibi kaplamasını istiyorum. Sen, güvenilir Gökbörü, Taberiye'den buraya Akka'ya kadar olan yolu temizlemelisin. İsa'nın doğduğu Nasıra'dan başlayarak bütün köy ve kasabaları al. Templarların el-Fula'daki kalelerini al. Hüsameddin, Sebaste ve Nablus'u alacak. Bedreddin, sen güneye yönelip Hayfa, Arsuf ve Kayzeriye'yi alacaksın. Takiyüddin Tibnin ve Sur'a yürüyecek, ben de Beyrut ve Sayda'yı alacağım. İmadeddin çok çalıştı ve size bu şehirlerin her birinde karşılaşacağınız direnişin tahmini rakamlarını verecek. Bence sadece Müminler'in Frankların yüz katı olduğu Nablus'ta teslim olacaklardır. Franklar zaferlerimizi biliyorlarlar, diğer yerlerde ıstıraplarını uzatmayı tercih edebilirler. Bu durumda acıma diye bir şey olamaz. Ama teslim olmak istedikleri yerde hoşgörülü olmalısınız, çünkü ortada söz konusu olan sadece

Frankların hayatı değildir. Allah sizinle olsun. Yarın yola çıkıyoruz."

Ertesi gün resmi giysileri üzerine, boynuna siyah ve beyaz incilerden bir gerdanlık takmış olan Selâhaddin büyük bir törenle şehirden çıktı. Yanında kendileri yola çıkmadan veda etmeye gelmiş bütün emirleri vardı. Sultan kendi kılıç ustalarını, mızrakçılarını ve okçularını seçmişti. Hepsi de yıllardır onunla birlikte çarpışmış kişilerdi. İmadeddin ile ben Sultan'ın yanındaydık. Akka kapıları dışına çıkınca Sultan'ın emirlerine son birkaç söz söylemesi için durakladık. Takiyüddin ve Gökbörü yanına geldi, atlarından inip eteğini öptüler. Gözlerinin önünde büyümüş olan, kendisine olduğu kadar güvendiği bu iki genç adamı görünce Sultan'ın yüzü yumuşadı. Gülümseyerek yola çıkmalarını söyledi.

"Kudüs kapılarında buluşacağız."

Sonra tepeden tırnağa zırhlarını kuşanmış ve on yedi yaşındaki bütün delikanlılar gibi kendini göstermek isteyen oğlu el-Efdal, kömür karası küheylânının üzerinde geldi. Atı dizginlemekte güçlük çekmesi babasının gülümsemesini bastırmaya çalışmasına neden oldu. El-Efdal atından atladı ve gösterişli bir tavırla babasının eteğini öptü.

"Allah bu şehri yönetmen için sana yardımcı olacak, el-Efdal," dedi babası. "Bir gün birlikte Mekke'ye hacca gideceğiz, ama Kudüs'ü aldıktan sonra. Şimdi şehrine dön ve hepimizin fani olduğumuzu, insanlar izin verdikleri için hüküm sürdüğümüzü unutma. Açgözlülükten kaçın, asla gösteriş yapma. Böyle yapan hükümdarlar ancak kendi güvensizliklerini ortaya koyarlar. Umutlarımı sana bağladım, el-Efdal ve en büyük umudum da beni hayal kırıklığına uğratmayacağındır."

Sultan bu sözlerden sonra sağ kolunu kaldırdı ve ordumuz Akka'dan çıkarak yola koyuldu.

OTUZ ÜÇ

Selâhaddin Büyük Fatih Olarak Karşılanıyor; Ancak İmadeddin Aksini Tavsiye Etmesine Rağmen Sur'u Almaktan Vazgeçiyor

Rahat bir yürüyüşle ilerliyorduk. Sultan askerlerini boşuna yormak istemiyordu. Yolumuzdaki köyler ve kasabalar mücadelesiz düşüyor, onları da bir inci dizisine benzemeye başlayan fetihlerine katıyordu. Yerel halk, ister Hıristiyan ister Müslüman, hatta benim dinimden olsun, kendisini merakla seyretmek için toplanıyorlardı. Çoğu zaman küçük başlarına dokunup kutsaması için önüne çocuklar çıkarılıyordu. Müslümanlar sevinç içindeydiler ama bunda da bir aşırılık yoktu. Halkın yenilenlere küfürler yağdırıp muzafferler adına övgüler düzdüklerine çok kere şahit olmuşumdur. Bu, savaşın bir kuralıdır. İnsanlar belirsizliklere karşı kendilerini böyle savunurlar.

Ancak her köy ve kasabada, zaferleri yapmacık olanlar vardır. Yeni fatihe bağlılıklarını göstermek için eski hükümdarın adını karalarlar, zevksiz şakalar yaparlar, adamın ününe leke sürerler. Bunlar genelde Franklara direnmeyen, ama onların yenilmesi üzerine kendilerine yeni kimlik yaratmak için ağzı kalabalık intikamcılardır.

Biri bir dere kenarında tek başına bir Frank şövalyesine rastladığını ve adamın kellesini uçurduğunu, derenin kızıl aktığını söyler. Bir başkası adamın karşısına geçip yalanı iyice abartır ve bir gece mümin bir kızın ırzına geçen bir Frank şövalyesi gördüğünü, kılıcıyla adamın kalbini deldikten sonra hayalarını kesip köpeklere attığını anlatır.

Sultan bu deneyimi birkaç kere yaşadıktan sonra yaptıkları hakkında yalan söyleyen herkesin halkın önünde kırbaçlanmasını emretti. Sultan'ın yalancılardan hazzetmediği haberi ağızdan ağıza yayılınca şişinenlerin sayısı da azaldı. Selâhaddin, mazeretleri ne olursa olsun, ne de olsa savaş meydanında ölmüş olanların cesetleri üzerinde yükselmeye çalışan bu değersiz insanlara çok kızardı.

Sur'a yaklaşırken saflarımız arasında anlaşmazlık çıktı. İmadeddin, istihkâmlarına ve sert bir direniş göstereceğine inanılmasına rağmen, şehrin hemen alınması fikrindeydi. Emirlerin çoğu da onu destekliyordu. Sultan'ın Sur'un ele geçirilmesinin Kudüs'ten bile önemli olduğuna kendilerini inandırdığını, bu nedenle saldırıyı geciktirmenin anlamsız olduğunu iddia ediyorlardı.

Portakal ağaçları arasında karargâh kurduğumuz o geceyi çok iyi hatırlıyorum. Portakal kokusu şu anda bile burnumda. Selâhaddin karargâh boyunca gezinirken gökyüzünde kara bulutlar vardı. Kimseyle konuşmuyordu. Zaman zaman ağaçtan bir portakal kopartıp soyuyor ve yiyordu. Uzaklarda gök gürlüyordu. Başını kaldırıp baktığında yağmur başladı.

Bir saattir tek başınaydı, emirler ve İmadeddin kendisini çadırının dışında bekliyorlardı. Yağmurla birlikte hepsi korunmak için çadıra daldılar.

Selâhaddin ne düşünüyordu? Uzun uzun yüzlerine baktı. Onların ne düşündüklerini biliyordu. Sonra kararlı adımlarla çadırının kapısına yürüyüp dışarı baktı. Yağmur hâlâ yağmaktaydı. Geri dönüp emirlere kararını bildirdi: Bu sefer Sur'u almadan yola devam edecekti. Sayda'ya, oradan da Beyrut'a gidecektik. Sur, Kudüs'ten dönüşümüzü bekleyecekti.

Bütün yüzlerde hayal kırıklığı okunuyordu ama kimse Sultan'ın kararını sorgulamadı. Genellikle çok konuşan İmadeddin bile sessizdi. Bana daha sonra kararın yanlış olduğunu bilmesine rağmen Sultan'a karşı çıkacak askeri beceriye sahip olduğuna inanmadığını söyledi. Ona kalırsa Sultan'ın kararının cihadın gerekleriyle bir ilgisi yoktu. Sadece duygusal davranmıştı.

Sultan o gece pek sevdiği fasulye yemeğini yememizden sonra bana şöyle dedi: "Benim yanıldığımı düşündüklerini biliyorum, İbn Yakub. Doğrusu şu ki, eski dostum Trabluslu Raymond Sur'daki kalede saklanıyor. Hıttin'de onun kaçmasına izin verdim. Gururu teslim olmasına engel ve ben hâlâ onu öldürmek istemiyorum. Kader bizi düşman yaptı ama ben hâlâ ona yakınlık duyuyorum. Dostluk kutsal bir emanettir. Babam ve amcam bana bunu küçük bir çocukken öğretti, bir daha da unutmadım. Şimdi kafam yanlış davrandığımı söylüyor ama yüreğim bu emanete hıyanete izin vermiyor. Anlıyor musun? Yoksa sen de İmadeddin gibi emanet ve dostluğu senin için önem taşımayan boş kelimeler haline getiren bir zafer sarhoşluğu içinde misin? Hep aynı şey olur. Biz savaşanlar, savaşın sınırlamalarını siz çadırlarınızda oturup yazanlardan daha iyi anlarız."

Fikirlerimi İmadeddin'inkilerden ayırmak için verdiği bu fırsattan yararlanarak rahatsız olanın sadece büyük âlimimiz olmadığını belirttim. Emirler ve bir kısım asker de Sur'u almamanın yanlış olduğunu düşünüyordu. Bunun üzerine yine düşünceye daldı ve o gece bana daha fazla ihtiyacı olmayacağını söyledi.

Çadırından çıktığımda gecede hafif bir esinti vardı. Bulutlar dağılmış, gökyüzüne yıldızlardan bir halı serilmişti. Birden o portakal bahçesinin bütün kokularını duydum. Yabani çiçekler. Yasemin. Portakal. Otlar. Islak toprak. Her biri kendi özel kokusunu yayıyordu ama hepsi birden olunca insanın başı dönüyordu. Biraz yürümeye karar verdiysem de, İmadeddin yalnızlığın keyfini çıkarmama izin vermedi. Uşağı Sultan'ın çadırından çıkmamı bekliyordu; efendisinin beni acele çağırdığını söyledi. Bir kâtibin böyle güçlü bir baskı karşısında ne seçeneği olabilir ki? Yürüyüşten vazgeçip uşağın ardından İmadeddin'in çadırına yöneldim. İmadeddin sinirliydi. Savaşlar ve karargâhın sert yaşantısı büyük adama uymuyordu. Rahatını, oğlanlarını, şarabını, iyi yemeklerini ve Şam'ı özlüyordu. Beni görünce homurdandı.

"Ee?"

Sorusunu anlamazdan geldim.

"Allah aşkına, Selâhaddin Sur'u neden almak istemiyor? Çok budalaca bir karar bu!"

Gülümseyip omuzlarımı silktim.

"Ben sadece bir kâtibim. Sırlarını bana açıklamaz."

"Seni yalancı...."

Cümlesini tamamlamamasını rica ettim.

"Uzun yıllar önce Kahire'de Sultan beni yanına almaya karar verdiğinde bana söyleyeceği her şeyin sır olarak kalacağını açıkça belirtmişti. Ayrıca Frankların beni kaçırıp işkence ederek savaş planlarını öğrenmelerinden çekindiği için savaş meclislerinden de uzak tuttu. Sur'u almamanın askeri nedenleri hakkında ise hiçbir fikrim yok."

İmadeddin ayağa kalktı, sağ ayağını kaldırdı, gürültüyle yellendi.

"Sen, kendine iyi gelmeyecek kadar kurnazlaştın. Askeri bir neden yok. Kararını etkileyen şey duygu. Dostu Trabluslu Raymond Sur'da. Bunu hepimiz biliyoruz. Raymond Sultan'ın sevgilisi olsaydı kararını yine eleştirirdim, ama anlayış hoşnut-

suzluğumu örterdi. Dinimizin geleceğinin söz konusu olduğu bir cihadın ortasında dostluğun yeri olamaz. Sezgileri kendisini yanılttı. Yanlış karar verdi. Büyük Nureddin asla böyle bir saçmalığa katlanmazdı!"

"Belki de bu söylediğin doğrudur," dedim. "Ama o kadar özlemini çekmesine rağmen dini bütün Sultan Nureddin'in Kudüs'ü alamadığı da bir gerçek. Bizim Sultanımız ise başarısızlığa uğramayacak."

"Umarım," dedi İmadeddin. "Ve senin dediğin gibi olması için dua ediyorum, ama artık bundan o kadar emin değilim. Tarihte kesin diye bir şey yoktur."

Sayda iki gün sonra teslim oldu ve şehre girdik. Sur konusu bir an. için unutulmuştu. Sultan can kaybı olmamasına memnundu. Şehirde küçük bir birlik bırakıp hemen o öğleden sonra Beyrut'a yürümek istiyordu. Ama soylular bir gece olsun şehirlerini şereflendirmesini rica ettiler.

Sultan, emirleri ve İmadeddin'le ben kaleye dinlenmeye götürüldük. Oradan askerlerin su kıyısına koştuklarını, üstündekileri çıkarıp denizin serin sularına atıldıklarını görebiliyorduk. Kaledeki hamam ise denize kıyasla sıcak ve kalabalıktı.

O gece Sultan erkenden odasına çekilince İmadeddin ile ben Sayda'nın soylularının konukları olarak yemeğe oturduk. Muhteşem bir şölendi. Kahire'den çıktığımızdan bu yana bu kadar çeşitli balık yememiştim. Nil balıkları farklı farklı pişirilseler de, hep aynı türdendir. Sayda'da o gece denizin çeşitliliği bütün görkemiyle önümüzdeydi. Şarabı cazibelerini saklamak için hiçbir girişimde bulunmayan güzel genç kızlar ikram ediyorlardı. Tabii İmadeddin üzerinde hiçbir etkileri olmuyordu ama Şam'lı üç emir kendilerinden geçmişlerdi. Az sonra önlerindeki geceyi ve zevkleri hayale başlamışlardı. Ben de onların zevklerini paylaşmak isterdim ama büyük âlimin bu tür saçmalıklara zamanı yoktu. Yemek bitip de portakal çiçeği esansını katılmış sıcak suyumuzu yudumladıktan sonra kalktı,

ev sahiplerimize teşekkür etti, bana da kendisiyle odasına gelmemde ısrar etti.

"Geceni yarıda kestiğim için özür dilerim, İbn Yakub. O hizmetçi kızlara bakarken gözlerindeki şehveti gördüm ama bu gece seninle önemli bir konuda konuşmamız gerek. Hatta senin yardımına ihtiyacım var. Selâhaddin için çok kaygılanıyorum."

İmadeddin'in beni her nasılsa Sultan'ın kapalı çevresine sızmayı becermiş adi bir Yahudi kâtipten başka bir şey olarak görmediğini düşünürdüm. Geçmişte ses tonu genellikle aşağılayıcı ya da alaycıydı. Bu değişiklik nereden çıkmıştı şimdi? Bana eşitiymişim gibi davranmasına hem şaşmış hem de hoşlanmıştım.

"Sultan için neden kaygılanıyorsun?"

"Sağlığı nedeniyle. Koliği var ve Allah onu her an bizden alabilir. Eğer Kudüs'ü almakta fazla gecikirse bu ödülü sonsuza kadar bir daha elde edemeyiz. O öldüğü an emirlerin çoğu birbirlerinin boğazına sarılacaktır. Ortak düşman unutulacak. Benim dinimin laneti budur işte, İbn Yakub. Sanki bize Peygamberimizin ömrü boyunca yol gösteren Allah, şimdi açgözlülüğümüz için cezalandırıyor. Sultan'a Beyrut'u aldıktan sonra kıyıda daha fazla vakit geçirmememizi söyledim. El-Fadıl da beni destekledi. Kudüs'ü almalı. Sana da aynı öğüdü vermek istiyorum."

Sersemlemiştim. Bana üçlünün üçüncü üyesi olmayı mı öneriyordu?

"Alçakgönüllüğe vakit yok, İbn Yakub. Sultan'ın senin sözüne çok değer verdiğini biliyoruz. Bizi hayal kırıklığına uğratma."

İki gün sonra Beyrut surlarını görecek bir yerde karargâh kurmuştuk. Deniz görünüyordu. Hava rutubetli olduğundan Sultan'ı etkilemişti. Sinirli ve sabırsızdı. İmadeddin de hastaydı. Karnında ağrılar varmış, midesi bulanıyormuş. Sultan'ın hekimi Mervan onu rejime soktu. Sebze tedavisi yapıldı ve et

yasaklandı. Bir ara düzelir gibi olduysa da, tedavinin ikinci günü sancıları arttı. Mervan, Sultan'a hastanın Şam'a gönderilmesini tavsiye etti. Orada semptomlar daha iyi izlenebilir ve tedavi edilebilirdi. Mervan yara tedavisinde uzmandı.

Kendisinden ziyade yakın dostlarının sağlığıyla ilgilenen Selâhaddin, hasta danışmanını Şam'a götürecek bir bölük görevlendirdi. İmadeddin itiraz eder gibi yaptıysa da bu işten pek memnun olduğunu görebiliyordum. Kendisine veda ederken bana göz kırptı.

"Yalnızlık, İbn Yakub. Yalnızlığı özledim. Cihad gerekli, ama benim çalışmalarım aksıyor. Günümüz bu kadar belirsizken ve ölüm Frank kılığına girmiş halde bizi kovalarken geçmişimizi düşünmek kolay değil. Yokluğum Sultan'ın hoşuna gitmeyecek ama sen elinden geleni yaparsın artık."

Başımı salladım, onu yakında iyileşmiş olarak Şam'da tekrar göreceğimi mırıldandım. Ancak sedyeyle götürülürken Şâdi'nin sesi kulaklarımda çınlıyordu.

"Savaş karargâhı hayatından hoşlanmıyor, ha? Yalnızlığa ihtiyacı varmış, öyle mi? Çok şaştım. O alıcı verici herifin elinden o kadar çok genç asker geçti ki, sayısını ben bile şaşırdım. Hastalığı aşırı zevk düşkünlüğünden başka bir şey değildir."

Sultan, Beyrut'un diğer kıyı şehirleri gibi mutlulukla ve barış içinde teslim olacağını sanmıştı, ama yolladığımız ulak kötü haberlerle döndü. Franklar çarpışmaya kararlıydılar.

Selâhaddin içini çekti.

"Kudüs önüne varana kadar bir daha ceset görmeyeceğimi umuyordum. Bu budalalar neden savaşmak istiyorlar ki, İbn Yakub?"

İmadeddin ya da el-Fadıl'ın bu soruya hazır bir cevapları olurdu, oysa ben onu dinleyip düşüncelerini kaydetmeye o kadar alışmıştım ki, ısrar etmedikçe kendi fikrimi söylemezdim. Sultan kaşlarını çattı.

"Ee? Bir açıklaman yok mu?"

Hafifçe gülümseyerek başımı salladım.

Sesini yükseltti.

"Bu sersemler eğer bana karşı kısa bir direniş gösterip bir iki şövalyelerini feda ettikleri takdirde önderlerinin kendilerini ödüllendireceğini sanıyorlar. Öyle kolaylıkla teslim olmadıklarını göstermek istiyorlar. Onlara benden bir cevap gönder, İbn Yakub. Derhal teslim olmadıkları takdirde Allah'ın gazabının üzerlerinde olacağını söyle. Tepelerinden aşağı ateş yağdırıp şehirlerini yerle bir edeceğiz. Onlara küstahlıklarının bizi cömert koşullar sunmaktan alıkoyduğunu söyle."

Eğilerek çadırıma çekildim. Sultan'ın mektubunu yazmaya başladım. İmadeddin'in yerine geçmek benim için bir şerefti, ancak üstadın üslûbunu mu benimseyeyim, yoksa kendime yeni bir üslûp mu tutturayım, bir karar verememiştim. İmadeddin Sultan'ın mektuplarını yazmakta o kadar usta olmuştu ki, Selâhaddin mektupları okuduğunda onları kendisinin yazdığını sanırdı. Mizacına aykırıydı, ama böyle bir mektuptan sonra kendisine yapılan övgüleri alçakgönüllülükle kabul ederdi Sultan. Sadece küçük kardeşi el-Adil kendisiyle şakalaşmaya cesaret edebilirdi. Aylar önce bir akşam yemeğinden sonra el-Adil, İmadeddin'e Sultan'ın o gün Trabluslu Raymond'a gönderdiği mektup hakkında ne düşündüğünü sordu. Âlim bir an düşündükten sonra şöyle dedi:

"Sultan'ın iyi yazdığı mektuplardan biri değildi."

Selâhaddin şaşırmış bir tavırla bakarken, el-Adil de, "Haydi haydi, İmadeddin, tevazu sana hiç yakışmıyor," dedi.

Bütün geceyi teslim koşullarını yazarak geçirdim. Belge aslında kısaydı ama ben kusursuz olduğuna inanana kadar defalarca yeniden yazdım. Sultan sabah namazından sonra kâğıdı görünce kaşlarını çattı.

"Çok süslü. Çok bilgiçlik taslamışsın. Kendilerine sunduğumuz koşullara gelmesi uzun sürüyor. Mühürle ve hemen gönder."

Eleştirileri beni yaralamıştı ama doğruluktan uzak olmadıklarını da biliyordum. İmadeddin'in üslûbunu kopya etmeye ça-

lışmamalıydım. Mektup üzerinde daha fazla düşünmeme vakit kalmadan düşmandan bir ulak geldi. Cömert koşullarımız reddedilmişti. Frank soyluları Beyrut'u teslim etmeyeceklerdi.

Sultan'ın öfkesi bütün orduyu harekete geçirdi. Şehre hemen saldırılmasını emretti, kuşatma kuleleri Beyrut surlarına doğru itilmeye başlandı. Ben Sultan'ın yanındaydım; bana ilk kez bu ayrıcalığı tanımıştı ama aklından geçenler hakkında pek bir şey öğrenemedim. Suskundu. Taktiklerimiz denenmiş ve sınanmıştı. Birliklerin başındaki emirler ne yapılması gerektiğini çok iyi biliyorlardı. Şehri savunanlar bizi bir kere daha şaşırttı. Şehrin içinde kalıp saldırılarımızı içerden püskürtmeye çalışmak yerine, Franklar kapıları açıp bizimle dışarıda savaşmayı tercih ettiler. İstihkâmcılarımızdan korkuyorlar ve lağım kazılmasını ne pahasına olursa olsun önlemek istiyorlardı.

Selâhaddin'in kendisinin savaşa katılmasına gerek kalmadı. Emirleri düşmana ağır kayıplar verdirtip surların içine sürdüler. Bu gelişmenin halkın morali üzerinde büyük etkisi oldu. Bizim şehre girdiğimizi sanmışlardı. Halk arasında limana ve denizin emniyetine doğru bir panik başladı. Şehirde ise tam bir karmaşa ve yağma hüküm sürüyordu.

Şimdiye kadar canları kavga etmek isteyen kaplanlar ve teslim olmak isteyen koyunlar olarak bölünmüş Frank liderleri, koyunların haklı olduğunu anlamışlardı. Ulakları gelip birkaç gün önce hazırladığım teslim koşullarını kabul ettiklerini bildirdiler. Sultan zamanımızı harcadıkları için onları cezalandırabilirdi ama iyilikle gülümseyip şehri kabul etti.

"Eh, İbn Yakub, Frankların senin mektubunu eleştiride benim kadar ağır davranmadıkları anlaşılıyor," dedi.

Fethedilmiş bir şehre daha girdik. Ancak burada halk asık yüzlü ve suskundu. Gereksiz ölümlere ve aslında kendi önderlerinin neden olduğu zarara kızmışlardı. Ama suçu bize yüklemeyi tercih ettiler.

Sokaklarda tellâllar büyük felaketi ilan ediyorlardı.

"Büyük Sultan Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub şehrimize girmiştir. Şimdi teslim koşullarını okuyorum...!"

O gece Sultan yıkanıp dinlendikten sonra, beraberce kale duvarlarına çıkıp aşağıda kayalar üzerinde kırılan dalgalara baktık. Güneş batmak üzereydi. Sultan ufka baktı. Denizin görkemi kendisini sakinleştirmişti, derin düşünceler içindeydi. Uzun bir süre ikimiz de konuşmadık. Sonra gözlerinde dalgın bir bakış olduğu halde bana döndü.

"Biliyor musun, İbn Yakub? Allah bu kıyının fethine izin verirse, Kudüs'ü de ele geçirirsek imparatorluğumuzu böleceğim. Hepsini kardeşlerime ve oğullarıma bırakacağım. Sonra Mekke'ye hacca gidip Allah'tan izin isteyeceğim.

"Ondan sonra bu sükûneti aldatıcı olan fırtınalı denizi aşmaya hazırlanacağım. Frankların yaşadıkları topraklara gidecek ve hepsi Allah ile Peygamberimizi kabul edene kadar bu kâfirleri kovalayacağım. Bu uğurda ölsem bile bunu yapacağım. Bu önemlidir, çünkü o zaman başkaları benim kılıcımı yerden alacak ve benim başaramadığımı tamamlayacaktır. Frankların köklerini kurutamazsak, göğü karartan ve ürünümüzü tüketen çekirge sürüleri gibi etimizi yemeye devam edeceklerdir."

OTUZ DÖRT

Halime Kahire'de Ölüyor; Cemile'yi Sorumlu Tutan Çirkin Söylentiler

Sultan Beyrut'ta dinlenmemişti. Frankların silahları alındıktan sonra emirlerinden biri ile kendi seçtiği birlikleri şehrin başında bırakmıştı. Bizler sadece yıldızların rehberliğinde Şam'a doğru yola çıktık. Şehre şafak sökerken girdik. Selâhaddin kaleye çıkan yokuşa döndüğünde kendisine veda edip evimin yolunu tuttum.

Raşel odamızda değildi. Kahire'deki o kader gününü hatırlayınca bir an kalp atışlarım hızlandı, ama uykulu gözlerini ovuşturan uşağımız içimi rahatlattı. Raşel kızımızın yanındaydı ve beni daha aylarca beklemiyordu.

Onu Raşel'i çağırması için gönderdikten sonra avludaki kuyudan çektiğim suyla yıkandım. Gece boyunca at sırtında yol-

culuktan yorulmuştum. Artık ata alışmış olduğum halde asla Sultan gibi tam olarak rahat edemiyordum. Kaba etlerim incinmiş, baldırlarım kaskatı kesilmişti. Neyse, su biraz yardımcı oldu. Gidip yatağımıza uzandım.

Yüzümün hemen yanında küçük bir çocuk sesiyle uyandığımda öğle olmuştu. Kalkınca kızım ve karımın gülen yüzleriyle karşılaştım. Oğlan iri ve sağlıklıydı, ama kucağıma alıp yanaklarından öpünce yaygarayı kopardı. Raşel oğlanı kurtardı, ben de önce kızımı, sonra karımı öptüm. Raşel kulağıma, "Bu çocuk yıllarca çektiğimiz acı ve sıkıntının ödülü," diye fısıldadı. "Sağ ve sağlıklısın işte. Tanrı'ya şükürler olsun."

"Doğru ama Sultan'ın zaferleri de sağ kalmamda yardımcı oldu, onu da unutmayalım."

Güldük.

"Meryem ile Kahire'deki evimize gidip kışı orada geçirmeyi düşündük," dedi karım. "Kocası da gelebilir. Kahire'de çok arkadaşı var ve şehri hiç görmemiş. Senin iznini bekliyorduk."

"İznimi aldınız bile. Keşke ben de sizlerle gidebilseydim, ama birkaç güne kadar Kudüs'e doğru yola çıkacağız. Sultan daha fazla gecikmek istemiyor. Bu ay sona ermeden el-Aksa Camii'nde namaz kılacak, ben de eski sinagogun yerini ziyaret edeceğim. Ondan sonra bir iki ay izin verdiği takdirde ben de Kahire'ye yanınıza gelirim."

Raşel gülümsedi. Uzun zaman önce o kubbeli odayla ilgili talihsizlik nedeniyle o eve hiç ayak basmak istemediğimi düşünürdü. Ama kıskançlığın da bir sınırı vardır. Eğer Raşel'i bağışlamışsam, hatta İbn Meymun'un ihanetinin büyüklüğünü unutmuşsam eve karşı hâlâ nasıl hınç besleyebilirdim ki? Kusur o duvarları oluşturan taşlarda değil, bizlerdeydi. O öğleden sonra yalnız kaldığımızda Raşel'e bütün bunları ve daha da fazlasını söyledim. Birbirimizi kucaklamış olarak yattık ve geçmişin sonunda artık tümüyle silindiğini hissettik.

Ancak aynı akşam kaleye gittiğimde üzücü haberlerle karşılaştım. Hadım Emced sabırsızlıkla beni bekliyordu ve gördü-

ğü anda kollarıma atıldı. Geri çekildiğinde yanaklarımdaki ıslaklığı hissettim.

"Halime birkaç gün önce Kahire'de öldü. Sultan'ın canı sıkıldı ve İbn Meymun'a bir araştırma yapmasını, bir hafta içinde raporunu göndermesini emretti."

Haber karşısında sersemlemiştim. Kendisini tanıdığımdan beri Halime bir gün bile hasta olmamıştı. Ne olmuş olabilirdi? Kafamın içinde görüntüleri birer birer geçiyordu. Kefen altındaki solgun ve kıpırtısız hali geldi gözlerimin önüne. Ağlamaya başladım.

"Cemile haberi nasıl karşıladı?"

Emced cevap vermedi.

Soruyu tekrarladım.

"Haberi ona ben verdim. Gözlerimin içine baktı ama sükûnetini bozmadı. Yüzünden hiçbir şey belli olmuyordu. Hiçbir şey. Belki de ıstırabını gizlemek için bir maske takmıştı. Belki."

Halime'nin böyle yarım kalmış hayatı benim dikkatimi bir konuya toplama yeteneğimi de beraberinde alıp götürmüştü. Savaş meclisinde hiçbir şeyin farkında olmadan oturdum. Sultan'ın yumuşak sesi, İmadeddin ve el-Fadıl'ın tutkulu müdahaleleri, emirlerin hepsinden yayılan o heyecan ve beklenti duygusu benim için sadece fondaki seslerdi. Cemile'yi görmek, onu teselli etmek, Halime'yle ortak anılarımızı paylaşmak, ağlamak, kendisi için o kadar çok şey ifade etmiş ve yaşantısını böylesine etkilediği bir kişinin ölümünde gerçekten neler hissettiğini öğrenmek istiyordum.

Sultan tarafından görevlendirildiğimden bu yana ilk kez o iyi yürekli hükümdarın bana verdiği görevleri yerine getiremedim. Okurum, Kudüs'ün kaderine çizen o önemli toplantının notlarını almadım. O konuda defterimde bir boşluk vardır.

Daha sonra, İmadeddin'in yardımıyla mecliste olan bitenleri yazdım ama o âdeti olduğu üzere büyük rolü kendisine ayırmış ve kendisi konuşana kadar Sultan'ın kararsız olduğunu iddia etmişti. Bunun doğru olmadığını biliyordum ve o nedenle

bu yüce âlimin tanıklığını kendisine hiç yakıştıramadım. Daha sonraki haftalarda ortaya çıkan gerçek, o gece mecliste bulunan herkesin fikir birliği içinde olduğunu gösterdi. Kudüs'ü alacaklardı.

Benim kafamda hâlâ Kahire'deki ölüm vardı. Cemile'yle görüşmek istedim ama o isteğimi ancak iki gün sonra kabul etti. Her zamankinin aksine beni götürmeye üzgün ve sessiz bir Emced geldi.

Cemile beni Halime'yle sık sık görüştüğüm odada bekliyordu. Bir an Cemile'nin yüz hatları soldu ve ölü kadınınkilere karıştı, ama ellerimi canım acıyana kadar birbirine bastırınca yine o ana döndüm. Kadının yüzüne bakarken Emced'in anlattıklarını hatırladım. Gözlerinde hüzünden eser yoktu.

"Beni görmek istemişsin, İbn Yakub."

Cevabım ağlamak oldu. Gözlerinin kırpıştığını gördüğümü sandım, ama kendini çabuk toparladı. Garip bir bakışla baktı yüzüme.

"Hanım Sultanım, onun ölümüne üzüntümü belirtmeye geldim. Ayrılışınızın yaslı olduğunu biliyorum ama..."

Gözlerindeki öfkeli bakışla sözümü kesti.

"Birbirimizi suçlamadan ayrılmıştık. O arkadaş kalmamızı istiyordu. Bu mümkün değildi, ama düşmanlığı ve kırgınlığı uzaklaştırma konusunda anlaşmıştık. Beni soğuk ve duygusuz mu buluyorsun?"

İçimi çektim.

"Yasın yararsız olduğu zamanlar vardır, İbn Yakub. Ölümü üzücü bir şey. Yüzünü görür gibi oluyorum ama sonra kayboluyor. Yürekler de taş keser. Seni şaşırtacak bir şey söyleyeyim, İbn Yakub. Onun ölümü beni garip bir şekilde etkiledi. İç mutluluğumu bulmamda yardımcı oldu. Şoka uğrayacağını biliyorum ama gerçek bu. Kendi kendimle tümüyle barışığım yeniden. Hayatımın bana acı veren bir bölümü kesinlikle kapandı böylece. Geriye kalanlar sadece anılar. Bazıları mutlu, çoğu hazin. Gördüğün gibi dostum, şimdi bir seçeneğim var. Onun

hakkında düşündüklerim sadece bana bağlı ve bunun da büyük bir rahatlama sağladığını söyleyebilirim. Halime'yle ayrıldığımızdan bu yana yazmak bana güç geliyordu. Şimdi yine yazmaya başladım ve bir gün yazdıklarımı okumana izin vereceğim."

Bu duyarsızlığı beni sersemletmişti. Halime'nin kaderine karşı nasıl bu kadar kayıtsız olabiliyordu? Soruyu yüzümden okuyunca gözleri kasıldı.

"Ne düşündüğünü biliyorum, İbn Yakub. Beni kalpsiz bir yaratık, acımasız bir kadın olarak görüyorsun. Benim için Halime'nin çok uzun zaman önce öldüğünü unutuyorsun. Onun için çok ağladım, aylar boyunca ayrılık acısıyla kavruldum. Uyku denen şeyi unuttum. Bütün bunlar bir süre önce kayboldu. Hadım Emced gözlerinden yaşlar akarak gelip öldüğünü söylediğinde hiçbir şey hissetmedim. Anlıyor musun?"

Gözlerimin içine bakıp gülümsedi.

"Anlıyorum, Sultanım, ancak benim için tek gerçek onun artık yaşamadığıdır. Toprağın altına gömülü şimdi. Bir daha kahkahasını asla duymayacağız. Bu, beyninizin yüreğinize kabul ettirdiği ölümden farklı bir şey olsa gerek."

Şimdi onu kızdırmıştım işte.

"Hayır! Yüreğimin kabul ettirdiği ölümün ta kendisi! Kahire'den aldığım son haberde erkekleri yine terk etmişti. Kendi yaşına benden daha yakın bir kadın bulmuş ve birbirlerinden ayrılmaz olmuşlar. Üzerimden bir kıskançlık ve öfke dalgası geçti ama hepsi o kadar. Benim için sonsuza kadar yoktu o. Ölüydü. Söylediklerine göre, son erkek âşığı olan zavallı bir Memlûk'un emriyle zehirlenmiş. Selâhaddin bunu öğrenirse o adamın çekeceği var..."

Cemile'nin istihbaratı doğru çıktı. İbn Meymun otopsi yapmış ve büyük miktarda zehir izine rastlamıştı. Herkes parmağını memluğa yöneltiyordu. Adam masum olduğunu söylediyse de, Kadı'nın emriyle idam edildi. Sadece Hadım Emced aynı fikirde değildi.

"O zehirlendi, İbn Yakub. Zavallı kadın zehirlendi, ama emri kim verdi? Gerçeği asla öğrenemeyeceğiz. O zavallı Memlûk tıpkı benim gibi onun bedensel ihtiyaçlarını tatmin için kullanıldı. O kadar. Şam'da zehirlenseydi beni idam ederlerdi! Bu nedenle adama bir yakınlık duyuyorum. Zehiri ve ne yapılacağının talimatını gönderenin Cemile olduğuna yüreğimden inanıyorum."

"Bu kadar konuşma yeter, Emced! Bu düşüncen Halime'yi öldüren zehirden de beter. Seni öldürmeden sök at onu kötü yüreğinden."

Hadımın yüzü soldu.

"Kuşkularımı başka bir kimseye söylemiş değilim. Onları seninle paylaşmaya ihtiyacım vardı ama söylediğin doğru. Bu düşüncelerimi bastırmazsam ben yok olacağım. Onları unutacağıma güvenebilirsin, İbn Yakub."

Ama ben ne kadar uğraşsam da Emced'in sözlerini kendi kafamdan çıkartıp atamıyordum. O kırgın hadım benim zihnime de zehirli bir tohum ekmişti. Doğru olabilir miydi? Eski sevgilisinin zehirlenmesini Cemile emretmiş olabilir miydi? Çok çirkin bir fikirdi bu. Birkaç saatlik ıstıraptan sonra Cemile'nin masum olduğuna kanaat getirdim. Yas, Emced'i iflah olmaz bir şekilde zehirlemişti.

Düşüncelerimi yarıda kesen İmadeddin oldu.

"Çok dalgın görünüyorsun, kâtip. Bu akşam benimle Şam bülbülünü ziyarete gelirsin diye düşünüyordum. Zübeyde'yi hatırladın mı? Henüz bir çocukken Selâhaddin'in kalbini fetheden ama ona vücudunu sunmayı reddeden kadın."

"Nasıl unutabilirim?" dedim. "Beni çok talihsiz bir anda yakaladın. Halime Sultan'ın feci ölümünün yasını tutuyordum."

İmadeddin'in yüzü ciddileşti.

"Nil'de dolaşan çirkin dedikodular var. El-Fadıl bana idam edilen Memlûk'un kendisiyle yalnız görüşmek için ısrar ettiğini yazdı. El-Fadıl buna razı gelince mahkûm şöyle demiş: 'Zehiri ben verdim ama onu bana Cemile Sultan gönderdi ve aile-

me bakacağına da söz verdi.' Doğal olarak el-Fadıl bunu Sultan'a ya da benden başkasına söylemiş değil. Her iki kadına da yakın olduğun için sana söylüyorum.

"Aşk hepimizi çıldırtacak kudrettedir. Kıskançlık onun da en vahşi evlâdıdır. Cemile'nin yaptığı bağışlanmaz, düşünülemez bir şeydir, ama sana doğrusunu söyleyeyim, ben bu habere hiç şaşmadım. Cemile'yi anlamak için insanın sevgilisini kaybetmiş olması gerekir. Senin kafan bu konulara basmaz, İbn Yakub. Ne demek istediğimi asla anlayamayacaksın. Bu akşam benimle gel de bülbülü dinleyelim. Zübeyde sana her şeyi unutturacaktır."

Ona katılmayı kabul ettim, ama çok boğucu bir hava olduğundan eve gidip yıkanıp üstümü değiştirmek için izin istedim. Zübeyde'nin evi benim evime yakın olduğundan bir saate kadar gelip beni alacağını söyledi. Gecenin serinliği henüz başlamamış, rüzgâr henüz çıkmamıştı, eve giderken kan ter içinde kaldım. Raşel'e Halime'nin ölümünü söyledim, yalnız zehirleyenden söz etmedim. Sonra avluda soyunup kuyudan çektiğim kova kova soğuk suyu başımdan aşağı döktüm. Raşel'in getirdiği havluyla kurulandım.

Çok dalgındım. O gece görmek istediğim bir tek kişi vardı. O da Cemile'ydi. Ona Emced, el-Fadıl ve İmadeddin'in suçlamalarını yöneltmek istiyordum. Bunları yüzüne bağıra bağıra söylemek ve tepkisini görmek istiyordum. Gerçeği istiyordum ama Cemile'nin dostluğunu kaybetmek de istemiyordum. Onun böyle iğrenç söylentiler yayanların yüzlerine tükürmesini, bana suçsuz olduğunu söylemesini diliyordum. Giyindikten sonra acele bir not yazıp ertesi gün beni kabul etmesini rica ettim.

İmadeddin'in uşağı kapıyı vurdu. Yüce âlime çay ikram etmek istediysem de sol yanağına dokunarak başını salladı. O akşam yüzündeki şişi fark etmemiştim, acı çektiği belli oluyordu.

"Dişim çürük, İbn Yakub," diye inledi. "Acıyı gidermesi için karanfil yaprağı çiğniyorum ama boşuna, dişin yarın çıkarıl-

ması gerekecek. Doğrusunu istersen, bu gece yatağımdan başka bir şey düşünecek durumda değilim. Ama Zübeyde de yıllardır şarkı söylemiyordu. Bu asla unutamayacağın, torunlarına anlatacağın bir tecrübe senin için."

Dar sokaklarda önümüzde şehir tellâlı gidiyor, biraz hava almaya çıkmış kalabalık aileler ve gürültülü çocuklar arasında bize yol açmaya çalışıyordu.

"Sultan Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub'un danışmanı büyük İmadeddin'e yol açın!"

Zübeyde'nin evinin dışında tanıdık yüzler gördük. Sultan'ın özel muhafızları nöbetteydiler ama bizi görünce havaya kaldırılmış kılıçlarını indirdiler. Sultan'ın yanında benim kadar eski olan Nübyeli dilsiz gelişimizi sırıtarak karşıladı ve hemen koşup avlu kapısını açtı. Bu bir açık hava gösterisi olacaktı. Avlu fenerlerle aydınlatılmış, yere halılar ve minderler serilmişti. Fazla kalabalık yoktu, on on beş kişi arasında Cemile Sultan'ı görünce şaşırdım. Beni gülümseyerek karşılayınca kalp atışlarımın hızlandığını hissettim.

Sultan'ı selamladı, o da gülerek yanına oturabileceğimizi işaret etti. Bizi Zübeyde'yle tanıştırdı. Kadın yetmişine yaklaşmış olduğu halde, yüzünden beni şaşkına çeviren bir ışıltı yayılıyordu. Beyaz saçları karanlıkta parlıyor ve yüzünü aydınlatıyordu. Yaşını saklamak için saçını kınayla boyamamıştı. Cemile gibi esmerdi.

Zübeyde'nin gözleri iri ve canlı olup herhangi bir keder ya da pişmanlık izi yoktu. Dolu dolu bir hayat sürmüştü, o kadarı belliydi, ama bu, acıdan uzak bir hayat olmuş muydu? Herhangi bir hayatın acısız geçmesi mümkün müdür? Kadın kendisini gözlediğimi görmüştü, birden gülümsedi. Dişlerinin kar beyazı olduğunu görünce çok şaşırdım. Allah için onları nasıl bu kadar canlı tutabilmişti?

Bütün sorularımı duymuştu sanki.

"Selâhaddin senden söz etti, İbn Yakub," dedi. Genizden gelen sesi dolgundu. "Ne düşündüğünü biliyorum. Ruhumun

sakin ve huzurlu olduğunu bil, yeter. Hiçbir şeyden pişmanlık duymuyorum. Ölüm geldiğinde, Selâhaddin'in Franklara inen kılıcı kadar çabuk olmasından başka bir dileğim yoktur."

"Zübeyde, biz senin şarkılarını dinlemeye geldik." Sultan'ın sesi her zamankinden yumuşaktı.

Avluda utlarını tıngırdatan iki müzisyen vardı. Zübeyde onlara bakıp parmağını dudaklarına götürdü. Bu gece müziksiz söylemek istiyordu. Ortalığa bir sessizlik çöktü, herkes soluğunu tutmuş, bekliyordu. Şarkı başladı. Onu dinlemek cennete girmek demekti. Sesi gerçekten eşsizdi. Böyle bir sesi ne o güne kadar duymuştum, ne de ondan sonra duydum. Şarkıyı kendisi yazmıştı ve aslında kısa ve basit olmasına rağmen her satır çeşitli şekillerde tekrar tekrar okunduğundan okunması yarım saat sürdü.

ZÜBEYDE'NİN AŞK ŞARKISI

Sıcak bir geceydi, şarap içtik.
Ve okşadı hafif bir esinti, alev alev yanan yüzümü.
Balkona çıkarttı beni, mehtabı gösterdi,
Ve inandırmaya çalıştı beni, bir başkasını sevdiğine.
Güldüm. Ağladım.
Ona inanmadım.
"Zavallı," dedim.
"Gençsin, gerçeği düşle karıştırıyorsun."
Gülümsedi. Gitti.
Tek bir gözyaşı ıslattı yüzümü, tuzlu.
Bendim aslında, kafası karışık olan.
Evet, ben.
Ben. Ben. Ben. Ben.

Zübeyde o gece başka şarkı söylemedi. Mutfağında titizlikle hazırlanan yemeği yerken müzisyenler bizi eğlendirdiler. Sul-

tan pek bir şeye el sürmedi, ama İmadeddin'in diş ağrısı, önümüze çıkartılan dört çeşit et yemeğini yemesine engel olmadı.

Yemekten sonra yine müzik başladığında Cemile gitmeye hazırlandı. Kaleye taşınacağı tahtırevanda kendisine eşlik etmemi istedi. Sultan izin verince büyük şarkıcıya veda ettim. Kadın bana hikâyesini anlatabilmesi için tekrar gelmemi söyledi.

Cemile konuşmamı beklemedi.

"Demek kötü söylentileri duydun?"

"Doğru mu, Sultanım?"

"Benim sevgimin nefretim kadar saf olduğunu bilirsin. Kıskançlık, kafamızdan daha yüce düşüncelere yer açılması için çıkarılması gereken bir zehirdir. Bu konuda başka bir şey söyleyecek değilim."

Tahtırevanı taşıyanlar kaleye giden yokuşu kolaylaştırmak için yüklerini hafifçe düzelttiler. Cemile zalim bir kahkahayla beni yanından uzaklaştırdı.

"Karına dönebilirsin, İbn Yakub. Onun kucaklamasının zevkini çıkar, çünkü yarın Kudüs'e gidiyorsun ve Allah'ın sizler için ne hazırladığını kim bilebilir?"

Eve vardığımda dünyanın en iyi huylu kadını olan Raşel sinirli ve gergindi.

"Franklar Kudüs'ü teslim etmeden Sultan'a ağır bir bedel ödetecekler," dedi. "Senin bu bedele kurban gitmenden korkuyorum. Seni bir daha göremeyecekmişim gibi korkunç bir his var içimde."

Korkularını gidermeye çalıştım. Selâhaddin'in beni tehlikeden uzak tutmak için yaptıklarını anlattım. Batıl inançlarıyla alay ettim. Ama ne yaparsam yapayım, kaygılarını uzaklaştıramıyordum. Onunla sevişmek istedim ama o istekli olmadığından, ben uyuyakalana kadar sessizce birbirimizin kolları arasında yattık.

Kaleden gelen bir uşak beni şafak sökmeden az önce uyandırdı. Raşel hiç uyumamıştı. Yatakta oturup giyinmemi seyret-

ti. Sonra kendisinden ayrılırken, beni kolları arasında boğacakmış gibi sıktı ve bırakmadı. Ellerini hafifçe tutup ayırdım, gözlerini öptüm. "Kudüs'teki zaferden sonra birlikte kutlamamız için Kahire'deki evimize döneceğim," diye fısıldadım kulağına. "Ve sana sık sık yazacağım." Cevap vermedi.

OTUZ BEŞ

Kudüs Eteklerinden Kahire'deki İyi Yürekli Karıma Heyecanlı Bir Mektup Yazıyorum

Çok sevgili zevcem,

Seni çoğunluğu mutlu olan onca anıyı taşıyan o evde düşünmek çok garip geliyor. Bu mektubu el-Adil'in saraya hükümdar mektuplarını taşıyan ulağıyla gönderdiğim için kervanlarla yollayacağımdan çok daha çabuk alacaksın.

Sen gideli neredeyse bir ay oldu ve sana yazmak için ancak şimdi fırsat bulabiliyorum. Kudüs surlarını gören bir yerde kurulmuş çadırlarda yaşıyoruz. Kutsal şehre bu kadar yakın olmak insanda garip duygular uyandırıyor. Sultan şehirdekilere koşullarını bildirdi ama ahmaklardan bazıları lanet haçlarını tutarak ölmek istiyorlar.

Saraydaki dostlarımızdan işin neden bu kadar uzun oldu-

ğunu duymuşsundur. Şam'dan yola çıktığımızda Sultan o kararsızlık nöbetlerinden birine tutuldu. Kudüs, kıyı temizlenene kadar bekleyebilirdi. Sur şehrini bir kere daha almaya kalkıştı ama güçlü bir direnişle karşılaştı. Emirler artık verilecek kayba rağmen şehri almaya kararlıydılar. Sur'un Frank direnişinin bir sembolü haline geldiğini ve haritadan silinmesi gerektiğini hissediyorlardı. Selâhaddin ise orada fazla vakit kaybettiğine sıkılıyordu. Sur'dan ayrılmaya karar verdi ve Askalan'ı kuşattık.

Franklar on dört gün dayandı; Sultan, Kral Guy'yi Şam'dan getirtip teslim oldukları takdirde serbest bırakacağını söyledi. Franklar kendi adlarına pazarlık yetkisini Kral'a verdiler, o da Sultan'ın koşullarını hemen kabul etti. Fazla adam kaybetmedik. Şehri aldığımız gün hava birden soğudu ve güneş yüzünü sakladı. O gün Kudüs'ten Askalan'a bir soylular heyeti geldi. Sultan, Kutsal Şehri teslim etmelerine karşılık kendilerine gayet iyi koşullar sundu, onlar da döndüklerinde bunu şövalyelere ileteceklerini söylediler. Heyet döndüğünde Patrik kendilerini şiddetle azarlamış. Kilise, İsa'nın çarmıha gerildiği şehri savaşmadan teslim etmek istemiyor.

Sultan haberi duyduğunda moralinin bozulmasına izin vermedi. Sur'daki duruma rağmen bugün yine neşeli. Bu neşesinin bir nedeni de en sevdiği kardeşi el-Adil'in yanında olması. Yeni ay çıkmadan Kudüs'e girmiş olacağına inanıyor, ki bu da fethe on yedi gün kaldığını gösteriyor.

Sultan, Patrik ile İbelin'li Balian gibi şövalyelerin kendisine karşı savaşmaya hazırlandıklarını duyunca, bölgedeki bütün askerlerimize çadırlarımızı Kudüs'ün hemen önüne kurmalarını emretti. Bunu bir güç gösterisi olarak yapıyor ama eğer tek yol silahlı çatışmaysa ona da hazır. Dün çadırlarımızı şehrin doğu kenarına taşıdık. Franklar gittiğimizi sanıp surlardan alay ederek el salladılar. Ama biz onların Kidron dedikleri kuşatma kulelerimizi yerleştirdik. Surlar burada o kadar sağlam görünmüyor.

Bu satırları yazdığım yerden Sultan'ın sancaklarının Zeytin Dağı'nda dalgalandığını görüyorum. Askerlerimizden on bini Frankların en önemli iki kapısının kullanılmasını imkânsız hale getirdiler. Okçularımız yerlerini almışlar emir bekliyorlar. Kadı el-Fadıl onların oklarını "surların dişlerinin kürdanları" olarak niteliyor. Bu çok doğru bir tanımlama oldu ve bunu da el-Fadıl'ın Kahire'de kalmasını, böylece zaferin tek ciddi vakanüvisi olmayı uman İmadeddin bile kabul etmek zorunda kaldı.

Sevgili Raşel, bildiğin gibi bu insanlar senin kocanı bir rakip olarak görmeye bile tenezzül etmiyorlar. Onlar için ben uygun bir anda Sultan'ın dikkatini çekmeyi nasılsa becerebilmiş bir kâtipten başka bir şey değilim. İmadeddin herkesin içinde bana böyle davranıyor. Ama baş başa kaldığımızda kendisinin anlattığını yazacağımı umduğum hikâyeler anlatıyor ve böylece "Selâhaddin'in Büyük Kitabı"na girmeyi kesinleştiriyor. Kadı el-Fadıl daha kurnaz, daha dikkatli ama o sadece kendi işini düşünüyor. Beni ciddi olarak kafasına taktığı yok, yine de kendisine bir, iki şey sorup, gerçeğini öğrenmek istediğimde bana yardımcı oluyor.

Dün İbelin'li Balian Sultan'ı ziyaret etti. Canı Hıttin'de bağışlanmıştı ve o da yaşadığı sürece Sultan'a karşı silah kullanmayacağına yemin etmişti. Şimdiyse Patrik'in kendisini ettiği yeminden kurtardığını anlattı.

Sultan, "Peki, senin Tanrın da seni bu kadar kolay bağışlayacak mı?" diye sordu.

Balian susup bakışlarını kaçırdı. Sonra da Selâhaddin'i tehdit etti. Askerlerimiz çekilmedikleri takdirde, Franklar önce kendi kadınlarını ve çocuklarını öldürecekler, sonra da el-Aksa Camii'ni yakacaklardı. Bundan sonra da şehirdeki binlerce mümini öldürecekler, kılıçlarını çekerek kâfirlere karşı savaşta ölmek için şehirden çıkacaklardı.

Sultan gülümsedi. Bu şehri güç kullanarak almaya yemin etmişti, ama Franklara cömert bir teklifte bulundu. Hazineye

bir para ödedikleri takdirde bütün Hıristiyanların gitmesine izin verilecekti. Hıristiyan yoksulları ise Hospitallerlerin elinde bulunan kral hazinesinden ödenecek parayla serbest kalacaklardı. Selâhaddin parayı bulmaları için kendilerine kırk gün süre veriyordu.

"Sultan, 'Balian, bu şehri ilk aldığınızda Yahudileri ve Müminleri sanki hayvanlarmış gibi boğazladınız. Biz de size aynı şeyi yapabiliriz ama körü körüne intikam tehlikeli bir iksirdir. Bunun için insanlarınızın barış içinde gitmelerine izin vereceğiz. Bu, şeflerine son teklifimdir. Bunu reddederseniz bu surları yıkar ve size merhamet göstermem. Seçim sizindir,' dedi."

Bugün Müslümanların kutsal günü Cuma. Ekimin ikisi ama Müslüman takvimine göre Recep ayının yirmi yedisi. Bugün Hz. Muhammed o ünlü rüyasını görmüş ve uykusunda bu şehri ziyaret etmiş. Ve bugün, içlerinde dinle en az ilgisi olanlar bile şafaktan beri hem kendilerine hem birbirlerine Frankların teslim olup teslim koşullarını imzaladıklarını söylüyorlar. Bu haber yayılınca müthiş bir "Allah ü Ekber" sesi duyuldu, binlerce ve binlerce adam dizleri üstüne çökerek Allah'a şükretmek için Mekke'ye dönüp namaz kıldılar.

Sonra inanmazlıktan doğan bir sessizlik oldu. Şaşkınlıkla birbirimize baktık. Bu gerçek miydi, yoksa bir rüya mıydı? Doksan yıl sonra Jerusalem, ya da Kudüs yine bize mi aitti? Hepimize!

Bir saate kadar Sultan şehre girecek ve sevgili Raşel'im, ben de onun yanında olacağım. Şu anda seni ve küçük ailemizi, ama aynı zamanda yaşlı dostum Şâdi'yi düşünüyorum. Bu onun görme özlemini çektiği gündü. Onun ruhunun da Selâhaddin'in hemen arkasında olacağına ve kulağına şöyle fısıldayacağına eminim: "Dimdik ileri bak. Sen bir hükümdarsın. Gözlerini indirme. Unutma, Kudüs'ümüzü geri alan sensin, Bağdat'taki Halife değil! Şu anda sen burada yürürken Halife boğazına kadar zevk batağına batmış durumda."

Şâdi bütün bunları söylerdi, diye düşüneceğim, ama bunu Sultan'a söyleme yetkim yok. İmadeddin şimdi Şam yolunda ve el-Fadıl da burada değil. Acaba şehri aldıktan sonra ona ne tavsiyelerde bulunacaklar?

Ben burada onunla yalnızım ve bu korkunç bir sorumluluk. Eğer fikrimi sorarsa ne diyeceğim? Böyle zamanlarda kendimi çok zayıf hissediyor ve parayla tutulmuş bir kâtipten fazla bir şey olmadığımı fark ediyorum.

Seni yanaklarından öper, yakında görüşeceğimizi umarım. Kızımızı ve torunumuzu benim için öp. Bir torunun daha yolda olduğuna çok sevindim. Belki de sen Kudüs'e gelebilirsin. Bir süre burada kalacağımı sanıyorum.

Kocan,

İbn Yakub.

OTUZ ALTI

Selâhaddin Kudüs'ü Alıyor; İmaddedin Güzel Bir Kıpti Tercümanı Gözüne Kestiriyor; Cemile, Halime'nin Anısıyla Barışıyor

Kudüs'e Bab el-Davud'dan girdik. Sultan'ın, Şâdi'nin başını dik tutmasını söylediğini duymasına ihtiyacı yoktu. Doğruca Franklarla hayvanlarının kokusundan havası ağırlaşmış olan camiye gitti. Hospitaller ve Templar şövalyeleri burasını atlarının ahırı olarak kullanıyorlardı. Selâhaddin kutsal mekânın temizlenmesini beklemeyi reddetti. Atından atladı, çevresinde emirleri olduğu halde namaza durup Allah'a şükretti. Sonra da camiyi temizlemeye başladılar.

Dönüşte sokaklarda ağlayan ve inleyen Hıristiyanları görünce Sultan pek duygulandı. Kadınlar saçlarını yoluyorlar, yaşlı erkekler duvarları öpüyor, ürkmüş çocuklar annelerinin ve büyükannelerinin eteklerine sarılıyorlardı. Sultan atının

dizginlerini çekip Frank şövalyesi Balian'ı çağırması bir ulak göndertti.

Orada beklerken başını kaldırıp gülümsedi sonra. Sancağı kalenin burcuna dikiliyordu. Askerlerimizin sesleri bir an için Hıristiyanların gürültüsünü boğdu. Yine Şâdi'yi düşünürken Selâhaddin'in de onu düşündüğünü anladım. Gözleri yaşlı olarak bana döndü.

"Babam ve Şirkuh Amcam bunun olacağına inanmazlardı ama Şâdi bir gün sancağımın Kudüs'te dalgalanacağına hep inanmıştı. Şu anda herkesten çok onu özlüyorum."

Balian'ın gelişi konuşmamızı yarıda kesti.

"Neden böyle ağlıyorlar?" diye sordu Sultan.

"Efendimiz, kadınlar ölü ya da tutsak kocaları için ağlıyorlar. Yaşlılar bir daha bu kutsal duvarları görmeyecekleri için ağlıyorlar. Çocuklar da korkuyorlar."

Selâhaddin şöyle dedi:

"Halkına onlara senin atalarının bu şehri aldıklarında bize yaptıklarını yapmayacağımızı söyle. Ben çocukken bana Godfrey ve Tancred'in halkımıza neler yaptıklarını anlatırlardı. Bu ürkmüş Hıristiyanlara doksan yıl önce Müminlerin ve Yahudilerin neler çektiklerini hatırlat. Çocuklarımızın başları mızrakların ucunda sergilenmişti. Her yaştan erkek ve kadın işkence görüp yakılmıştı. Bu sokaklardan bizim kanımız akıyordu, Balian. Emirlerden bazıları sokakları yine kanla yıkamak isterler, ama bu kere sizin kanınızla. Göze göz, dişe dişe. Buna hepimizin inandığını bana hatırlatıp duruyorlar.

"Onları sakinleştirdim ve korkularını giderdim. Onlara bizim de Ehl-i Kitab olduğumuzu ve bu şehrin Kitab'a inanan herkese ait olduğunu söyledim. Kadınlarına, kurtarmalık ödeyecek durumda olmasalar bile gidebileceklerini söyle.

Ne yazık ki, bizim sizin İsa Peygamberinizin sahip olduğu güçlerimiz yok ve ölüleri diriltemeyiz. Bir daha bize karşı silah kullanmayacaklarına yemin ederlerse tutsak şövalyelerinizi salıvereceğiz. Gözlerini kaçırıyorsun, İbelin'li Balian, doğrusu da bu. Sen de böyle bir yemin etmiştin. Allah önünde edilmiş

bir yemini, ister Patrik ister Papa olsun kimse bozamaz. Bunu anlamayı becerebilirseniz size karşı iyi niyetli olacağım. Eğer askerlerimden birinin bir tek Hıristiyan kadının şerefine leke sürecek bir şey yaptığını duyarsan gelip bana bildir. Eğer adamlarımın sizin kutsal tapınaklarınızdan birini kirlettiklerini duyarsan yine haberim olsun. Böyle bir şeye izin verilmeyecektir. Sultan olarak söz veriyorum."

Balian dizlerinin üzerine çöküp Selâhaddin'in eteğini öptü.

"Bize hak etmediğimiz bir merhamet gösterdiniz, Ey Büyük Sultan. Bu hareketinizle sizi asla unutmayacağız. Ben kendi adıma Ulu Tanrı önünde bir daha size karşı silah kullanmayacağıma yemin ederim."

Selâhaddin başını salladı, grubumuz sokaklardan geçerek kaleye doğru yoluna devam etti. Şehir tellâlları sokaklarda koşullarımızı ilan ediyorlar, Hıristiyanlara kendi kilise ve tapınaklarında dua etmekte özgür olduklarını bildiriyorlardı. Biz geçerken insanlar susuyor, korkuyla karışık bir ilgiyle Selâhaddin'e bakıyorlardı.

O gece imzasını Kudüslü John diye atan bir adamdan yazılı bir haber aldım. Bu, doksan yıl önce sakalını kesip Hıristiyanmış gibi davranarak canını kurtaran bir Yahudi'nin torunuydu. Adam dinini gizlice sürdürmüş, oğlunu Yahudi olarak yetiştirmişti.

Kudüslü John, "Ben sünnetli değilim," diye yazıyordu. "Ama babam sünnetliydi ve diniyle gurur duyardı. Yahudi olduğumu anlamalarından korkarak ben onun gibi olamadım. Sultan kâtibinin de o dinden olduğunu öğrenince size yazmamın iyi olacağını hissettim. Eğer bu hafta bir gün bize yemeğe gelirseniz, bu bizim için büyük bir şeref olacaktır."

Böylece, o iki odalı eve gidip John ve sarı saçlı güzel karısı Meryem'le şarabımı yudumladım. On yaşında falan olan oğulları beni sessizce gözetlemekteydi. Benden korkmuştu.

"Korkumuzun nedeni açık, İbn Yakub, siz benden iyi bilirsiniz, son keresinde halkımız büyük işkenceler çekti. Franklar

birçoğumuzu öldürdü. O kötü günü ne biz unuttuk ne de onlar. Sultan ile ordusunun korkunç bir intikam alacağını düşünmüşlerdi. O gözyaşları hep suçluluk ve korku gözyaşlarıdır. Bir ceset yığınına basarak başımıza geldiler ve şimdi o yığının içinde olmaktan korkuyorlar.

"Frank soylularının teslim koşullarınızı kabul ettiği haberi duyulunca sokaklara garip bir sessizlik çöktü. Kıpırdayan hiçbir şey yoktu. Sessizliği sadece atların kişnemeleri, askerlerin ayak sesleri ve dengelerini kaybetmiş görünen Frank askerlerinin sesleri bozuyordu. Yüksek sesle konuşup gülüşüyorlardı ama inandırıcı değillerdi. Zavallı ahmaklar. Kendilerini bunun herhangi bir günden farksız olduğuna inandırmaya çalışıyorlardı. Kendilerini güvensizlik içinde hisseden insanların nasıl yüksek sesle konuştuklarına ve kendilerinden aşağı gördükleri kişilere karşı nasıl zalimce davrandıklarına hiç dikkat etmiş miydiniz?

"Sultanınız Davud Kapısı'ndan girince şehrin içinde bir korku dalgası dolandı. Hâlâ şaşkınlıklarından kurtulabilmiş değiller. Tanrı onları hayal kırıklığına uğrattı ve Allah'ın zaferine izin verdi. Hâlâ sağ olduklarına ve kendilerine iyi davranıldığına inanamıyorlar. Bazıları bunun bir oyun olduğuna ve çok geçmeden idam edileceklerine inanıyorlar. Pek de değerli olmayan benim düşüncem, ki buna Sultan'a iletmenizi istiyorum, Franklara güvenmemesidir. Ben bütün ömrümü onların arasında geçirdim. Ne düşündüklerini, neler hissettiklerini bilirim. Kırgın ve aksi insanlardır. Denizler ötesinden belânın geleceği, günün ardından gecenin gelecek olması kadar kesindir, bu nedenle onları rehin tutmak çok daha iyidir. Onlar geldikleri zaman sizlere merhamet etmeyeceklerdir. Ne olur, bunu alçakgönüllü bir hayranından Sultanınıza iletin. Bu günün gelmesi için gizli gizli dua ederdim ben."

Zaferimizin haberi yayıldıkça Halife'nin bütün ülkelerinde Allaha şükran duaları edildi. Kadılar ve ulema giderek Kudüs'e akmaya başladılar.

Sultan'ın karılarından ilk gelen Cemile oldu. Bu kez ne yalnız, ne de erkek kılığında gelmişti; şehre silahlı muhafızları, hadımları ve nedimeleriyle girdi. Tüm Kudüs'e Kutsal Şehrin Fatihi'ne en yakın kişinin kendisi olduğunu göstermek ister gibiydi.

Selâhaddin ise Kubbetüs Sahra ve el-Aksa camilerinin temizlenmesine bizzat nezaret etmekteydi. İlk hutbe iki haftaya kadar el-Aksa'da okunacaktı. Pek çok Hıristiyan şehirde kalmayı tercih etmişse de, bunlar ya Kıptilerdi ya da Frankların gözde dini tarikatlarının onayını kazanmayan mezheplerdendiler.

İmadeddin'in keyfi yerindeydi. Yanındaki altı kâtibe İslam dünyasının bütün hükümdarlarına gönderilecek haberleri yazdırıyordu. Bir akşam yanına gidip Sultan'ın Kutsal Roma İmparatoru I. Frederick Barbarossa'dan biraz gecikmiş olarak gelen ve Sultan'ı Kudüs'ü almayı aklından bile geçirmemesi için uyaran küstah bir mektup hakkındaki fikrini sormak istediğini söyledim. Latince olan mektup Sultan'ın yeni tercümanı olan on sekiz yaşındaki Kıpti Tarık ibn İsa tarafından yüksek sesle ve Arapça olarak okumuştu. Kıpti'nin öyle güzel bir yüzü vardı ki, öteki kıyı yakınında yüzmeyen bizler bile onun varlığıyla büyülenmiş gibiydik. Yüce âlimin kendine hakim olamayacağını biliyordum. Sahneye biraz ayrıntılara girerek anlattığımda İmadeddin kıs kıs güldü ama şehvetli dudakları arasında bir soru da kendiliğinden belirdi.

"Sadece on sekiz yaşında, ha? İlginç. Yerlilerden mi?"

Omuzlarımı silktim. Hiçbir fikrim yoktu.

Sultan'ın odasına girerken hava neşeliydi. İmadeddin mektubu Tarık ibn İsa'dan alıp gülmeye başladı.

Sultan, "En çok neresi hoşuna gitti?" diye sordu.

"Tehditleri, Muzafferlerin Komutanı. Şunu bir kere daha dinleyin: 'Eğer vazgeçmezsen Töton öfkesinin ne demek olduğunu öğreneceksin. Renlilerin, iri Bavyeralıların, kurnaz Suabialıların, tedbirli Frankonyanların, Saksonların, Thuringianla-

rın, Vestfalyalıların, Burgonya'nın ateşli erkeklerinin, Alplerin çevik insanlarının, eli mızraklı, gülerek ölmeye giden Bohemyalıların, ormanın vahşi hayvanlarından daha sert Polonyalıların ve benim yaşlılık yüzüden aslında o kadar da zayıf düşmüş olmayan, ama artık kılıç tutamayan sağ elimin gazabına uğrayacaksın.'

"Bu mektupta ilginç olan, Toskanyalılar ile Pisalılar için ürkütücü sıfatlar bulamamış olmasıydı. Belki de cevabımızda onları neden atladığını sorabiliriz. Ateşli Burgonyalılara gelince, Zatı Şahaneleriniz acaba birkaç yıl önce karşılaştığımız Burgonyalı şövalyeyi hatırladınız mı? Tek ateşli yanı osuruğuydu ve öylesine güçlüydü ki, siz çadırı terk edip patlamanın bütün yükünü benim burnuma bırakmıştınız."

Sultan olayı hatırlayınca gülmeye başladı.

"Alman Kralı'na o talihsiz olayı hatırlatmaya gerek yok bence. İmadeddin hemen bir cevap hazırla. Bu genç adam da kâtiptir, söylediklerini yazacaktır."

İmadeddin oğlana baktı ve arzudan başı döndü. Göz göze geldiklerinde Kıpti gözlerini kaçırdı. Sultan'ın baş danışmanı mektubu yazdırmaya başladı. Bir yandan da hiç utanmadan Tarık'ın biçimli vücuduna yiyecekmiş gibi bakıyordu.

"Almanya'nın Büyük Kral Frederick'e, Merhametli, Güçlü, Muzaffer, Ulu Allah adına.

"Mektubunuz için teşekkür ederiz ama ne yazık ki artık çok geç. Allah'ın, lütfuyla sizin Jerusalem adını verdiğiniz Kudüs'teyiz şimdi. Hıristiyanların elinde sadece üç şehir kaldı: Sur, Trablus ve Antakya, ama inanın ki onları da alacağız, ey güçlü Kral.

"Toskanyalı, Pisalı ve Venediklilerin cesaretlerini tanımlayacak kelime bulamadığınız dikkatimizi çekti ve bu bölgelerden gelen insanların niteliklerini bildiğimiz için bu durumdan rahatsız olduk. Onların hem vücutları, hem de ruhları gayet güzeldir ve çölde aşk yoksunluğu çeken Bedevilerimize büyük

zevkler sağlarlar. Onları tekrar göreceğimiz günleri bekliyoruz.

"Savaş istiyorsanız sizi bekliyoruz, ancak şunu anlamanızı isterim: Buraya geldikten sonra ülkelerinizle aranızda bir deniz olacaktır. Oysa bizi topraklarımızdan ayıran hiçbir şey yok. O yüzden Kıyamet Günü şafağına kadar sizi hep yeneceğiz. Bu defa kendi kıyılarımızdaki şehirlerinizle yetinmeyeceğiz. Denizleri aşacağız, tüm topraklarınızı ele geçirmemiz Allah'ı memnun edecektir; tüm savaşçılarınız burada nasıl olsa, hepsi kumda gömülü.

"Bu mektup Allah'ın ve Peygamberinin izniyle 584 yılında yazılmış olup Kudüs Fatihi'nin imzasını taşımaktadır.

"Yusuf ibn Eyyub."

İmadeddin odadakilere bakıp mektubunun yarattığı neşenin keyfini çıkardı. Kendisini en çok sevindiren şey Tarık'ın yüzündeki utangaç gülümsemeydi; Ancak Sultan daha ciddi bir şey istiyordu. Selâhaddin artık tarihteki yerinin bilincine varmıştı. Şehirde toplanan âlim heyetleri ve dünyanın her yanındaki Müminler'den gelen haberler ve tabii bu arada Bağdat'taki Halife ile saray erkânının aşırı övgülü mektupları kendine olan inancını tazelemişti. Bu nedenle, adına yollanan haberlerin dininin kurtarıcısı olarak yeni statüsünün izini taşımasını istiyordu. İmadeddin mektubu daha ciddi terimlerle yazmak ve ertesi sabah Sultan'a mührünü basması için sunmak üzere odasına gönderildi.

Ben odadan çıkarken bir el omzuma dokundu. Bu, daha önce Şam'daki kalede pek çok kere gördüğüm beyaz saçlı, dilsiz Nübyeliydi. Adam elinin abartmalı hareketleriyle bana kendisini izlememi belirtti. Sonra da beni bir odanın dışına getirip çekildi.

Kafesli kapının ardından Cemile'nin tanıdık sesi, "İçeri gir, İbn Yakub," diye seslendi. Cemile Sultan'dı.

İçeri girip eğilerek kendisini selamladım. İlk sorumu daha ben sormadan cevapladı.

"Emced mı? Ne yazık ki artık bizimle değil. O kadar çok kişiye o kadar iftirada bulundu ki, gönderilmesini istedim. Mabeynci gereğine baktı. O kadar tasalı görünmene gerek yok. Hâlâ yaşıyor."

Rahatladığımı ifade etmeme fırsat vermeden başka bir konuya atladı.

"Yüreğin bir konuşma dili var mıdır, İbn Yakub?"

Gülümsedim ama bir cevap veremedim. Emced'in zalimce gönderilmesinden sonra bizi felsefesinin o mahrem dünyasına götürüyordu.

"Haydi, kâtip, iyi düşün. Hayır mı? Belki de yüreğin dilsizdir. Yüreklerin çoğu, garip bir gerçek ve düş karışımı dili konuşurlar ve herbirinin tam oranı her zaman değişik olduğu için sonuçta her şey dış koşullarla belirlenir. Yürek, hep aynı yerini açabileceğin bir kitap değildir. Eğer yürek parçalanmışsa günlerce kanar, ama sonra birden taşlaşır. Aynı fikirde misin?"

Başımı salladım. Onun zihnini bu yöne yönelten şeyin ne olduğunu çok iyi biliyordum ama o bunu sormamı istiyordu, ben de sordum.

"Böyle bir günde bütün bunlar nereden aklınıza geldi, Sultanım? Biz Kudüs'ün düşmesini kutluyoruz şimdi, sizin böyle en derin kabuğunuza çekilmiş olmanıza çok şaştım doğrusu."

"Yüreğim sayısız değişimler geçirdi, İbn Yakub. Aylardır çok hafifti ama yine bir ağırlık onu ele geçirdi sanırım. Örneğin bugün vicdan azabı çekiyorum. Benim gazabımdan kaçıp Kahire'ye sığınmadan önce Halime'yle barışmalıydım. Bir keresinde bana ağlayarak geldi ve tekrar dost olmamız için yalvardı. Ama ben katı yürekliydim, İbn Yakub. Onu reddettim. Teklifini horgörüyle karşıladım. Neden? Çünkü bir zamanlar sevgi ve tutkuyla bir arada yaşayan dostluk tek başına kaldığında çaresizdir. Buna yönelmek bile sağlıksız bir zihnin işaretidir. Bunu başardıklarını sananlar er geç yasa girerler.

"Sonra o öldü. Kötü kişiler beni ona zehiri göndermekle suçladılar. Yaradanına kavuşmak üzere olan ve kıskançlıktan

çıldırmış bir insanın söylediği alçakça bir yalan. Halime'nin başka bir kadına olan sevgisine katlanmaktan yoksun o Memlûk iğrenç eylemi için beni suçlamayı seçti. Halime'nin başka bir kadın bulduğunu duyduğumda benim de canımın çok sıkıldığını biliyorsun, ama onu ölümle cezalandırmam akıl alacak bir şey değildi. Ona işkence edecek keyifli yollar bulabilmek için yaşamasını tercih ederdim. Ama seni şaşkınlığa uğratacak bir şey söyleyeceğim, İbn Yakub. Bu benim kalbimin dilinin bir parçasıdır. Ölümünün ve nasıl öldüğünün haberi ilk geldiğinde memnun olmamış değildim.

"O bizim aşkımızı zehirlemişti. İkimiz için de değerli olan şeyi öldürmüştü. Karşılığında da zehirlenmişti. Bu zalimcesine ve hak edilmemiş bir tepkiydi ama yüreğim o sırada bunları söylüyordu. O yüzden yürek ile zihin arasındaki ilişkileri araştırmaya başladım. Yüreğin mantığı hakkında yazdıklarım Büyük Cami'deki ilk hutbeden önce bitecek. Beni çok sert yargılama. Şimdi kutlama zamanıdır. Selâhaddin Kudüs'ü aldı. İçim sevinçle dolu."

Ertesi sabah uyandığımda yüzüm sıcaktan ve güneşten kavruluyordu. İyi uyumamıştım. Cemile'nin bir gece önceki sözleri kafamın içinde dönüp duruyordu. Halime'ye karşı duyarsızlığı beni çok öfkelendirmişti, ama şimdi bütün kuşkularıma rağmen onun dürüstlüğüne ve metanetine hayranlık duymaktan kendimi alamıyordum. Saygın ve çok sevilen kocasının aksine, o tutsak almaya inanmayan bir kadındı.

Öyle zamanlar oluyordu ki, iyi bir cinin birkaç aylığına bu Hanım Sultan'ı Sultanıma dönüştürmesini istiyordum.

OTUZ YEDİ

Halep Kadısı Camide Vaaz Veriyor; Sultan'a Toulouse'lu Bertrand'dan Mektup; Ailem Kahire'deki Frank Saldırısında Yanarak Ölüyor

On gün sonra hepimiz büyük el-Aksa Camii'nde toplandık. Cami baştan aşağı temizlenmiş, cilalı taşlar cennet ışıltısıyla parlıyordu. Selâhaddin'in imparatorluğunun bütün emir ve kadıları, oğlu el-Efdal, yeğeni Taküyiddin ve gözde komutanı Emir Gökbörü de oradaydılar.

Bu amaçla merhum Sultan Nureddin tarafından yaptırılmış olan minber Şam'dan getirtilmişti.

Kara cüppesini giyip başına yeşil sarığını geçirmiş olan Halep Kadısı merdivenleri çıkarken, önde oturan bizler ellerinin titrediğini ve düşmemek için tırabzana tutunduğunu görebiliyorduk. Bugün söyleyeceği sözlerin uzun zaman hatırlanacağını biliyordu. Ayrıca Sultan'ın sabrının son derece sınırlı ol-

duğunu ve uzun vaazlara iyi gözle bakmadığını da bilirdi. Kadı anlaşılır bir tonda konuşmaya başladı ve Hz. Muhammed'in müminlerinin tarihçesiyle zaferlerinden söz etti.

"Bismillahirrahmanirrahim. Sultanımız Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub bu Kutsal Şehir'e hilali geri getirdi. O gerçek dinin savunucusu, bir haça ve resimlere tapanları ezen kişidir. Bağdat'taki Emirül Müminin İmparatorluğunu canlandırdınız. Allah'a sancaklarınızın çevresinde hep meleklerin dolaşması ve dinimizin geleceği için sizi korumasına dua edelim. Allah sizi ve çocuklarınızı sonsuza kadar korusun.

"Hatırasına saygı duyduğumuz Ömer, Allah rahmetini esirgemesin, Hazreti Peygamberimizin vefatından kısa bir süre sonra dinimizin bayrağını ilk kez buraya dikmişti. Bu büyük cami o zaman inşa edildi. Bu gün için savaşan hepiniz sonsuza kadar kutsandınız. Siz Bedir'in ruhunu canlandırdınız. Ebubekir kadar dirençli, Ömer kadar korkusuz ve hoşgörülü oldunuz. Bize Osman ile Ali'nin ateşliliğini hatırlatıyorsunuz. Sizi cennetten izleyen ilk dört Halife bugün gülümsüyorlar. Bu şehir için savaşan herkes cennete gidecektir.

"Ordularımız Kutsal Kuran'ı kılıçları üzerinde Afrika çöllerine ve Endülüs dağlarına ve Frank topraklarına taşıdılar. Allah'ın buyurduğu doğru yol hakkındaki bilgimizi kendileriyle paylaştığımız Pers Halkı, davamızı ilk kabul eden halktır. Sultanımızın pek çok kere duymuş olduğu üzere, Perslerin olgun bir kayısı gibi elimize düşmesinin nedeni, yozlaşmış rahipler tarafından ezilen ve sömürülen yoksulun yoksulu insanların bizim büyük komutanlarımızın sıradan askerlerle aynı karavanayı paylaştıklarını görmüş olmalarıdır. Allah'ın önünde hepimizin eşit olduğunu kendi gözleriyle gördüler.

"Büyük Hint nehri İndüs'e vardığımızda yoksullar sancağımızın altında toplandılar. Şimdi biz burada konuşurken, tüccarlarımız çağrımızı Hindistan'ın güneyine, Cava adalarına ve Çin'e ulaştırıyorlar. Sorarım hepinize, bizim bu kadar kısa za-

manda dünyanın dört köşesine erişmemiz Allah'ın bir işareti değil midir?

"Frankların kıyımızı ve kutsal şehrimizi herhangi bir cezalandırılma korkusu gözünü kırpmadan bu kadar uzun süre işgal etmelerine izin vermek çok büyük bir ayıptı. Yusuf Selâhaddin ibn Eyyub, senin kararlılığın ve cesaretin, tüm müminler için çok değerli olan canını gözünü kırpmadan feda etmeyi göze alman sayesinde bugün tekrar el-Aksa'da dua edebiliyoruz. Allah'a ömrünü ve bu topraklardaki hükümdarlığını uzatması için dua ediyoruz. Bir elinde keskin bir kılıç, diğerinde ışıltılı bir meşale..."

Vaaz bir saat sürdü. Aslında pek unutulmayacak bir konuşma değilse de, olayın büyüklüğü herkesi büyülemişti. Halep Kadısı inince Sultan ve sonra da Kadı el-Fadıl ve İmadeddin kendisini kucaklayıp öptüler. El-Fadıl pek neşeliydi. Sultan kendisine vaaz hakkında ne düşündüğünü sorunca cevabı pek şairane oldu.

"Ey Muzafferlerin Komutanı, vaazı dinlerken göklerden gözyaşları döküldü ve yıldızlar kötüleri vurmak için değil de, birlikte kutlama yapmak için yerlerini terk edip bir araya geldiler."

Daha sonra vaazı sıkıcı bulduğunu söyleyecek olan İmadeddin el-Fadıl'ı kutlayarak Halep Kadısı'ndan yana sıcak bir gülümseme gönderdi.

Sultan aynı akşam bir savaş meclisi topladı. Mecliste Takiyüddin, Gökbörü, el-Efdal, İmadeddin, el-Fadıl ve ben vardık. Sultan hoşgörülü ve kendini küçümseyen bir hava içindeydi.

"Önce hep bu şehri almanın önemini vurgulamış olan İmadeddin'e teşekkür edelim. Çoğu zaman olduğu gibi haklıydın, dostum. Sur kuşatmasını kaldırmamamızı isteyen Gökbörü'ydü. Sen de haklıydın. Şimdi ordunun hiç gecikmeden Sur'u almasını istiyorum. Dinlensinler, kutlamalar yapsınlar, ama sonra Sur'u alalım. Bu sabah Toulouse'lu Bertrand'dan bir mektup geldi. Onu hatırlıyor musunuz? Templarların gazabın-

dan kurtardığımız ve tüccarlarımız sayesinde evine dönmüş olan şövalye. İmadeddin şimdi mektubu okuyacak. Hepimizin Latinceyi dilimize o kadar zarafetle tercüme eden ve İmadeddin'le aynı sularda yüzmeyenlerimizin bile güzelliğine hayran kaldığı o Kıpti delikanlısını tercih ederdik biliyorum, ama ne yazık ki o burada değil, üstadım. O yüzden yerini senin alman uygun olur."

İmadeddin Sultan'ın bu kabalığına alınsa da, duygularını ustalıkla saklamayı becerdi. Diğer herkes bilmişçesine birbirlerine bakıp gülümsediler. İmadeddin'in Tarık ibn İsa'ya vurulduğu ve ayın on dördünde bir kurt gibi onu kovaladığını herkes biliyordu. İmadeddin, Bertrand'ın mektubunu önce kendisi okudu.

"Sultanım ve emirler beni bağışlarlarsa, mektubu özetleyeceğim," dedi sonra. "Kıptinin aksine ben iyi bir tercüman değilim. Toulouse'lu dostumuz Kudüs'ü geri almak için büyük bir ordu hazırladıklarını yazıyor. Papaları İngiltere, Fransa ve Almanya krallarından ordularını birleştirip Haça Tapanların şereflerini kurtarmalarını istemiş. Üç kraldan ikisinin imparatorluk hayalleriyle dolu boş kafaları olduğunu yazıyor. Ama bir hayvana benzeyen diğerinden korkulması gerektiğini söylüyor. Mektubunda kötü bir evlât, karısını ya da başka bir kadını tatmin edemeyen ve oğlanlara düşkün kötü bir koca, bencil bir hükümdar ve kötü ama cesur bir insan olarak nitelediği İngiliz Richard bu. Ne zaman denize açılacaklarını bilmiyor ama para toplanması gerektiğinden daha bir yılı aşkın bir süre olduğunu bildiriyor. Bu defa bütün kıyı şehirlerini ele geçirmemizi, böylece oralardan gelecek gemileri henüz kıyıya yanaşmadan yok etmemizi öneriyor. Ayrıca Sultanıma denizde savaşacak bir filo hazırlamasını tavsiye ediyor. Sultanımın aciz bir hizmetkârı olduğunu ve ordularımızın denizi geçip Papa'yı tutsak alacakları gün için dua ettiğini belirtiyor. Richard'a eşlik eden St. Albanslı Robert adında birinin gerçek bir mümin olduğunu ve davamıza yararlı olacağını da ekliyor."

Sultan gülümsedi.

"Dostumuza bize dönmesini söylememiz iyi olur sanırım. Gayet kurnaz bir düşünürdür kendisi. Bu mektuba göre en önemli hedefimiz Sur'un ele geçirilmesi olmalı. Anlaştık mı? Bütün bunları yazdın mı, İbn Yakub?"

Başımı eğdim.

Ertesi sabah Kudüslü John ile eski tapınağın yerine gidecektim. Bizim dinimizden olan başkaları da Kudüs'e dönmüşlerdi ve şehrin Sultan'ın eline geçmesi için Tanrı'ya şükrediyorlardı. Bir uşak gelip Selâhaddin'in beni beklediğini bildirdi. Sultan törene katılmam için kendisi bana izin verdiğinden buna şaşırmıştım. Adamın arkasından gittim.

Selâhaddin yatağında oturuyordu, yüzü çok kaygılıydı. Herkesten önce haber ona verilmiş olmalıydı. Ben odaya girerken yatağından kalktı ve beni şaşkına çeviren bir şey yaparak kucaklayıp yanaklarımdan öptü. Gözleri dolmuştu. O anda Raşel'ime çok kötü bir şey olduğunu anladım.

"Kahire'den haber geldi, İbn Yakub. Haberler kötü, metin olmalısın. Bu şehrin düşmesine öfkelenen ve öfkeden sarhoş olan bir grup Frank şövalyesi Kahire'ye girmişler, senin insanlarının yaşadığı mahalleyi basmışlar. Bazı evleri yakıp yaşlıları öldürmüşler. Durumu haber alan askerlerimiz hepsini yakalamış. Ertesi sabah tümü idam edilmiş. Yanan evlerden biri de senin evinmiş, sağ kurtulan olmamış. El-Fadıl'ın senin yarın sabah Kahire'ye gönderilmen için hazırlık yapmasını emrettim. Orada istediğin kadar kalabilirsin."

Eğilerek huzurundan çekildim. Odama döndüm. Bir saat kadar ağlayamadım. Yerde oturmuş duvara bakıyordum. Başıma öyle bir felaket gelmişti ki, ne gözyaşları ne de kelimeler beni saran acıyı ifade edebilirdi. Raşel ile Meryem'i, kucağındaki çocuğu, barbarlar evimizi ateşe verdiklerinde huzur içinde uyumakta olduklarını düşündüm.

Eşyalarımı toplamaya başladığında yüksek sesle ağladığımı fark ettim. Düşündüğüm ama Raşel'e söylemediğim şeyleri ha-

tırladım. Ona olan sevgimin büyüklüğünü bilemeden ölmüştü. Ve Meryem'im, herhangi bir talihsizlikle karşılaşmadan yaşamasını, kocasıyla birlikte huzur içinde çocuklarını yetiştirmesini istediğim küçük Meryem'im.

O gece hiç yatmayıp surlara çıktım, sessiz gözyaşları dökerek yıldızların o ebedi hareketlerini izledim. İntikam istiyordum. Frank şövalyelerini ateşin üzerinde ağır ağır çevirmek ve ölüm acılarına kahkahalarla gülmek istiyordum.

Ertesi sabah erkenden yola çıkarken asma kuşunun acıklı şarkısını duydum ve gözlerim yine sırılsıklam kesildi. Kudüs'ten Kahire'ye gidişi hiç hatırlamıyorum. Kaç kere durduğumuzun ya da nerelerde yattığımızın farkında bile değilim. Hatırladığım tek şey Sultan'ın ulağının yüzü ve bana uzattığı tulumdan su içip yüzümü yıkadığım. O ıstırap dolu yolculuk boyunca bir ara Sultan'ın yanına dönmek istediğimi de hatırlıyorum. Felaketin küllerini karıştırmanın bir anlamı olmadığını biliyordum. Unutmak istiyordum, kubbeli bir odası olan o eski evin yanmış kalıntılarını görmek istemiyordum.

İbn Meymun beni evin yıkıntıları arasında bekliyordu. Birbirimizi kucaklayıp ağladık. Hiç konuşmadık. Yas, eski düşmanlıkları ve kırgınlıkları eritmişti. Beni kendi evine götürdü. Aylarca bir dalgınlık içinde yaşadım. Zaman kavramını yitirmiştim. Dışarıdaki dünyada neler olup bittiğini bilmiyordum. Daha sonra büyük hekimle Kahire'ye gitmeye başladım. Saraydaki hastalarını ziyaret ediyordu. Ben de kütüphanedeki eski dostlarımı ziyaret ediyor, Sultan'ın kâtibi olduğum o ilk günlerde okuduğum kitapları karıştırıyordum. Kitaplar kimi zaman acı hatırları uyandırıyor ve aklıma Raşel geliyordu. Taze gözyaşlarıyla dikkatim dağılıyordu,

İbn Meymun bana bir dost ve çok özel bir hasta gibi davranıyordu. Nil'de tutulmuş ve kömürde ızgara edilip pilav üzerinde sunulan balıklar yediriyordu. Her akşam içirdiği çeşitli bitki özleri harap olmuş sinirlerimi yatıştırıyor, uyumama yardım ediyordu. Bazen günler geçiyor, hiç kimseyle konuşmu-

yordum. İbn Meymun'un evinin yakınındaki dereye gidiyor, bir taşa oturup bir ip parçasıyla balık tutmaya çalışan çocukları seyrediyor, ama kahkahaları artınca oradan ayrılıyordum. Onların bu neşesi beni rahatsız ediyordu.

Dünya benim için yoktu. Zaman kavramı kaybolmuştu. Günlük olarak yaşıyor, bir şey beklemiyor, bir şey vermiyordum. Bu satırları yazarken İbn Meymun'un büyük kütüphanesindeki kitapları okumak ve tıp kitaplarını ilginç bulmak dışında yaptıklarımı hiç hatırlamıyorum. Galen ve İbn Sina'yı pek çok kez okudum ve her seferinde eserlerinde gizli anlamlar keşfettim. Bu üstatların yazdıklarının anlamını kavramadığım takdirde İbn Meymun'a başvururdum, o da beni öğrendiklerim konusunda kutlar ve bir hekim olup kendisine yardım etmemi önerirdi.

Aradan aylar geçti. Sultan'ın dünyasıyla ilişkim kopmuştu artık. Savaş alanında neler olup bittiğini bilmiyor, hatta umursamıyordum.

İbn Meymun bir gün bana kıyıya yeni ayak basan kalabalık bir Frank topluluğunun Kudüs'ü geri almaya kararlı olduklarını söyledi. Gözleri dolmuştu.

"Şehri bizden almalarına asla izin verilmemeli, İbn Yakub. Asla," dedi.

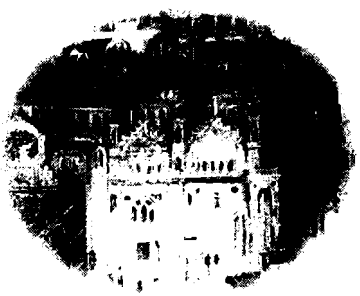
Dünyaya karşı ilgimi uyandıran, belki de dostumun sesindeki bu heyecan oldu. Belki de tedavim tamamlanmıştı artık. Nedeni ne olursa olsun, kendimi bulmuştum yine. O kayıp duygusu hâlâ içimdeydi ama acısı geçmişti. İmadeddin'e bir mektup yazıp tekrar Sultan'ın yanına dönüp dönemeyeceğimi sordum.

Dört hafta sonra bahar Kahire'ye hafif bir kahkaha gibi geldiğinde, Şam'dan bir ulak geldi. Sultan daha fazla gecikmeden hemen yanına dönmemi emrediyordu. O sırada avluda dalları iç içe geçmiş yaşlı bir ağacın altında oturmuş, güneşin keyfini çıkarıyordum. Ağaç mevsimler boyunca hep aynı kaldığı ve bana kendimi hatırlattığı için ona çok bağlan-

mıştım. Ben de tıpkı onun gibi baharın zevklerini hissedemiyordum.

İbn Meymun'a veda ettim. Pek duygusal bir ayrılık oldu. Bir zamanlar çok yakın olan biz yine yakınlaşmıştık. Başıma gelen felaketin içinden küçük bir mutluluk parçası çıkarılabilmişti. Bir daha ilişkimizi kesmemeye karar verdik. Selâhaddin'in hayatının hikâyesini yazmaya devam etmeye istekli değildim artık, ama İbn Meymun bu düşünce üzerine paniğe kapıldı. Bana devam etmemi tavsiye ederek şöyle dedi: "Eğer sana yardımcı olacaksa her şeyi bana yaz, İbn Yakub. Mektuplarını burada, saklamam için verdiğin bu defterlerinin yanında biriktiririm."

İBN MEYMUN'A MEKTUPLAR

OTUZ SEKİZ

Sultan Benim Dönüşüme Memnun Oluyor; İngiltereli Richard Sur'u Tehdit Ediyor; İmadeddin'in Aşk Hastalığına Tutulması

Aziz Dostum,

Her zaman güvenilir olmayan postaya bel bağlamak yerine burada olsaydın da seninle konuşabilseydik. Bildiğin gibi Şam'a dönmekte pek kararsızdım ama burada herkes beni çok iyi karşıladı. Hatta emirlerden bazıları benim dönüşümü bir uğur olarak gördüklerini, ben yanında olduğum sürece Sultan'ın hiçbir savaşı kaybetmediğini söyleyecek kadar ileri gittiler.

Burada her şey değişmiş. Talih de Kahire pazarındaki elmasların fiyatı gibi dalgalanıyor. İki yıl önce yanından ayrıldığımda Sultan bütün dorukları fethetmişti. Gözleri parlaktı, güneş yanaklarına renk vermişti, sesi rahat ve mutluydu. Başarı

yorgunluğu silkip atar. Bu sabah huzuruna çıktığımda beni gördüğüne gerçekten memnun göründü, kalkıp yanaklarımdan öptü, ama ben onun görünüşü karşısında çok şaşırdım. Gözleri çukura kaçmış, epey kilo vermişti ve yüzü çok solgundu. Tabii benim şaşkınlığımı da fark etti.

"Hastaydım, kâtip," dedi. "Bu lanet kâfirlerle savaş beni tüketmeye başladı ama hâlâ onlarla başa çıkabilirim. Beni kaygılandıran sadece düşman değil. Bizim taraf. Bizimki duygusal ve atılgan bir dindir. Savaşta zafer müminleri tıpkı *banj* gibi etkiler. Başarımızı sürdürmek için hiç durmadan çarpışırlar, ama şu ya da bu nedenle başarısız olmuşsak, cesaretten çok sabır ve ustalık gerekiyorsa, o zaman adamlarımızın içindeki o dürtü kaybolmaya başlar. Muhalefet çıkar ve budala emirlerden biri, 'Belki de bu Selâhaddin, sandığımız kadar yenilmez biri değilmiş, belki de kendimin ve adamlarımın canını kurtarsam daha iyi olur,' diye düşünüp savaş alanını terk eder. Ya da başarısızlığımın morallerini bozduğu bazı emirler son altı aydır kendilerine de adamlarına da ganimet düşmediğini akıllarına getirirler. Ganimetlerden kardeşlerimin, oğullarımın veya yeğenlerimin yararlandığını hayal edip sudan bahanelerle kavga çıkarıp Halep'e dönerler. Bu insanı yıpratıcı bir iş, İbn Yakub.

"Sürekli iki cephede birden savaşmak zorundayım. O yüzden aylar önce sen hâlâ yanımdayken Sur'u almadım. Adamlarımın uzun bir kuşatmaya dayanamayacaklarını sanıyordum. Ama yanılmışım. Şehirdeki Frankların sayısını abartmışım, kendi askerimden emin olabilseydim, bu riske girerdim. Sonuç ise dostum, tam bir felaket oldu. Frank kralları deniz ötesinden daha çok asker ve daha çok altınla geliyorlar. Bunlar hiç pes etmezler, değil mi? Eh, evine hoş geldin, İbn Yakub. Seni özledim. El-Fadıl bu sabah Kahire'ye doğru yola çıktı ve İmadeddin bir haftadır beni görmeye gelmedi. Diş ağrısını bahane ediyor ama casuslarım ağrıyanın dişi değil, yüreği olduğunu söyledi. Şâdi'yi hatırladın mı? İmadeddin'den hep eşek çükü yutan biri olarak söz ederdi!"

Dönüşümün kendisini biraz olsun neşelendirdiğine sevinerek kahkahalarına ben de katıldım.

O öğleden sonra İmadeddin'i ziyarete gittiğimde beni büyük bir nezaketle karşıladı. Sultan'ın muhbirleri doğru bilgi iletmişlerdi. Büyük üstad hem reddedilmenin ıstırabını çekiyordu hem de aşk acısının. Hazinenin aylardır parasını ödemediğinden şikayet etti ve bu nedenle Sultan'ı ziyaret etmemeye karar verdiğini anlattı.

Şaşmıştım ama kendisini biraz daha sıkıştırınca bu durumunun gerçek nedenini itiraf etti. Sıkıntılarını anlattı. İbn Meymun, bir adamın sanki on beş yaşındaymış ve yürek ağrılarını ilk kez keşfetmiş gibi kırık kalbinden söz etmesini dinlemek kadar sıkıcı bir şey olamaz. Ancak ben kendisini ziyarete gittiğim için birdenbire kalkmam da uygun düşmezdi.

Sana bir kere sözünü ettiğim Kıpti çevirmenini hatırlayacaksın: Tarık ibn İsa. Kudüs'e girişimizden hemen sonra büyük âlimimizin gözüne kestirdiği şu genç. Sultan oğlanın yeteneklerinden memnun kalmıştı ve İmadeddin'in tavsiyesi üzerine çocuk Selâhaddin'in maiyetine girdi. Tarık, işte Şam'a böyle geldi. Şehvetini gencin üzerinde söndürmeye kararlı olan İmadeddin hiç utanmadan oğlanın ardına düştü. Adına şiirler düzüyor, penceresinin önünde mehtaplı gecelerde şarkı okumaları için şarkıcılar tutuyordu, hatta kendisinin bütün ihtiyaçlarını karşılamaya hazır olmadığı takdirde onu Sultan'ın hizmetinden attırmakla bile tehdit etmişti. Delikanlı şimdi aniden ortadan kaybolarak bütün saray erkânını şaşkına çevirmiş, büyük üstad da teselli edilemez bir hastalığa tutulmuş.

Tabii Sultan'ın yüce danışmanı duygusal manzarayı tıpatıp böyle görmüyor. Onun hikâyesi bambaşka, istersen sen bu konuda hükmü kendin ver, İbn Yakub.

İmadeddin bana, o kadar iyi tanıdığım ve çok uzun zamandır duymadığım için kulaklarıma hoş gelen o ahenkli sesiyle şunları anlattı:

"İbn Yakub, anlayamadığım şey bu toy gencin inatçı direnişiydi. Kaşlarını mı kaldırıyorsun? Ne düşündüğünü biliyorum. Bu oğlanın belki de erkeklere düşkün olmadığını düşünüyorsun, değil mi? Tahmin etmiştim, ama bu varsayımında yanılıyorsun. Onu izlettirdim ve benden çok da fazla genç olmayan bir adama âşık olduğunu öğrendim. Ancak adamla aramızda çok önemli bir farklılık vardı.

"Tarık'ın sevgilisi bir sapkın, bir din düşmanı, bir kuşkucuydu. Halepliydi ama kötülüğünü bu şehirlerin en temizinde yayıyordu. İbn Avcel'in soyundan geldiğini iddia ediyordu. Sen bizim dinimizi iyi bilirsin, İbn Yakub. İbn Avcel'i hiç duydun mu? Hayır mı? Doğrusu beni şaşırttığını söylemeliyim.

"Kendisi Peygamberimizin vefatından yüz yıl sonra Kûfe'de yaşadı. Dinimize senin dininden geçmişti ama mutlaka ünlü olmak istiyordu. Büyük bir adam olmak arzusundaydı. Tam dört bin hadis yazmış ve bir âlim olarak saygı görmüş, ama bu hadislerin hepsi düzmecedir. Her birini o uydurmuştur; Peygamberimizin ağzından dine aykırı şeyler söylemiştir. Hadislerinden birinde Hz. Peygamber'in bir kaza eseri de olsa, bir erkeğin kendisini soyunuk görmesine izin veren bir kadının kendisini zorla sahip olabileceğini yazdığını iddia etmiştir. Allah o namussuzu sonsuza kadar cehennem ateşinde yaksın. Bunun gibileri çoktur. Hatta çok daha beterleri vardır. İbn Avcel hadislerinden birinde de şöyle diyordu: 'Devenizle canınızın çektiği gibi çiftleşebilirsiniz, ama bunu yol üstünde yapmayın.' Yine bir başka hadisinde Cebrail'in bir müminin şehevi arzularını istediği yolla tatmin etmesine izin verdiğini yazıyordu. Bu çılgınca hayaller cezasız bırakılamazdı. Hazreti Peygamberimizi böyle kötülemek kabul edilemez bir şeydi. Küfe Kadısı İbn Avcel'i tutuklattı. Adam hadisleri uydurduğunu itiraf etti. Adalet hiç gecikmedi. Yargılanmasının hemen ardından idam edildi.

"Tarık'ın sevgilisi, bu İbn Avcel'in soyundan geldiğini iddia ediyordu ve atasının çıkardığı hadislerinin çoğunun gerçek ol-

duğunu taraftarlarına söylemeye başlamıştı. Bu haberi duyunca adamın dinin gerçeklerine karşı çıktığını ima eden muhbirime inanmadım. Kadı'ya haber verdim, o da Tarık dışında hepsini tutuklattı. Kendi çok daha cesur olan atasının aksine, bu kuşkucu domuz mahkemede benim muhbirimin mahkemede verdiği ifadeyi tümüyle reddetti. Onun kendimce malum nedenlerle ortadan kalkmasını sağlamak için sahte kanıtlar yarattığımı söyleyecek kadar da küstahtı. Kadı merhamet göstermedi. Sultan onayını verdi, adam idam edildi. Tarık da aynı gün ortadan yok oldu. Onu gören olmadı ama kendi canına kıydığı ve cesedinin nehirde yüzdüğünün görüldüğü konusunda bazı söylentiler var.

"Söylediklerine göre, dostun Cemile idamı duyunca müthiş öfkelenmiş. Selâhaddin'in odasına daldığı gibi onu bir güzel azarlamış. O kadın hiç sözünü sakınmaz, değil mi? Bana bir mektup gönderip benim pis bir şehvet düşkünü olduğumu ve hadım edildiğim takdirde şehrin bir pislikten temizleneceğini yazdı. İşte, kederimin gerçek nedeni bunlar, İbn Yakub, ama hazinenin de varlığımı unuttuğumu, buna da canımın sıkılmadığını söylersem, bu da yalan olur."

İmadeddin'in yanından ayrılırken çok düşünceliydim. Kendi evime doğru ağır ağır yürürken avluya girdiğim anda beni karşılayacak olan sessizlikten ürküyordum. Bu ev Raşel'in anılarıyla dolu. Eşyalarımı toplayıp kaleye taşınsam daha iyi olacak sanırım. Kafamda mabeynciye böyle bir mektup taslağı hazırlarken birden önüme çıkan Nübyeli dilsiz bana bir not uzattı: Cemile Sultan beni bekliyordu. Şehirde hiçbir şey değişmemişti. Hafifçe gülümseyerek dilsizin ardından kaleye yollandım. Uzun bir ayrılıktan sonra bir yere dönüp de hiçbir şeyin değişmediğini görmek ne gariptir, değil mi, İbn Meymun? Sultan savaşlarında, İmadeddin suratını asmış evinde oturuyor ve Cemile Sultan da konuşmak için beni çağırtıyor.

Cemile beni değerli bir dostuymuşum gibi karşıladı. İlk kez olarak bana dokundu. Başımı okşayarak ailemi kaybettiğime

ne kadar üzüldüğünü belirtti. Sonra kulağıma, "İkimiz de sevdiğimiz kaybettik," diye fısıldadı. "Bu bizi birbirimize yaklaştıracak. Bizi bir daha bırakıp gitmemelisin. Sultan'ın da benim de sana ihtiyacımız var şimdi."

İmadeddin'e yaptığım ziyareti duymuş olmasına şaşırmadım. Onun dikkatinden hiçbir şey kaçmaz. Sultan'a ya da yakınlarına ait en önemsiz bir konuşma bile hemen kendisine bildirilir. Bu da onu sultanlığın en iyi haber alan kişisi yapar. Otoritesi öyle büyüktür ki, pek az insan onun istediği bilgiyi vermeyi reddedebilir.

Cemile, İmadeddin'le yaptığımız konuşmanın tüm ayrıntılarını istiyordu. Tam konuşmaya başlayacaktım ki yalnız olmadığını fark ettim. Arkasında bir taburede, hüzünlü gözleriyle yüzü hiç de yabancı gelmeyen çok güzel bir genç kadın oturuyordu. Kadının üzerinde sarı ipekliden bir giysi vardı, başını sarı bir eşarpla örtmüştü. Gözlerinin güzelliğini vurgulamak için rastık sürmüştü. Hoş, herhangi bir yerinin vurgulanmaya ihtiyacı yoktu ya. Bu güzel yabancının varlığına şaşarak Cemile'ye baktım.

'Bu Zeyneb," dedi. "O da *benim* kâtibim. Sözlerimi öyle bir süratle kaydediyor ki, düşüncelerim bile kendisine güçlükle yetişiyor. Onun hızı seni fersah fersah aşar, İbn Yakub. Şimdi anlat bakalım, o şarlatan moruk neler söyledi?"

İmadeddin'le yaptığım konuşmayı anlatırken, kadınlar zaman zaman birbirine baktılar. Cemile kızgınlıkla konuşmaya başlayınca, kullandığı dil beni şaşırttı doğrusu.

"Şâdi, o eşek meraklısı herif hakkında yanılmamış. Onun sana söylediklerinin tümü yalandır. Masum bir insanı, tek suçu kuşkucu olmak olan bir insanı idam ettirdi. Ama ben de kuşkucuyum, İmadeddin de öyledir, hatta sen bile zaman zaman sapkınca fikirler ileri sürmüşsündür. Kimsenin hiçbir şeyden kuşkulanmadığı bir dünya ilerleyemez ki. Selâhaddin de gençken kuşkucuydu. Buna şaşırdın mı? Neden hiç hacca gitmedi sanıyorsun? Şimdi Yaradanım memnun etmek istiyor

ama buna fırsatı varken reddetti. İmadeddin kıskanç olduğu için adamı idam ettirdi. Reddedilmiş olmayı hazmedemeyen ve bir günah keçisi arayan bir moruk. İğreniyorum. Sultanına pislik danışmanını hadım ettirmesini söyledim. O yaşlı gövdenin özsuyu yükselince Şam'da hiçbir oğlan güvenlikte olamaz."

Bu noktada durup güldü, onaylanmak için Zeyneb'e baktı. Ancak genç kadının gözleri yaşlıydı. Cemile bu kere de buna kızdı.

'Zeyneb'e dikkatle bak, kâtip. Onu bir erkek kılığında, Sultan'a Latince bir mektubu çevirirken hayal et."

Sersemlemiştim. Bu aşina yüzü nerede gördüğümü biliyordum artık. Kudüs'te. Bu, Tarık ibn İsa'nın ikiz kız kardeşi olmalıydı.

"Kız kardeşi değil, budala adam. Bu 'Tarık ibn İsa'dır. Zeyneb'in babası olan yaşlı Kıpti âlimi kızını erkekmiş gibi yetiştirmiş. Kudüs'te yaşarlarmış. Frank şövalyeleri Kıptilere kötü Hıristiyanlar ve sapkınlar olarak gözüyle bakarlar. Selâhaddin'in mabeyncisi bir tercüman aradığında Zeyneb'in babası onu erkek kılığına sokup saraya gönderdi. Gerisini biliyorsun. Bırak İmadeddin, Tarık ibn İsa'nın ölümüne neden olduğunu düşünsün. Bırak ömrünün sonuna kadar azap çeksin. Biz şimdi Zeyneb'i hortlak kılığına sokup İmadeddin'in yatak odasının dışına göndermeyi düşünüyoruz. Sence bu onu öldürmeye yeter mi?"

Zeyneb'e baktım. Kendini toparlamıştı ve hikâyesinin beni şaşkına çevirmiş olmasına memnun görünüyordu. Cemile'nin gözlerinde de kaybettiği Halime'nin yerini dolduracak birini bulduğunu görebiliyordum.

Söylenenlerin aksine, bir kadın yüreğinin vefasızlığıyla bizler asla boy ölçüşemeyiz, İbn Meymun.

Ailene sevgilerimi ilet.

Dostun,

İbn Yakub.

OTUZ DOKUZ

Frank Belâsı Akka'ya Dönüyor; Selâhaddin'in Canı Sıkılıyor; Sultan En Mahrem Kuşkularını Bana Açıyor

Sana gıpta ediyorum, sevgili dostum İbn Meymun. Kahire yakınlarındaki güzel evini kıskanıyorum. Ruh huzurunu kıskanıyorum. Bana o ihtiyaç anımda sağladığın o sığınağı asla terk etmemiş olmayı isterdim.

Suç benim. Sana aylardır yazmadım. Ama sürekli olarak Sultanımızın peşinde dolaşıp duruyorum. Her şey nasıl da bir kere daha değişti. Bu savaşın gidişatı her an dalgalanıp duruyor. Sana Frankların kuşatması altında olan Akka'dan yazıyorum. Doğrusu şehre saldırı kararları hepimizi şaşkınlığa uğratmıştı. Selâhaddin iki günlük yoldaydı ve askerleriyle döndü ama Franklar sayıca bizimkilerden çok daha fazla.

Sultanımızın gücü öyle ki, gelişinin haberi bile düşmanı

şaşkına çevirdi. Ama savaşmayıp karargâhlarına çekildiler. Askerlerimizden bir kısmını Akka'ya geri gönderip yardım istemek için ulak çıkarttık. Takiyüddin, Antakya dışında tuttuğu nöbeti bırakıp bize katıldı. Gökbörü de. Bildiğin gibi bu ikisi Sultan'ın canını emanet edeceği emirlerdir. Gelişleri moralleri yükseltti.

Diğer yerlerden gelen cevaplar pek istediğimiz gibi olmadı. Hamadan ve Sincar hükümdarları ve diğer bazı şehirler arasındaki iç çatışmalar onların çıkarlarının artık Selâhaddin'inkilerle uyumlu olmadığını gösteriyor.

Franklar sonunda savaşa girdiklerinde sonuç kesin olmadı. İki taraf da ne kazandı ne kaybetti. Bizim durumumuz giderek zayıflıyor ve Franklar günden güne küstahlaşıyorlar, ama nihai zafer bizim olabilir. Durum şöyle: Frankların Akka'yı kuşatmaya çalıştıklarını ve bizi gafil avladıklarını düşün. Şimdi gözlerini kapat ve Selâhaddin'in arkadan sessizce yaklaşıp Frankları kuşatandan kuşatılana dönüştürdüğünü hayal et. İmadeddin'in ölümsüz sözleri bunu şöyle anlatıyor: "Gözü çevreleyen kirpikler gibiyken, birden kirpiklerin çevrelediği göz oluverdi." Doğrusu hayalgücü müthiş ama sanırım aslında hissettiği umutsuzluğu saklamaya çalışıyor. Bu yıla başladığımızda Sultanımız Filistin'in hâkimiydi. Şimdi bir kere daha ayakta kalma savaşı veriyoruz ve Sultan zaman zaman Kahire'yi hiç terk etmemiş olmayı istiyor.

Sultan hiç dinlenmiyor. Geceleri iki üç saatten fazla uyuduğu yok. Burada olsaydın sağlığını nasıl koruyacağı hakkında kendisine tavsiyelerde bulunurdun. Hâlâ göz kamaştırıcı bir ışık veren ancak yavaş yavaş yanarak kendini tüketen bir muma benziyor. Artık elli yaşını geçmesine rağmen sanki yirmi yaşındaymış gibi elinde kılıç, askerlerini savaşa sokuyor. Tasasız gibi görünüyor ama ordusunun durumunun onu çok üzdüğünü biliyorum. Bu durum onun beden ve ruh sağlığını etkilemeye başladı. Son üç gündür hiç uyumadı. Yüzü solgun, normalde canlı olan gözleri bitkin. Bütün sıkıntılı düşünceleri pay-

laşabileceği birine ihtiyacı var sanırım. Hep Şâdi'yi düşünüyorum, aslında İmadeddin ya da Kadı El-Fadıl'ın varlıkları bile yararlı olurdu. Bu mektup eline geçecek olursa kaygılarımı el-Fadıl'a açabilirsin. Bu üç adamın yerine geçebilecek biri değilim ben, yine de burada onu tanıyan ve on yıldan beri ona yakın olan tek kişiyim. Gerçekten de beni ona takdim ettiğinden bu yana on yıl mı geçti, İbn Meymun? Zaman ne kadar zalim.

Bugünlerde benimle çok konuşuyor; kâtipliği bırakmamı istiyor sanırım. Gözlerimin içine bakıp kendisini huzura kavuşturacak, korkularını azaltacak bir cevap arıyor, ama bildiğin gibi ben askeri konulardan hiç anlamam ve Şam emirleriyle aralarındaki rekabet hakkındaki bilgim de pek kısıtlıdır. Kendi eksiklerimi daha önce hiç böylesine hissetmemiştim. Selâhaddin'in bana ihtiyacı olduğunda kendisine sunabilecek hiçbir şeyim yok.

Uzun zaman önce, ruhlar telaşa kapıldığında dostlarımıza sunabileceğimiz tek şeyin, sessizce oturup sıkıntılı hikâyelerini dinlemek olduğunu söylemiştin bana. Bu durumdaki insanlar nadiren başkalarının öğütlerini dinlerler; hatta istemedikleri bir şey söylenince de kızarlar. Sen bunları aşkla ilgili söylemiştin ama Sultanımızı rahatsız eden duygu kararsızlıktır. İki üç seçenek var, hangisini seçeceğine karar veremiyor.

Oturup onun üzgün sesini dinliyorum. Dün mehtap varken beni çadırına çağırttı. Ben uyuyordum ama çadırına kadar yürürken serin hava aklımı toparlamamda yardımcı oldu. Sultan'ın bana söylediklerini aynen yazıyorum:

İbn Yakub, Allah'ın beni çağırdığını hissetmediğim tek gecem yok. Bu dünyada elli yıl geçirdim, ki bu da Allah'ın bir lütfudur. Bir insan ellisine gelince garip bir şey oluyor. Geleceği düşünmeyi bırakıp giderek daha çok geçmişi düşünmeye başlıyor. İyi anılara gülümsüyor, kendisinin sebep olduğu yanlış şeyleri düşünürken irkiliyor.

Son birkaç haftadır uzun uzun babam Eyyub'u düşündüm. Soylu babam hayatı boyunca bir hükümdarı memnun etmek için asla diz üstü çökmemişti. Başı hep dikti. Erdemlerinin övülmesinden hoşlanmazdı ve kalede günlük hayatın bir parçası olan dalkavukluklara kulaklarını tıkardı. Başkalarına hizmet ona zevk verirdi.

Babam cömert bir insandı. Şâdi bütün bunları sana anlatmış olmalı ama kadın hizmetkârlara karşı büyük zaafı vardı. Şaşırmış görünüyorsun, İbn Yakub. O dilinde bakla ıslanmayan Şâdi bunu senden saklamış mıydı yani? Allah beni korusun! Çok şaştım doğrusu. Bu pek öyle sır falan değildi. Yeni bir hizmetçi kız geldiğinde babamda bir dirilme olur, tohumunu boşa harcamazdı. Annem bir keresinde bunun için kendisini kınayacak oldu ama babam da ona bir hadisle karşılık verdi. Söylediğine inanırsan, bir erkeğin çiftleşme payı önceden belirlenmişti ve bunu her ne koşul altında olursa olsun yapacaktı. Açık sözlü bir kadın olan annem şimdi burada tekrarlamayacağım gayet usturuplu birkaç Kürt küfürü savurduktan sonra ona şu soruyu sordu: Nasıl oluyor da erkekler kadınlara yaptıkları her şey için bir hadis buluyorlardı da, bunun aksi asla olmuyordu?

Babam hakkında neden böyle konuşuyorum? Seni daha önemli konuları konuşmamız için çağırtmıştım ama seni görünce hep Şâdi'yi hatırlıyorum ve seninle tıpkı onunla konuştuğum gibi konuşabiliyorum. El-Fadıl, İmadeddin ya da kardeşlerimle hiç konuşamadığım gibi.

Emir ve askerlerimin çoğu benim bütün sorunlarımızın çözümüne sahip olduğumu sanıyorlar ama biz bunun böyle olmadığını biliyoruz. Bir hükümdar zayıf veya güçlü olabilir ama her zaman yalnızdır. Kahire'deki son Fatımi Halifesi bile çevresinin hadımlarla sarılı olmasına ve kendisini gerçeklerden uzak tutan *banj* bağışıklısı olmasına rağmen bir kere benim önümde ağlamış ve bir tek gerçek dostu olmamasının onu kendisini tahtı kaybetmek de dahil her şeyden çok üzdüğünü söylemişti.

Ben talihliydim. İyi dostlarım ve danışmanlarım oldu, ama bu savaş da artık çok uzadı. Yanlışlarımı inkâr ediyor değilim. Kudüs'ten sonra Sur'u almalıydık. Kıyıya inmek benim yaptığım çok büyük bir hataydı, ama bu aşılmaz bir sorun değildi. Allah ve onun Peygamberine inanan bizlerin içimizde bir şey olduğuna inanıyorum. Sanki bu inanç öylesine derinlere kök salmış ki, başka bir şeye inanma yükümlülüğü duymuyoruz. Aksi halde Bağdat'taki yozlaşma nasıl açıklanabilir? Müminlerin Komutanının kendisi bile kendini ilk dört halifeyle kıyaslamaya cesaret edemez.

İlk günlerinde bizi denizlere ve çöllere yayılan, üç kıtayı kapsayan bir imparatorluk kurmamız için teşvik eden dinimiz, şimdi sadece büyük bir öğreti durumuna dönüşmüş görünüyor. Aşırılıkları seviyoruz. Allah bütün aksiliklere rağmen bize bir zafer bahşettiğinde sekiz taş oyununu kazanan çocuklar gibi seviniyoruz. Ondan sonraki birkaç ay o zaferin keyfini çıkarıyoruz. Allah'a şükrediliyor ve her şey yoluna girdiği kabul ediliyor.

Bir yenilgiden sonra ise karalar bağlıyoruz. Anlamadığımız şey yenilgisiz zafer olamayacağı. Tarihin bütün büyük fatihleri yenilgiyi tatmışlardır. Biz tutarlılık göstermekten yoksunuz. Bir iki ters durumdan sonra morallerimiz bozuluyor, ruhumuz zayıf düşüyor ve disiplin diye bir şey kalmıyor. Bunlar bizim kaderimizde mi yazılıydı? Hiç değişmeyecek miyiz? Kaderin zalim eli bizi sürekli bir dengesizliğe mi itiyor? Kıyamet Günü Cebrail, "Ey büyük Peygamber Muhammed'in cemaati sizlere en çok ihtiyaç duyulduğunda neden düşman karşısında birbirinize yardım etmediniz?" diye sorduğunda ne karşılık vereceğiz?

Emirlerimiz morallerini ve cesaretlerini çok çabuk kaybediyorlar. Kolay zaferler iyidir ama Allah'ın iradesi kâfirler tarafından önlendiğinde o zaman emirlerimiz paniğe kapılıyorlar. Onların emrinde savaşanlar bunu görünce şöyle diyorlar: "Emirimiz şarabını ve kadınlarını özlemiş. Ben de ailemi özledim. Aylardır ganimet yüzü de görmedik. Belki de bu gece herkes uyurken kaçıp, köylerimize dönmemiz daha iyi olur."

Sürekli savaşa hazır halde duran büyük bir ordunun moralini yüksek tutmak kolay değildir. Frankların bu konuda üstünlükleri var. Askerleri denizler aşırı ülkelerden geliyorlar. Bizler kadar kolay kaçamazlar. Bu bana bir şey öğretti: Kendi çıkarlarından daha büyük bir dava uğrunda savaşan insanların, savaştıkları şeyin kendilerine yararlı olduğuna yürekten inanmaları gerekir.

Ben Baalbek'te küçük bir çocukken güneş gökyüzünde parladığında kardeşlerimle nehir kıyısında oynamaya giderdik. Birden kara bulutlar göğü bir battaniye gibi örterdi ve bizler kaçamadan fırtına kopardı, çakan şimşeklerden korkardık. İşte askerlerim ancak o fırtına gibi olduklarında ben şimşek gibi çakabilirim. İşte onların anlamadıkları ve bir ikisi dışında emirlerin onlara öğretemedikleri budur. Sonucu çevrende görüyorsun işte. Darmadağınık bir ordu. Dostumuz İmadeddin şimdi korku ve kaygı içinde. Bize Frankların veba gibi kontrolden çıktıklarını yazıyor. Deniz onlara ikmal sağladıkça ve topraklarımız kendilerine huzur verdikçe her şeyi fethedeceklerdir. Yüce âlimim benim yeteneklerime olan inancını, atına atlayıp Şam'ın güvenliğine kaçmakla gösteriyor ve bana da aynı şeyi yapmamı tavsiye ediyor. Ölümünden sonra şehitliği için övüleceğine, güvenlik içinde ölmeyi tercih ediyor sanırım. Ne yazık ki bu ülkemizin âlimlerinin pek sevdikleri bir yol, ama benim tutabileceğim bir yol değil.

Sultan'ın söylediklerini olduğu gibi yazdım, bu sana onun nasıl bir ruh halinde olduğunu anlatır sanırım. Eğer onun sağlığı kötüye giderse davamızın da kötüye gitmesinden ve Frankların Kudüs'ü tekrar ele geçirip ilk seferinde yaptıkları gibi insanlarımızı yakmasından korkuyorum.

Bu mektup eline vardığında sağlıklı olduğunu ve saygıdeğer ailenin Kahire yazına dayanmayı başardığını umarım.

Senin alçakgönüllü öğrencin,

İbn Yakub.

KIRK

Akka Düşüyor; İmadeddin'in Aslan Götlü Richard Hakkında Anlattıkları; Takiyüddin'in Ölümü

Aziz ve çok saygıdeğer dostum,

Sana aylardır yazmamanın pek çok nedeni var. Sultan'ı sadık bir köpek gibi izleyerek ve durumumdan mutluluk duyarak bir karargâhtan ötekine gidip duruyorum. Eski günlerde, ailemi yangında kaybetmeden önceki günlerde Sultan'ın huzuruna önceden haber verilmeden çıkamamama kızardım. Belki hayal, ama onun bana gerçekten ihtiyacı olduğunu hissediyorum, benimse ona ihtiyacım olduğunu zaten çok iyi biliyorum. Onun yanında geçmişi düşünmekten kurtuluyorum. Her gün olayları anlayabilmem için zihnimin boş olması gerek.

Kimi zamanlar sana yazmak bana Kahire'nin Yahudi mahallesindeki eski evi hatırlatıyor ve işte o zaman ağlamaya başlı-

yorum. Özellikle bu sıralarda olduğu gibi soğuk gecelerde, çadırımda battaniyeme sarınmış, oturup, ellerimi mangalda ısıtırken. Onca yıl önceki Kahire'nin kış gecelerinin anıları kafama üşüşüyor. Yazmakta gecikmemin nedenlerinden biri buydu. Bir neden daha var. Daha önceki mektubumu alıp almadığını bilemiyordum ve felaket nedeniyle bunu soruşturacak zaman bulamamıştım. Hepimiz Akka'nın kaybedilmesi nedeniyle büyük yas içindeydik.

Bu nedenle Sultan'ın ulağı aracılığıyla gönderdiğin mektubu alınca çok sevindim ve daha önceki mektuplarımı aldığını öğrenmekten memnun oldum. Sağlığım konusundaki kaygıların beni pek etkiledi, ama o konuda tasalanmana hiç gerek yok. Beni rahatsız eden Sultan'ın ruhsal durumu. Bu adam geceleri sadece üç saat dinlenerek, at sırtında elli gün yol alır ve bütün askerlerine esin kaynağı olur, ama günün birinde ölüp biz yetimleri kendi başımıza bırakacağından korkuyorum.

İmadeddin'e duyduğun öfkeyi anlıyorum ama onu değerlendirmen pek o kadar doğru değil. Daha önce konuştuğumuz gibi onun pek çok kötü huyu vardır. Ruhu kendini beğenmişlikle örtülüdür; vücut hareketleri, özellikle yelleneceği zaman sol kalçasını hafifçe kaldırması kimi zaman insanı iğrendirirse de, bütün zayıflıklarını aşan soylu nitelikleri bunları dengede tutar. Romantik ruhlu bir insandır. Her neyse, ondan bu kadar söz etmek yeter, ona daha sonra yine döneceğim.

Akka'da başımıza çöken felaketin büyüklüğü anlatılamaz. Fransalı Philip ve İngiltereli Richard sonunda şehri aldılar. Onların kalyonlarına direnecek gemilerimiz yoktu ve Selâhaddin'in karargâh kurdukları yerlere beklenmedik saldırılar yaparak dikkatlerini başka yana çekme girişimleri başarılı olamadı. Akka'daki büyük cephanelikte kıyı şehirlerinden ve ayrıca Şam ve Halep'ten toplanan bütün silahlar depolanmıştı. Kaledeki emirler Sultan'a birkaç kere mesaj gönderip yardım çağrısında bulundu, yardım gelmediği takdirde Frankların merhametine sığınmaktan başka çareleri olmadığını bildirdiler.

Olaylar şöyle gelişti. Durum kötüleşince ileri gelen emirlerden üçü, gece karanlığından yararlanıp küçük bir kayıkla şehirden kaçmış. Bu korkaklıkları sabah ortaya çıkınca askerlerin moralleri biraz daha bozuldu. Kahire'deki günlerinden benden çok daha iyi tanıdığın komutan Karakuş yenilgiyi hissedince teslim koşullarında anlaşmak ve askerlerimizin tümünün çekilmesini sağlamak üzere Fransa ve İngiltere Krallarıyla görüşmek istedi. Philip, Karakuş'un koşullarını kabul etmeye hazırdı, ama Richard ordumuzu aşağılamak niyetiyle hepsini reddetti. Selâhaddin teslimi yasaklayan bir haber gönderdi. Ancak ordumuza destek gelmesine rağmen kuşatmayı kıramadık. Karakuş Sultan'ın izniyle teslim oldu, fakat Richard gayet ağır koşullarda ısrar etti. Karakuş'un hepsini kabul etmekten başka bir seçeneği yoktu.

Bu, Selâhaddin'in uğradığı en büyük bozgundu. On dört yıldır yenilgi yüzü görmemişti; şimdi çocuk gibi ağlıyordu. Bunlar öfke, çaresizlik ve umutsuzluk gözyaşlarıydı. Şehirde daha güçlü önderler olsaydı, şehir düşmezdi diye düşünüyordu çaresizlikle. Kendini suçluyordu. Meclislerdeki boş gevezeliklere, manasız sözlere öfkeleniyordu. Müminlerin inançlarını ve ruhsal güçlerini imtihan eden bu savaştan asla vazgeçmeyeceğine yemin etti. Bir bulutun arkasına geçici olarak gizlenmiş ışıktan söz etti ve Allah adına yemin ederek şafak sökmeden yıldızların bir daha parlayacağına söz verdi. Gözyaşlarından ve sözlerinden etkilenmemek mümkün değildi.

İngiltereli Richard bir ulak gönderip, yanlarında sadece bir tercümanla yalnız görüşmek istediğini bildirdi. Ama Müminlerin Komutanı bu isteği reddetti. Ulağa şöyle dedi: "Kralına aynı dili konuşmadığımızı söyle."

Richard birkaç kere sözünden döndü. Selâhaddin'e biz teslim koşullarını yerine getirdiğimiz takdirde tutsaklarımızı salıvereceğine söz vermişti. Biz üstümüze düşeni yaptık. Paranın ilk taksitini gönderdik. Frank liderleri buna bu topraklara ilk

geldiklerinden beri kendilerini belirleyen namussuzlukla karşılık verdiler.

Müminler için kutsal olan bir cuma günü Richard üç bin tutsağın başlarının kesilmesini emretti. Bu cinayet haberi bizim karargâha ulaştığında gökyüzü acı bir çığlıkla sarsıldı ve askerlerimiz diz çöküp öldürülen kardeşleri için dua ettiler. Selâhaddin intikam andı içip bundan sonra hiçbir Frankin sağ olarak yakalanmamasını emretti. Hükümdarların en adili olan o bile, göze göz, dişe diş kuralını uygulamaya karar vermişti.

Sultan bir hafta yemek yemedi. Bir sabah Takiyüddin, Gökbörü ve ben, önceden aramızda konuştuktan sonra önünde diz çökerek buna bir son vermesi için yalvardık. Bunun üzerine benim ellerimden besleyici bir tavuk suyuna çorbayı kabul edip ağır ağır yudumladı. Birbirimize baktık, gülümsedik. Yemeğini bitirdikten sonra kendi oğullarından çok sevdiği ve aslında ardından Sultan olmasını istediği ama bunda ısrar ederse bir kardeş savaşının başlayacağını bildiği için bir şey söylemediği Takiyüddin'e zayıf bir sesle şöyle dedi:

"Bunu kimsenin önünde söyleyemem ama siz üçünüz benim en yakın, en güvenilir dostlarımsınız. Ben Akka için üzülmüyorum. Geçmişte başka şehirler de kaybettiğimiz oldu, bir tek yenilgi tek başına fazla bir şey değiştirmez; beni asıl üzen müminlerin saflarındaki birlik eksikliğidir. İmadeddin'in Bağdat'taki Halife'nin sarayındaki yakın dostları kendisine Halife'nin Akka'nın düşmesine sevindiğini söylemişler. Neden öyle şaşırdınız ki? Ben Kudüs'ü aldığımdan bu yana Müminlerin Komutanı ve en yakın danışmanları bana korkuyla baktılar. Sıradan halk beni Halife'den daha çok takdir ettiği için benim çok güçlü olduğumu düşünüyorlar. *Banj* ile uyuşmuş o hastalıklı beyinleri bizim yenilmemizini kendileri için zafer olarak görüyorlar."

Sultan benim önümde ilk kez Halife'nin dindarlığını ve önderliğini sorguluyordu. Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım.

Bir yandan da İmadeddin ve senin dostun kadı el-Fadıl gibi güvenilir bir danışman olarak kabul edildiğim için sevinmiştim.

Akka'nın düşmesinden sonra Arsluf'ta büyük bir yenilgiye daha uğradık. Sultan şimdi bizi Kudüs'ün savunmasını düşünmeye zorluyor. Frankların zaferleri gerçi hiç kolay olmadı. Çok ağır kayıplar verdiler ve denizler ötesinden yeni gelen askerlerinden çoğu Filistin'in ağustos sıcağına alışmakta güçlük çekiyorlar. Richard Sultan'la bir görüşme talebinde bulundu. İsteği reddedildi ama el-Adil kendisiyle görüştü ve uzun uzun konuştular. Richard Filistin'i teslim etmemizi istedi, ancak talebin küstahlığı el-Adil'i kızdırdı ve teklifi reddetti.

Son doksan yıldır uzun savaşta bir duraklama olduğunda dahi bu insanları gaspçılardan başka bir şey olarak görmemiştik: bizim isteğimize rağmen ve bizim zayıflıklarımız nedeniyle burada olan yabancılar. Richard kıyılarımıza ayak basan uzun ve zalim şövalyeler silsilesinin sadece sonuncusuydu. Bizim tarafta diplomasi pelerini bir gümüş hançeri gizler. Sultan kendi kendine sık sık bu kötü rüyanın sona erip ermeyeceğini ya da Musa, İsa ve Muhammed'i doğuran bu bölgenin sakinlerinin kaderlerinin hep savaş mı olacağını sorar. Dün bana Yehova, Tanrı ve Allah'ın barış içinde yaşayıp yaşayamayacaklarını sordu. Ona doğru bir cevap veremedim. Sen verebilir miydin, aziz dostum?

El-Fadıl'ın Richard'ın barış koşullarını hakaretle reddettiği sabah İmadeddin Şam'dan geldi. Günün büyük bir kısmını gafil avlayıp yakaladığımız ve günbatımında idam edilecek olan Frank şövalyeleriyle konuşarak geçirdi. Bunların üçü İslamiyet'i seçtiler ve canlarını kurtardılar, ancak hepsi de İmadeddin'le konuşmaya hevesliydiler.

Ertesi sabah ben karagâhın kenarında hacetimi giderirken o da aynı şeyi yapmak için yanıma geldi. Temizlendikten sonra kahvaltıya oturduğumuzda Richard hakkında daha önce hiç anlatılmamış hikâyeler nakletti.

"Frank şövalyelerinden biri Richard'ın bir aslanın yırtıcılığıyla savaştığını söyledi. Bu nedenle ona Aslan Yürekli derlermiş. Bunu başkaları da doğruladı. Pek iyi bildiğimiz gibi, savaş sırasındaki davranışları da mizacının bu yanını doğrulamaktadır. Bir hayvan gibi savaşıyor. Bir hayvan o. Aziz dostum İbn Yakub, pek iyi bildiğimiz gibi, aslan Allah'ın yaratıkları arasında en kültürlüsü değildir.

"Ama bu sıfatı kabul etsek bile bu görüş Frankların hepsi tarafından kabul edilmiyor. Dün ayrı ayrı konuştuğum üç şövalye başka bir görüşü doğruladılar. Onlara göre Richard, sadece çevresi başka şövalyelerle sarılıyken aslan gibi çarpışırmış: Onun kurnaz, hain ve korkak olduğunu, yenilmekten korktuğu zaman askerlerinden önce savaş alanından kaçtığının görüldüğünü anlattılar. Akka'da bizim tutsaklarımızı idam ettirmesi bir aslanın değil, bir çakalın yapacağı bir şeydi.

"Biz bu kralı Aslan Götlü Richard olarak hatırlayacağız. Bu kehanetimin hoşuna gittiğini görüyorum, İbn Yakub, ama ben ciddi konuşuyordum. Öldürülmüş bir aslanın kıçını pek çok kere görmüşümdür ve her seferinde dikkatimi çeken şey iriliği olmuştur. Doğanın açıklanamayan esrarlarından biri işte.

Richard'ın gerisini ise tersine doğa genişletmiş değildir. Benim muhbirlerime bakılırsa, oradan koca ordular geçmiş ve hâlâ tatmin olmuş değilmiş. Sultanımızın sevgili kardeşi El-Adil'in de oradan geçmesini gizli gizli istermiş. Bu kendisine bildirildiğinde Selâhaddin güldü ve benim yanımda kardeşine şöyle dedi: 'Kardeşim el-Adil, Allah'ın davasına devam etmemiz için görevini yapmanı ve senden bu büyük fedakârlığa katlanmanı isteyebilirim.'

"Ben bu şakaya biraz yüksek sesle güldüm. İki adam susup önce bana, sonra birbirlerine baktılar. Akıllarından geçeni anlamıştım. Bu nihai fedakârlığı benim yapabileceğimi düşünüyorlardı. Tahmin edeceğin gibi, aziz dostum, bu saçma fikrin gelişmesine izin vermedim. Hacetim geldiğini belirterek Sultan'ın çadırından çıkmak için izin istedim ve bir daha da oraya dönmedim."

Yukardaki satırları yazdığımdan bu yana üç gün geçti. Bir felâket daha geldi başımıza. Sultan'ın en sevdiği yeğeni Takiyüddin, Franklarla gereksiz bir çarpışmada öldü. Kendisi bu çarpışmaya karşıydı ama bazı delikanlılar bunu istemişlerdi ve o da sayıca bizden çok üstün olan düşmana karşı onlara önderlik etmek zorunda kalmıştı. Selâhaddin haberi duyunca fenalaştı ve hâlâ acı çekiyor. Gerçekten de Takiyüddin'i kendi oğullarından çok severdi. Taki'nin babası uzun bir süre önce ölmüş, Sultan da onu evlât edinmiş ve bir oğuldan ziyade bir arkadaş gibi davranmıştı.

El-Adil ve Şamlı birkaç emirle birlikte ben de Sultan'ın çadırına çağırıldım. Yanına vardığımızda ağlıyordu. El-Adil'i görünce hıçkırıkları daha da arttı. Biz onu bu halde görünce öyle üzüldük ki, nedenini bilmediğimiz halde biz de ağlamaya başladık. Nedenini öğrenince de sersemledik. Takiyüddin onun sadece yeğeni değil, bu savaşın anlamını bilen, Sultan'ın savaşın sonunu beraber getireceğini umduğu birkaç güvenilir emirden biriydi. Bu emirin cesareti adamları ve amcası için esin kaynağıydı. Sultan onun iyi bir ruha sahip olduğunu bilir ve en çok da bu niteliğini severdi. Takiyüddin olmayınca, Frankların morallerini bozmak ve önderlerini geldikleri yere göndermek için mümkün olduğu kadar çok savaş kazanmak önemliydi artık.

Sultan ertesi sabah bana ölen yeğenine yakılan bir ağıtın yazılı olduğu bir kâğıt uzattı. Kardeşlerine ve yeğenlerine göndermek için İmadeddin'in yokluğunda benim düzeltmemi istiyordu. Büyük âlim, Sultan'ın elinden çıkan yazılara karşı genelde çok zalim davranırsa da, benim herhangi bir değişiklik yapacak otoritem ve kendime güvenim yoktu. Gerçek şu ki, İbn Meymun, şiirden hoşlandım ve onu olduğu gibi bırakarak gerekli yerlere gönderdim. Bilmem sen de benimle aynı fikirde olur musun?

Çölde yapayalnız, ben
gençlerimizin sönen fenerlerini sayarım.
Kaçını aldı bu ölüm tarlaları?
Daha kaçı ölecek?
Flüt sesiyle geri çağıramayız onları ya da şarkılarla.
Ama her sabah gün doğarken,
Anacağım onları, dualarımda.
Ölümün zalim oku Takıyiddin'i aldı,
Bu dünyanın sert duvarları çevremi sardı.
Hâkim olan karanlık artık,
Hüküm sürense umutsuzluk.
Yolu tekrar aydınlatabilir miyiz?

Dostun,
İbn Yakub
(Sultan Selâhaddin ibn Eyyub'un Özel Kâtibi)

KIRK BİR

Aslan Götlü İngiltere'ye Dönüyor ve Sultan Şam'a Çekiliyor

Dostum İbn Meymun,

Büyük bir şaşkınlık içindeyiz. Emirler arasında öyle bir anlaşmazlık vardı ki, Richard Kudüs'ü kuşatsaydı bunda başarılı olmayacağını kimse söyleyemezdi. Sultan kimi zaman el-Aksa'ya gidiyor ve gözyaşlarıyla seccadeleri ıslatıyordu. O da emirlerinin ve askerlerinin saldırıyı önleyebileceklerinden emin değildi.

Bir savaş meclisinde emirlerden biri Selâhaddin'e sert bir dil kullanarak şöyle dedi: "Kudüs'ün düşmesi dinimize bir zarar vermez. Ne de olsa yıllardır Kudüs olmadan da ayakta kalmayı başardık. Burası sadece bir şehirdir ve dünyamızda taş kıtlığı yoktur." Sultan'ı başkaları arasında hiç bu kadar öfkeli

görmemiştim. O ayağa kalkınca bizler de kalktık. Sonra böyle konuşan emirin yanına gitti ve gözlerinin içine baktı. Emir bakışlarını kaçırdı, dizleri üstüne çöktü. Sultan tek kelime bile etmeden yerine dönüp, gayet yumuşak bir sesle Kudüs'ün tek bir kişi kalana kadar savunulacağını ve düştüğü takdirde kendisinin de onunla birlikte öleceğini, böylece gelecekte çocukların oranın taştan yapılma sıradan bir şehir olmayıp, dinimizin geleceğine karar verilen yer olduğunu anlayacaklarını söyledi. Sonra da odadan çıktı. Kimse konuşmadı. Oda ağır ağır boşaldı.

Ben orada tek başıma kalınca son birkaç yılın fırtınalı olaylarını düşündüm. Kudüs zaferinden sonra kendimize çok güvenmiştik. Sultan'ı öz babam kadar sevdim, ama mizacında bazı zayıflıklar vardı. Son derece kararlı olması, hoşa gitmeyecek seçimler yapması, içgüdülerinin doğru olduğuna inanması gereken zamanlarda, aniden zayıflar ve kendinden daha aşağıda olan insanlar tarafından yöneltilmesine izin verirdi. Ben çoğu zaman durumumu aşıp kendisiyle bir dost olarak konuşmak isterdim. Tıpkı senin sık sık bana yaptığın gibi. Ne söyleyeceğimi merak mı ediyorsun? Bundan ben de pek emin değilim.

Belki de kulağına şöyle fısıldardım: "Şu anda bir emir seni terk ederse ya da köylüler emirlerini dinlemezler ve Franklara tahıl verirlerse cesaretini kaybetme. Senin sezgilerin güçlüdür. Sen genelde haklısın ama nihai zaferimizin güvencesi sadece boyun eğmeye direnmekte, askerlerimizle konuşurken çok açık sözlü olmaya ve kendi saflarımızdaki kararsızlarla her türlü uzlaşmayı reddetmektedir. Böylesi bir doğruluk, bu havada uçan bir mızrak gibi olma niteliği... Amcan Şirkun'un zaferlerinin sırrı budur işte."

Talihimiz varmış ki, Richard yenilgiden korkuyordu. Güneşten korkuyordu. Zehirlenmiş kuyulardan korkuyordu. Bizim gazabımızdan, ama en çok da Sultan'dan korkuyordu. Ayrıca bir an önce yurduna dönmek istiyordu. Sultan'ın güldüğü-

nü duyduğum nadir anlardan biri de, casuslarımızdan birinin düşman karargâhında ciddi anlaşmazlıklar olduğu haberini getirmesiydi. Richard ve Fransız Kralı bir tek konuda bile anlaşamıyorlardı. Birbirlerine nefretleri artık bizi yenme isteklerinden ağır basmaya başlamıştı.

"Allah'a şükürler olsun," diyen Sultan gülmüştü. "Küçük çatışmalar ve rakip emellerle bölünen sadece bizim taraf değilmiş."

Bunun bir barış yapmak için iyi bir an olduğunu düşündü. Franklar kıyı şehirlerini ellerinde tutabilirlerdi. Sur, Yafa, Askalan ve Akka onların olsundu. Bunlar şimdi bizim elimizde olanın yanında bir hiçti ve onları denize dökememiş olsak da, zaman bizden yanaydı. Sultan böyle bir mantık yürütmüştü ve bunda da haklıydı.

Richard kıyılarımızı terk etti. İki yıl kalmış, ama Kutsal Şehri almayı başaramamıştı. Çaresiz tutsakları idam ettirmekten zevk almış olabilirdi. Ama seferi başarısızlıkla sona ermişti ve bu da bizim zaferimizdi.

Sultanımız şimdi bu bölgenin tek hükümdarı. Richard'ın kıyılarımıza veda etmesinin hemen ardından Frank soylularının ziyaretlerinin başladığını söylersem şaşırmayacağını biliyorum. Bunlar Sultan'dan birbirlerine karşı korunma istiyorlardı. Ona bağlı olmayı kabul ederek güvenliklerini satın almak istiyorlardı.

İşte, bu satırları yazdığım Şam kalesine böyle döndük. Şimdi üç büyük odam var ve bir uşak değil de, bir konukmuşum gibi davranılıyor bana. Mabeynci sık sık ziyaretime gelip isteklerimin yerine getirilip getirilmediğini soruyor. Bunu efendisinin kesin talimatıyla yapıyor tabii. Selâhaddin benim son yıllarımın rahatlık içinde geçmesini sağlayarak yıllar süren çalışkanlığımı ödüllendirmek istemiş gibi.

Sultan'ı her gün görüyorum. Sık sık babasından ve amcasından söz ediyor ama en çok o da amcası olan ve asla gerçeği söylemekten çekinmeyen yaşlı dostumuz Kürt savaşçısı Şâ-

di'yi özlüyor. Dün bana, "Şâdi'nin belagatı mantığa dönüştürme yeteneğinden" söz etti ve ikimiz de güldük. Ama hükümdar ve hizmetkârı olarak değil de, değerli bir dostun kaybının yasını tutan iki arkadaş gibi.

Onun için çok tasalanıyorum, İbn Meymun ve buraya gelip onun hekimi olmanı isterdim. Bakıma ihtiyacı var. Yüzü kırıştı ve gerçek yorgunluk belirtileri taşıyor. Sakalında beyazlar çoğaldı. Çabuk yoruluyor ve geceleri uyuyamıyor. Bir bitki özü falan tavsiye edebilir misin?

Dün ikindi istirahatinden sonra kapris yapıp, İmadeddin'i çağırttı. Yüce âlim çok sonraları, ancak akşam yemeğimizi yedikten sonra geldi. Geç kaldığı için özürler dileyerek Sultan'ın çağrısını ancak yarım saat önce haber aldığını söyledi. Selâhaddin ona gülümsedi ve yalanını yüzüne vurmadı. Sultan'ın perhiz yemeklerinden dolayı İmadeddin'in onunla yemek yemek istemediğini herkes bilir.

Sultan gülümsemeden, "Bu gece nerede, ne yedin İmadeddin?" diye sordu.

İmadeddin bu beklenmedik soru karşısında şaşırdı. Düşük gözkapakları kalktı, gövdesi kasıldı, dikkat kesildi.

"Mütevazı bir yemekti, Cesurların Komutanı," dedi. "Biraz kuzu kızartması, ardından benim usulüme göre hazırlanmış sütte pişirilmiş, içine tuz ile sarımsak katılmış bıldırcın. Hepsi bu kadar."

Güldük, o da bize katıldı. Sultan biraz daha hoşbeşten sonra Mekke'ye hacca gitmek istediğini söyledi ve İmadeddin'den gerekli düzenlemeyi yapmasını istedi. İmadeddin'in kaşları çatıldı.

"Bunu şu anda tavsiye etmem. Halife sizi kıskanıyor zaten. Halkın sizi sevdiğini biliyor. Mekke'yi ziyaretinizi Bağdat'taki otoritesine dolaylı bir meydan okuma olarak görecektir."

Sultan, "Sen saçmalıyorsun," diyerek devlet işlerindeki baş danışmanının sözünü kesti. "Yılda bir kere Mekke'yi ziyaret her müminin görevidir."

"Onu biliyorum, Sultanım. Ama Halife ilk ziyaretiniz için neden bu anı seçtiğinizi sorabilir. Hatta sizin bir zamanlar kuşkucu olduğunuzu ve dinimizin gereklerini yerine getirmediğinizi söyleyen kötü dilleri bile dinleyebilir."

"Sen benim dediğimi yap, İmadeddin. Bu yıl sona ermeden Mekke'yi ziyaret edeceğim. Halife'ye niyetimizi bildir ve yolda kendisini ziyaret edip saygılarımızı sunmamızı isteyip istemediğini sor."

Bu sorun halledildikten sonra İmadeddin gitmeye davrandıysa da Sultan oturmasını işaret etti.

"Son günlerde seni pek göremiyoruz, İmadeddin. Söyle bakalım, yeni bir sevgili mi buldun yoksa?"

Selâhaddin böyle mahrem konulara pek girmezdi, İmadeddin hem şaşırmış hem de hükümdarının bu yakınlığı hoşuna gitmişti. Soruya ne Sultan'ı ne de beni eğlendiren bir şakayla karşılık verdi. İmadeddin'in gizlilik konusundaki bu aşırı tutumu üzerine Selâhaddin ciddileşti.

"Hıristiyan dinini çok yakından incelediğini biliyorum, İmadeddin. Kıptilerin geldiklerini iddia ettikleri ilk Hıristiyanlar, ikonaları ve tasvirleri bizler kadar iğrenç bulmazlar mıydı? Burada İbn Yakub ile Musa'nın dininden olanları da bizim aramıza katıyorum, onların dini de bizimki gibi tasvirlere tapmayı reddetmek üzerine kuruludur. Nasıl oldu da Hıristiyanlar daha sonra eski inançları terk edip ikonalara tapmaya başladılar? Onların başına gelen bu şey bizim de başımıza gelmez mi?"

İmadeddin bir süre sakalını sıvazlayarak düşündü. Kafasında bir cevap hazırladıktan sonra sanki öğrencisine ders veriyormuş gibi ağır ağır konuşmaya başladı.

"İlk Hıristiyanlar gerçekten de tasvirlere tapmaya karşıydılar. Onlar Musa dininden gelenlerin çocuklarıydı, bu nedenle eski Musevi ilkelerinin çoğunu korumuşlardı. Bunlar ayrıca Yunanlılara da düşmandı. Hatta eski Hıristiyanlardan bazıları putperestlerle alay ederler, heykeller ve tasvirler düşünüp

hissedebilselerdi sevecekleri tek kişi kendilerini yaratan olurdu, derlerdi.

"Değişim üç yüz yıl sonra putperestlerin kesin yenilgilerinin ardından başladı. Kilise büyükleri İsa ve azizlerin tasvirlerinin ve Haç gibi nesnelerin, kendileriyle geçmişi hâlâ özlemle anan ve anılarında putperest törenlerinin zevkli yanlarını taşıyanlar arasında bir köprü olacağını düşündüler. Eğer Pisagor taraftarları çarmıha gerilmiş İsa tasvirleriyle kazanılabileceklerse, o zaman piskoposlar kendi geçmişlerinden bu kadarcık bir sapmayı hoş karşılayabilirlerdi.

"Dinlerini yeni kabul eden putperestler bu dinin bir Athena'sı, bir Diana'sı, bir Venüs'ü olmadığını hatırlatınca, İsa'nın annesi Meryem'i dinlerinin en sevilen tasvirlerinden biri durumuna yükselterek onları memnun etmeye çalıştılar. Yüzyıllardır tanrıçalara tapınılan ülkelere egemen oldukları için kendilerine bir ana figürü zaten gerekliydi. Huzur içinde yatsın, Peygamberimiz bu sorunun farkındaydı ama Şeytan'ın çağrılarına direnmeyi bildi.

"Sultanım bizim de aynı yola gidip gitmeyeceğimizi soruyor. Sanmıyorum. Bizim dinimizin saflığı sadece Allah'a tapmaya öyle bir bağlıdır ki, herhangi birinin tasvirine tapmak sadece saygısızlık olmakla kalmayıp Müminlerin Komutanının otoritesine de ciddi bir meydan okuma olur. Ne de olsa, eğer güç bir tasvir ya da kutsal nesnedeyse, o zaman bir insanın iktidarı neden kabul edilsin ki? Ne düşündüğünüzü biliyorum, ey Zekilerin Komutanı. Roma'daki Papa'yı, değil mi? Yıllar geçtikçe onların dininde de bölünmeler ve Papalık otoritesine karşı çıkışlar olacaktır. Tasvirlere tapmanın mantığı budur.

"Eğer *biz* o yana gidecek olursak, Hıristiyanlarınkinin aksine dinimiz bu gerilime dayanamayıp çöker."

Sultan düşünceli bir tavırla sakalını sıvazladı ama İmadeddin'in mantığı kendisini tatmin etmemişti.

"'Günün birinde onların Papasının ya da bizim Halifemizin güçlerine karşı çıkılabilir, İmadeddin. Bunu kabul ederim, se-

ninle aynı fikirde olmadığım şey, bütün bunların tasvir ve ikonalara tapınmaktan doğduğu varsayımındır. İddianı kanıtlayamadıysan da bu konu beni çok ilgilendiriyor. Mabeynciyle konuş da, haftaya bu konuyu enine boyuna tartışmak için âlimler bir araya toplansın. Seni daha fazla tutmayacağım. Şam'ın ortasında bir yerde, güzel ve genç bir yaratığın seni yatağında beklediğinden hiç kuşkum yok."

İmadeddin bir karşılık vermedi, gülümseyerek Sultan'ın eteğini öpüp huzurdan ayrıldı. Saat pek geç değilse de Selâhaddin yorulmuştu. Çarşaflar, sabunlar ve yağlarla iki uşağı onu hamama götürmek üzere geldiler. Sultan cılız bir gülümsemeyle bana baktı.

"Cemile seni bugün bu kadar geç saatlere kadar tuttuğum için kızacak. Seninle konuşmak istiyor. Benim gibi o da dostluğuna büyük değer veriyor. Varlığın onu huzura kavuşturuyor. Yarın gününü onunla geçirmen iyi olur."

O, kollarını uşaklarının omuzlarına dayamış odadan çıkarken arkasından eğildim. Her ikisinin de ellerinde lambalar taşıdıkları için yumuşak ışık Sultan'ın yüzüne düşüyordu. Bir an bu başka bir dünyanın ışığı gibi göründü gözüme. Cennetin ışığı gibi. Sultan kimi zaman kaderin kendine lütfettiği beklenmedik armağanlardan söz eder ve kendisinin Allah'ın bir aracından başka bir şey olmadığını söyler. Faniliğinin farkındadır. Sultan iyi değil, İbn Meymun, bu da beni çok üzüyor.

Ertesi gün Sultan'ın emri üzerine Cemile Sultan'a saygılarımı sunmaya gittim. Beni yalnız kabul etti ve sevgiyle karşılayarak elime birtakım kâğıtlar tutuşturdu. Sayfalara göz geçirirken, hem onun adına, hem de kendim için korkudan titremeye başladım. İkimizin de kafası uçurulabilirdi: Onunki bunları yazdığı için, benimki de yazdıklarını okuyup Kadı'ya bildirmediğim için. Yazılarında dine öyle açık küfürler vardı ki, onu şeyhlerin gazabından Sultan bile koruyamazdı. Bunları bir daha yüz yüze görüştüğümüzde sana anlatacağım, İbn Meymun. Bir ulağın taşıyacağı mektuba yazamam. Mektuplarımızın açı-

lıp meraklı gözler tarafından okunması, içeriklerinin el-Fadıl ile İmadeddin'e bildirildikten sonra tekrar mühürlenip gönderiliyor olması mümkündür.

Cemile'ye yazdıklarını yakması için yalvardım.

Gözleri çakmak çakmak, "Kâğıt yanabilir, kâtip," dedi. "Ama düşüncelerim beni asla terk etmez. Sen bana müthiş bir şey olduğunu ve bir daha geri dönmemek üzere güneye gitmek istediğimi anlamıyorsun. Artık gülemiyorum. Rüzgâr dudaklarımı kavurdu. Doğduğum yerde ölmek istiyorum. O gün gelene kadar düşüncelerimi kâğıda geçirmeye devam edeceğim. Bunları yok etmeye niyetim yok. Bunlar güvenli bir yerde saklanacak ve benim gerçeği arayışımı anlayanlar tarafından okunacak."

Cevabı gözlerinden okuyabildiğim halde başına gelen felaketi sordum. Güzel Kıpti kızından bıkmıştı. Yüreğinde ani bir iğrenme hissetmişti. Bunun için bir neden göstermedi, ben de sormadım. Halime'yi arıyordu ve onu Kıpti kızında bulamamıştı. Güneye döndüğünde aramaya devam edecek miydi, yoksa kendini bilime mi adayacaktı? Tam bunu soracaktım ki hiç beklemediğim bir teklifle karşılaştım.

"Senin hayatın da talihsizliklerle dolu geçti, İbn Yakub. Herkesin saygısını ve övgüsünü kazandın, ama sen de ben de dilenciden farksızız. Hiçbir şeyimiz yok. İki güçlü oğlum var, doğru, ama onlar da çok uzaktalar ve bu lanet savaşta bir kaleyi savunurken çarpışarak ölecekler. Yaşlılığımda bana yardımcı olacak torunlar bile verebileceklerini sanmam. Sultan öldükten sonra önümde bomboş bir hayat görüyorum. Sen de kendin için aynı şeyi görüyorsun. Neden benimle güneye gelmiyorsun? Babamın kütüphanesinde pek çok eşsiz elyazması vardır. Hatta içlerinde Endülüslü kuşkucuların yazdıkları kitaplar bile var. Okuyacak bir şey bulma sıkıntın olmaz. Ne diyorsun, kâtip? Düşünecek zaman mı istiyorsun?'

Benim için böyle düşünmesinden dolayı minnetimi dile getirirken başımı eğdim. Gerçek şu ki, İbn Meymun, Kahire'ye

dönmeyi ve küçük bir oda bulup sana yakın olmayı tercih ederim.

Sadık dostun,
İbn Yakub.

KIRK İKİ

Sultan'a Veda

Aziz dostum,

Bu satırları yazarken kalenin üzerinde bir kış sisi çöktü, ama bu son yedi gündür yüreklerimizi saran kara bulutların yanında hiç sayılır. O, ki ömrü savaşlarla geçti, şimdi Büyük Cami'nin gölgesinde huzur içinde yatıyor.

Benim geleceğim belirsiz. Sultan'ın oğlu el-Efdal babasının yerine geçti ve kātibi olarak burada kalmamı istiyor. Cemile güneye gitmeye hazırlanıyor ve benim de kendisine eşlik etmemi istiyor. Sanırım hastalığımı bahane ederek kafamı toplamak üzere Kahire'ye döneceğim, ölümü hepimizi karanlıkta bırakan bu adamın hayatını düşünmek istiyorum.

Daha önce de yazdığım gibi sağlığı iyi değildi. Kudüs'te son

haftalarda uykusuzluktan şikayet ediyor ama hekimlerinin gereksiz olduğunu söyledikleri perhize de devam ediyordu. Perhiz kendisini daha da zayıflatacaktı. Onu sık sık başı öne sarkmış, yere bakarken görüyordum.

Ama Şam'a dönüş onu biraz canlandırmıştı, bu nedenle ölümü beklenmedik olduğu için bizi daha beter etkiledi. Son ay boyunca kardeşi el-Adil ve oğullarıyla vakit geçirmişti. Sağlığı düzelmiş görünüyordu. İyi yiyordu ve yanaklarına renk gelmişti. Şehirden çıkıp ava gittiklerinde kahkahaları duyuluyordu.

Bir keresinde bahçede oturuyorduk, büyük oğlu el-Efdal saygılarını sunmaya geldi. Bana merhum yeğeni Takiyüddin'e olan sevgisinden söz etmekte olan Sultan el-Efdal gelip elini öperken sustu. Sonra oğluna dik dik bakıp şöyle dedi:

"Sizlere Dicle'den Nil'e kadar uzanan bir imparatorluk bırakıyorum. Başarılarımızın halkımızdan aldığımız desteğe dayandığını asla unutma. Halktan uzaklaşırsan başta fazla kalamazsın."

Bir başka sefer, el-Adil'e oğullarının çıkarlarını güvence altına alması içín yalvardığını dudum. Kardeşi gibi o da dağ aşiretlerinde ırsiyete fazla önem verilmediğini bilirdi. Aşiret safları arasından kendisini yönetecek ve çıkarlarını savunacak en güçlü kişiyi seçerdi. Sultan'ın küçük kardeşi el-Adil, Şirkuh amcalarına çok benzerdi ve gerek karakteri gerekse iştahı amcasından pek farklı değildi. Selâhaddin de kardeşi de, eğer maiyetine ve askerlerine seçim fırsatı verildiği takdirde Sultan olarak el-Adil'i seçeceklerini biliyordu. O yüzden Efdal, Aziz ve Zahir'i bütün komplolara karşı koruması için el-Adil'e yalvarıyordu. Küçük kardeş eğilip Sultan'ın yanaklarını öptü ve "Neden böyle konuşuyorsunuz?" dedi. "Allah beni sizden çok önce alacak. Kıyılarımızı kâfirlerden temizlemeniz için size ihtiyacı var."

El-Adil böyle konuştuğunda kendisine hak vermiştim. Sultan keyifliydi ve bana devlet adamlığını öğrendiği Kahire'deki o ilk günleri hatırlatıyordu. Ama Sultan'ın içine doğmuş olmalı.

Bir sabah benim uyandırılıp yanına getirilmemi emretmiş. Mekke'ye gidemediği için dönen hacıları şehir duvarları dışında karşılamak istiyordu. Kendisinin hacca gidemediğine gerçekten üzüldüğünü sanıyorum. Gençliğinde bunu bir meydan okuma olarak yapmışsa da, yaşı ilerledikçe bir kayıp olarak görmeye başlamıştı. Ancak Franklarla savaş yirmi yılını almıştı ve son zamanlarda böyle bir seyahate çıkamayacak kadar yorgundu. İmadeddin Halife'nin kıskançlığını öne sürerek gitmesini engellemiş, bana da Sultan'ın o yola dayanabileceğini sanmadığını itiraf etmişti. Hekimleri de seyahati yorgunluğu yüzünden yapmadığını doğrulamışlardı.

Yola çıktığımızda yağmur başladı. Sağanak birden gelmişti, yüzlerimizi donduran soğuk kış yağmuruydu. Sultan'ın titrediğini görünce kalın ceketini giymemiş olduğunu farkettim. Benim pelerinimi çıkartıp omuzlarına sarmaya çalıştımsa da, o gülerek pelerini suratıma fırlattı. Zayıf biri olarak gördüğü benim onu soğuktan korumaya çalışmam hoşuna gitmişti.

Yağmur öyle bir bastırdı ki, çok geçmeden yollar geçilmez oldu. Atlar çamurda kayıyor, ama o yola devam ediyor, biz de arkasından gidiyorduk. Onu şimdi saçı sakalı çamura bulanmış bir halde, sırılsıklam, hacıları selamlarken görür gibiyim.

Dönerken yağmur dinmiş, gökyüzü açılmıştı. En iyi giysileriyle Şam halkı sokağa çıkmış, Sultan'ı alkışlıyor ve Mekke'den gelen kervanı karşılamaya hazırlanıyordu. Biz kalabalıktan uzak durup bir patikadan kaleye çıktık.

Sultan o gece ateşlendi. Senin kadar hünerli bir hekim bile onu kurtaramazdı sanırım, İbn Meymun. Ateşi yükseldikçe yükseldi. Sonra da kendini kaybetti. Oğulları ve el-Adil her gün onu ziyaret ediyorlardı. Ben vasiyetnamesini yazdıracak kadar kendine gelir umuduyla yanından hiç ayrılmadım. Ama onuncu gün uyuyakaldı ve bir daha uyanmadı. Elli beş yaşına basalı birkaç gün olmuştu.

Şehir onun ölümüne üç gün üç gece ağladı. Herhangi bir emir verilmediği halde dükkânların kepenkleri hiç açılmadı,

sokaklar hep boş kaldı. O güne dek bu kadar açıkça tutulan kitlesel bir yasa tanık olmamıştım hiç. Naaşını son istirahatgâhına götürürken bütün şehir tam bir sessizlik içinde bize eşlik etti. Hekimi Abdüllatif, ki o da yaşlı bir adamdır, kulağıma bir sultanın ölümünün halkın yüreğinde böylesine yara açmasına ilk kez rastladığını fısıldadı.

Yüzü acıyla çarpılmış ve gözlerinden yaşlar akan İmadeddin yüksek sesle dua ediyordu: "Allahım, sana gelen bu ruhu kabul et ve kendisine Cennet'in kapılarını aç ve böylece hep beklediği o son zafere kavuştur onu."

Kaleye döndüğümüzde çıt çıkmıyordu. Emirler ve maiyeti sanki kendi seslerini bile duymaya tahammül edemiyorlardı. Sultan'ın oğlu el-Efdal gelip beni kucakladı ama hiç konuşmadık.

Aynı akşam bana bir baş dönmesi geldi ve kustum. Titriyordum. Vücudum alevler içinde yanıyordu. Üç tas su içtim, sonra da uyuyakaldım.

Ertesi sabah uyandığımda hastalığım geçmişti ama çok bitkindim ve kötü bir şey olacakmış gibi bir duygu içindeydim. Yatağımda doğruldum ve felaketin çoktan başımıza çöktüğünü fark ettim: Sultan ölmüştü.

Görevim sona erdi. Yazacak başka bir şey kalmadı.

Görüşene kadar huzur içinde kal,

Sadık dostun

İbn Yakub

(Merhum Sultan Selâhaddin ibn Eyyub'un Kâtibi)

Selâhaddin Eyyubi. Kahire ve Şam Sultanı. İslam dünyasının en büyük hükümdarlarından biri. Kudüs'ü Haçlıların elinden kurtaran Kürt Savaşçı.

Tarık Ali bu tarihsel romanında Selâhaddin Eyyubi'yi, "Yalan ve gerçek aynı yatakta sarmaş dolaş olmuşlarsa, onları birbirinden ayırmak çok güçtür," diyen Yahudi sır kâtibi İbn Yakub'un ağzından yorumluyor.

Sultan'ın hayatı aynı zamanda onun cihadını, cihadı da hayatını yansıtıyor. Biz de Ortaçağ'da geniş bir coğrafyada, İslam düzeninin zengin, karmaşık, etkileyici ve aynı zamanda açıklayıcı destanını okuyoruz. Üstelik, Selâhaddin'in Mısır'daki Fatımi Hanedanı'nı çökertip Suriye ve Mısır Sultanlığı'na getirilmesinden Kudüs'ü almasına kadar yaşanan tarihi dönemdeki olayların hikâyesi tam bir dedektif romanı akıcılığında; erkekleri, kadınları, hadımları ve cariyeleriyle bir erotik roman tadında. Dahası, İslam dünyasının bu ilk büyük cihadının öyküsü, kale duvarlarının arkasında toplanan savaş meclislerinde alınan gizli kararlardan ordu karargâhlarında pişen yemeğin tadına kadar, görsel bir şölen lezzetinde.

Selâhaddin'in Kitabı, Tarık Ali'nin esas olarak Batı Hıristiyanlığı ile İslam dünyası arasındaki uzun süreli karşılaşmayı işlediği beşlemenin ikinci kitabı. Edward Said'e göre, bu çok eski döneme ait hikâye, hayal bile edemeyeceğimiz kadar bize yakın olayları ve karakterleriyle, Kahire, Şam ve Bağdat'taki güncel olayları izleyenlere hiç de yabancı gelmeyecek kadar çağımıza ait bir anlatı...

agora kitaplığı • 410
ISBN 978-605-103-205-4
9 786051 032054
dünya edebiyatı • 40
www.agorakitapligi.com